

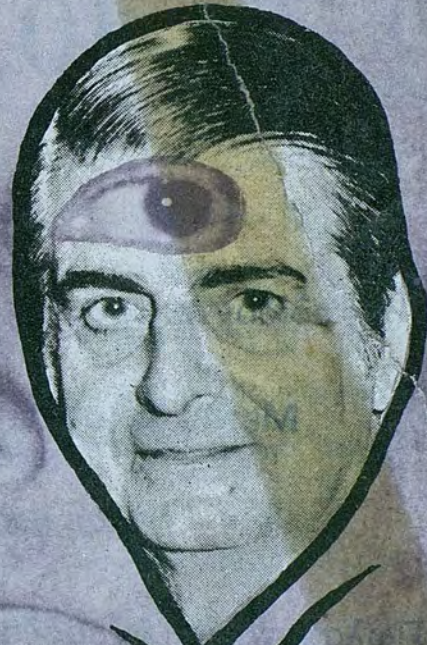
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', Τεύχος 72 Σάββατο 28 Μάη 1977

Δρχ. 20

- ΓΔΕΑ, ΚΥΠ και 'Ασφάλεια περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Οί υποθήκες του Πιπινέλη στους ύφιστάμενους του κ. Μπιτσιού στο ύπουργείο ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΕΛΛΑΣ

ΕΘΝΙΚΗ
ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ

ΤΟΚΟΣ 10,5% ΤΟΚΟΣ

Παραδίδονται άμέσως στον αγοραστή άνώνυμα

Μεταβιβάζονται χωρίς διατυπώσεις

Είναί άφορολόγητα

Πωλοῦνται και αγοράζονται ελεύθερα στο χρημα-
τιστήριο και μετά από έξάμηνο τὰ αγοράζει η Τρά-
πεζα πάνω από την τιμή έκδόσεως

Άνανεώνονται αυτόματα, αν θέλει ο κάτοχος τους,
για ένα ή δύο χρόνια με τὸ ἴδιο πάντοτε έπιτόκιο
10,5 ο)ο και με άνατοκισμό

Είναί τοποθέτηση εύκολη, άσφαλής και έπικερδής

Τώρα μπορείτε να τοποθετήσετε αποδο-
τικά τὰ χρήματά σας αγοράζοντας
όμολογα τής

ΚΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

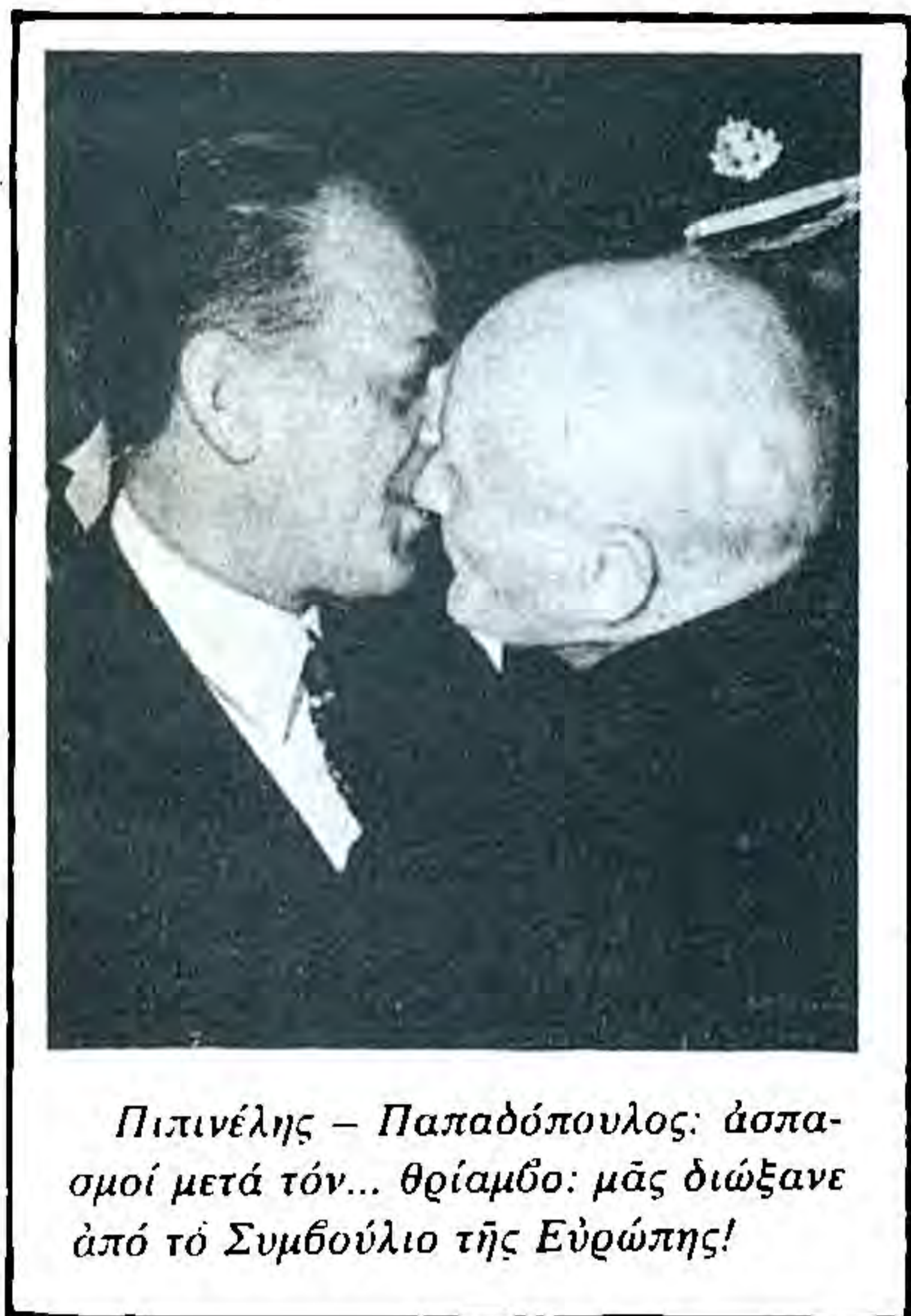

Περίοδος Β΄
Χρόνος 4ος
Τεύχος 72

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ Δημοχάρους 60,
Αθήνα 601. Τηλ. 732-713 - 732-819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ρεπορτάζ	4
N. ΔΑΜΙΓΟΥ: Εύθυμογράφημα	5
H. ΚΑΡΑ: η Άριστερά και οι εκλογές	7
A. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΣΤ. ΚΑΡΑ: Όμοσπονδία ή Συμμαχία	11
H ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ του ΝΑΤΟ και ο κ. Βάνς	15
ΝΤΙΝΑΣ ΕΞΑΡΧΟΥ: ΚΥΠ, ΓΔΕΑ και χουντική διπλωματία	16

Πιρινέλης - Παπαδόπουλος: άσπασμοί μετά τόν... θρίαμβο: μᾶς διώξαν από τό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης!

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: τό «φαινόμενο Παναγιωτάκος»	23
Π. ΠΑΠΑΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: ΕΘΥΛ	25
D. FORNARI: Σαχάρα	28
ΕΟΚ - ΕΡΕΥΝΑ: Γράφει ο Σπ. Παπασπηλιόπουλος. Καί μία παρουσίαση βιβλίων γιά τήν ΕΟΚ από τόν Π. Καζάκο	30
Θ. ΣΤΑΘΑ: απάντηση στόν Κ. Βεργόπουλο	36
Γ. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ: «Νά τά ποῦμε ὅλα στό λαό»	38
ΝΤΟΡΑΣ ΡΟΓΚΑΝ: Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης	41
MIT - ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΡΤΙΝΟΥ: Μιά διαδρομή μέσα στην πόλη	42
Γ. ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ: Από τούς κλειστούς χώρους στό Ἡρώδειο	44

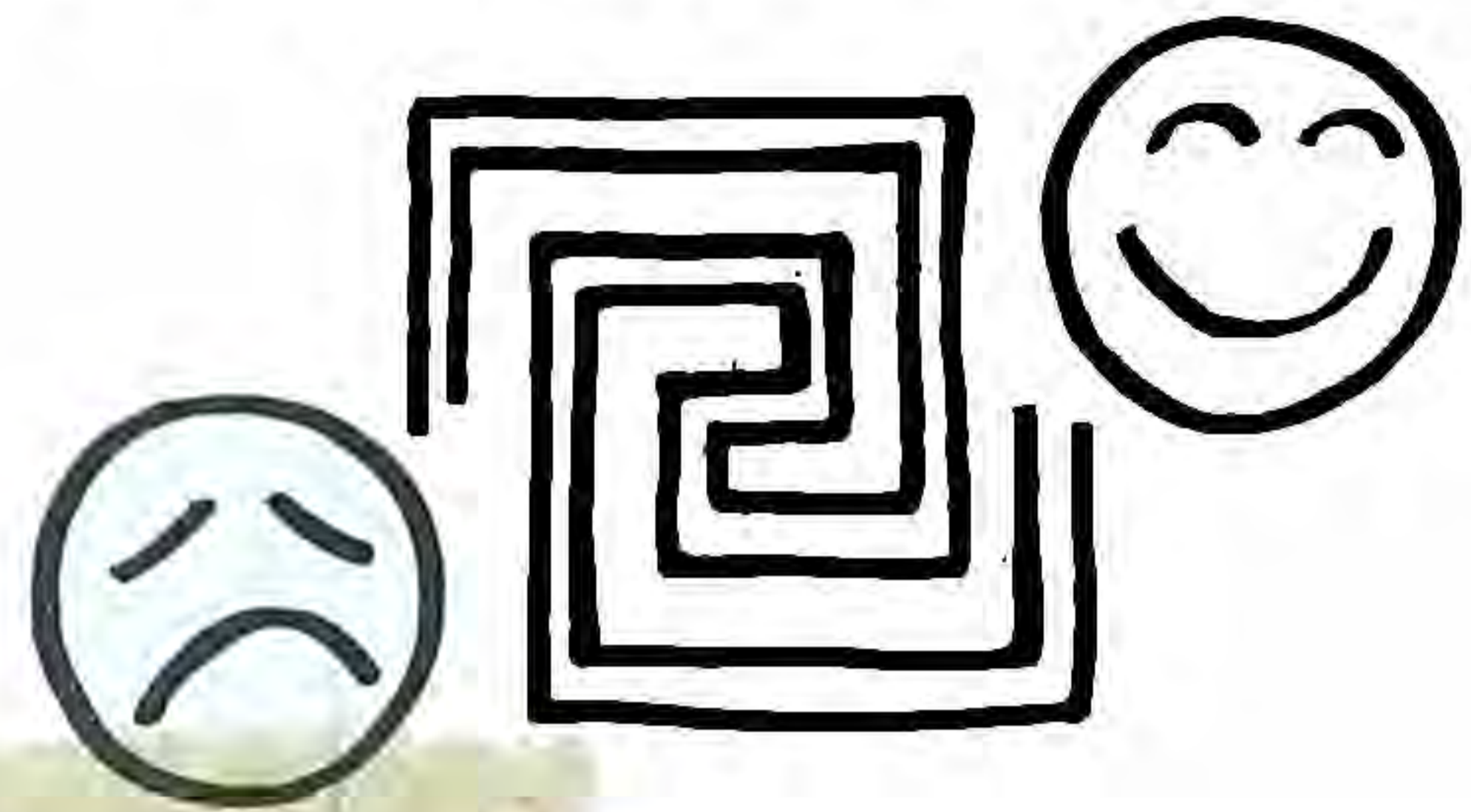

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Ἀποχωρήσαμε ἀπό τό στρατιωτικό ΝΑΤΟ. Βελτιώνουμε τίς σχέσεις μας μέ τίς σοσιαλιστικές χῶρες. Ἀναπτυσσόμαστε πρός τίς χῶρες τοῦ Τρίτου Κόσμου. Ἡ ἔνταξή μας στην ΕΟΚ διακηρύσσεται ὅτι θά ἐκχυροποιήσει τήν ἀνεξαρτησία μας καί θά καταχυρώσει τήν πολιτική δημοκρατία. Ἡ κυβέρνηση Καραμανλή τονίζει κατά κόρον αὐτά τά "ἐπιτεύγματα" - στόν ἴδιο τουλάχιστον βαθμό μέ τό "ἀνήκομεν εἰς τήν Δύσιν". Πρόκειται γιά μιᾶ ἐξωτερική πολιτική πολύ εὐθραυστη - στό βαθμό πού εἶναι συνεπής - καί πού ἀπαιτεῖ ... σχοινοβατικές ικανότητες. Οἱ ἐπιτελικοί αὐτῆς τῆς πολιτικῆς πρέπει νά κατέχουν εἰδικές ικανότητες καί πάντως, μιᾶ ἔμμονη πίστη στην πολιτική δημοκρατία. Ποιοί εἶναι ὅμως ἀλήθεια οἱ σχοινοβάτες πού τάχθηκαν νά ἐφαρμόσουν αὐτήν τήν πολιτική; Ἀκόμα καί μέ τά μέτρα τῆς μετριοπαθοῦς κἀθαρσης πού μισοεπιχειρήθηκε πολλά ἀπό τά στελέχη τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν εἶναι ἐκτεθειμένα.

Πολλά ἔχουν γραφεῖ στόν τύπο γιά τόν βλο καί τήν πολιτεία τῶν "τεχνοκρατῶν" αὐτῶν, στή διάρκεια τῆς ἑπταετίας. Τότε, δέν ἦταν ἀπλά τεχνοκράτες. Ἀποδείχτηκαν πολέμιοι τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων. Κι ὅμως σήμερα, ἔχοντας λάβει ἄφεση ἁμαρτιῶν, ἔρχονται νά μᾶς ὑπηρετήσουν, σήμερα, πού καμυνόμαστε ὅτι καταχτήσαμε τήν πολιτική δημοκρατία. Ἀσχετα μέ τό πόσοι πιστεύουν σ' αὐτήν τήν κατάκτηση, οἱ πλεο πολλοί θεωροῦν ὅτι ἔπρεπε νά διορθωθοῦν τά πράγματα στό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν. Ἦδη ὅμως ἡ ἐπιλογή τοῦ κορυφαίου - τοῦ κ. Μπίτσου - ἀπέδειξε τά πολιτικά ἀδιέξοδα τῆς Νεοδημοκρατικῆς κυβέρνησης. Φυσικά πολύ λίγα μπορεῖ νά ἀπαιτεῖ κανεῖς γιά τά λοιπά στελέχη. Τά δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἔχουν τώρα πιά κατοχυρωθεῖ. Μαζί καί ἡ διατήρηση τοῦ τόσο δύσκολου ρόλου τοῦ σχοινοβάτη.

Τί ειπε – και τί δέν ειπε – ό κ. Καραμανλής στή Βουλή...

Η ΠΡΟΣΦΑΤΗ «γενική πολιτική συζήτηση» στή Βουλή, μπορεί νά μήν προσκόμισε οποιαδήποτε στοιχεία, επανέφερε όμως, μέ ιδιαίτερη επιτακτικότητα, μερικά από τά επίμαχα θέματα τής εξωτερικής μας πολιτικής – από τό Κυπριακό, τή «γραμμή Κάρτερ», τίς έλληνοαμερικανικές σχέσεις, μέχρι τή θέση μας στό ΝΑΤΟ, τήν κρίση στό Αιγαίο ή τήν αίτηση γιά πλήρη ένταξη στήν Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Φυσικά ό κ. Καραμανλής, κατά τήν πάγιά του τακτική (είπαμε: τά θέματα εξωτερικής πολιτικής είναι κάτι σάν ιδιωτική υπόθεση...), απέφυγε ν' ανακοινώσει οτιδήποτε τό ουσιαστικό, από τόν κύκλο τών επαφών του στό Λονδίνο και τό Παρίσι. Όμως τά θέματα, τό κλίμα, οί πληροφορίες, οί εκτιμήσεις – δικές μας ή ξένες – υπάρχουν. Όπως υπάρχει ή χλεύη τών κισσινγκερικών του Στাইτ Ντηπάρτμεντ πού, άμέσως μετά τή συνάντηση Κάρτερ – Καραμανλή, έσπευσαν νά μās ρωτήσουν: Λοιπόν, τί απέμεινε από τό «φιλελληνισμό» του Τζίμυ Κάρτερ;... Πότε τά καμπαναριά τής Λευκωσίας θά σημάνουν και πάλι επινίκια;...

Δέν έχουν άδικο οί κισσινγκερικοί. Τίς τελευταίες αυταπάτες τής Αθήνας, και ιδιαίτερα τής Λευκωσίας, ήλθε νά διαλύσει ή συνάντηση Κλίφορντ – Καραμανλή, στό «Ίνν όν δέ Πάρκ» του Λονδίνου, κατά πολύ ουσιαστικότερη από τή συνάντηση Κάρτερ – Καραμανλή, στό «Γουήνφιλντ Χάους». Πάντως, και οί δύο συναντήσεις ήλθαν νά επιβεβαιώσουν ότι:

ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ: Η επάνοδος στή γραμμή Κίσσιγκερ, από πλευράς Κάρτερ, είναι άκάθεκτη: Άλλο ή «πρόοδος στό Κυπριακό», και άλλο ή «άποδοτικότητα τής συμμαχίας», δηλαδή ή άρση του εμπάργκο και ή επικύρωση τής αμερικανοτουρκικής άμυντικής συμφωνίας.

ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΕΟΚ: Οί ΗΠΑ δέν εναντιώνονται στήν εισδοχή τής Ελλάδας στήν ΕΟΚ, άρκεί νά κατοχυρωθούν – και προωθηθούν – τά αμερικανικά συμφέροντα (πολυεθνικές αμερικανικές επιχειρήσεις, αμερικανικές τράπεζες, κ. ά.) στήν Ελλάδα.

Άλλά υπάρχουν και οί τοποθετήσεις – ακριδέστερα οί εξελίξεις – γύρω από τό θέμα ΝΑΤΟ. Ο κ. Καραμανλής μπορεί νά διαβεβαιώσει τή Βουλή πώς δέν έχουμε άλλαγή στήν έλληνική εξωτερική πολιτική, άλλαγή, ειδικότερα, στή γνωστή θέση γιά τή διαμόρφωση μιās «ιδιότυπης σχέσης» μέ τό ΝΑΤΟ. Όμως ή σχέση αυτή, βοηθώντας προπαντός του κ. Αβέρωφ, προχωρεί... Σέ σημείο πού ή αποχώρησή μας από τή στρατιωτική δομή τής άτλαντικής συμμαχίας νά εκφράζεται, αυτή τή στιγμή, στό άν ό ναύαρχος τών κοινών αεροναυτικών γυμνασίων στήν περιοχή του Αιγαίου – κοινών, μέ έλληνική συμμετοχή... – θά είναι Έλληνας ή Τουρκος!

Τό θέμα όμως έχει και κάποιες άλλες πλευρές. Μιά πληροφορία, λ.χ., αναφέρει ότι τό άρχηγείο του ΝΑΤΟ στίς Βρυξέλλες, εκτιμώντας τίς καλές υπηρεσίες του κ. Αβέρωφ, κρίνει πώς ό «καταλληλότερος» γιά νά διαδεχθεί τόν κ. Καραμανλή, είναι ό νυν ύπουργός Έθνικής Άμύνης... Και ότι ή πρόκριση αυτή δέν είναι άσχετη μέ τήν ανάγκη πού αισθάνεται τό ΝΑΤΟ – και, σ' ένα βαθμό, ή ΕΟΚ – νά «διατηρηθεί τό σημερινό δημοκρατικό καθεστώς στήν Ελλάδα». (Βλέπε και δηλώσεις Όουεν ότι ή Ελλάδα, ή Ισπανία και ή Πορτογαλία, πρέπει νά δώσουν διαβεβαιώσεις – ότι «δέν θά παύσουν νά είναι χώρες δημοκρατικές» – προκειμένου νά, γίνουν δεκτές στήν Ευρωπαϊκή Κοινότητα...)

Τά αεροναυτικά γυμνάσια στό Αιγαίο όμως, άν προιδιαίζουν γιά τή βαθμιαία – πλήν σταθερή – επάνοδό μας στό στρατιωτικό ΝΑΤΟ, δέν έξαντλούν τό θέμα. Γιατί κρίση στό Αιγαίο θά πει, πρωτίστως, ύφαλοκρηπίδα, έναέριος χώρος, «έλληνοτουρκική διαφορά». Και είναι γνωστό, βέβαια, ότι στήν πρόσφατη σύνοδο του ΝΑΤΟ στό Λονδίνο, ό κ. Λούνς επέστησε τήν προσοχή και τών δύο πλευρών στήν ανάγκη «άποκαταστάσεως τής συνοχής τής συμμαχίας», ιδιαίτερα μετά τήν «άνησυχτική – όπως ειπε – ενίσχυση του στρατιωτικού δυναμικού του Συμφώνου τής Βαρσοβίας»... Όμως ποιά είναι ή τοποθέτηση τών ΗΠΑ άπέναντι στό όλο θέμα;

Ο κ. Καραμανλής κράτησε, και στό σημείο αυτό, έπτασφράγιστα χείλη. Άλλά οί δημοσιογράφοι πού κάλυψαν τό ταξίδι του Έλληνα πρωθυπουργού στήν άγγλική πρωτεύουσα, κάτι ξερόν από τίς «συστάσεις» του προέδρου Κάρτερ πρós τούς κ.κ. Καραμανλή και Ντεμιρέλ: Πρέπει νά τά βρείτε μεταξύ σας... ή συνεκμετάλλευση τών *άμφισθητουμένων περιοχών* του Αιγαίου, θά ήταν μιá λύση... Η σημερινή ίσορροπία δυνάμεων στήν περιοχή πρέπει νά διατηρηθεί...

Έδώ, θά μπορούσε νά παραθέσει κανείς δύο στοιχεία: α) Τίς πληροφορίες τής «ΑΥΓΗΣ» ότι ανώτατοι αξιωματικοί τών αμερικανικών βάσεων, εισηγούνται «διάλογο Έλλήνων και Τούρκων στρατηγών, γιά τήν άπάλειψη τής έλληνοτουρκικής διαφοράς», και β) Τήν κοινή διαπίστωση ότι τό Στাইτ Ντηπάρτμεντ έχει αναφανδόν ταχθεί, εν όψει τών τουρκικών εκλογών τής 5ης Ιουνίου, υπέρ του κ. Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ.

Η πρόκριση αυτή όμως δέν είναι τυχαία. Τό Στাইτ Ντηπάρτμεντ φοβάται ότι επικράτηση του Έτζεβίτ θά όξύνει τήν κοινωνική άναταραχή στήν Τουρκία. Και ή όξυνση – όπως λέγουν εμπιστευτικά στους συνομιλητές τους οί αξιωματούχοι του αμερικανικού ύπουργείου Έξωτερικών – θά άνέτρεπε τό συσχετισμό δυνάμεων στό Αιγαίο υπέρ τής Ελλάδας.

Τό συμπέρασμα συνάγεται μόνο του: Και στήν κρίση του Αιγαίου, ή νέα διοίκηση Κάρτερ υίοθετεί τίς τουρκικές θέσεις περί «συνεκμεταλλεύσεως» του Αιγαίου, έστω και εάν οί Άμερικανοί περιορίζουν τή συνεκμετάλλευση αυτή στίς «άμφισθητούμενες» μόνο περιοχές...

Τέλος, ως πρός τίς διαβεβαιώσεις του κ. Καραμανλή στό θέμα τής ΕΟΚ – ότι δηλαδή ή έλληνική αίτηση έχει «άποσυνδεθεί» από τίς αιτήσεις τής Ισπανίας και Πορτογαλίας – είναι κάτι πού απομένει ν' αποδειχθεί. Γιατί, μόλις τό περασμένο Σάββατο, οί «Έννέα» τής ΕΟΚ είχαν κλεισθεί σ' έναν πύργο τής Άγγλίας, 45 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του Λονδίνου, γιά νά έξετάσουν – σέ «άκρως μυστικές συνομιλίες» – τά προβλήματα πού θ' άντιμετωπίσει ή Κοινότητα, «άν ένταχθούν σ' αυτήν ή Ελλάδα, ή Ισπανία και ή Πορτογαλία»...

Άνακεφαλαιώνοντας: Τά προβλήματα τής εξωτερικής μας πολιτικής – όξύτατα πάντοτε – έγιναν πιεστικότερα. Παρά τούς όρκους του κ. Καραμανλή ότι ουδείς μās πιέζει και ότι ή μοναδική έγνοια τών καλών συμμάχων είναι πώς νά μās «συνδράμουν»: Γιά νά επανέλθουμε τό ταχύτερο στό ΝΑΤΟ, γιά «νά τά βρούμε» μέ τούς άτλαντικούς πασάδες τής Άγκυρας...

ΣΥΝΤΡΙΠΤΙΚΗ ΗΤΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΗΡΩΕΣ ΑΠΕΘΕΩΘΗΣΑΝ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ ΡΕΖΙΛΕΥΤΗΚΑΝ ΠΑΛΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ:

ΤΑ **Μπαίνουμε γρήγορα
στήν Κοινή 'Αγορά**
ΚΑΤΑΦΕΡΕ!

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ:
'Ο ρέφερου Κάρτερ γύρι-
σε στην πατρίδα του με
Τούρκικο αεροπλάνο!!!
(Λεπτομέρειες στη σελ. 8)

ΠΟΛΙΤΙΚΗ Η Χ Ω

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Η ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΟΝΕΙΡΩΔΟΥΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΣ

ΛΟΝΔΙΝΟ (Του ιδιαίτερου
ἀπεσταλμένου μας **Νίκου
Δαμίγου**).

Σέ πανηγυρική ἀτμόσφαιρα
ἔληξε ἡ δραματική ἀναμέ-
τρηση τῆς θρυλικῆς Ἑλληνι-
κῆς ἀντιπροσωπείας μέ τήν
ἀνεκδιήγητη Τουρκική. Ἐκα-
τομύρια φίλοι τῆς πολιτικῆς
παρακολούθησαν μέ δέος
στούς δέκτες τους, κάτω ἀπό
μιά συνεχῆ βροχῆ ἐκδηλώ-
σεων ἀβροφροσύνης, τόν θρί-
αμβο τῆς Ἑλληνικῆς διπλω-
ματίας εἰς βάρος τῆς Τουρκι-
κῆς. Ὑπό τήν μεροληπτικό-
τατη διαιτησία τοῦ Ἀμερικάνου
φυσικέμπορου Κάρτερ, οἱ Ἕλλη-
νες τά ἔπαιξαν ὄλα
γιά ὄλα καί, ἀγωνισθέντες
σάν λιοντάρια, παλαίψαντες
σάν τίγρεις, ἐπιτεθέντες
σάν λεοπαρδάλεις καί ἀμυνθέντες
σάν πάνθηρες, ἐκέρδισαν
τουλάχιστον τά μισά.

Τό ἄδικο ἀποτέλεσμα τῆς
τιτάνειας ἀναμετρήσεως δέν
ἀνταποκρίνεται στήν πρα-
γματική μορφή τοῦ ἀγώνος.
Παρά τό φαινομενικά πενι-
χρό σκόρ, οἱ Ἕλληνες ἐκπρό-
σωποι ἀνεδείχθησαν σέ ἥρω-

ικές μορφές. Ὅλοι συμφω-
νοῦν ὅτι ἡ τελική ἔκβαση τοῦ
ἀγώνα ὀφείλεται σέ καθαρῶς
συμπτωματικά αἷτια, ὅπως
π.χ. οἱ ἀντικανονικοί ἔλιγμοί
τῆς Τουρκικῆς διπλωματίας,
ἡ ὀλισθηρότητα τοῦ προεκλο-
γικοῦ τους γηπέδου καί τό
στενό μαρκάρισμα τῶν συν-
ομιλητῶν τους.

Πάντως, ἡ μάχη τῶν ἐντυ-
πώσεων ἔληξε σαφῶς ὑπέρ
ἡμῶν. Ὅλοι οἱ παρευρεθέντες
θαύμασαν τόν τρόπο μέ τόν
ὁποῖο ὁ Ἕλληνας φόρ ἀντιμε-
τώπισε τόν Τούρκο ἀντίπαλό
του, καθώς καί τό κεραυνο-
βόλο ἀριστερό του χέρι, πού
ἔδωσε καί πάλι δείγματα τῆς
ἄψογης τεχνικῆς του. ἀπο-
στομώνοντας ὄσους τό σχολί-
ασαν στίς τελευταίες ἐκλογές.
Ἀντίθετα, κατά γενική ὁμο-
λογία, ὁ ἀκομψος καί χοντρός
Τούρκος Σουλεϊμάν παρέπαιε
σέ ὄλη τή διάρκεια τῆς συναν-
τήσεως καί δέν μπόρεσε οὔτε
ἐπί στιγμή νά ἀπειλήσει τά
καρρέ μας. Παρ' ὄλη τήν ση-
μασία τοῦ ἀγώνος, οἱ ἄξιοι
ἐκπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν μας

χρωμάτων ἐπέδειξαν ἄψογη
συμπεριφορά ἐντός τοῦ ἀγω-
νιστικοῦ χώρου, σέ ἀντίθεση
μέ τήν τραχύτητα καί ἐριστι-
κότητα τῶν ἀντιπάλων τους.

Εἰς τά ἀποδυτήρια, μετά
τόν ἀγώνα, κατήφεια καί
ἀπαισιοδοξία κατεῖχεν παι-
κτες καί συνοδοῦς τῆς Τουρ-
κικῆς ὁμάδος. Ὁ προπονητής
τους, Βέλγος κ. Λούνς,
ὑπῆρξε πολύ συγκρατημένος
στίς δηλώσεις του. «Τίποτα
δέν κρίθηκε ἀκόμη», εἶπε
στόν ἀπεσταλμένο μας. «Ἄν
ἡ Ὀμοσπονδία μας ἐφοδι-
ασθεῖ ἐγκαίρως μέ τά ἀπα-
ραίτητα ὄργανα, ὡς Φάντομ
RF4E καί πυραυλακάτους,
εἶμαι βέβαιος ὅτι μπορούμε
νά κερδίσουμε κάτι οὐσιαστι-
κότερο ἀπό τό μισό Αἰγαῖο
καί τήν Θράκη, πού διεκδι-
κοῦμε τώρα. Διαμαρτυρόμε-
θα, πάντως, διά τόν διαιτητήν
κ. Κάρτερ. Θά ζητήσουμε νά
γραφεῖ στό φύλλο ἀγώνος ὅτι
χαμογελοῦσε πολύ γλυκύτερα
στόν ἀρχηγό τῆς Ἑλληνικῆς
ὁμάδος ἀπ' ὅ,τι στόν ἀρχηγό
μας».

Πλησιάζουμε τόν ἀρχηγό
τῶν Τούρκων Σουλεϊμάν. πού
ἐκλαιγε πικρά καί χτυποῦσε
τό κεφάλι του στόν τοῖχο.
«Εἶστε ἱκανοποιημένος ἀπό
τό ἀποτέλεσμα;» τόν ρωτήσα-
με. «Γιόκ» εἶπε μέ λυγμούς.
«Οἱ Ἕλληνες μᾶς κουρέλια-
σαν. Τί νά τήν κάνω τή στρα-
τιωτική βοήθεια, ὅταν χάνω
τά μισά Φάντομ; Μέ τί μού-
τρα θά γυρίσω στήν Ἀγκυρα,
ὅταν ὄλες οἱ Ἑλληνικές ἐφη-
μερίδες γράφουν ὅτι ἡμουν
κατηφῆς καί κομπλεξαρισμέ-
νος; Πάει, γίναμε πάλι δι-
εθνῶς ρεζίλι. Ἡ Ἑλληνική
διπλωματία ἔχει προοδεύσει
πολύ τά τελευταία πεντακό-
σια χρόνια».

Ἀντιθέτως, στά ἑλληνικά
ἀποδυτήρια ἐπικρατοῦσε
θριαμβευτική ἀτμόσφαιρα.
Τά μέλη τῆς ἀποστολῆς μας
τραγουδοῦσαν τή Μασσαλιώ-
τιδα. Ἀφοῦ συγχαρήκαμε τόν
ἀρχηγό τῆς Ἑλληνικῆς ὁμά-
δος, τοῦ ζητήσαμε νά μᾶς πεί
δυό λόγια. Ἐκεῖνος μᾶς εἶπε
τά ἑξῆς:

«X:~!R'::::ς Ξ (συνεχίζεται
εἰς τήν 6ην σελίδα)

Ο υπουργός Δικαιοσύνης κ. Κ. Στεφανάκης μᾶς ἔστειλε τό παρακάτω γράμμα:

«κ. Διευθυντά,

Λαθών ἀφορμήν ἀπό σχετικόν δημοσίευμά σας τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ἐνήργησα νεωτέραν ἔρευναν, ἀπό τήν ὁποίαν διεπίστωσα ὅτι πράγματι, ἡσκήθη δίωξις κατά τοῦ ἐκδότης σας κ. Χρ. Παπουτσάκη, διά παράβασιν τοῦ Α.Ν. 375/36. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐκκρεμεῖ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Πλημμελειοδικῶν Ἀθηνῶν.

Ἐκφράζω τήν λύπην μου διότι ἐκ παραδρομῆς τῆς ἀρμοδίας δικαστικῆς ὑπηρεσίας ἔδωσα λανθασμένην ἀπάντησιν εἰς τό σχετικόν ἔγγραφόν μου. Ἡ παραδρομή τῆς ὑπηρεσίας ὠφείλετο εἰς τήν ὑπαρξιν καί ἐτέρας δικογραφίας εἰς βάρος τοῦ κ. Παπουτσάκη.

Μετά τιμῆς
Κ. Στεφανάκης
Ἀθῆναι 17/5/77»

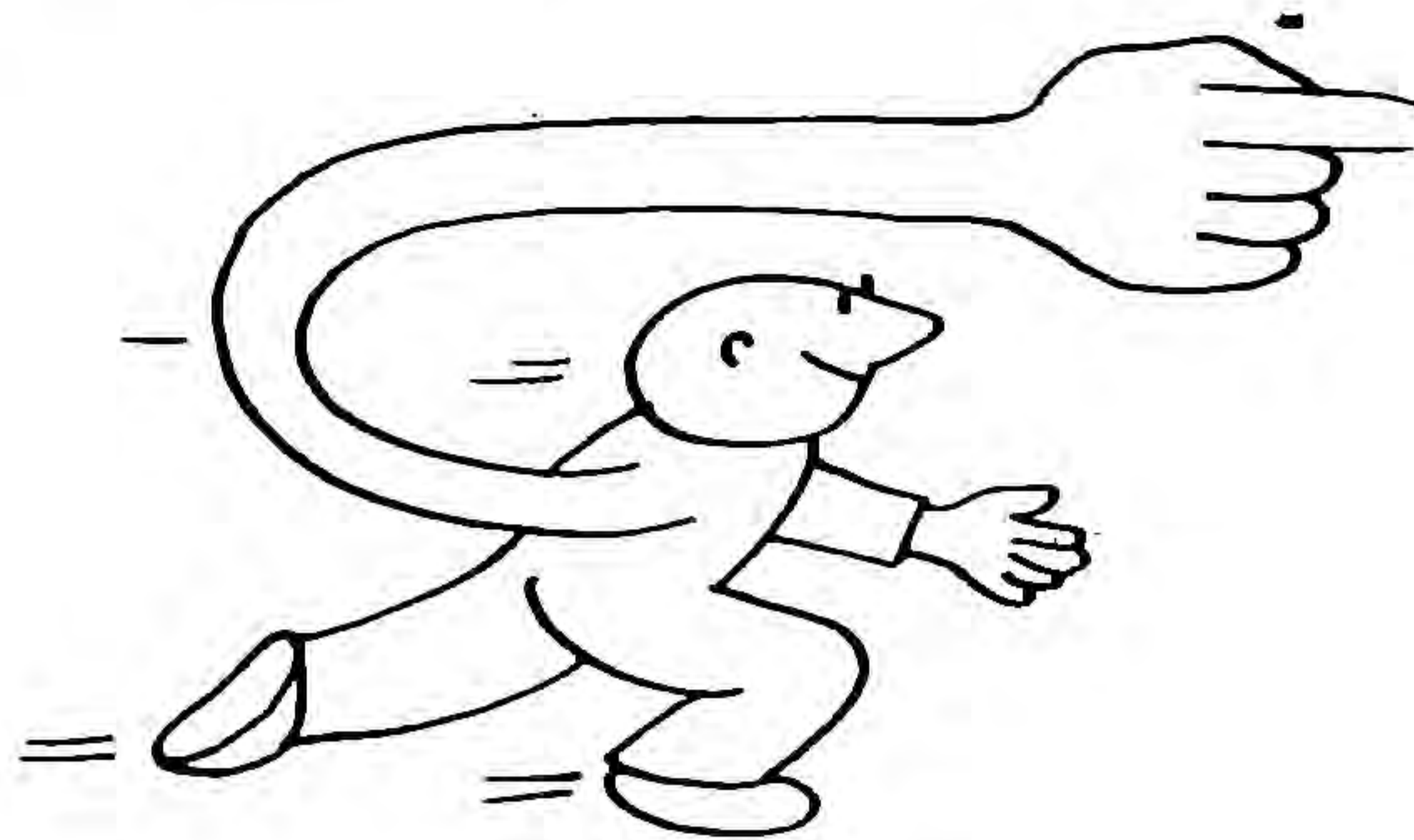
Δέν θά σχολιάσουμε τό γράμμα τοῦ κ. ὑπουργοῦ. Ἀλλά, βέβαια, ἡ οὐσία τοῦ προβλήματος παραμένει: ἡ Βουλή δέν συζήτησε, τελικά, τή δίωξη ἐνός ἐντύπου μέ τό Ν. 375, μέ τήν ὁποία ἐγκαινιάζεται μεταδικτατορικά ἡ ἄμεση σχέση τοῦ μεταξικοῦ αὐτοῦ νόμου μέ τόν τύπο. Βέβαια, ἡ ἐρώτησις θά ξαναγίνει. Ἀλλά μέ τήν ...ταχύτητα μέ τήν ὁποία γίνεται ὁ κοινοβουλευτικός ἔλεγχος, φοβόμαστε πῶς ὅταν τό θέμα ξαναφτάσει στή Βουλή, θά ἔχει ἐνδεχόμενα μεσολαβήσει ἡ δίκη τοῦ «Ἀντί» – ἡ πρώτη δίκη ἐντύπου μέ τό Ν. 375 ὕστερα ἀπό πολλά, πολλά χρόνια...

ΜΕΣΣΙΑΝΙΚΑ

Μεσσιανικός πάντοτε ὁ κ. Καραμανλῆς, δέν ἦταν δυνατόν, καί κατά τήν τελευταία του ἐμφάνισις στή Βουλή, νά μή διακηρύξει ὅτι αἶρει τίς ἀμαρτίες ἄλλων καί ὅτι, ἄλλος ἀναμάρτητος αὐτός – ὡσπερ ὁ Κύριος... – ἀναλώνεται στή σωτηρία τῶν Ἑλλήνων.

Καί ὡς πρός τίς εὐθύνες καί τά ἐγκλήματα τῆς χούντας, κανείς δέν διανοήθηκε ποτέ νά τά φορτώσει στό σημερινό πρωθυπουργό τῆς χώρας. Ὅμως, ἀπό τήν ἄλλη, δέν εἶναι δυνατόν νά λησμονεῖται ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς, ἐκτός ἀπό τήν τρέχουσα τριετία, διετέλεσε, ἐπί μιά ὀλόκληρη ὀκταετία, καί ἀρχηγός κόμματος καί ὑπεύθυνος πρωθυπουργός. Κάποιος, συνεπῶς, θά πρέπει νά φέρει τήν εὐθύνη γιά τήν ἑνδεκα-

ΑΝΤΙ·ΘΕΣΕΙΣ

ετία αὕτη, γιά τή δική του διακυβέρνησις, γιά τοὺς δικούς του χειρισμούς. Καί ὁ κάποιος αὐτός, δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄλλος ἀπό τόν ἴδιο τόν κ. Καραμανλῆ.

Θά εἰπωθεῖ ἴσως ὅτι ὁ μεσσιανισμός εἶναι καί αὐτός «μιά στάσις», ἂν ὄχι θέμα ἰδιοσυγκρασίας... Ὅμως ὅταν ἡ ἐπίκλησή του γίνεται γιά νά ἀμφισβητηθεῖ τό δικαίωμα τοῦ ἐλέγχου καί τῆς κριτικῆς πρός τήν κυβέρνησις, τότε γίνεται καί ἐξοργιστικός, καί πονηρός.

ΨΗΦΟΣ ΣΤΑ 18

Ἡ νέα γενιά εἶναι ὠριμη καί ὑπεύθυνη, μέ ὅποιο μέτρο κι ἂν ζυγιστοῦν αὐτές οἱ λέξεις. Ἔτσι, ἡ πρωτοβουλία τοῦ «Ρῆγα Φεραίου» γιά νά δοθεῖ τό δικαίωμα ψήφου στά 18 χρόνια καί τῆς ἐκλογιμότητας στά 21 ἦταν σκόπιμη καί ἠρθε στή σωστή στιγμή.

Ἐποφιαζόμεστε πῶς ἡ καμπάνια δέν θά ἀρέσει καθόλου στήν κυβέρνησις: παρ' ὅλα τά ρητορικά σχήματα ἡ Συντήρησις καί ἡ Δεξιά ἔχει ἕνα ἔμφυτο καί – γιατί ὄχι; – δικαιολογημένο φόβο γιά τά νιάτα.

Ὅτι ὅμως μπορεῖ νά ἐλπίζει κανείς εἶναι πῶς ὅλες οἱ νεολαίες θά συμπαραταχθοῦν καί αὕτη τή φορά δέν θά λειτουργήσει ἡ πόλωση. Κανονικά, πρέπει καί ἡ ΟΝΝΕΔ νά ἀκολουθήσει...

Ο ΠΕΜΠΤΟΣ
ΤΟΜΟΣ
εἶναι ἔτοιμος

Προστέθηκε στοὺς ἄλλους τέσσερις καί περιλαμβάνει τά τεύχη 49 ἕως καί 61 (β' ἔξάμηνο τοῦ 1976). Διατίθεται ἀπό τά γραφεῖα μας μέ 300 δραχ.

Οἱ τόμοι τοῦ «ΑΝΤΙ», πανόδετοι, μέ πλήρη πίνακα περιεχομένων προσφέρονται γιά τή μελέτη:

- τῆς πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, μέ ἀναλυτικές καί ἀποκαλυπτικές ἔρευνες
- τῆς σύγχρονης ἱστορίας μας καί τῆς Ἀντίστασις
- τῆς οἰκονομίας, τῆς παιδείας, τῆς κοινωνικῆς ζωῆς
- τῆς διεθνοῦς ἐπικαιρότητας
- τῶν προβλημάτων ἰδεολογίας καί τῆς πνευματικῆς ζωῆς

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΚΛΟΓΕΣ

Του Ήλία Καρρά

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ τών επόμενων εκλογών απασχολεί σχεδόν αδιάκοπα τον τελευταίο καιρό τὰ κόμματα τής αντιπολίτευσης και ιδιαίτερα τὰ κόμματα και τις ομάδες που προπαγανδίζουν τή δημιουργία μίας, ευρύτερης ή στενότερης, δημοκρατικής συμμαχίας. Θά μπορούσαμε ενδεικτικά νά αναφέρουμε τή σύσταση επιτροπής για τήν επεξεργασία εκλογικού νόμου από τὰ πέντε μικρά κόμματα, δηλαδή τό ΚΚΕ(εσ.), τήν ΕΔΑ, τήν Πρωτοβουλία, τή Σοσιαλιστική Πορεία και τή Χριστιανική Δημοκρατία, τις κοινές συσκέψεις που άρχισαν, τις συνεντεύξεις που δημοσίευσε, στο τελευταίο του τεύχος, τό περιοδικό «Πολιτικό Κριτήριο» κ.λπ. Οι συζητήσεις αυτές περιορίζονται όπως πάντα σε υποτιθέμενα θέματα άρχων (π.χ. πρόγραμμα μίας ενδεχόμενης δημοκρατικής συμμαχίας, επεξεργασία ενός δίκαιου εκλογικού νόμου κ.λπ.) και αποφεύγουν κατά κανόνα νά θίξουν τις σημερινές εκλογικές προοπτικές τής αριστεράς.

ΕΙΝΑΙ βέβαια νωρίς για τή διατύπωση προβλέψεων, αφού δέν έχουν ακόμα διαμορφωθεί τὰ εκλογικά σχήματα και δέν έχει καθοριστεί τό εκλογικό σύστημα, όμως τουλάχιστον ή γνώση τών πραγματικών δεδομένων είναι απόλυτα αναγκαία για τήν παρακολούθηση τών ζυμώσεων στο χώρο τής αριστεράς.

ΣΑΝ άφετηρία θά χρησιμοποιήσουμε τὰ αποτελέσματα τών τελευταίων βουλευτικών εκλογών, τής 17/11/1974. Στις εκλογές αυτές ή αριστερά παρουσίασε μιά αισθητά μειωμένη δύναμη, που πολλοί θεωρούν ότι δέν ανταποκρίνεται στην πραγματική εκλογική τής απήχηση. Για τήν υποστήριξη, αλλά και για τήν αντίκρουση, αυτής τής άποψης υπάρχει σωρεία επιχειρημάτων. Χωρίς νά θέλουμε νά παρέμβουμε σ' αυτή τή συζήτηση, είμαστε υποχρεωμένοι νά παραθέσουμε τούς λόγους για τούς οποίους πιστεύουμε ότι, είτε τὰ αποτελέσματα του 1974 εκφράζουν τήν πραγματική εκλογική απήχηση τής αριστεράς είτε όχι, μπορούμε νά τὰ χρησιμοποιήσουμε σάν άφετηρία για τήν ανάλυση τής εκλογικής πραγματικότητας, όσον άφορα τήν αριστερά.

Οι λόγοι αυτοί είναι οι έξης:

α) Συγκρίνοντας τὰ ποσοστά τής Ένωμένης Άριστεράς τό 1974 στις διάφορες εκλογικές περιφέρειες με αυτά τής ΕΔΑ τό 1963 και τό 1964, παρατηρούμε ότι ή πτώση τής Ε.Α. σε σχέση με τή δύναμη τής ΕΔΑ είναι σχεδόν ομοιόμορφη σ' όλη τή

ΣΤΑ προβλήματα τής αριστεράς γενικότερα αναφέρονται τὰ άρθρα τής ένότητας αυτής:

● Ο συνεργάτης μας ΗΛΙΑΣ ΚΑΡΑΣ γράφει για τις εκλογικές δυνατότητες τής αριστεράς σήμερα, όπως «βγαίνουν» από τὰ αποτελέσματα τών εκλογών του 1974.

● Δυό ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ(εσ.), ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΡΑΣ και ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, απαντούν στο ΣΠΥΡΟ ΛΙΝΑΡΔΑΤΟ για τό άρθρο του «Όμοσπονδία ή συμμαχία» («ΑΝΤΙ», τ. 70, 30-4-77) θέτοντας, συγχρόνως, ευρύτερα τό πρόβλημα.

χώρα. Έπομένως, χρησιμοποιώντας σάν άφετηρία τὰ αποτελέσματα του 1974, μπορούμε νά αναχθούμε σ' αυτά του 1963 και 1964 κάνοντας τήν υπόθεση ότι ή αριστερά (σάν σύνολο) θά αύξησει τή δύναμή της κατά 40% ή 50%. Είναι μιά από τις υποθέσεις που θά κάνουμε.

β) Οι εκλογές του 1974 αποτελούν τή μοναδική μέχρι σήμερα αναμέτρηση σε έντικό επίπεδο μεταξύ του ΚΚΕ και του ΚΚΕ(εσ.). Υπάρχουν φυσικά πολλές αντιρήσεις ως προς τό αν οι ψηφοφόροι τής Ε.Α. που ψήφισαν τό 1974 υπέρ του ενός ή του άλλου κόμματος θά εκδήλωναν και σήμερα τήν ίδια προτίμηση, και μάλιστα στην περίπτωση που τὰ δύο κόμματα θά εμφανιστούν χωριστά στις εκλογές. Όμως, στο μέτρο που δέν διαθέτουμε άλλα δεδομένα, είμαστε υποχρεωμένοι νά χρησιμοποιήσουμε σάν άφετηρία αυτά τών εκλογών του 1974.

γ) Μερικοί πιστεύουν ότι οι πρώην ψηφοφόροι τής αριστεράς που στις εκλογές του 1974 ψήφισαν υπέρ άλλων κομμάτων είναι ευκολότερο νά κερδηθούν από τό

ΚΚΕ(εσ.) παρά από τό ΚΚΕ. Αυτό όμως είναι εξαιρετικά άμφίβολο, γιατί οι ψηφοφόροι αυτοί δέν αποτελούν μιά ομοιογενή ιδεολογικά ομάδα. Πράγματι μιά ευρύτερη μελέτη τών αποτελεσμάτων τών βουλευτικών εκλογών τής 17/11/1974, αποδεικνύει ότι οι ψηφοφόροι αυτοί διέρρευσαν σχεδόν εξίσου και προς τὰ τρία άλλα κόμματα (Ν.Δ. - Ε.Κ.-Ν.Δ. - ΠΑ.ΣΟ.Κ.).

Αυτό σημαίνει ότι για ένα μεγάλο τμήμα τών ψηφοφόρων που έγκατέλειψαν τήν αριστερά τό 1974 οι λόγοι δέν μπορούν νά αναζητηθούν σε μιά συγκεκριμένη ιδεολογικοπολιτική επιλογή, αλλά οφείλονται κυρίως στην απομάκρυνσή τους από τήν αριστερά και στη χαλάρωση τών δεσμών που τούς ένωναν μ' αυτή. Έπομένως, τό νά ξανακερδηθούν αυτοί οι ψηφοφόροι από τήν αριστερά (είτε από τό ΚΚΕ είτε από τό ΚΚΕ(εσ.)) είναι ίσως θέμα μακροπρόθεσμο και δύσκολο, πιθανόν περισσότερο δύσκολο από τό νά κερδηθούν νέοι ψηφοφόροι.

Στις εκλογές τής 17/11/1974, τό ΚΚΕ και ο συνασπισμός ΕΔΑ/ΚΚΕ(εσ.) υποστήριξαν χωριστούς υποψήφιους σε όλες σχεδόν τις εκλογικές περιφέρειες. Ο Πίνακας 1 δείχνει αναλυτικά κατά περιφέρεια τούς ψηφους (σταυρούς προτίμησης) που συγκέντρωσαν οι υποψήφιοι του ΚΚΕ, οι υποψήφιοι του συνασπισμού ΕΔΑ/ΚΚΕ(εσ.), καθώς και τή συνολική δύναμη τής Ένωμένης Άριστεράς. Έχοντας υπ' όψη μας τὰ δεδομένα του Πίνακα 1 μπορούμε νά κάνουμε μιά σειρά παρατηρήσεις που περιγράφουν τή σημερινή εκλογική πραγματικότητα τής αριστεράς και τις άμεσα προβλεπόμενες προοπτικές.

(ΣΣ: Έπειδή στη συνέχεια θά αναφερθούμε συχνά στις πιθανότητες που έχουν τὰ διάφορα κόμματα νά εκλέξουν ή όχι κάποιους βουλευτές, πρέπει νά σημειώσουμε ότι αυτό γίνεται με βάση τήν υπόθεση πως τό εκλογικό σύστημα με τό οποίο θά διεξαχθούν οι επόμενες εκλογές θά είναι παρόμοιο με αυτό τών εκλογών του 1974, δηλαδή ένισχυμένη αναλογική χωρίς τό +1 (μιά τροποποίηση τών ποσοτών εισόδου στη Β' κατανομή, τό πιθανότερο είναι νά μην έχει καμιά επίπτωση στην κοινοβουλευτική εκπροσώπηση τής αριστεράς). Οι προοπτικές κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης τής αριστεράς θά είναι ευμενέστερες απ' αυτές που περιγράφουμε αν ισχύσει τό +1 στον ύπολογισμό του εκλογικού μέτρου τής Α' κατανομής, που είναι αρκετά άπίθανο, και δυσμενέστερες αν αύξηθει

(ήμεσα ή έμμεσα) ό άριθμός τών βουλευ-
τών επικρατείας ή ύποδιαιρεθούν σέ
περισσότερες περιφέρειες ή Α' και Β'
Αθηνών, περίπτωση πού σύμφωνα μέ πλη-
ροφορίες μας μελετούν οί έκλογομάγειροι
του ύπ. Έσωτερικών).

1. Τό ΚΚΕ παρουσίασε σημαντικά μεγα-
λύτερη δύναμη από τό συνασπισμό
ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.), ιδιαίτερα στην έπαρχία. Εί-
ναι χαρακτηριστικό ότι σέ πολλές περιπτώ-
σεις παλιοί βουλευτές τής ΕΔΑ (π.χ. ό Γα-
νίτης στή Λέσβο ως ύποψήφιος
ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.), ό Μπρακατσούλας και ό Φι-
λίππου στην Καρδίτσα ως ανεξάρτητοι) ήτ-
τήθηκαν μέ μεγάλη διαφορά από τούς
αντιπάλους τους του ΚΚΕ, πού συχνά ήταν
σχεδόν άγνωστοι. Από τίς 56 έκλογικές
περιφέρειες ό συνασπισμός ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.)
ύπερίσχυσε μόνο στην Α' Αθηνών, τήν
Κέρκυρα, τήν Καβάλα, τόν Έβρο και τήν
Ξάνθη.

2. Η Ε.Α. δέν κατόρθωσε νά βγάλει ούτε
ένα βουλευτή στην έπαρχία (δηλαδή έκτός
από Αθήνα, Πειραιά και Θεσσαλονίκη).
Αυτό συνέβη για πρώτη φορά από τήν
ίδρυση του ΚΚΕ, τό 1918, άν εξαιρέσουμε
φυσικά τίς έκλογές πού διεξήχθησαν μέ
πλειοψηφικό. Αν τίς επόμενες έκλογές ή
άριστερά έμφανιστεί διασπασμένη, πράγμα
πού μέ τά σημερινά δεδομένα είναι τό πιό
πιθανό, δέν έχει ουσιαστικά καμιά έλπίδα
νά εκλέξει βουλευτή στην έπαρχία. Όπως
φαίνεται στον Πίνακα 1, τό ΚΚΕ, για νά
μπορέσει νά εκλέξει βουλευτή στή Μυτι-
λήνη ή τή Λάρισα (οί πιό ευνοϊκές για τό
ΚΚΕ περιπτώσεις) χρειάζεται νά αύξήσει τή
δύναμή του κατά 60%. Όσον άφορά τό
ΚΚΕ(έσ.), άκόμα κι άν διπλασιάσει τή δύ-
ναμή του και για τόν ύπολογισμό του έκλο-
γικού μέτρου χρησιμοποιηθεί τό + 1, πρά-
γμα άρκετά άπίθανο, πάλι δέν έχει έλπίδα
νά κερδίσει έδρα στην έπαρχία.

Τό συμπέρασμα αυτό ισχύει άκόμα και άν
πραγματοποιηθεί ή συνεργασία πού επι-
διώκει τό ΚΚΕ(έσ.) μέ τήν ΕΔΑ, τήν Πρωτο-
βουλία, τή Σοσιαλιστική Πορεία κ.λπ., γιατί
κανένα άπ' αυτά τά κόμματα δέν διαθέτει
στην έπαρχία αξιόλογη δύναμη, ικανή νά
εκλέξει βουλευτή. Είναι χαρακτηριστικό
άπ' αυτή τήν άποψη ότι και οί τέσσερις
βουλευτές τής Πρωτοβουλίας εκλέχτηκαν
στην Αθήνα (Α' και Β' περιφέρεια), ενώ
αντίθετα οί βουλευτές τών Νέων Δυνά-
μεων πού εκλέχτηκαν στην έπαρχία δέν
δημιουργήσαν ποτέ προβλήματα στην ήγε-
σία τής ΕΔΗΚ. Είναι, επομένως, σχεδόν σί-

γουρο ότι, στην περίπτωση πού ή άριστερά
έμφανιστεί διασπασμένη τίς επόμενες
έκλογές, ή κοινοβουλευτική εκπροσώπηση
και τών δύο τμημάτων της θά προέλθει
άποκλειστικά από τήν Αθήνα, τόν Πειραιά
και τή Θεσσαλονίκη.

3. Τό ΚΚΕ, άν κατέβει μόνο του τίς
επόμενες έκλογές, θά εκλέξει, κατά πάσα
πιθανότητα, 4-6 βουλευτές. Πράγματι, από
τούς 5 βουλευτές πού διαθέτει σήμερα
(ένα στην Α' Αθηνών, δύο στή Β' Αθηνών,
ένα στή Β' Πειραιώς και ένα στην Α' Θεσ-
σαλονίκης) θά επανεκλέξει σχεδόν σί-
γουρα τούς 4 (ένα στην Α' Αθηνών, δύο
στή Β' Αθηνών και ένα στην Α' Θεσ/νίκης),
έχει μεγάλες έλπίδες νά επανεκλέξει και
τόν 5ο (Β' Πειραιώς) και νά κερδίσει επίσης
μία επιπλέον έδρα στή (Β' Αθηνών). Τό
δύσκολο είναι νά σπάσει τό φράγμα τών 6
βουλευτών. Για νά τό πετύχει πρέπει νά
αύξει τή δύναμή του τουλάχιστον κατά
50% του συνόλου τών ψήφων. Και για νά
κατορθώσει νά εκλέξει τουλάχιστον 10
βουλευτές, ώστε νά αναγνωριστεί σαν
κόμμα σύμφωνα μέ τόν κανονισμό τής
Βουλής, πρέπει τίς κρίσιμες περιφέρειες
νά διπλασιάσει σχεδόν τούς ψήφους του.
Αυτό όμως σημαίνει ότι συνολικά πρέπει νά
συγκεντρώσει τό 9-10% τών ψήφων.

δ) Αντίθετα, τό ΚΚΕ(έσ.) εξαιρετικά
δύσκολα μπορεί νά αντιμετώπισει τήν πι-
θανότητα νά κατέβει μόνο του τίς έκλο-
γές, γιατί σέ μία τέτοια περίπτωση είναι
άμφίβολο άν θά μπορούσε νά ξανακερδίσει
τίς 3 έδρες πού κέρδισε ό συνασπισμός
ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.) τό 1974. Στην ύποθετική μά-
λιστα περίπτωση πού τό ΚΚΕ(έσ.) έμφανι-
στεί μόνο του τίς έκλογές, έχοντας σαν
αντίπαλο μία συμμαχία τής ΕΔΑ μέ τήν
Πρωτοβουλία, είναι πολύ πιθανό νά μήν
εκλέξει παρά μόνο ένα βουλευτή στή Β'
Αθηνών. Για τό λόγο αυτό ή συνεργασία
πού επιδιώκει νά πραγματοποιήσει τό
ΚΚΕ(έσ.) μέ αυτές τίς δυνάμεις άποτελεί
για τό ίδιο άνάγκη επιβίωσης.

Η περίπτωση νά θρεθεί τό ΚΚΕ(έσ.) άπο-
μονωμένο από τήν ΕΔΑ και τήν Πρωτοβου-
λία, όσο κι άν φαίνεται άπίθανη, δέν μπο-
ρεί καθόλου ν' άποκλειστεί. Πράγματι ή
Πρωτοβουλία προπαγανδίζει άνοιχτά τή
δημιουργία μίας ευρύτερης «σοσιαλιστι-
κής» συνεργασίας (μέ τό «προοδευτικό»
τμήμα τής Ε.Δ.Η.Κ., τό ΠΑ.ΣΟ.Κ, τήν ΕΔΑ,
τή Σοσιαλιστική Πορεία κ.λπ.) πού θά αφή-
σει άπ' έξω, σαν φτωχό συγγενή, τό
ΚΚΕ(έσ.). Βέβαια, τό ευρύτερο αυτό «σο-

σιαλιστικό» όνειρο είναι μάλλον άπραγμα-
τοποιήτο. Όμως ή προβολή του έξυπηρε-
τεί δύο σκοπούς:

α) προσφέρει ιδεολογική κάλυψη για μία
συνεργασία-συγχώνευση τής Πρωτοβου-
λίας μέ τήν ΕΔΑ και πιθανόν και μέ άλλες
όμάδες ώστε νά αύξήσουν τή διαπραγμα-
τευτική τους ικανότητα, και

β) είτε πραγματοποιηθεί είτε όχι, άπο-
τελεί ένα μόνιμο εκβιασμό για τό ΚΚΕ(έσ.),
στό βαθμό πού αφήνει νά επικρέμεται συν-
εχώς ή άπειλή μίας πιθανής απομόνωσής
του.

Μέ τό σχέδιο αυτό συμφωνούν και πολλά
στέλεχη τής ΕΔΑ, ή όποία τόν τελευταίο
καιρό διατηρεί πολύ πιό φιλικές σχέσεις μέ
τήν Πρωτοβουλία άπ' ό,τι μέ τό ΚΚΕ(έσ.)
(π.χ. επανειλημμένες ιδιαίτερες συναντή-
σεις του Ηλίου μέ τό Δ. Τσάτσο).

Όμως, άν τό ΚΚΕ(έσ.) θρίσκειται έκλο-
γικά σέ πολύ δύσκολη θέση, οί (ένδεχόμε-
νοι) σύμμαχοί του(ΕΔΑ και Πρωτοβουλία),
άν, όπως είναι τό πιθανότερο, δέν ύλο-
ποιηθούν τά ευρύτερα «σοσιαλιστικά»
τους όνειρα, θά θρεθούν σέ άκόμα χειρό-
τοτερη.

Η ΕΔΑ θεωρείται κόμμα μόνο χάρη στον
κανονισμό τής Βουλής, ενώ οί ψήφοι πού
συγκέντρωσαν ως ύποψήφιοι τής Ε.Κ.-Ν.Δ.
οί 3 από τούς 4 σημερινούς βουλευτές τής
Πρωτοβουλίας όφειλονται σέ μεγάλο θα-
θμό στην αϊγλή πού τούς προσέδωσε ή
«έλέω Καραμανλή» ύπουργοποίησή τους.
Είναι επομένως εξαιρετικά άμφίβολο άν θά
τολήσουν νά ριψοκινδυνεύσουν μία αυ-
τόνομη κάθοδο τίς έκλογές.

Τά παραπάνω οδηγούν στό συμπέρασμα
ότι, άν δέν πραγματοποιηθούν ευρύτερες
συνεργασίες, τό ΚΚΕ(έσ.), ή ΕΔΑ και ή
Πρωτοβουλία, άν δέν θέλουν νά οδηγη-
θούν σέ σχεδόν βέβαιη έκλογική άποτυχία,
είναι ύποχρεωμένοι νά συμμαχήσουν. Μέ
τήν έλπίδα ότι ή συμμαχία αυτή δέν θά
άποτελέσει μία άπλή άθροιση ψήφων αλλά
θά τούς προσφέρει και τή δυναμική μίας
κάποιας ένότητας. Για τή Σοσιαλιστική Πο-
ρεία ή κατάσταση είναι διαφορετική, γιατί
ή Σ.Π. δέν εκπροσωπείται σήμερα στην
Βουλή κι επομένως πρέπει νά πάρει τήν
κατ' άρχήν άπόφαση άν θά επιδιώξει ή όχι
νά άποκτήσει κοινοβουλευτική εκπροσώ-
πηση.

Τί μπορεί νά προσφέρει ή δυναμική (άν
φυσικά ύπάρξει...) μίας συμμαχίας τών
τριών κομμάτων (ή και τών 5, άν σ' αυτά

Σ η μ ε ί ω σ η : Ό ύπολογισμός τής δύναμης κάθε κόμματος
έγινε άθροίζοντας τούς σταυρούς τών ύποψηφίων του. Στίς
περιοχές πού ίσχυε ή δισταυρία (Α' και Β' Αθηνών, Α' Θεσσα-
λονίκης) ό άριθμός τών σταυρών διαιρέθηκε διά 2.

Πρίν από τίς έκλογές τόσο τό ΚΚΕ όσο κι ό συνασπισμός
ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.) καλοϋσαν μέ ανακοινώσεις τούς όπαδούς τους
νά ύπερψηφίσουν μερικούς μόνο από τούς ύποψηφίους του
αντίστοιχου κόμματος. Γι' αυτό, για κάθε κόμμα, έκτός από τό
σύνολο τών ψήφων πού πήραν οί ύποψηφιοί του, δίνουμε χω-
ριστά (στή στήλη μέ επικεφαλίδα «ΓΡΑΜΜΗ») τόν άριθμό τών
ψήφων πού συγκέντρωσαν οί προμοδοτούμενοι ύποψηφιοί του.
Η στήλη αυτή μένει κενή όπου δέν ύπήρχε προμοδότηση και
συμπίπτει μέ τήν επόμενη τίς περιφέρειες όπου τό συγκεκρι-
μένο κόμμα είχε ένα μόνο ύποψήφιο.

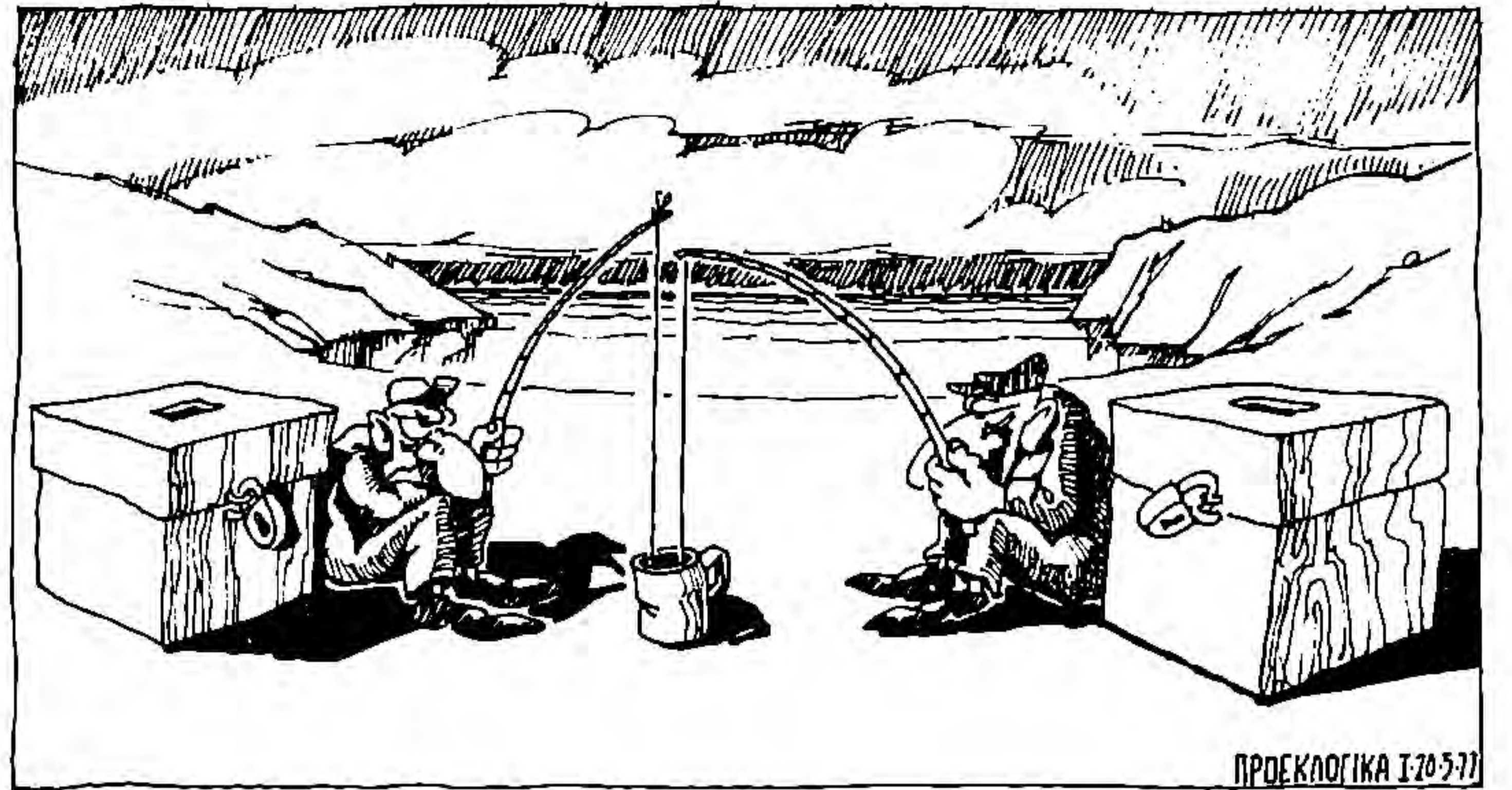
Τό άθροισμα του συνόλου τών ψήφων του ΚΚΕ και του συν-
όλου τών ψήφων του συνασπισμού ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.) ύπολείπεται
σχεδόν πάντα από τό σύνολο τών ψήφων τής Ε.Α. Αυτό όφεί-

λειται στα άσταύρωτα ψηφοδέλτια και τούς ανεξάρτητους ύπο-
ψηφίους. Σάν ανεξάρτητους θεωρήσαμε αυτούς πού εμφανί-
ζονταν σαν ανεξάρτητοι τήν εποχή τών εκλογών, άσχετα από
τή μεταγενέστερη τοποθέτησή τους, δηλαδή τούς Τσεκούρα
Εύσ. και Σκουριώτη Ίωαν. (Α' Αθηνών), Ηλιόπουλο Στ. και
Τσουκόπουλο Όδυσ. (Β' Αθηνών), Θεοδωράκη Μ. (Β' Πει-
ραιώς), Ραχιώτη Χ. και Παλιό Δ. (Φθιώτιδα) και Μπρακα-
τσούλα Β. και Φιλίππου Χ. (Καρδίτσα). Οί ανεξάρτητοι ύπο-
ψηφιοί συγκέντρωσαν συνολικά 13.525 ψήφους (διαιρώντας
διά 2 τούς σταυρούς στην Α' και Β' Αθηνών).

Υπήρχαν επίσης 3 ύποψηφιοί κοινής άποδοχής, οί Ρουπα-
κιώτης Άν. (Λευκάδα, ανεξάρτητος), Τζαβάλας Σπ. (Ζάκυν-
θος, ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.) και Τρανούλιδης Ι. (Γρεβενά, ΚΚΕ). Στίς
3 αυτές περιοχές ή Ε.Α. συγκέντρωσε συνολικά 7.409 ψήφους,
τούς όποιους δέν προσθέτουμε ούτε στό ΚΚΕ ούτε στό συν-
ασπισμό ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.).

'Εκλογική περιφέρεια	'Εκλογικό μέτρο	Ε.Α.	ΕΔΑ/Κ.Κ.Ε. 'εσ.		Κ.Κ.Ε.	
			"ΓΡΑΜΜΗ"	ΣΥΝΟΛΟ ΨΗΦΩΝ	"ΓΡΑΜΜΗ"	ΣΥΝΟΛΟ ΨΗΦΩΝ
Α' Αθηνών	17.676 (4,55%)	49.528 (12,73%)	19.494	24.079 (6,19%)	19.427	21.391 (5,50%)
Β' Αθηνών	16.500 (3,57%)	82.336 (17,82%)	22.067	28.847 (6,24%)	40.741	45.069 (9,75%)
Α' Πειραιώς	18.320 (12,05%)	17.981 (12,26%)	5.432	7.168 (4,89%)	8.386	9.898 (6,75%)
Β' Πειραιώς	16.974 (12,05%)	31.433 (23,14%)	7.862	9.386 (6,91%)	12.619	14.541 (10,71%)
'Υπόλοιπο νομ. Αττικής	16.108 (16,67%)	6.850 (7,08%)	-	3.036 (3,14%)	2.344	3.353 (3,47%)
Βοιωτίας	18.542 (25,00%)	4.600 (6,20%)	956	956 (1,29%)	2.252	3.348 (4,51%)
Εύβοιας	18.077 (16,67%)	4.965 (4,57%)	-	1.461 (1,35%)	2.549	3.176 (2,93%)
Φθιώτιδος	17.209 (16,67%)	4.683 (4,53%)	1.037	1.180 (1,14%)	2.297	2.712 (2,63%)
Φωκίδος	16.345 (50,00%)	1.239 (3,79%)	405	405 (1,24%)	727	727 (2,22%)
'Αργολίδος	16.816 (33,33%)	977 (1,93%)	355	355 (0,70%)	464	464 (0,92%)
'Αρκαδίας	16.017 (20,00%)	2.156 (2,69%)	-	826 (1,03%)	-	1.101 (1,37%)
Κορινθίας	18.432 (25,00%)	2.119 (2,87%)	-	686 (0,93%)	-	1.215 (1,65%)
Λακωνίας	14.836 (25,00%)	1.809 (3,04%)	-	496 (0,84%)	938	1.075 (1,81%)
Μεσσηνίας	16.280 (14,28%)	5.068 (4,44%)	1.399	1.816 (1,59%)	1.907	2.877 (2,52%)
Αιτωλίας & Ακαρνίας	14.897 (11,11%)	9.424 (7,02%)	3.626	4.055 (3,02%)	4.638	5.021 (3,74%)
'Αχαΐας	17.299 (15,50%)	11.261 (8,13%)	3.878	4.945 (3,57%)	5.383	5.894 (4,26%)
Εύρυτανίας	12.496 (50,00%)	461 (1,84%)	-	-	453	453 (1,81%)
Ζακύνθου	(πλειοψηφικόν)	1.509 (7,87%)	-	-	-	-
'Ηλείας	15.640 (14,28%)	2.857 (2,60%)	-	553 (0,51%)	1.448	2.051 (1,87%)
Κεφαλληνίας	11.805 (50,00%)	2.863 (12,12%)	811	811 (3,43%)	1.675	1.675 (7,09%)
"Αρτης	16.116 (33,33%)	2.346 (4,85%)	801	801 (1,66%)	-	1.267 (2,62%)
Θεσπρωτίας	11.206 (50,00%)	484 (2,15%)	-	-	482	482 (2,15%)
'Ιωαννίνων	18.223 (20,00%)	7.058 (7,74%)	1.746	2.749 (3,02%)	3.011	3.869 (4,25%)
Κερκύρας	19.116 (33,33%)	5.791 (10,09%)	2.867	2.867 (5,00%)	2.262	2.592 (4,52%)
Λευκάδας	(πλειοψηφικόν)	4.493 (27,14%)	-	-	-	-
Πρέβεζας	16.649 (50,00%)	1.670 (5,01%)	539	539 (1,62%)	945	945 (2,84%)
Γρεβενών	13.032 (50,00%)	1.407 (5,39%)	-	-	-	-
Καρδίτσας	15.291 (16,67%)	7.838 (8,59%)	-	745 (0,81%)	4.742	5.080 (5,54%)
Κοζάνης	17.608 (20,00%)	4.866 (5,52%)	1.027	1.316 (1,49%)	2.730	3.191 (3,62%)
Λάρισας	17.226 (12,05%)	16.385 (11,68%)	4.693	5.117 (3,71%)	10.237	10.739 (7,79%)
Μαγνησίας	17.393 (16,67%)	15.469 (14,82%)	6.020	6.929 (6,64%)	7.356	8.141 (7,80%)
Τριφάλων	17.297 (20,00%)	8.328 (9,62%)	1.204	1.597 (1,85%)	5.792	6.472 (7,48%)
'Ημαθίας	17.696 (25,00%)	5.917 (8,35%)	-	1.312 (1,85%)	2.794	4.272 (6,03%)
Α' Θεσσαλονίκης	17.168 (8,33%)	32.698 (15,87%)	9.514	12.124 (5,88%)	17.037	18.187 (8,82%)
'Υπόλοιπο νομ. Θεσ/κής	19.736 (16,67%)	14.014 (11,83%)	2.428	3.305 (2,79%)	10.018	10.297 (8,70%)
Καστοριάς	(πλειοψηφικόν)	419 (1,64%)	-	-	419	419 (1,64%)
Κιλκίς	19.706 (33,33%)	6.188 (10,46%)	950	950 (1,61%)	4.283	4.957 (8,38%)
Πέλλης	16.311 (20,00%)	3.899 (4,78%)	1.262	1.356 (1,66%)	1.744	2.271 (2,78%)
Πιερίας	18.514 (33,33%)	3.879 (6,93%)	1.628	1.628 (2,93%)	1.672	2.048 (3,69%)
Σερρών	17.937 (12,50%)	10.584 (7,37%)	3.164	3.417 (2,38%)	6.237	6.797 (4,74%)
Φλώρινας	15.729 (50,00%)	1.274 (4,04%)	-	-	-	1.071 (3,40%)
Χαλκιδικής	18.123 (33,33%)	2.414 (4,44%)	413	413 (0,76%)	1.585	1.822 (2,92%)
Δράμας	20.927 (33,33%)	2.836 (4,51%)	1.122	1.122 (1,79%)	1.428	1.572 (2,50%)
"Εβρου	17.334 (20,00%)	3.601 (4,15%)	2.019	2.119 (2,44%)	512	965 (1,11%)
Καβάλας	20.754 (25,00%)	9.658 (11,63%)	4.915	5.481 (6,60%)	3.659	3.891 (4,69%)
Ξάνθης	16.009 (33,33%)	941 (1,95%)	789	789 (1,64%)	-	-
Ροδόπης	15.505 (25,00%)	1.010 (1,62%)	200	200 (0,32%)	459	742 (1,20%)
Δωδεκανήσου	15.393 (25,00%)	1.472 (2,39%)	168	168 (0,27%)	525	1.151 (1,87%)
Κυκλάδων	16.112 (25,00%)	1.296 (2,01%)	530	530 (0,82%)	-	590 (0,92%)
Λέσβου	18.603 (25,00%)	18.268 (24,54%)	5.390	5.770 (7,75%)	9.348	11.543 (15,51%)
Σάμου	14.010 (50,00%)	4.589 (16,37%)	1.903	1.903 (6,79%)	1.930	1.930 (6,89%)
Χίου	16.185 (50,00%)	1.938 (5,98%)	501	501 (1,55%)	1.243	1.243 (3,84%)
'Ηρακλείου	17.538 (14,28%)	8.561 (6,97%)	1.694	3.375 (2,75%)	4.000	4.908 (4,00%)
Λασιθίου	15.262 (33,33%)	976 (2,13%)	-	-	-	735 (1,61%)
Ρεθύμνης	19.792 (50,00%)	1.223 (3,08%)	-	-	710	1.109 (2,80%)
Χανίων	17.972 (25,00%)	6.830 (9,50%)	-	1.177 (1,64%)	4.371	5.370 (7,47%)
Σύνολο	—	464.787 (9,47%)	—	161.361 (3,29%)	—	255.709 (5,21%)

προστεθούν ή Σοσιαλιστική Πορεία και ή Χριστιανική Δημοκρατία); Σύμφωνα με τον πρόεδρο της ΕΔΑ κ. Ήλιου:

«*αν παραμερισθούν όρισμένα εμπόδια και πραγματοποιηθεί ή συσπείρωση των πέντε, θά σχηματισθεί από αυτήν μιά μεγάλη πολιτική δύναμη, όπως τό 1958 εκείνη πού έφερε την ΕΔΑ δεύτερο κόμμα της Βουλής, αξιωματική αντιπολίτευση.*

(λόγος στη Θεσ/νίκη στις 8/5/77)

Άλλά για να ύλοποιηθούν αυτά τά μεγαλεπήβολα σχέδια κάποιος πρέπει να πληρώσουν τά σπασμένα. Από ποιούς όμως μπορεί να αποσπάσει ψήφους μιά τέτοια συμμαχία; Είναι φανερό ότι πολύ δύσκολα μπορεί να λειτουργήσει έναντίον του ΚΚΕ. Μερικοί ύποστηρίζουν ότι μπορεί τουλάχιστον να λειτουργήσει έναντίον του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Αυτό όμως είναι πολύ άμφιβολο, για δύο λόγους:

α) Τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. συγκέντρωσε τή δύναμή του στη βάση μιάς έντονης (τουλάχιστον φραστικά) αντιπολίτευσης στην κυβέρνηση Καραμανλή. Για να μπορέσει έπομένως τό ΚΚΕ(έσ.) και οι σύμμαχοί του να αποσπάσουν ψήφους από τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. πρέπει να όξύνουν τήν αντιπολιτευτική τους θέση, πράγμα πού έρχεται σε αντίθεση και με τήν πολιτική της ΕΔΑ και με τή στρατηγική έπιλογή της Ε.Α.Δ.Ε.

β) Η δύναμη του ΠΑ.ΣΟ.Κ. συγκεντρώνεται κυρίως στην έπαρχία (π.χ. τά ποσοστά του στην Άθήνα, τόν Πειραιά και τή Θεσσαλονίκη είναι χαμηλότερα από τό μέσο όρο, όπου έχει κατορθώσει να προσελκύσει μια σειρά νέου τύπου κομματάρχες (π.χ. μηχανικοί, γιατροί κ.λπ.). Αντίθετα, τό ΚΚΕ(έσ.) και οι πιθανοί σύμμαχοί του είναι έξαιρετικά αδύναμοι στην έπαρχία και δέν έχουν πρακτικά καμιά έλπίδα να εκλέξουν βουλευτή. Έπομένως, άκόμα και «ή ψυχολογία της χαμένης ψήφου» θά λειτουργήσει έναντίον τους.

Ποιές είναι έπομένως οι έκλογικές προοπτικές μιάς τέτοιας (πιθανής) συμμαχίας; Με τά σημερινά δεδομένα, τά βασικά κέρδη της έλπίζει να τά πραγματοποιήσει στην Α' και στη Β' Άθηνών. Δεδομένου όμως ότι και οι 7 σημερινοί βουλευτές των τριών κομμάτων της (πιθανής) συμμαχίας έχουν εκλεγεί σ' αυτές τίσ δύο περιφέρειες, είναι φανερό ότι οι διαπραγματεύσεις για τόν καθορισμό της προτεραιότητας με τήν όποία θά επανεκλεγούν, ίσως αποδειχτούν άρκετά δύσκολες. Πράγματι, άκόμα κι αν ό συνασπισμός των τριών κομμάτων εμφανίσει διπλάσια δύναμη απ' ό,τι ό συνασπισμός ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.) τό 1974, δέν μπορεί να έξασφαλίσει τήν επανεκλογή παρά μόνο των 5 από τούς 7. Έκτός από

τίς δύο περιφέρειες της Άθήνας ή (πιθανή) συμμαχία μπορεί να έλπίζει ότι θά κερδίσει, πάντα με τήν προϋπόθεση πώς θά λειτουργήσει πλήρως ή ένωτική δυναμική,

- μιά έδρα στην Α' Θεσ/νίκης (όπου όμως ή συμβολή της Σοσιαλιστικής Πορείας ίσως αποδειχτεί άπαραίτητη) και,

- μέ μεγάλη δυσκολία, μιά έδρα στη Β' Πειραιώς. Για να εκλέξει βουλευτή σ' αυτή τήν περιφέρεια, όπου ή Πρωτοβουλία είναι άνύπαρκτη, ή (πιθανή) συμμαχία των τριών κομμάτων χρειάζεται να διπλασιάσει τή δύναμή της σε σχέση με τή δύναμη του συνασπισμού ΕΔΑ/ΚΚΕ(έσ.) τό 1974. Μπορεί βέβαια να έλπίζει στους 6.500 ψηφοφόρους της Ε.Α., οι όποιοι ψηφίζοντας τό Θεοδωράκη, πού δέν εμφανίζόταν τότε ως ύποψήφιος της ΕΔΑ, άρνήθηκαν να πάρουν θέση ύπέρ του ενός ή του άλλου κόμματος· καθώς επίσης και στό γεγονός ότι ή ΕΔΑ και τό ΚΚΕ(έσ.) έλέγχουν τούς περισσότερους δήμους της έκλογικής περιφέρειας. Όμως και τό ΚΚΕ από τή μεριά του θά κάνει τά αδύνατα δυνατό για να έξασφαλίσει τήν επανεκλογή του βουλευτή του. Η μάχη προβλέπεται ιδιαίτερα σκληρή...

Οι επιδιώξεις μιάς συμμαχίας του ΚΚΕ(έσ.) με τήν ΕΔΑ και τήν Πρωτοβουλία δέν έξαντλούνται βέβαια στό έκλογικό

έπίπεδο. Όμως, στό βαθμό πού για τά κόμματα αυτά τό κοινοβουλευτικό παιχνίδι συνιστά τόν κύριο άξονα της πολιτικής τους, ή έκλογική τους έπιτυχία-άποτελεί άπαραίτητο στοιχείο για τήν πολιτική τους καταξίωση. Γι' αυτό τό πραγματικό περιεχόμενο των γενικών πολιτικών διακηρύξεων καθορίζεται πολύ συχνά από τίσ άμεσες έκλογικές αναγκαιότητες.

Τά συμπεράσματα πού βγαίνουν από τήν άνάλυση της σημερινής έκλογικής πραγματικότητας της άριστερας δέν είναι θέβια και πολύ αισιόδοξα. Έλπίζουμε, τουλάχιστον, ότι οι παρατηρήσεις και οι διαπιστώσεις πού κάναμε μπορούν να συμβάλουν στό να γίνει ευρύτερα κατανοητή ή έκλογική τακτική πού ακολουθούν σήμερα τά διάφορα κόμματα.

Τό σημαντικότερο όμως πρόβλημα είναι αν, και σε ποιό βαθμό, ή συρρίκνωση της έκλογικής δύναμης της άριστερας (στό σύνολό της) άντανεκλά, όπως είναι πολύ πιθανό, μιά αντίστοιχη αν όχι και μεγαλύτερη συρρίκνωση της πραγματικής πολιτικής της δύναμης. Η άνάλυση των αιτίων αυτής της κατάστασης είναι φανερό πώς ξεπερνάει τά πλαίσια αυτού του άρθρου, και αποτελεί ένα θέμα πολύ πιο ένδιαφέρον και ουσιαστικό από τίσ έκλογικές επιδιώξεις των διαφόρων κομμάτων....

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΝΙΚΟΥ ΛΑΜΠΟΥ

ΤΟ ΑΠΕΙΡΟΧΙΣΤΟΝ ΤΗΣ ΒΑΡΕΤΗΣ

ΑΘΗΝΑ 1976

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΛΑΜΠΡΟΥ Δ. ΣΕΚΛΕΙΖΙΩΤΗ

Φακελλος Ζοργκε

'Η πιο συγκλονιστική υπόθεση κατασκοπείας μέσα απ' τά έπίσημα Σοβιετικά άρχεία

Έκδόσεις: Φ. ΛΑΝΤΑ - Γ. ΜΕΒΕΝΙΤΗ
ΑΘΗΝΑ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ "Η ΣΥΜΜΑΧΙΑ;

Ἡ ἀπάντηση τοῦ ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ στό ΣΠΥΡΟ ΛΙΝΑΡΔΑΤΟ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐγαπητό «ANTI»

Στό προηγούμενο τεῦχος τοῦ «ANTI» δημοσιεύεται ἄρθρο τοῦ σ. Σπ. Λιναρδάτου μέ τίτλο «Ὁμοσπονδία ἢ Συμμαχία;». Δέν θά 'θελα γιά τώρα τουλάχιστον νά ἀπασχολήσω τίς στήλες σου παρά γιά νά πληροφορήσω σωστά τοὺς ἀναγνώστες σου γιά τή στάση ΟΛΩΝ τῶν ἀντιδογματικῶν δυνάμεων στό Παρθένι τῆς Λέρου, στά γεγονότα τῆς Τσεχοσλοβακίας – πράγμα πού δέν κάνει τό ἄρθρο τοῦ Σπύρου, οὔτε ἀπό μακριά.

1) ΟΛΟΣ ὁ ἀντιδογματικός χῶρος τοποθετήθηκε κατά τῆς ἐπέμβασης καί ἀπό τήν πρώτη στιγμή.

2) Μιά ομάδα ἀντιδογματικῶν ἀγωνιστῶν, μέσα σ' αὐτούς καί ὁ Μ. Γλέζος, πού γύρω ἀπό τήν ἐποχή εἶχε ὀνομαστεῖ χάος – καί εἶχε δεχτεῖ αὐτό τό ὄνομα σάν κάτι πού πραγματικά τήν ἐξέφραζε, αὐτό εἶναι μιά ἄλλη ἱστορία – ἔφτιαξε ἕνα κείμενο πού συγκέντρωνε 100 ὑπογραφές, ἀνάμεσα σ' αὐτές καί ἀπό πολλούς σ. πού δέν δέχονταν ὅτι ἀνήκουν σέ ἰδιαίτερη παράταξη. Τό κείμενο κατέληγε μέ τή φράση «διακηρύσσουμε τήν πίστη μας στά ιδεώδη τοῦ σοσιαλιστικοῦ οὐμανισμοῦ καί πιστεύουμε ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα θά βρεῖ τόν δρόμο πρός τήν πρόοδο». (Π. Δημητρίου, «Ἡ διάσπαση τοῦ ΚΚΕ», Β' τόμος σελ. 368).

3) Ὅταν κληθῆκαμε ἀπό τό Μανώλη Γλέζο νά προσυπογράψουμε τό κείμενο καί οἱ ὀπαδοί τοῦ Γρ. Ἐσωτερικοῦ, ζητήσαμε ἡ τελευταία φράση νά γίνει «διακηρύσσουμε τήν πίστη μας στά ιδεώδη τοῦ σοσιαλισμοῦ καί πιστεύουμε ὅτι οἱ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ Ἡ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ θά βροῦν τόν δρόμο πρός τήν πρόοδο». (Τά κεφαλαῖα μπαίνουν μόνο ἐδῶ, γιά νά ξεχωρίζει ἡ πρότασή μας). Ὅπως λέει γιά κάτι ἄλλο ὁ Σπύρος στό ἴδιο ἄρθρο, δέν ἐπρόκειτο καί ἐδῶ γιά «βυζαντινισμό». Πρῶτον, ἤμασταν κρατούμενοι σάν ὀπαδοί τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ὄχι τοῦ σοσιαλιστικοῦ οὐμανισμοῦ. Δεύτερον, γιατί ὅταν λές μονάχα ὅτι «ἡ ἀνθρωπότητα» θά βρεῖ τό δρόμο πρός τήν πρόοδο εἶναι σάν νά λές ὅτι ὁ δρόμος στόν ὁποῖο ὀδηγεῖ ἡ κομμουνιστική ἰδεολογία – γενικά καί ὄχι ἡ πολιτική τῆς ἡγεσίας τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν – ἔκλεισε πιά, καί οἱ κομμουνιστές σάν τέτοιοι, γενικά δέν μποροῦν νά βροῦν λύση.

4) Ὁ Μανώλης δήλωσε ὅτι δέν ἔχει ἀντίρρηση ἄν τή διατύπωση δεχτοῦν καί οἱ ἄλλοι ὑπογράφοντες. Ὁ Σπύρος, πού μοῦ φαίνεται

εἶχε γράψει τό κείμενο, ἀρνήθηκε κατηγορηματικά. Κι ὁ Ν. Καραμανλῆς, πού κυκλοφοροῦσε ἀπό τοὺς πρώτους τό κείμενο, εἶπε ὅτι ἴσα – ἴσα δέν πρέπει ν' ἀλλάξει ἡ φράση, ὥστε νά μὴν τό ὑπογράψουμε καί νά γίνει ἐπιτέλους ἕνας σαφῆς διαχωρισμός.

5) Μπροστά σ' αὐτή τή στάση δέν ὑπογράψαμε τό κείμενο ἀλλά φτιάξαμε τή νύχτα δεύτερο κείμενο πρός τίς κομ. ἐφημερίδες *Unita*, *Humanité*, *Mundo Ombreiro* καί ὄλων τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν, ἐξ ἴσου καθαρό στήν ἀποδοκιμασία, ἀλλά μέ ἔκφραση πεποίθησης στή στάση τῶν κομμουνιστῶν γιά τήν ἀποκατάσταση στήν πράξη τῶν ἰδανικῶν καί τῆς οὐσίας τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τό κείμενο τό ὑπόγραψε καί ὁ Μανώλης Γλέζος καί περίπου ἄλλοι ἑκατό ὀπαδοί τοῦ «Γρ. Ἐσωτερικοῦ». Ὁ Σπύρος δέν τό ὑπόγραψε. Ἡ ὑπογραφή ὡστόσο τοῦ Γλέζου καί στά δύο κείμενα συνέβαλε σέ ἐκεῖνο πού ἦταν ἡ μόνιμη ἐπιθυμία καί προσπάθειά μας, νά μὴ διασπᾶται ἡ ἀντιδογματική παράταξη.

Αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα. Ἄν δέν τή θυμάται ὁ Σπύρος – καί τό λέω αὐτό γιατί οὔτε τό ἀναφέρει στό «ANTI» – θά τή θυμάται ὁ Κατερίνης, καί πάντως ὁ Μανώλης. Καί πάνω ἀπ' ὅλα θά τή θυμοῦνται οἱ δογματικοί πού μᾶς δέχτηκαν σέ λίγο στό Λακκί μέ τήν κραυγή «Ἦρθαν οἱ Τσέχοι», ΟΛΟΥΣ, χωρὶς διακρίσεις, ἐκτιμώντας ἔτσι γιά ΜΙΑ φορά σωστά τά πράγματα.

Ἐπίτρεψέ μου τελειώνοντας νά ἐκφράσω καί μερικές ἀπορίες:

Τό ὅτι ἐκφράσαμε τήν πίστη μας στή δύναμη τῶν κομμουνιστῶν νά ξεπεράσουν τίς φοβερές ἐκτροπές ἐντάσσεται καί αὐτό στήν «πολιτική ἀτολμία», πού κατά τό Σπύρο χαρακτηρίζει τό ΚΚΕ ἐσ.;

Οἱ ἐξελίξεις στά κομμουνιστικά κόμματα τῆς Εὐρώπης δέν ἀποτελοῦν ὑλοποίηση αὐτῆς τῆς ἐλπίδας μας μιά πού, ἀνεξάρτητα ἀπό τό τί πιστεύει ὁ Σπύρος πῶς θά μποροῦσε νά εἶχε γίνει, οἱ ἐξελίξεις γίνονται ἀπό τά κομμουνιστικά κόμματα σάν τέτοια;

Ἡ μικρή αὐτή ἀλλά τόσο οὐσιώδης διαφωνία δέν ἐκφράζει ἄραγε τό γεγονός ὅτι, ἀπό τότε, ἕνα κομμάτι τοῦ ἀντιδογματικοῦ χώρου πίστευε ὅτι τό κομ. κίνημα – ἀκόμα καί τό... παγκόσμιο – ἔπρεπε νά χαριστεῖ στόν δογματισμό καί μόνο μερικές «φωτισμένες» δυνάμεις νά ἀναζητήσουν κάτι ἄλλο, πάντοτε φυσικά χωρὶς ἀποκλεισμό κομμουνιστῶν, βασικά σάν συμπαθῶν καί ἐξελιγμένων ὀπαδῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ οὐμανισμοῦ; Αὐτό βγάξω τουλάχιστον ἐγώ καί ἀπό τό ἴδιο τό ἄρθρο τοῦ Σπύρου, ὅπου ὄχι μόνο πληροφοροῦμεθα ὅτι «τό Ι.Κ.Κ. τηρεῖ ἐπιφυλακτική στάση ἀπέναντι στό ΚΚΕ ἐσ.» (καί προφανῶς

ἐδῶ θγαίνει ὅτι αὐτό γίνεται ὄχι λόγω ὑπαρξης ΚΚΕ ἐξ., ἀλλά λόγω... προτιμήσεων πρός τήν ΕΔΑ!), ὄχι μόνο μαθαίνουμε ὅτι «ὑπάρχουν πολλοί λόγοι νά πιστεύουμε ὅτι τά ΚΚ Ἰταλίας καί Ἰσπανίας... θά ἄλλαξαν τοὺς τίτλους τους προκειμένου νά βοηθοῦσαν στήν ἐνότητα!», ἀλλά καλούμαστε νά καταλάβουμε ὅτι στήν Ἑλλάδα τό ζήτημα οὐσιαστικά ἔχει λήξει, ἀφοῦ «ἔχουμε δεδομένη τή διάσπαση καί τήν ὑπαρξη κόμματος ἐλεγχόμενου ἀπό τή Μόσχα» τοῦ ΚΚΕ ἐξ.! – λές καί αὐτό τό δεδομένο ἀφορᾷ ΟΛΟΥΣ ἢ σχεδόν ΟΛΟΥΣ τοὺς ὀπαδοῦς τοῦ κομμουνισμοῦ!

Τέλος, μήπως αὐτή ἡ διαχωριστική πράξη μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ἀντιδογματισμοῦ, πού πολλοί τή θεωροῦν σάν πράξη «γένεσης» τοῦ χάους, μπορεῖ νά ἐξηγήσει καί τή μεταδικτατορική στάση μερικῶν σ. πού ἀπό διάφορους δρόμους ἐπιζήτησαν τή δημιουργία 3ου κόμματος μέσα ἀπό τοὺς κόλπους τῆς παλιᾶς ΕΔΑ, γιά νά ζητοῦν ξαφνικά σήμερα – ἀπό τή μιά στιγμή στήν ἄλλη – «ὀμοσπονδοποίηση»;

Δέν μπορῶ νά καταλάβω ὡστόσο σέ τί μπορεῖ νά βοηθήσει ἡ συνεχῆς ἀναφορά στό παρελθόν, ἀλλά κυρίως αὐτός ὁ τόνος πού κυριαρχεῖ στό ἄρθρο τοῦ Σπύρου, τήν ὥρα πού τό πρόβλημα εἶναι τί πρέπει νά κάνουμε σήμερα, ὄλοι μαζί. Δέν εἶναι φανερό ὅτι ἀντικειμενικά δρᾷ στήν ἀντίθετη κατεύθυνση;

Τί καλά θά εἶναι νά ξεφύγουμε πιά ἀπό ὄλες αὐτές τίς ἀντιδικίες, νά δεχτοῦμε τόσο τίς διαφορές ὅσο καί τίς ὁμοιότητές μας καί νά προχωρήσουμε σέ μιά καθαρή συνεργασία. Μέ πρόγραμμα πού πραγματικά θά συμφωνοῦμε. Ἀφήνοντας τή ζωὴ νά καθορίσει τήν παραπέρα πορεία. Ξαναδίνοντας στοὺς ὀπαδοῦς τῆς Δημοκρατικῆς Ἀριστερᾶς τίς ἐλπίδες τους, συγχρονισμένες. Ὅχι μέ τεχνητά σχήματα πού θυμίζουν ξαναξεσταμένο φαγητό, ἀλλά μέ ἀληθινές μορφές πού ἀντανακλοῦν τό σήμερα. Μέ καθαρές ὄλες τίς συνιστώσες του, τήν ἀνανεωτική κομμουνιστική, τή σοσιαλιστική, ὅσο καί αὐτήν πού διαμορφώνει καί θέλει νά ἐκφράζει ἡ ΕΔΑ!

Ἄγγελος Διαμαντόπουλος

Ἡ ἀπάντηση τοῦ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΑΡΑ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Στό τεῦχος 70 τοῦ «ANTI» δημοσιεύτηκε ἕνα ἄρθρο τοῦ Σπύρου Λιναρδάτου μέ τίτλο «Ὁμοσπονδία ἢ συμμαχία», πού ἀναφέρεται στό διαφορετικό τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἀντιλαμβάνονται τό ΚΚΕ ἐσωτ. καί ἡ ΕΔΑ τό πρόβλημα τῆς συνεργασίας τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς. Ὁ ἀρθρογράφος ὑποστηρίζει τήν ἀποψη τῆς ΕΔΑ ὅτι πρέπει νά ἐπιδιωχθεῖ ἡ δημιουργία μιᾶς ὀμοσπονδίας τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς πού ἔχουν ταχθεῖ ὑπέρ τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, μέ προοπτική τή διαμόρφωση ἑνός ἐνιαίου φορέα. Ὑποστηρίζοντας αὐτή τήν ἀποψη, προσπαθεῖ νά ἀποδώσει τή διαφορετική γνώμη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. σέ λόγους ἀτολμίας τῆς ἡγεσίας του καί στό χαρακτήρα του «ὡς κόμματος πού ἀρέσκειται στά μισόλογα καί τίς μισοαλήθειες καί οὐσιαστικά μπλοκάρει τήν ἀνανέωση καί τή συσπείρωση τῆς ἑλληνικῆς ἀριστερᾶς τῆς μὴ ἐξαρτημένης ἀπό ξένα κέντρα ἀποφάσεων».

Πιστεύω ὅτι ὁ χειρότερος τρόπος συζήτησης ἑνός τέτοιου σοβαροτάτου θέματος, θά

ήταν νά παρασυρθοῦμε σέ ἓνα διάλογο – πού θά ἀποδειχτεῖ ἀτέλειωτος καί στεῖρος – πάνω στίς περιπτώσεις πού ἔχει ἐπιλέξει ἀπό τό ἀπώτερο καί τό πρόσφατο παρελθόν ὁ Σπ. Λιναρδάτος γιά νά στηρίξει τούς χαρακτηρισμούς του γιά τό ΚΚΕ ἔσωτ. καί τήν ἡγεσία του. Εἶναι πολύ προτιμότερο νά δοῦμε τή βαθύτερη, τήν πολιτική οὐσία τῆς διαφορᾶς πού ἔχει ἀνακύψει, χωρίς τό βάρος τῶν προκαταλήψεων πού ἔχουν ἀναπόφευκτα καί προσωπικό χαρακτήρα καί πού συσκοτίζουν πολλές φορές ἀντί νά ξεκαθαρίζουν τά πραγματικά σημερινά προβλήματα.

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΕΡΑ ΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ;

Ἡ ὁμοσπονδία ἀνάμεσα σέ πολιτικούς ὀργανισμούς, καί μάλιστα μέ κατεύθυνση τήν ὀργανική τους συγχώνευση σέ ἐνιαῖο φορέα, προϋποθέτει πολύ στενή συγγένεια ἀνάμεσά τους καί μιά κατ' ἀρχήν συμφωνία γιά τό χαρακτήρα τοῦ ἐνιαίου φορέα πού τίθεται σάν στόχος.

Ὁ Σπ. Λιναρδάτος θεωρεῖ αὐτό τό πρόβλημα ἐκ τῶν πραγμάτων λυμένο. Καί μέμφεται τό ΚΚΕ ἔσωτ. πού δέν τολμάει νά ἀναγνωρίσει τήν πραγματικότητα καί νά ἀποκολληθεῖ ἀπό τό μαρξισμό-λενινισμό καί δημιουργεῖ ἔτσι ἐμπόδια γιά τήν ὁμοσπονδία καί τόν ἐνιαῖο φορέα τῆς Ἀριστερᾶς. Κατά τόν Σπ. Λιναρδάτο, ἀπό τό λενινισμό δέν ἔχει ἀπομείνει πιά τίποτε μετά τήν ἀπόρριψη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ σοβιετικοῦ προτύπου. Συνεπῶς, τό νά διακηρύσσει τό ΚΚΕ ἔσωτ. τόν κομμουνιστικό του χαρακτήρα, δείχνει ἀσυνέπεια καί ἀλληθώρισμα πρὸς τό ΚΚΕἔξ. καί τό δογματισμό. Τήν ἴδια περίπου σκέψη εἶχε ἐκφράσει καί ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ Ἡλ. Ἡλιοῦ (βλ. «Βῆμα» 26-2-77).

Εἶναι σωστή ὅμως μιά τέτοια ἀντίληψη; Τά κομμουνιστικά κόμματα ἔχουν ἱστορικά διαμορφωθεῖ σ' ὅλο τόν κόσμο σάν ἡ ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἐναντι μιᾶς ἄλλης πού εἶχε καί αὐτή μιά ἱστορική πορεία, μιά ἱστορική διαμόρφωση. Τά δύο αὐτά ρεύματα δέν συγκρούστηκαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πάνω σέ γενικές θεωρητικές θέσεις, ὅπως εἶναι ἡ ἀποδοχή ἢ ὄχι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Συγκρούστηκαν σέ πολυάριθμα ζητήματα σχετικά τόσο μέ τήν οἰκονομία τοῦ κόμματος ὅσο καί μέ τρέχουσες πολιτικές ἐπιλογές. Οἱ διαφορές σ' αὐτά τά προβλήματα, πού ἐπεκτείνονταν συνεχῶς, ἀποκάλυπταν καί διαμόρφωναν ταυτόχρονα δύο ριζικά διαφορετικές ἀντιλήψεις στό ἐργατικό κίνημα, μέ πολυάριθμες στό ἐσωτερικό τους κλιμακώσεις καί ἀποχωρήσεις. Καί ὅταν πιά τέθηκε τό θέμα τῆς ἀποδοχῆς ἢ ὄχι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου σάν διαχωριστικό σημεῖο ἀνάμεσα στίς δύο αὐτές ἀντιλήψεις, εἶχε διανυθεῖ πιά μιά ὀλόκληρη πορεία, εἶχε ἀποκρυσταλλωθεῖ μιά ὀρισμένη συνείδηση τόσο στό ἓνα ὅσο καί στό ἄλλο ρεῦμα. Μόνο ἔτσι τό θέμα τῆς ἀποδοχῆς τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου ἔγινε δυνατό νά χρησιμεύσει σάν «δελτίο ταυτότητας» τῆς ἐπαναστατικῆς πτέρυγας, ἐναντι μιᾶς ἄλλης πού εἶχε πιά ἀρνηθεῖ στήν πράξη τήν ἀναγκαιότητα τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία καί εἶχε διαμορφώσει τή συνείδηση μιᾶς ἀριστερᾶς πτε-

ρυγας τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος, ἐνταγμένη οὐσιαστικά ἀπόλυτα σ' αὐτό.

Ἡ ἐπαναστατική ὅμως ἀντίληψη τῆς πορείας γιά τό σοσιαλισμό, στίς συνθήκες τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, διαμόρφωσε μέσα σ' αὐτή τή μακρόχρονη διαδικασία ὀρισμένα πολύ σαφῆ χαρακτηριστικά. Τά κυριότερα εἶναι:

α) Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας, ἡ σύνδεσή της μέ τήν πράξη. Αὐτό σημαίνει προσπάθεια διαμόρφωσης κάθε στιγμῆ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος μέ ὁδηγὸ τήν ἐπιστημονική ἀντίληψη τῶν νόμων τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης καί τῆς συγκεκριμένης κάθε φορά κατάστασης. Σημαίνει ἄρνηση μιᾶς πολιτικῆς εὐκαιριολογίας, καιροσκοπικῆς, πού βλέπει μόνο τό ἄμεσο, χάνοντας ἀπό τά μάτια τή δυναμική τῶν ἐξελίξεων, τόν τελικό στόχο.

Ἡ συνειδητή ὑποβάθμιση τῆς ἀξίας τῆς θεωρίας, τῆς ἰδεολογικῆς καί θεωρητικῆς υποστήλωσης τοῦ κινήματος στό ὄνομα δῆθεν τῆς καταπολέμησης τοῦ δογματισμοῦ – πού ὑπῆρξε καί εἶναι πραγματικός – ἀποτελέσει ἓνα βασικό χαρακτηριστικό στή βαθμιαία διαμόρφωση τοῦ μὴ ἐπαναστατικοῦ ρεύματος στό ἐργατικό κίνημα, παρά τή φραστική ἀποδοχή τοῦ μαρξισμοῦ.

β) Ἡ προτεραιότητα τοῦ ὀργανωμένου κινήματος τῶν μαζῶν καί πρὶν ἀπ' ὅλα τῆς ἐργατικῆς τάξης, στήν ἰεράρχηση τῶν μονιμότερων καθηκόντων μιᾶς πολιτικῆς πού στοχεύει στό σοσιαλισμό. Σ' αὐτό τό σημείο διαμορφώνεται ἓνα βασικό κριτήριο γιά τίς τρέχουσες πολιτικές ἐπιλογές. Διαμορφώνεται ὅμως ἀκόμα καί μιά εἰκόνα γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ριζικά διαφορετική στίς μεθόδους καί τή μορφή της ἀπό τίς ἀστικές ἐπαναστάσεις, ἀναδείχνοντας ταυτόχρονα σέ κάθε φάση τήν ὀργανική σύνδεση τῆς πάλης γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας μέ τήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό, τήν ἀδιάσπαστη ἐνότητα τῆς δημοκρατίας μέ τό σοσιαλισμό.

Τό βαθμιαῖο πέρασμα στήν ἀστική ἀντίληψη διεξαγωγῆς τῆς πολιτικῆς πάλης, ἡ διαμόρφωση πολιτικῆς καί ἀποφάσεων ἐκ τῶν ἄνω, μέ τήν ταυτόχρονη ὑποβάθμιση τῆς πολιτικῆς συνείδησης καί τῆς ὀργάνωσης τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἡ παραίτηση δηλ. ἀπό μιά πολιτική πού ὄχι μόνο ἐπιδιώκει νά ἐπηρεάσει τίς μάζες ἀλλά στηρίζεται μόνιμα στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἴδιου τοῦ ὀργανωμένου κινήματος τῶν μαζῶν στήν εὐρύτερη ἐνωτική βάση καί στό ἀνέβασμα τῆς πολιτικῆς τους συνείδησης, ἀποτελέσει ἓνα δεύτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ μὴ ἐπαναστατικοῦ ρεύματος στό ἐργατικό κίνημα.

γ) Ἡ ἀναγκαιότητα (στά πλαίσια τῶν δύο προηγουμένων ἀπαιτήσεων) τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος μέ ἓναν ἐντελῶς διαφορετικό χαρακτήρα ἀπό τά ἀστικά κόμματα. Ἡ ἀναγκαιότητα δηλ. ἐνός πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ διαρθρωμένου μέσα στίς μάζες, ἱκανοῦ νά παίξει τό ρόλο μιᾶς ὀργανωμένης πρωτοπορίας γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος, γιά τήν ἄνοδο τοῦ ἰδεολογικοπολιτικοῦ ἐπιπέδου τῶν μαζῶν, γιά τήν ὀρθή κατεύθυνση τῶν λαϊκῶν ἀγώνων.

Ἡ ἄρνηση αὐτῆς τῆς ἀναγκαιότητας, ἡ κατανόηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος στά πρότυπα περίπου λειτουργίας καί ἀπαιτήσεων τῶν ἀστικῶν πολιτικῶν ὀργανισμῶν, ἀποτελέσει τό τρίτο χαρακτηριστικό γνώρισμα

τῆς μὴ ἐπαναστατικῆς κατεύθυνσης στό ἐργατικό κίνημα.

Τά παραπάνω τρία βασικά στοιχεῖα χώρισαν βαθύτατα τό ἐργατικό κίνημα, γιατί ἀποκάλυπταν δύο ριζικά διαφορετικὲς προσεγγίσεις στό θεμελιώδες πρόβλημα τῆς ἐξουσίας.

Ἡ προσφορά τοῦ Λένιν – ἀλλά ὄχι μόνο τοῦ Λένιν – εἶναι τεράστια στή διαμόρφωση αὐτῆ τοῦ ἐπαναστατικοῦ ρεύματος, στίς συνθήκες τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, τό ὁποῖο τελικά συγκροτήθηκε σάν κομμουνιστικό κίνημα. Ὁ Λένιν στό ἔργο αὐτό δέν περιορίστηκε καθόλου στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, παρά τήν ἀπολυτοποίηση πού τῆς ἔκανε. Καί δέν ταύτισε καθόλου τά συμπεράσματά του μέ τήν ἀναγνώριση τοῦ «σοβιετικοῦ προτύπου», πού ἄλλωστε ἀναπτύχθηκε, ἀπό τό 1923 ἤδη, μέ βάση τίς πιὸ ἀυθαίρετες ἐρμηνεῖες τῆς πολιτικῆς του σκέψης. Ὅταν λοιπὸν μιλοῦμε γιά λενινισμό καί γιά κομμουνιστικό κίνημα, ἀποτελεῖ ἀπλοστέυση καί λάθος νά ταυτίζουμε αὐτές τίς ἐννοιες μέ τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί μέ τό σοβιετικό πρότυπο.

Κανείς ἀντικειμενικός μελετητῆς δέν μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ σήμερα πὼς στά ὅσα διακήρυξε ὁ Λένιν ὑπῆρξαν καί ἀπολυτότητες καί ἐπηρεασμός ἀπὸ τή συγκεκριμένη τότε ρούσικη πραγματικότητα. Δέν εἶναι ὅμως αὐτές οἱ πλευρές πού χαρακτηρίζουν αὐτό πού ἔχει ἐπικρατήσει νά ὀνομάζεται λενινισμός, καί πού συνδέεται ἄρρηκτα μέ τό ἐπαναστατικό ρεῦμα στό διεθνές ἐργατικό κίνημα.

Ἡ ζωὴ ἀπὸ τήν ἐποχὴ τοῦ Λένιν ἔβαλε ὅπως εἶναι φυσικό σέ δοκιμασία τίς ἰδέες του. Καί ἀπόδειξε πὼς ἀρκετά ἀπὸ ὅσα εἶχε διακηρύξει, ἢ δέν εἶχαν τόν ἀπόλυτο καί παγκόσμιο χαρακτήρα πού τοὺς εἶχε δώσει, ἢ ἔπαψαν νά ἰσχύουν στίς καινούργιες συνθήκες. Θά ἦταν ἄλλωστε πολύ περίεργο νά εἶχε συμβεῖ διαφορετικά, ἰδιαίτερα σέ μιά ἐποχὴ κοσμογονικῶν ἀλλαγῶν πού ἐπιβάλλει μιά συνεχὴ προσαρμογὴ στοὺς μεταβαλλόμενους ὄρους διεξαγωγῆς τῆς πάλης, ἓναν ἀδιάκοπο ἐκσυγχρονισμό τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει καθόλου πὼς τό κομμουνιστικό κίνημα, μέ τίς συγκεκριμένες ρίζες του ὅπως δείξαμε πιὸ πάνω, μέ τίς παραδόσεις του καί μέ τή φυσιογνωμία πού διαμόρφωσε ἐπὶ πολλές δεκαετίες, ἔπαψε νά ὑπάρχει. Νά γιατί εἶναι ἀπόλυτα λαθεμένο νά ἰσχυρίζεται κανεὶς πὼς μετά τήν ἀπόρριψη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ σοβιετικοῦ προτύπου ἔπαψαν δῆθεν νά ὑπάρχουν στήν οὐσία κομμουνιστικά κόμματα. Πὼς δῆθεν χάθηκε αὐτόματα ἡ διαχωριστικὴ γραμμὴ πού χώρισε ἐπὶ δεκαετίες τό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Πὼς τό κομμουνιστικό κίνημα τέλος ὑπάρχει μόνο στήν ΕΣΣΔ καί σέ ὅσα κόμματα δέχονται τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ ΚΚΣΕ.

Ὅταν λοιπὸν σήμερα στήν Ἑλλάδα μιλοῦμε γιά τήν ἀνανέωση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἐννοοῦμε κάτι πολὺ συγκεκριμένο πού δέν ταυτίζεται καθόλου μέ κάποια γενική ἀνανέωση τῆς Ἀριστερᾶς. Ἐννοοῦμε τήν ἀπαλλαγὴ του ἀπὸ τίς γραφειοκρατικὲς διαστρεβλώσεις, ἀπὸ τίς δογματικὲς ἀπλοστεύσεις καί ἀπὸ τίς «διεθνοιστικὲς» ἐξαρτήσεις ἀπὸ ξένα «ὑπερεθνικά» κέντρα ἀποφάσεων. Ἐννοοῦμε τήν προσαρμογὴ του στίς συνθήκες τῆς ἐποχῆς μας καί στίς σημερινὲς ἀπαιτήσεις ἀνάπτυξης τῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμὸ συγκεκριμένα στή χώρα μας. Καί δέν ἐννοοῦμε καθόλου τήν ἄρνηση τῶν βασικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ὅπως αὐτά διαμορφώθηκαν ἱστορικά δημιουργῶν-

τας μιά πολύ συγκεκριμένη πολιτική ποιότητα. Δέν έννοοῦμε καθόλου τήν ἄρνηση τῆς παράδοσης τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἀλλά ἀντίθετα διεκδικοῦμε τή συνέχιση αὐτῆς τῆς παράδοσης σάν οἱ γνήσιοι φορεῖς τῆς ἐπαναστατικῆς κατεύθυνσης στό ἐργατικό κίνημα στίς καινούργιες συνθήκες.

Όταν τά κόμματα τοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ ἀπορρίπτουν τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τό σοβιετικό πρότυπο, ὅταν ἐπεξεργάζονται τό δημοκρατικό δρόμο πρὸς τό σοσιαλισμό, δέν σημαίνει καθόλου πὼς ἐγκαταλείπουν τόν ἰδεολογικοπολιτικό χώρο τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος καί τίς παραδόσεις του. Αὐτό τό ἀντιλαμβάνονται πολύ καλά οἱ ἐργαζόμενες μάζες, πού ξεχωρίζουν μέ σαφήνεια, παρά τήν ἐξωτερική ὁμοιότητα τῶν διακηρύξεων, τά κομμουνιστικά κόμματα ἀπό τά ἀντίστοιχα σοσιαλιστικά καί σοσιαλδημοκρατικά. Χωρὶς νά ξέροῦμε ποιά ΚΚ τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» θά ἦταν πρόθυμα νά ἀλλάξουν τόν τίτλο τους, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Σπ. Λιναρδάτος, τό βέβαιο εἶναι πὼς κανένα δέν ἔχει δεῖξει τήν παραμικρή διάθεση νά ἀπαρνηθεῖ τό χαρακτήρα καί τίς παραδόσεις. Δέν εἶναι σωστό λοιπόν, δέν ἔχει ἀπολύτως κανένα ἀντίκρουσμα στήν πραγματικότητα, τό νά ἐμφανίζεται κανείς στήν Ἑλλάδα σάν ὁπαδός τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» καί ταυτόχρονα νά διαχωρίζεται καί νά ἀντιπαράκειται πρὸς τό κομμουνιστικό κίνημα, χαρίζοντάς το στό ΚΚΕ ἐξ. Αὐτό ἀποτελεῖ μιά αὐθαίρετη ἐκλεκτικιστική τοποθέτηση, πού μπορεῖ μέ νά συμβιδιάζεται μέ νοητικά σχήματα καί μέ ὑποκειμενικές ἐπιθυμίες ἀτόμων, ἀλλά δέν ἔχει σχέση μέ συγκεκριμένη πολιτική πού ἀπευθύνεται πρὸς τίς μάζες.

Εἶναι βέβαια γεγονός πὼς οἱ ἀλλαγές πού συντελοῦνται σέ ὀρισμένα σοσιαλιστικά κόμματα, τῆς Εὐρώπης ἰδιαίτερα, σέ συνδυασμό μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ ρεύματος τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ», δημιουργοῦν τή δάσιμη προοπτική γιά μιά ὀρισμένη γεφύρωση τοῦ ρήγματος τοῦ 1918-19, γιά μιά νέα ἐνότητα στό

διεθνές ἐργατικό κίνημα. Μιά τέτοια ὅμως ἱστορική συνάντηση δέν εἶναι δυνατό νά κατανοεῖται σάν ἀπόρριψη τῆς ἐπαναστατικῆς κατεύθυνσης καί τῶν βασικῶν τῆς χαρακτηριστικῶν, ὅπως τά διαμόρφωσε ἡ ἴδια ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Καί ἡ διαδικασία πραγματοποίησής της θά ἀπαιτήσῃ χρόνο καί θά διαφέρει σημαντικά ἀπό χώρα σέ χώρα. Στήν Ἑλλάδα, ὅπου τό πολιτικό ἐργατικό κίνημα ἐκφράστηκε σχεδόν ἀποκλειστικά μέ τό ΚΚΕ, μιά τέτοια διαδικασία εἶναι ἀδύνατο νά μὴν ξεκινᾷ ἀπ' αὐτό τό πραγματικό γεγονός καί ἀπό τίς ἰσχυρότερες παραδόσεις πού ἔχει δημιουργήσει.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Ἐδῶ, πρέπει ἴσως νά σταθοῦμε περισσότερο στή σημασία αὐτῆς τῆς παράδοσης. Ὁ Σπύρος Λιναρδάτος μιλάει γλεναστικά γιά τή σημασία πού δίνει τό ΚΚΕ ἐσωτ. σέ τίτλους καί σύμβολα καθώς καί γιά τήν ἐπιμονή του νά μιλάει γιά τήν ἐνότητα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος τῆς χώρας. Μιά τέτοια στάση πρὸς τήν παράδοση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος φανερώνει τό λιγότερο παρανόησή της καί ὑποτίμηση τῆς γιγάντιας δύναμης πού κρύβει. Ἡ παράδοση αὐτή λειτουργεῖ στή σημερινή πολιτική πραγματικότητα καί πρὶν ἀπ' ὅλα στή συνείδηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ὄχι σάν ἡ ἐπιδίωξη τῶν «σταλινικῶν» ἢ «νεοσταλινικῶν» χαρακτηριστικῶν στό κίνημά μας. Λειτουργεῖ πρὶν ἀπ' ὅλα – καί αὐτό ἔχει ἰδιαίτερη πολιτική σημασία – σάν ἡ ἐπιβεβαίωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ, ἀγωνιστικοῦ, ταξικοῦ χαρακτήρα τοῦ κινήματος σήμερα. Πρόκειται γιά γεγονός πολύ κατανοητό, ἂν σκεφτεῖ κανείς πὼς ἀπό τό 1918, τό πολιτικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης συνδέθηκε σχεδόν ἀπόλυτα, μέσα σέ μιά σκληρή ἀγωνιστική πορεία, μέ τό ΚΚΕ.

Ἄνεξάρτητα λοιπόν ἀπό ὑποκειμενικές

προθέσεις, ἡ ἀπόρριψη τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος καί τῶν βασικῶν του χαρακτηριστικῶν λειτουργεῖ στίς συνειδήσεις τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, ὄχι σάν κάποια «εὐρωκομμουνιστική» ἐπιλογή, ἀλλά σάν ἀπόρριψη τῆς ἀγωνιστικῆς παράδοσης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα. Καί ἀπρωθεῖ αὐτόματα τά πιό συνειδητοποιημένα ἀπό ταξική ἄποψη τμήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί γενικότερα τῶν ἐργαζομένων. Αὐτό, στίς συνθήκες τῆς διάσπασης τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἐκφράζεται – ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι πιστεύει ὁ Σπ. Λιναρδάτος – πολύ πιό ἐπικίνδυνα ἀπ' ὅ,τι ἂν δέν ὑπῆρχε διάσπαση. Γιατί τό τελικό ἀποτέλεσμα μιάς τέτοιας στάσης θά εἶναι ἡ ἰσχυροποίηση τοῦ ΚΚΕ ἐξ., πού ἔκανε καί κάνει – ἀκριβῶς γι' αὐτό – ὅ,τι μπορεῖ γιά νά ἐμφανιστεῖ σάν ὁ μοναδικός καί «γνήσιος» ἐκπρόσωπος τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα καί νά εἰσπράξει ἔτσι, μέ συγκεκριμένο πολιτικό κέρδος, τήν πελώρια θετική παράδοση πού τό κίνημα αὐτό δημιούργησε.

Καί μέ τήν εὐκαιρία, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἐπαναλάβω ἐδῶ μιά αὐστηρά προσωπική μου ἄποψη. Ὅτι ἀποτελεσε σοβαρότατο πολιτικό λάθος ἡ στάση πού τήρησε μετά τή μεταπολίτευση ἡ τότε ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἀπέναντι στήν παράδοση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Συγκεκριμένα, τό ὅτι σέ συνθήκες βαθύτατης διάσπασης δέν διεκδίκησε ἀποφασιστικά ὅλα ὅσα συνδέονται, ἔστω καί συναισθηματικά γιά τίς συνειδήσεις τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, μέ τήν παράδοση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Τό ὅτι ἄφησε σύμβολα καί τίτλους (ΚΚΕ, «Ριζοσπάστης», «Κομμουνιστική Ἐπιθεώρηση») στά χέρια τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Τό ὅτι ἔδωσε τήν ἐντύπωση τῆς ἀποδοχῆς κάποιου μικτοῦ καί ἀπροσδιόριστου κομματικοῦ σχήματος ΚΚΕ ἐσωτ. – ΕΔΑ, ὅταν τό ΚΚΕ ἐξ. διεκδικοῦσε κραυγαλέα τήν ιδιότητα τοῦ μοναδικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, καταδημαγωγώντας τίς μάζες. Τό ὅτι, μαζί μ' ὅλα αὐτά, δέν ἔδωσε ἀμέσως καί μέ σαφήνεια τήν ἰδεολογικοπολιτική κατεύθυνση τοῦ ΚΚΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

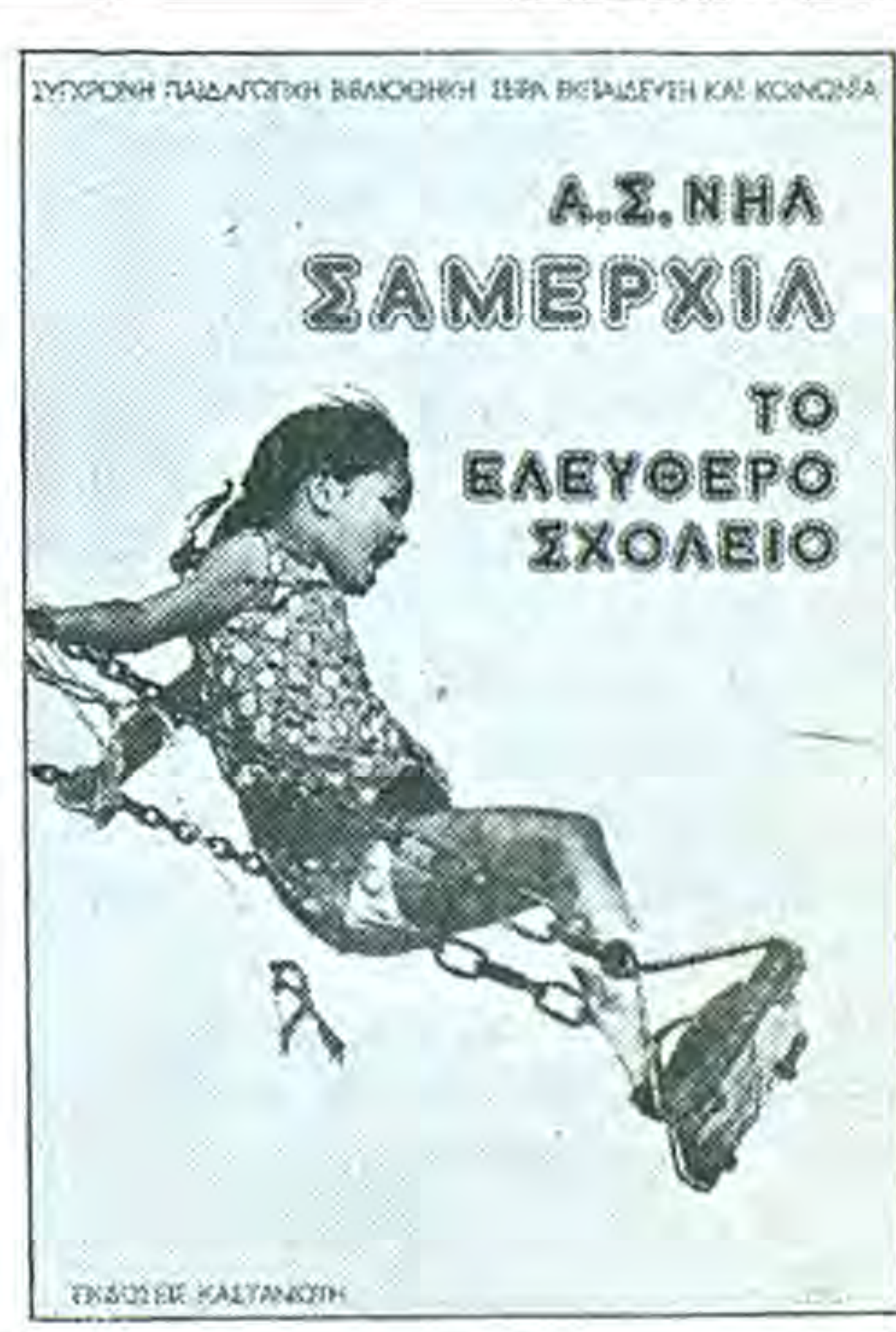
Ζ. ΠΗΓΗΣ 3 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 360.32.34

κυκλοφοροῦν

νέα σειρά ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

νέα βιβλία

έσωτ. σέ πλήρη διάκριση από τό ΚΚΕ έξ. και άφηνε νά καλλιεργουόταν οι αύταπάτες τής συγκόλλησης και οι άμφιβολίες για τήν αναγκαιότητα ύπαρξης του ΚΚΕ έσωτ., πού τελικά λειτούργησαν σαν πίεση για τή διάπραξη ενός ακόμα σοβαρότατου λάθους, τής ανισότιμης συμφωνίας για τήν Ένωμένη Άριστερά.

Άν θέλουμε λοιπόν νά διδαχτούμε από τές χειροπιαστές και όδυνηρές συνέπειες των χειρισμών πού έγιναν εκείνη τήν κρίσιμη περίοδο, πρέπει νά όδηγηθούμε στα έντελώς αντίθετα συμπεράσματα από αυτά πού καταλήγει - από διαφορετικές άφετηρίες - ό Σπ. Λιναρδάτος.

ΚΚΕ ΕΣΩΤ. ΚΑΙ ΕΔΑ

Άπ' όσα είπαμε πιο πάνω, γίνεται φανερό πώς δέν άρκει καθόλου ή άπόρριψη τής δικτατορίας του προλεταριάτου και του σοβιετικού προτύπου, όπως και ή άποδοχή του δημοκρατικού δρόμου προς τό σοσιαλισμό, για νά δημιουργηθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για μία όμοσπονδία τής Άριστεράς ή πολύ περισσότερο για τή διαμόρφωση ενός ενιαίου φάρα. Τό πρόβλημα είναι πολύ πιο σύνθετο. Η διάκριση ανάμεσα σε μία κομμουνιστική και μία μη κομμουνιστική έπιλογή είναι θεμελιώδης και δέν μπορεί νά παραγνωρίζεται στην αντιμετώπιση ενός τέτοιου προβλήματος.

Ό Σπύρος Λιναρδάτος ισχυρίζεται πώς ή ΕΔΑ, έκσυγχρονισμένη και άπαλλαγμένη από τά δεσμά τής καθοδήγησης από τήν «έμικράτσια», πρόσφερε τό πιο κατάλληλο πλαίσιο για μία νέα ένότητα του εργατικού κινήματος στη χώρα μας. Άς δούμε όμως πιο προσεχτικά τό ζήτημα.

Η προδικτατορική ΕΔΑ αναπτύχθηκε στις συνθήκες τής παρανομίας του ΚΚΕ, όταν ήταν κοινή συνείδηση για τό εργατικό κίνημα, όπως αυτό είχε ιστορικά διαμορφωθεί, πώς δέν είχε άλλη δυνατότητα οργανωμένης πολιτικής παρουσίας έξω από τήν ΕΔΑ. Η διακήρυξη τότε τής ΕΔΑ πώς δέν είναι κομμουνιστικό κόμμα, γινόταν δεκτή σαν επιβεβλημένη από τές συνθήκες και δέν κλόνηζε καθόλου τήν έμπιστοσύνη του εργατικού κινήματος απέναντί της. Πολύ περισσότερο μάλιστα πού στην πράξη, οι πολιτικές, ιδεολογικές και οργανωτικές έπιλογές της βρισκόνταν γενικά σε άρμονία με τήν κομμουνιστική αντίληψη. Μέσα σ' αυτές τές συνθήκες, ή ΕΔΑ έδρασε σαν ή νόμιμη έκφραση του κομμουνιστικού κινήματος, δημιουργώντας ταυτόχρονα, μέσα στην πάλη πού έκανε, πολύτιμες έμπειρίες και μία μεγάλη παράδοση.

Η σημερινή όμως ΕΔΑ, διακηρύσσοντας επίσης πώς δέν είναι κομμουνιστικό κόμμα, στις συνθήκες πού ή δράση κομμουνιστικού κόμματος είναι νόμιμη, άπηχεί προς τό εργατικό κίνημα πολύ διαφορετικά απ' ό,τι ή προδικτατορική ΕΔΑ. Γιατί αυτή ή διακήρυξη σήμερα γίνεται συγκεκριμένη πολιτική ένέργεια με ουσιαστικό περιεχόμενο, όπου ένυπόταχτοι μία όρισμένη διάσταση άν όχι αντιπαράθεση προς τήν κομμουνιστική αντίληψη. Και όσο ή ΕΔΑ θά άγωνίζεται νά άποδείξει και στην πράξη τό μη κομμουνιστικό της χαρακτήρα, πιστεύοντας πώς έτσι άποκτάει ευρύτητα, τόσο περισσότερο θά μεγαλώνει ή δυσπιστία του ταξικά συνειδητοποιούμενου τμήματος τής εργατικής τάξης και γενικότερα των εργαζομένων απέναντί της. Στα πλαίσια αυτά, ή άπόρριψη τής δικτατορίας του προλεταριάτου και του σοβιετικού προτύπου από

ΓΙΑ τό ίδιο θέμα, ό άναγνώστης μας Α.Θ.Κ. (Παγκράτι) μας έστειλε τό πιο κάτω γράμμα:

«Φίλοι,

ή αντικειμενικότητα ενός πολιτικού περιοδικού καθορίζεται και από λεπτομέρειες τυπικές, όμως ύποκειμενικά πολύ ουσιαστικές.

Η καταχώρηση στο τελευταίο τεύχος τής 30ής Άπριλίου άρθρου του Σπ. Λιναρδάτου στη μόνιμη θέση του «Άντήνορα», πού έκφράζει και τήν πολιτική φυσιογνωμία τής έκδοσης, καταδείχνει καθαρότατα τό έδαίτικο ύπόβαθρο του περιοδικού, πού διατυμπανίζει για τήν ανεξαρτησία στη σκέψη.

Σέ στιγμές πολυδιάσπασης του άριστερου κινήματος μία τέτοια τοποθέτηση άπομακρύνει από τό νά προσελκύει φί-

λους.

Περιμένοντας για μία εξήγηση.

Α.Θ.Κ.
φυσικός
Παγκράτι»

Όπως έχουμε κατά κόρο γράψει, τά ένυπόγραφα άρθρα του περιοδικού έκφράζουν τές προσωπικές άπόψεις του συγγραφέα, ανεξάρτητα με τή σελίδα πού δημοσιεύονται. Άλλωστε στα σχεδόν τρία χρόνια πού εκδίδεται τό «ΑΝΤΙ» έχει άποδείξει, πιστεύουμε, τήν άδέσμευτη θέση του στο χώρο τής Άριστεράς. Άδικα, λοιπόν, ψάχνει ό φίλος άναγνώστης για... ύπόβαθρα - και πολύ περισσότερο διαπιστώνει (καθαρότατα) «τό έδαίτικο ύπόβαθρο του περιοδικού».

τήν ΕΔΑ, ή διακήρυξη της για τό δημοκρατικό δρόμο προς τό σοσιαλισμό κατανοούνται από τές εργαζόμενες μάξες σαν στοιχεία μιας ιδεολογικοπολιτικής έπιλογής πολύ διαφορετικής από εκείνην τής προδικτατορικής ΕΔΑ, αλλά και απ' αυτήν του ΚΚΕ έσ. σήμερα.

Όταν, λοιπόν, ό Σπ. Λιναρδάτος ισχυρίζεται πώς ή ΕΔΑ άποτελεί τό πλαίσιο για μία νέα ένότητα του εργατικού κινήματος τής χώρας μας και φέρνει άπλως σαν άπόδειξη τές διακηρύξεις των προθέσεων της νά γίνει ένα τέτοιο πλαίσιο, παραγνωρίζοντας τές πραγματικές καταστάσεις πού καθορίζουν τήν τοποθέτηση των εργαζομένων μαζών, δέν μπορεί βέβαια νά γίνει πειστικός.

Φυσικά, ή ΕΔΑ έχει τές δικές της αντιλήψεις και χαράζει τό δικό της δρόμο. Κανείς δέν μπορεί νά τής άμφισβητήσει αυτό τό δικαίωμα. Τό ίδιο, όμως, δικαίωμα έχει και τό ΚΚΕ έσωτ. Αυτό ακριβώς τό δικαίωμα του άσκει όταν άρνεϊται νά δεχτεί Όμοσπονδία των δυνάμεων τής Άριστεράς και ενιαίο φάρα έξω από τό έδαφος του κομμουνιστικού κινήματος, του όποιου τήν έκφραση διεκδικεί και θά συνεχίσει νά διεκδικεί. Και αντιμετώπιζει έτσι αυτό τό θέμα όχι από άτολμία, αλλά από πολύ ουσιαστικό ενδιαφέρον για τές τύχες τής αντιδογματικής και αυτόνομης Άριστεράς. Όχι γιατί άποβλέπει σε κάποια «συγκόλληση» με τό ΚΚΕ έξ, αλλά γιατί θέλει νά διεξαγάγει με συνέπεια και άποτελεσματικότητα τήν πάλη για τήν άπομόνωσή του και τήν έξουδέτερωση τής καταστροφικής για τό εργατικό και δημοκρατικό κίνημα δραστηρι-

ότητάς του. Όχι γιατί λέει «μισόλογα και μισαλήθειες» αλλά γιατί δέ χάνει από τά μάτια του τό στόχο τής νίκης τής επανάστασης στην Ελλάδα, τήν έξασφάλιση των πραγματικών προϋποθέσεων για τό δημοκρατικό δρόμο προς τό σοσιαλισμό.

Όταν έχουμε λοιπόν μία τέτοια πραγματικότητα και ταυτόχρονα όμως μία μεγάλη σύμπτωση στις πολιτικές εκτιμήσεις δέν είναι σωστό οι συζητήσεις ανάμεσα σε κόμματα τής Άριστεράς, πού επιδιώκουν και πρέπει νά επιδιώκουν τή συνεργασία, νά ξεφεύγουν σε τέτοιες επιθέσεις όπως αυτή του Σπύρου Λιναρδάτου, όσο και άν δέν είναι ύπεύθυνα έξουσιοδοτημένος από τήν ήγεσία τής ΕΔΑ. Είναι πολύ προτιμότερο νά προσπαθήσουμε όλοι νά συμβάλουμε στη διαμόρφωση ενός κλίματος συνεργασίας στα σημεία πού ύπάρχει ήδη συμφωνία. Οι κοινοί άγώνες ανάμεσα στους πέντε σχηματισμούς τής Άριστεράς πού έχουν ήδη βρει μία κοινή γλώσσα συνεργασίας, μαζί με έναν καλοπροαίρετο και ύπεύθυνο διάλογο με κριτήριο τή ζωή, θά άνοιξουν νέες προοπτικές και θά δείξουν τί πρέπει νά γίνει παραπέρα.

Τά δύο άπαντητικά κείμενα θέσαμε ύπ' όψη του συνεργάτη μας ΣΠΥΡΟΥ ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ, ό όποιος έγραψε άνταπάντηση με τίτλο «Εύρωκομμουνιστική και Τριτοδιεθνιστική Πολιτική», πού - από έλλειψη χώρου - δέν δημοσιεύουμε σήμερα. Θά τή δημοσιεύσουμε στο έρχόμενο τεύχος.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ, ΑΔΥΤΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΕΞΟΡΜΗΣΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Έβδομαδιαίο

όργανο άρχων του ΠΑΣΟΚ

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ είχαν ξεκαθαρίσει, επίσημα, στη χούντα των Ἀθηνῶν, από τόν πρώτο ἀκόμα καιρό, ὅτι σέ περίπτωση πολέμου μέ τήν Τουρκία δέν πρόκειται νά κάνουν «ἀπολύτως τίποτα». Πρόκειται γιά τήν ὑπεύθυνη ἀμερικάνικη προειδοποίηση (Ὀκτώβρης 1967), τήν ὁποία πρωτοαποκάλυψε, δύο χρόνια μετά, ὁ Παναγιώτης Πιπινέλης σέ μία σύσκεψη ἐλλήνων πρεσβευτῶν πού ἔγινε στό Bad Schingnoch (Ἑλβετία) τόν Αὐγουστο τοῦ 1969, ἐν ὄψει τῆς μάχης στό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης.

ΜΙΛΩΝΤΑΣ γιά τίς ἀπογοητεύσεις πού δέχεται ἡ μικρή Ἑλλάδα ἀπό τούς μεγάλους, ὁ Πιπινέλης ἀναφέρθηκε στήν κρίση τοῦ κυπριακοῦ (τό 1967) καί ἀποκάλυψε τό παρακάτω περιστατικό, πού – πρωτοδημοσιεύτηκε στήν «Καθημερινή» (23 καί 25/2/75) μαζί μέ ἄλλα σημεῖα τῆς ὁμιλίας καί ἀναφέρθηκε ἀπό τόν πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου στή συζήτηση τῆς Βουλῆς (20 τρ.):

«Τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1967, ὅτε εὐρέθημεν πρό *Ultimatum* τουρκικοῦ μέ ἀπίστευτους ὅρους – ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ὀλιγώτερον ἐπαχθής ἦτο ἡ ἀνάκλησις τοῦ ἐλληνικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος – ὅταν εὐρέθημεν ἐνώπιον αὐτῆς τῆς καταστάσεως, τό πρώτο πρᾶγμα τό ὁποῖον ἐπράξαμεν ἦτο νά στραφῶμεν πρὸς τούς μεγάλους μας συμμάχους τούς Ἀμερικανούς. Καί ἐγώ τό ἔκαμα, ἀλλά καί εἰς μίαν σύσκεψιν τῆς ὁποίας προΐστατο ὁ Βασιλεὺς καί μετεῖχε ὁ κ. Vance, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὡς καί ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς, ἐθέσαμεν τό ἐρώτημα εἰς τόν κ. VANCE:

“Ἐν ἡ περιπτώσει, ἡ Τουρκία ἤθελε προβῆ εἰς ἐπίθεσιν κατά τῆς Κύπρου καί ἀπεδίδαζε ἐκεῖ στρατεύματα καί ὠδηγούμεθα εἰς πόλεμον, θά τούς ἀφήνατε;”

Ὁ κ. Vance ἀπήντησε:

“Δέν μποροῦμε νά κάμωμεν τίποτε. Ἀπολύτως τίποτε. Αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι εὐρίσκονται αὐτήν τήν στιγμήν ἐμπεπλεγμένοι εἰς μίαν περιπέτειαν εἰς τό Βιετνάμ καί εἶναι ἀδύνατον νά ἀναλάβουν οἰανδήποτε ἄλλην περιπέτειαν ἐν Εὐρώπῃ εἴτε ὅπουδήποτε ἄλλοῦ. Μή ὑπολογίζετε εἰς τὴν αὐτὴν βοήθειαν”.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ κατηγορηματικὴ ἀπάντησις τοῦ κ. Vance.

Τότε ὁ Βασιλεὺς τὸν ἠρώτησε:

«Ἐν ἡ περιπτώσει ὅμως, κατά τήν διάρκειαν τῆς ρήξεως μέ τήν Τουρκίαν, μᾶς ἐπιτεθοῦν οἱ βόρειοι γείτονες, Βούλγαροι ἢ Σέρβοι, τί θά κάμετε; Θά τούς ἀφήσετε νά κατέβουν εἰς τήν θάλασσαν;”

Ὁ κ. Vance ἀπήντησεν:

“Δέν μποροῦμε νά σᾶς ποῦμε τίποτε. Θέλουμε νά ἔχωμεν πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας ἀναλόγως τῶν περιστάσεων...”

‘Η
«ὀμπρέλα
τοῦ ΝΑΤΟ»
ἢ
πῶς ἓνας
μόνιμα
βρεμένος
φοβᾶται...
διάρκῳς
τῆ βροχῆ!

ΑΠΟ τήν ἀποκαλυπτικὴ στιχομυθία, φαίνεται (καί στήν πράξη) ὁ μύθος τῆς περιβόητης προστασίας ὑπὸ τήν «ὀμπρέλα τοῦ ΝΑΤΟ», γιά χάρις τῆς ὁποίας τόσες παραχωρήσεις ἔγιναν ἀπὸ τίς κατά καιρούς ἐλληνικές κυβερνήσεις: Ἀκόμα καί ἡ πιὸ φιλοΝΑΤΟικὴ καί φιλοαμερικάνικη κυβέρνησις πού μποροῦσε νά ὑπάρξει ποτέ στήν Ἑλλάδα («δημιουργημα» τῶν ἀμερικάνικων μυστικῶν ὑπηρεσιῶν καί τοῦ Πενταγώνου) ἔμενε... ἐκθετη, στὰ χέρια τῶν ...προαιώνιων «ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους» – Τούρκων, Βουλγάρων καί Σλάβων!... (Δύο μῆνες μετά, ὁ Κωνσταντῖνος ρώτησε ἀπὸ τό ἀεροδρόμιο τῆς Καβάλας, λίγο πρὶν φύγει γιά τὴν Ρώμη, μετά τήν ἀποτυχία τοῦ «βασιλικοῦ πραξικοπήματος» τηλεφωνικά τόν Τάλμποτ «ἂν οἱ Τούρκοι θά ἐπέμβουν στρατιωτικά» σέ περίπτωση πού οἱ πιστὲς στὸν Κωνσταντῖνο δυνάμεις χτυποῦσαν τούς χουντικούς. Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀμερικανοῦ πρεσβευτῆ ἦταν: «Ὁχι. Ἀλλὰ σᾶς συμβουλεύω νά φύγετε καλύτερα»).

ΑΛΛΑ ποιὸς εἶναι ὁ «κ. Βάνς» τοῦ κειμένου; Ὁχι ἄλλος ἀπὸ τὸ σημερινὸ ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, πού – ὅπως ἔγραψε τὸ «TIME» – εἶναι ἓνας «συνετός ἄνθρωπος», ἓνας «ἐπιδέξιος διαπραγματευτῆς», πού ἔχει σάν ἀρχὴ τὸ «οφείλουμε νά εἴμαστε ἀποφασιστικοί, ἀλλὰ καί εὐαίσθητοι». (Ἴσως γι’ αὐτὸ πῆρε ἐνεργὰ μέρος π.χ. στή θυελλώδη ἐκστρατεία τοῦ Μακναμάρα γιά τήν ἐνίσχυση «τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ Πενταγώνου»).

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ἔχει, ἀνάμεσα στ’ ἄλλα, καί μίαν ἰδιομορφίαν: μερικοί, ἔτσι κι ἄλλιῳς μοιραῖοι – γι’ αὐτὸ – ἄνθρωποι, θεωροῦνται ἀπὸ ἄλλους σάν σωτῆρες κι ἀπὸ ἄλλους σάν νεκροθάφτες – γιά τὸ ἴδιο περιστατικό! Ὁ Σάιρους Βάνς, περιλαμβάνεται στή δεύτερη αὐτὴ κατηγορία, μέ τήν «ἀποτελεσματικὴ ἐπέμβασίς του», στήν κρίση τοῦ ’67, σάν διαπραγματευτῆς-ἐκπρόσωπος τοῦ προέδρου Τζόνσον: Κάτω ἀπὸ τίς συνθήκες πού εἶδαμε ὁ «συνετός διαπραγματευτῆς» πέτυχε δύο μῆνες μετά (Νοέμβριος ’67) τὴ γνωστὴ συμφωνία Ἑλλάδας - Τουρκίας, δηλαδή τήν ἐλληνικὴ ἀποδοχὴ τῶν περισσοτέρων τουρκικῶν ὄρων – κι ἀνάμεσά τους τὸν...«ὀλιγώτερον ἐπαχθῆ»: τὴν ἀνάκληση, κατὰ ἐξευτελιστικὸ τρόπο, τοῦ ἐλληνικοῦ «μυστικοῦ στρατοῦ» ἀπὸ τὸ νησί. Ἐνας ἀπὸ τούς ἐλάχιστους ὄρους πού δέν ἔγινε ἀποδεκτὸς ἦταν ἡ διάλυσις τῆς κυπριακῆς ἐθνοφρουρᾶς. Ἀρνήθηκε νά τὸ κάνει ὁ Μακάριος, παρὰ τίς πιέσεις τοῦ Βάνς, πού ἀμέσως μετά τὴν Ἀθήνα πῆγε στή Λευκωσία.

ΕΚΤΟΣ ἀπὸ τὸν Βάνς, καί ὁ Τάλμποτ εἶχε πεῖ, τότε, στὸν Πιπινέλη:

«Δέν ὑπάρχει περίπτωση ἀμερικανικῆς ὑποστηρίξεως. Δέν ἀναλαμβάνει καμμία εὐθύνη ἢ Οὐάσιγκτων. Στηριχθεῖτε ἂν θέλετε στὶς δικῆς σας δυνάμεις».

ΕΞΙ χρόνια μετά, ὁ ἴδιος «συνετός ἄνθρωπος», μιλώντας σ’ ἓνα σεμινάριο τῆς Ρώμης (πίσω ἀπὸ τὸ ὁποῖο βρισκόταν ἡ CIA) ἐπανέλαβε στοὺς κ.κ. Κληρίδη καί Ντενκτάς – πού ἔπαιρναν μέρος – τὴν παλιά «θέση» τῶν ΗΠΑ, ἴσως γιὰ τὸ φοβόταν ὅτι μέ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου μποροῦσε νά ξεχαστεῖ:

«Τὸ Κυπριακὸ εἶναι ἐστία ἀναφλέξεως μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας. Μπορεῖ, μάλιστα, νά προκληθῆ καὶ ἐπέμβασις τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν φορὰ μὴν ἐλπίζετε ὅτι θά ἐπέμβῃ ἡ Ἀμερικὴ νά σταματήσῃ τὴν Τουρκίαν». (Βλ. σχετικὸ ρεπορτάζ τοῦ Ν. Κακαουνάκη, στὸ «ΑΝΤΙ», τ. 59, 27 - 11 - 69).

ΣΗΜΕΡΑ χειρίζεται, πιὸ ὑπεύθυνα ἀπὸ ποτέ, τὸ Κυπριακὸ, σάν ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῶν ΗΠΑ, «μέ ἀποφασιστικὴ καὶ εὐαίσθησιαν» – ὅπως ὅλα τὰ θέματα...

ΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΕΣ καί οί διπλωματικές ύπη-
ρεσίες στάθηκαν ένα από τά πιό ούσιαστικά
στηρίγματα τής 7ετίας: καθώς ή χούντα
έτρεμε – ὅπως κάθε άνελεύθερο καθεστώς –
τή διεθνή κοινή γνώμη, ὁ πάντα σημαντικός
ρόλος τῶν διπλωματικῶν ἐκπροσώπων
ἔπαιρνε μιά ἀκόμα πιό ιδιαίτερη βαρύτητα.

ΟΤΑΝ «ἄλλαξαν τά πράγματα», ή ἀντιμετώ-
πιση ἦταν ἀντιστρόφως ἀνάλογη: ή κάθαρση
ἐλαχιστοποιήθηκε, ὁ ρόλος τῶν διπλωματικῶν
δέν φωτίστηκε σχεδόν καθόλου – ὅλα πῆραν
μᾶλλον τή φυσιολογική σειρά, ἀπό τή στιγμή
πού ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου
βρέθηκε ένα ἀπό τά «μεγάλα ὀνόματα» τής
χουντικής διπλωματίας, ὁ κ. Κ. Μπίτσιος...

ΣΤΑ μέχρι τώρα σχετικά δημοσιεύματα τοῦ
«ΑΝΤΙ», ἔρχεται νά προστεθεῖ μιά σειρά πρω-
τοεμφανιζομένων ἀπορρήτων ἐγγράφων, πού
δέν δείχνουν μόνο αὐτή τήν καίρια προσφορά
τῶν διπλωματικῶν στούς χουντικούς πραξικο-
πηματίες, ἀλλά φωτίζουν καί ὅλο τό πλέγμα
τῶν ἐνεργειῶν πού χρειάζονταν γιά νά «κινεῖ-
ται ἄνετα» ὁ πρεσβευτής, ὁ ὅποιος διπλωμά-
της: ΚΥΠ, ΓΔΕΑ, Σώματα Ἀσφαλείας, Ἀρχη-
γεῖο Στρατοῦ, «ἀρμόδια ὑπουργεῖα» (Δικαιο-
σύνης, Τύπου καί Δημ. Τάξεως) συνεργάζον-
ταν στενά (μεμονωμένα ἢ ὁμαδικά) μέ τό
ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, μέ στόχο τήν ἀντιμε-
τώπιση τής... «ἀνθελληνικῆς ἐκστρατείας» τῶν
γνωστῶν «διαδοσιῶν» – «κομμουνιστῶν καί
ἄλλων ἐχθρῶν τής πατρίδος»! Ἦταν ἕνας
ὀλόκληρος μηχανισμός πού κάλυπτε κάθε
ὑπεύθυνο – ἀπό τόν ἀσήμαντο ἀσφαλίτη πού
συνελάμβανε, βασάνιζε, παρανομοῦσε ἐλεύ-
θερα, μέχρι τόν «πρωθυπουργό» – καί δη-
μιουργοῦσε στά ἐκτελεστικά ὄργανα ένα «αἰ-
σθημα ἀσφαλείας».

Σταθμό στήν ὑπόθεση τής διπλωματικῆς μάχης πού (μέ ὄχι μικρή
δόση «τάκτ») ἔδωσε ή προοδευτική Εὐρώπη ἐνάντια στή Χούντα,
στάθηκε ή ἀποπομπή τοῦ δικτατορικοῦ καθεστώτος ἀπό τό Συμ-
βούλιο τής Εὐρώπης, τό Δεκέμβρη τοῦ 1969. Ἡ χουντική κυβέρνη-
ση πρόλαβε καί... «ἀποχώρησε» λίγο πρὶν ἀποπεμφθεῖ, καί τό
γεγονός πανηγυρίστηκε ἐδῶ «δεόντως» – ἀκόμα καί μέ «ἐθνικά»
καί δημοτικά ἄσματα!

Ἄλλά ή χούντα ἀγωνίζονταν μέ λύσσα νά παραμείνει στό Σ.Ε.,
ὅπως καί ἀπό ἐπίσημα ἐγγράφα ἔχει φανεῖ.

ΜΙΑ ΟΜΙΛΙΑ

Ἔτσι, στίς 26 Αὐγούστου 1969, ένα τετράμηνο πρὶν ἀπό τήν
ἀποπομπή, ὁ «ὑπουργός» Ἐξωτερικῶν Π. Πιπινέλης συγκεντρώνει
ὅλους σχεδόν τούς πρεσβευτές τής Δυτ. Εὐρώπης στό Bad Schin-
gnoch (Ἐλβετία) γιά παραινέσεις, συμβουλές (ἀλλά καί ἀπειλές)
σχετικά μέ τή στάση τους – στό πρόσφατο παρελθόν, ἀλλά καί
(κυρίως) στό μέλλον.

Ὁ αὐλικός πολιτικός ἔχει σαφή ἄποψη γιά τό διπλωματικό κλά-
δο. Γι' αὐτό λέει στούς πρεσβευτές:

«Παρατηρήθη μία ἀτονία διά νά μή εἶπω τίποτε ἄλλο. Ἀτονία, ἥτις
ὑφείλετο εἰς διεστραμμένας ἀντιλήψεις περί τήν ἀπο-
στολήν καί τά καθήκοντα τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου, ὅταν δέν
ὑφείλετο καί εἰς ραθυμίαν ἀπλήν, τήν λεγομένην τεμπελιάν. Αὐτό,
τό δεύτερον, εἶναι εὐθύνη ἰδική μου, δέν εἶναι ἰδική των, διότι ἐγώ
ἔπρεπε νά ἀντιληφθῶ τήν τάσιν αὐτῶν τῶν ὑπαλλήλων πρὸς τεμ-

ΜΙΑ ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΑΠΟΡΡΗΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ:

ΚΥΠ, ΓΔΕΑ,
Γεν. Ἀσφάλεια,
Ἐπιτελεῖο,
Ἐργεῖα,
ΤΑ ΠΑΝΤΑ
στή διάθεση
τῆς «ὑψηλῆς
διπλωματίας»

ΠΩΣ Η ΧΟΥΝΤΑ ΜΑΧΟΝΤΑΝ (ΓΙΑ) ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τῆς Ντίνας Ἐξάρχου

πελιάν καί νά τούς ἀπομακρύνω ἐγκαίρως ἀπό τήν θέσιν αὐτήν. Τό
ἀντελήφθην καί ἀπεμακρύνθησαν τινές καί τά πράγματα θά μποῦν
εἰς τήν θέσιν των. Διότι δέν εἶναι δυνατόν νά διαθάλεται, νά συ-
κοφαντῆται ή Κυβέρνησις του καί ὁ διπλωματικός ὑπάλληλος νά
περιορίζεται νά μεταβιβάζη τάς συκοφαντίας, ὡς πληροφορίας, εἰς
τήν Κυβέρνησιν του. Ἀπαράδεκτον. Εἶναι σκανδαλώδες τό πρᾶγμα
αὐτό».

ΜΕΡΙΚΑ... ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ταυτόχρονα, ἔσπευσε νά παινέσει τούς «καλοῦς διπλωμάτες» –
τά «παραδείγματα πρὸς μίμησιν»:

Ἐξετίμησα πολύ ὠρισμένας, ἀντιθέτως, ἐξαιρετικά φιλοτίμους
καί ἐπιτυχεῖς ἐπιδόσεις εἰς τά θέματα αὐτά, μεταξύ τῶν ὁποίων
πρέπει νά ἐξάρω πρῶτον τήν Πρεσβειάν Βιέννης καί τήν συνδρο-
μήν τοῦ κ. Τριανταφυλλάκου, ὅστις καθ' ὅλην τήν κρίσιν τήν τελευ-
ταίαν τοῦ Στρασοῦργου, μέ ἐξαιρετικὴν διάθεσιν, πρωτοβουλίαν,
ἐφευρετικότητα καί πολλάκις χωρὶς ὁδηγίας τοῦ Ἐργεῖου ἀνέ-
λαβε νά προβῆ εἰς ἐνεργείας ἐξαιρετικά χρησίμους. Ἐπίσης πρέ-
πει νά εἶπω ὅτι ἐξετίμησα ὅλως ἰδιαιτέρως τήν στάσιν τοῦ ἐν Ν.
Δελχί Πρεσβευτοῦ μας κ. Παναγιωτάκου, ὁ ὅποιος δέν εἶναι ἐδῶ,
ἀλλ' ὁ ὅποιος μαζί μέ τά ἄλλα ὅλα, ἔγραψεν ἐν ἄρθρον εἰς τό TI-
MES OF INDIA, τό ὅποιον εἶναι μνημειώδες, διότι τοποθετεῖ τό ἐλ-
ληνικόν θέμα εἰς μίαν θέσιν ἐξαιρετικῶς εὐτυχῆ. Καί τό ἔκαμε αὐ-
θορμητῶς, χωρὶς νά λάβῃ καμμίαν ὁδηγίαν, καί αὐτό ἐξετίμησα
ὅλως ἰδιαιτέρως. Ἐπίσης νά εἶπω ὅτι ὁ κ. Πέτρου εἰς τήν Βόννην,
εἰς ἐν ἐξαιρετικά δύσκολον σημεῖον, ὁ κ. Βελισσαρόπουλος εἰς τό

Παρίσι, έκαμαν πάρα πολλά πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν. Καὶ ἄλλοι. Δέν θέλω νά θέσω εἰς ἡσσονα μοῖραν ἄλλους, τόν κ. Χειμαριόν ἐπίσης. Ἄλλὰ ἐξαίρω αὐτά τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα εἶπον προηγουμένως, διότι εἰδικώτερον κατώρθωσαν νά κάμουν πολλά πράγματα καὶ νά προσφέρουν πολλές ὑπηρεσίας».

Ἐπρεπε λοιπόν καὶ οἱ ἄλλοι νά φορέσουν τὰ καλά τους καὶ νά τρέξουν νά ξελασπώσουν τοὺς συνταγματάρχες γιὰ νά πετύχουν «τὴν βοήθεια καὶ τὴν συμπαράστασι τῶν μικρῶν συμμάχων».

Γαίτι;

«Διότι εἶναι ἀνεδαφικόν καὶ ἐπικίνδυνον νά φαντασθῶμεν ὅτι εἶναι δυνατόν νά κάμωμεν ὅτιδήποτε εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μας καὶ τὴν ἐσωτερικὴν μας πολιτικὴν, χωρὶς νά λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ τί σκέπτονται οἱ ἄλλοι. Αὐτὸ εἶναι παιδαριῶδες. Ἀπλούστατα δέν εἶναι σοβαρόν. Διότι ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ ἐξωτερικοῦ, αὐτὴ ἡ διεστραμμένη ἀντίληψις περὶ τῆς δημοκρατίας, περὶ τῶν ἐλευθεριῶν τῆς κοινῆς γνώμης, περὶ τῆς συμβίωσης μὲ τὰ κομμουνιστικὰ κράτη, περὶ... περὶ... εἶναι μία πραγματικότης. Οἱ λεγόμενοι δημοκρατικοὶ σύμμαχοί μας ὑπάρχουν καὶ ἔχουν εἰς χεῖρας των τεραστίαν δύναμιν. Δέν δυνάμεθα ἐπομένως οὔτε νά δεχθῶμεν μίαν παρέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικά μας, ἀλλ' οὔτε νά ἀγνοήσωμεν τελείως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα γίνονται ἐκτός τῆς Ἑλλάδος».

NATO: ΝΑΙ ΜΕΝ, ΑΛΛΑ...

Καί... τὸ NATO;

«Οἱ ἐγγυήσεις τοῦ NATO δέν ἀρκοῦν καὶ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

1. Διότι αὐτὸ τοῦτο τὸ σύμφωνον τοῦ NATO δέν περιέχει πλήρεις καὶ ἀπολύτους δεσμεύσεις δι' ὅλας τὰς περιπτώσεις. Κινεῖται μὲ τὸν κανόνα τῆς ἀπολύτου παμπηφίας.

2. Ὁ μηχανισμὸς τοῦ NATO κινεῖται, ρεαλιστικῶς ἐξεταζομένου τοῦ θέματος, ἐπὶ τῆς βάσεως ἐκτιμῆσεως γεγονότων καὶ καταστάσεων, γινομένων κυρίως κατὰ τὰ συμφέροντα τῶν μεγίστων δυνάμεων. Καὶ ὅταν μὲν τὰ συμφέροντα τῶν μεγίστων δυνάμεων συμπίπτουν μὲ τὰ συμφέροντα τῶν μικροτέρων, πολὺ φυσικόν καὶ αὐτονόητον εἶναι ὅτι αἱ μεγάλα δυνάμεις θὰ κινηθοῦν καὶ θὰ ἀσκήσουν τοῦλάχιστον ὅλην τὴν ἐπιρροήν, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ NATO, διὰ νά σπεύσῃ τοῦτο εἰς βοήθειαν ἐκεῖνων. Ἐάν ὄχι, δέν θὰ ἀσκήσουν τὴν ἐπιρροήν των καὶ δέν ὑπάρχει καμμία ἐλπίς τὸ NATO νά κινηθῇ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν. Ἐάν αὐτὸ ἦτο ἀληθές ἕως πρὸ ὀλίγου, εἶναι ἑκατονταπλασίως ἀληθές, ἀφ' ἧς διὰ τῆς ἐξισώσεως τῶν ἀτομικῶν ἐξοπλισμῶν ὁ πόλεμος δύναται νά ἐπεκταθῇ καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔδαφος τῶν μεγίστων ἐκ τῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι συναποτελοῦν τὸ NATO.

Δι' αὐτούς τοὺς λόγους δέν ἀρκεῖ ἡ βοήθεια αὕτη καὶ ἡ Ἑλλάς εἶχε τὴν πικρὰν πείραν, ἀπὸ πολλοῦ, νά γνωρίσῃ τοῦτο τὸ δεδομένον. Τὸ εἶχεν ἤδη γνωρίσει εἰς τὴν μεγάλην περιπέτειαν τοῦ 1915 – 1922, ὅταν, ἐνθαρρυνθεῖσα ἀπὸ συμμαχικοὺς δεσμούς μὲ μεγάλας δυνάμεις, ἐξαπέλυσε τὴν ἐκστρατείαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐνεπλάκη εἰς ἕνα ἀπελπι πόλεμον, μόνη ἐναντίον τῆς Τουρκίας, καὶ ἐγκατελείφθη κατόπιν ὀλομόναχη, μὲ τοὺς μεγάλους της φίλους καὶ συμμάχους ὑποστηρίζοντας καὶ βοηθώντας ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς τὴν Τουρκίαν, ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἐγνώρισε αὐτὴν τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ ἐσχάτως ἀκόμη, ὑπάρχοντος τοῦ NATO, ὅταν ἐσημειώθη ἡ τελευταία κυπριακὴ κρίσις».

● Καὶ ἀφοῦ ἀναφέρει τὸ περιστάτικόν μὲ τὸ Βάνς, πού δημοσιεύουμε χωριστά, προσθέτει:

«Αὕτη ἦτο ἡ θέσις τῶν πραγμάτων. Καὶ αὐτὸ κινδυνεύομεν νά πάθωμεν οἰανδήποτε ἄλλην στιγμὴν καὶ δι' αὐτόν ἀκριθῶς τὸν λόγον εἶναι ἀπαραίτητον νά ἔχωμεν ἡμεῖς καὶ ὅλοι οἱ μικροὶ ἐν γένει, πλὴν τῶν δεσμεύσεων καὶ τῶν βοηθειῶν, τὰς ὁποίας δικαιούμεθα νά ἐλπίζωμεν ἀπὸ τοὺς μεγάλους μας συμμάχους, τὴν βοήθειαν, τὴν συμπαράστασιν, ὅσον εἶναι δυνατόν καὶ ὅσην ἀξίαν μπορεῖ νά ἔχη, τῶν μικρῶν».

Ἄλλὰ πρὸς... ἀποφυγὴ παρεξηγήσεων σπεύδει νά ὑπογραμμίσαι:

«(...) Παρ' ὅλας τὰς ἀπογοητεύσεις τὰς ὁποίας δοκιμάζει κανεὶς θλέπων τί συμβαίνει, ἡμεῖς θὰ ἐμμείνωμεν εἰς αὐτὴν τὴν γραμμὴν καὶ ἡ γραμμὴ μας θὰ εἶναι νά ἐνισχύσωμεν τὸ NATO καὶ τὰς ἀμφιβολίας τὰς ὁποίας ἔχομεν νά μὴ τὰς προδίδωμεν εἰς κανένα καὶ νά τονίζωμεν τὴν ἀνάγκην ἐνδυναμώσεως τοῦ NATO. Διότι ἡ Ἑλλάς, εἴτε τὸ θέλει, εἴτε δέν τὸ θέλει, εἴτε εἶναι πλήρης ἡ ἐγγύησις, εἴτε

δέν εἶναι πλήρης ἡ ἐγγύησις, εἶναι ὑποχρεωμένη νά κάνῃ ὅ,τι εἶναι δυνατόν διὰ νά κρατήσῃ ἐν ζωῇ τὸ NATO καὶ διὰ νά τοῦ δώσῃ τὴν περισσοτέραν του ζωτικότητα».

Ἄλλωστε...

«Ἄν ἡ Ἑλλάς ἀποχωροῦσε ἀπὸ τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης ὄχι μόνον θὰ ἐνισχύετο ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον της ἀλλὰ καὶ θὰ μετετοπίζετο ἡ πολεμικὴ εἰς ἄλλους Ὄργανισμούς ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλάς δέν ἠμπορεῖ νά φύγῃ, τὴν ΕΟΚ καὶ τὸ NATO».

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Κάποια στιγμὴ ἄρχισε καὶ τὴ... συνταγματολογία, κι εἶπε ἐκπληκτικὰ πράγματα:

«Ἡ κατηγορία ἐναντίον τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅτι ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος νέου φασισμού εἶναι ἀστήρικτος, ἀδίκος καὶ τελείως ἀδικαιολόγητος. Ἡ Κυβέρνησις ἐτόνισε κατ' ἐπανάληψιν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει εἶναι νά ἐπαναφέρῃ τὸν ἐλληνικὸν δημόσιον βίον εἰς μίαν νέαν βάσιν ἰσορροπίας τῶν δύο ἀπαραιτήτων στοιχείων ἐνός εὐρύθμου πολιτικοῦ βίου, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐξουσίας. Διότι ἀντιλαμβάνεται ἡ Κυβέρνησις καὶ γνωρίζει πολὺ καλά ὅτι καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ νά ὑπάρχῃ εὐρύθμος πολιτικὸς βίος. Εἶναι ἀπαραίτητον νά ὑπάρχῃ ἐξουσία, ἡ ὁποία νά ἔχη ἐλευθερίαν κινήσεως, νά ἠμπορῇ νά λαμβάνῃ ἀποφάσεις, νά ἠμπορῇ νά ἔχη εὐθύνην πλήρη τῶν πραγμάτων, νά μὴ δεσμεύεται ἀπὸ ὑπερβολικὰς δεσμεύσεις. Εἶναι ἀπαραίτητον νά ὑπάρχῃ ἕνα ποσοστὸν ἐλευθερίας εἰς τὸν λαόν διὰ νά μὴν ἐπέρχονται ἐκρήξεις φυσιολογικὰ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Τὸ καθεστῶς αὐτὸ τῆς ἰσορροπίας δέν ὑπῆρχε πρὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967. Εἶχε διαταραχθῇ καὶ εἶχε καταστῆ ἀπλούστατα καθεστῶς ὀχλοκρατίας, δηλαδὴ ἀπολύτου ἐπικρατήσεως τῆς λεγομένης λαϊκῆς θελήσεως. Καὶ ἐπειδὴ τὰ κόμματα ἐνηλλάσσοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν, διεσαλεύετο καὶ ἡ διοίκησις καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐγένετο ὄργανον, παραφυὰς τοῦ κόμματος, ἐπεξετείνετο ἡ φαυλοκρατία, ἡ ἐξαγορὰ συνειδησῶν διὰ τὴν ἐκάστοτε ἐπιψήφισιν τοῦ α' ἢ τοῦ β' κόμματος κ.ο.κ. Αὐτὸ τὸ καθεστῶς ἡ Κυβέρνησις, ἐθνικὴ ἐπιταγῇ, ἐρχεται νά μεταβάλλῃ, ἀλλὰ νά τὸ μεταβάλλῃ ὄχι ἐγκαθιστώσα ἕνα καθεστῶς μονίμου αὐθαιρεσίας ἀλλ' ἐν καθεστῶς μιᾶς νέας ἰσορροπίας τῶν δύο αὐτῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων. Καὶ αὐτὴν τὴν ἰσορροπίαν τὴν ἐδημιούργησεν ἤδη καὶ τὴν ὑπεσχέθη εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαόν διὰ τοῦ Σύνταγματος. Τὸ Σύνταγμα τὴν περιλαμβάνει καὶ τὴν κατοχυρώνει. Τὸ Σύνταγμα αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἐγένετο καὶ τὸ ὁποῖον ἐδιαβάσατε κύριοι, δέν εἶναι ἔργον τυχαῖον. Εἶχον τὴν τιμὴν νά μετέχω εἰς τὴν ἐπεξεργασία του. Σὰς λέγω ὅτι εἶναι ἕνα «μεγάλο» κείμενον διὰ τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν. Διότι ἀναρρυθμίζει αὐτὰς τὰς σχέσεις, περιέχει διατάξεις, τὰς ὁποίας δέν ἔχουν προσέξει παρά ἐλάχιστοι ἄνθρωποι, αἱ ὁποῖαι ἀναρρυθμίζουν τὰς σχέσεις ἐξουσίας καὶ ἐλευθερίας. Περιορίζεται ἡ ἐλευθερία ἐκεῖ, ὅπου πρέπει, ὅπου χρειάζεται, ὅπου εἶναι παραγωγὸς ὠφελίμων καταστάσεων διὰ τὴν χώραν. Δίδει εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀρκετὴν εὐρυχωρίαν ὥστε νά δύναται νά δράσῃ ἐπωφελῶς διὰ τὸν τόπον. Καθιστᾷ τὸν λαόν ὄργανον τῆς Πολιτείας καὶ ὄχι κυρίαρχον ὅπως λέγομεν καὶ τὸ ὁποῖον δέν εἶναι χαρακτηριστικόν τῆς δημοκρατίας. Ἡ δημοκρατία εἶναι ἐννομον πολίτευμα. Ἐνῶ ὅταν κυρίαρχον ὄργανον εἶναι ὁποιοσδήποτε, εἴτε ὁ Βασιλεὺς, εἴτε ὁ λαός, παύει τότε νά εἶναι δημοκρατία. Εἶναι ὀχλοκρατία, εἶναι τυραννίς. Αὐτὰ τὸ Σύνταγμα τὰ ἔχει προβλέψει καὶ ὁ λαός τὰ ἔχει ψηφίσει. Ἡ Κυβέρνησις τὰ ἐφαρμόζει σταδιακῶς. Ὁρθῶς, ὀρθώτατα. Διότι τοιαῦτα μεταρρυθμίσεις δέν γίνονται ἀπὸ τὴν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἄλλην. Καὶ χρειάζεται σειρὰ νόμων διὰ νά ἠμπορέσουν νά γίνουν πραγματικότης καὶ νά ὀλοκληρωθοῦν. Θὰ τὴν κάμῃ ἡ Κυβέρνησις τὴν σειρὰν αὐτὴν, καὶ τοὺς νόμους αὐτοὺς μὲ ὅλην τὴν τὴν ἀνεῖσιν καὶ τὴν ἡρεμίαν. Δέν θὰ βιασθῇ ἀπὸ κανένα, εἴτε Ἀμερικὴ λέγεται, εἴτε Συμβούλιον Εὐρώπης. Θὰ τὴν κάμῃ ὅπως καὶ ὅταν θέλῃ ἡ ἴδια ἡ Κυβέρνησις. Θὰ τοὺς ὀλοκληρώσῃ τοὺς νόμους. Καὶ εἰς τὸ τέλος ὅταν θὰ κρίνῃ αὐτὴ ὅτι ἤλθεν ἡ στιγμὴ νά συμμετέχῃ καὶ ὁ λαός εἰς τὴν δημοσίαν ζωὴν, θὰ τὸ ἐπιτρέψῃ. Αὕτη εἶναι ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ἀποκλείεται οὔτω ἀπολύτως οἰονδήποτε ἄλλο πολιτικόν καθεστῶς, ὅπως θέλουν νά μᾶς ἀποδώσουν οἱ ξένοι».

«ΕΘΝΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ»

Καὶ ἡ κατάληξις:

«Σήμερον πρόκειται περὶ μιᾶς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως, πρόκειται περὶ μιᾶς νέας ἀνατάσεως ἐθνικῆς, ἐνός νέου 909 καὶ δέν ἐπιτρέ-

Ο Πιπινέλης με τον Μπρόζιο, γενικό γραμματέα του ΝΑΤΟ (30-11-67). Δουλικότητες, αλλά και «καρφώματα».

Παναγιωτάκος

Τσουνκαλός

πεται να γίνεται αυτή η συκοφαντία εις την Αγγλίαν, την Γαλλίαν, εις τὰ διάφορα μέρη και να μή εμφανίζηται ούτε μίαν φοράν, ούτε μίαν ημέραν ο Πρέσβυς της Ελλάδος, όστις με την υπογραφήν του να λέγη ότι αυτά είναι άνακρίθειαι, ότι είναι ψεύδη, ότι είναι συκοφαντίαι και να έξηγη περί τίνος πρόκειται. Δι' αυτό, Κύριοι, σās τὰ λέγω αυτά και σās παρακαλώ να τὰ προσέξετε όλως ιδιαιτέρως. Διότι επ' αυτών εγώ θα είμαι άμείλικτος. Δέν λαμβάνω υπ' όψιν μου καμμίαν φιλίαν, ούτε άγάπην προσωπικήν, τήν όποιαν τρέφω προς όλους έξ ύμών. Διότι είναι ή στιγμή τοιαύτη ώστε να καθιστά τούτο άπαραίτητον. Πρόκειται περί μεγάλων πραγμάτων, εάν δικαιωθή ή προσπάθεια της Κυβερνήσεως αυτής, ό τόπος ό ίδικός μας θα λάβη μορφήν και έπομένως εκείνο τό όποϊον θα δυνηθῆ να γίνη, ή τό όποϊον δέν θα γίνη εάν πάνε άσχημα τὰ πράγματα, θα θαρύνη πολύ τήν έλληνικήν ιστορίαν. Δι' αυτό έχομεν υποχρέωσιν πολλαπλήν να βοηθήσωμεν εις τό έργον αυτό και εγώ δέν έχω τό δικαίωμα να είμαι έπιεικής επάνω εις τήν εκτίμησιν αυτού του θέματος και νομίζω ότι εις μίαν τοιαύτην στιγμήν ή άγνότης του σκοπού τόν όποϊον έχομεν τάξει ως Κυβέρνησις έξαγιάζει τὰ πάντα. Σήμερον και αυτός άκόμη, εάν τόν χαρακτηρίζετε τοιουτοτρόπως, ό θιασμός ό όποϊος άσκειται εις τήν συνείδησιν του διπλωμάτου με αυτά τὰ όποια σās λέγω, και αυτός έξαγιάζεται και αυτός δικαιολογείται, διότι πρόκειται περί μεγάλων πραγμάτων. Έάν επρόκειτο περί μιās κυβερνητικής μεταβολής, δέν θα σās έλεγον αυτά τὰ όποια σās είπον και σās παρακαλώ να τὰ λάθετε υπ' όψιν».

ΣΤΟ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

Ακολούθησε τό Στρασβούργο και ή έλληνική «άποχώρηση» – άποπομπή. Η χούντα κατάγγειλε τό καταστατικό του Συμβουλίου

της Εύρώπης και τή Σύμβαση της Έπιτροπής Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων της Ρώμης με κείμενα που γράψανε οι:

- Τζών Σωσιδης
- Κ. Παναγιωτάκος
- Γ. Ζωτιάδης

Ο ίδιος ό Σωσιδης, σ' ένα έπαίσχυντο κείμενο που άργότερα (μετά τό θάνατο του Πιπινέλη) συνέταξε, άφου βρίζει τό λαό που «δέν μετέβαλε αιφνιδίως τήν καιροσκοπικήν του νοοτροπίαν» (δηλαδή: τήν έπιστροφή στην όμαλότητα), άφου αυτοπροβάλλεται και καρφώνει «ζώντας και νεκρούς», καταλήγει στο παρακάτω ύστερόγραφο:

«Θά έπρεπε να τονισθῆ τό γεγονός ότι όλίγοι υπῆρξαν οι συμμετασχόντες με πίστιν εις τήν μάχην μας εις τό Στρασβούργον. Μεταξύ αυτών θα έδει να έξαρθῆ ή άφοσίωσις και τό πνεύμα αυτοθυσίας και άταπαρνήσεως των μελών του Γραφείου του κ. Γενικού Γραμματέως του Υπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως, άνευ άλλωστε της προσωπικής συμβολής του όποϊου, ουδέν θα καθίστατο δυνατόν, του Διευθυντού του Γραφείου του Άντιπροέδρου της Κυβερνήσεως Ταξιάρχου κ. Π. Μουτούση, του Εϊδικου Νομικου Συμβούλου του Υπουργείου Έξωτερικών κ. Γ. Ζωτιάδη, του Διευθυντού της Άσφαλείας Αθηνών κ. Ν. Δασκαλοπούλου, των υπαλλήλων της Μονίμου Άντιπροσωπείας εν Στρασβούργω κ.κ. Μεγαλοκονόμου και Καμιλέρη, του πρεσβευτου κ. Κ. Παναγιωτάκου, των άκολουθων Τύπου των Βρυξελλών κ.κ. Ι. Νικολαρέα και Δ. Πουλάκου και του τέως Υπαλλήλου της Διεθνούς Γραμματείας του Συμβουλίου της Εύρώπης κ. Γκριλλιωνάκη, άπολυθέντος διά τόν λόγον αυτόν εκ της θέσεώς του, του τέως υπαλλήλου της Διευθύνσεως Τύπου κ. Δ. Κωνσταντινίδη και των δύο διπλωματικών υπαλλήλων της ήμετέρας Διευθύνσεως κ.κ. Στ. Ροκανά και Α. Άννίνου». («Πολιτικά Θέματα», τ. 51, 5/7/75).

ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Ακολούθησε μιά μικρή «περίοδος ύφέσεως» (ή χούντα έκανε πώς... άγνοεί τούς διεθνείς οργανισμούς) για να ξαναρχίσουν οι διαμαρτυρίες κ.λπ. για τὰ ανθρώπινα δικαιώματα – βασικά, στον ΟΗΕ.

Από τό 1971, ή μέχρι τότε τακτική («άποφεύγετε τās άπαντήσεις»!) αλλάζει, και σύμφωνα με τό υπ' αριθμ. Φ. 6172.1.ΔΣ. 23/7/72 έγγραφο του υπ. Έξωτερικών «δημιουργείται νέα κατάστασις»: ή μάχη θα δίνεται με ψεύτικα, φυσικά, στοιχεία!...

Έτσι, αρχίζει μιά άλληλογραφία άνάμεσα στο ύπουργείο Έξωτερικών και τις διάφορες υπηρεσίες (ή ύπουργεία) που μπορούν να δώσουν τέτοιο «ύλικό» για «άντίκρουση των κατηγοριών» (ΚΥΠ, Γεν. Άσφάλεια, ΓΔΕΑ κλπ). Τό θέμα, στα περισσότερα έγγραφα είναι στερεότυπο: «Καταγγελίαι εις τόν ΟΗΕ περί δήθεν παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων εν Ελλάδα».

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

Στις 11/9/72, τό ύπουργείο Έξωτερικών (με υπογραφή: Α. Πετρόπουλος, Σύμβουλος Πρεσβείας Α') στη συνέχεια των υπ' αριθμ. 5Δ.Φ. 6172.2/16/ΔΣ1649/2-6-72 και 5 Δ.Φ. 6172.2/24/ΔΣ1753/19-8-72 σχετικών εγγράφων προς τήν ΚΥΠ και τή ΓΔΕΑ (ύπουργείο Δ. Τάξεως) στέλνει τό πιο κάτω άποκαλυπτικό, για τήν όλη κατάσταση, έγγραφο (5Δ.Φ.6172.2/36/ΔΣ 1838/11-2-72):

«Αναφερόμενοι εις τὰ ως άνω ήμέτερα έγγραφα, έχομεν τήν τιμήν να γνωρίσωμεν ύμιν ότι επί των υποβαλλομένων κατά καιρούς τοιούτων καταγγελιών άπεφεύγετο μέχρι τουδε κατά παγίαν πρακτικήν, ή παροχή άπαντήσεων εις τὰ άρμόδια όργανα των Ηνωμένων Έθνών, ουδεμία δε ουσιαστικώς έδίδετο εις αυτές συνέχεια εν τῷ πλαισίῳ της Έπιτροπής Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Κατόπιν όμως των από του παρελθόντος έτους υίοθετηθεισών διαδικασιών εν σχέσει με τόν τρόπον έξετάσεως παρομοίων καταγγελιών (ήμέτερον έγγραφο Φ. 6172.1/ΔΣ23 από 7.1.1972), έδημιουργήθη νέα κατάστασις, ήτις επιβάλλει επανεκτίμησιν της ήμετέρας εν προκειμένῳ στάσεως ίνα κριθῆ υπό τό φῶς των νέων δεδομένων ή άποτελεσματικωτέρα μέθοδος αντιμετωπίσεως των εν λόγω καταγγελιών.

Προς μόρφωσιν γνώμης, είναι άπολύτως χρησιμον να γνωρίζωμεν τόνσον τὰ νομικά έπιχειρήματα όσον και τὰ συγκεκριμένα στοιχεία άτινα θα ήδυνάμεθα να επικαλεσθώμεν προς άντίκρουσιν των καταγγελιών.

Έκ της βαρύτητος των ύφισταμένων στοιχείων και της σκοπιμότη-

τητος των νομικών επιχειρημάτων θά εξαρτηθῆ, ἐν πολλοῖς, ἡ ἐξαγωγή συμπεράσματος περί τοῦ δι' ἐκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν ἐνδεδειγμένου τρόπου ἐνεργείας.

Ὅθεν, παρακαλοῦμεν ὄπως, εὐαρεστούμενοι, παράσχητε ἡμῖν, εἰ δυνατόν, στοιχεῖα ἐπί των ὑποθέσεων, περί ὧν τά ἐν ἐπικεφαλίδι ἡμέτερα ἔγγραφα».

Γιά τήν πληρέστερη ἀντιμετώπιση τοῦ «ὄλου θέματος», πραγματοποιεῖται σύσκεψη στό ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν (3ος ὄροφος, γραφεῖο 76) στίς 20 Νοεμβρίου 72 μέ ἀντικείμενο τήν ἐξέταση,

«τοῦ θέματος των ὑποβαλλομένων εἰς ὄργανα των Ἑνωμένων Ἐθνῶν καταγγελιῶν περί παραβιάσεων των Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἐν Ἑλλάδι».

Στίς «προσκήσεις» πού ἔστειλε ὁ ἀντιστράτηγος ἐ.ἀ. Ἐ. Γιάνναρης, διορισμένος «πρέσβυς – γεν. γραμματέας» τοῦ ὑπουργείου, ἀναφέρεται ὅτι,

«ἵνα καταστή δυνατόν ὥστε κατά τήν σύσκεψιν συναχθοῦν ὅσον τό δυνατόν θετικώτερα συμπεράσματα, παρακαλοῦνται αἱ Γ.Δ.Ε.Α. καί Κ.Υ.Π. ὅπως συγκεντρώσουν ὅσο τό δυνατόν πληρέστερα στοιχεῖα ἐπί των καθ' ἕκαστα καταγγελιῶν (ἡμέτερα σχετικά 5Δ.Φ. 6172.2/24/1753/19-8-72 καί 5Δ.Φ.6172.2/17/ΑΣ 1648/2-8-72) εἰς ἀμνημονεύονται συγκεκριμένα περιπτώσεις παραβάσεων».

Η ΚΥΠ ΤΟΥ ΡΟΥΦΟΓΑΛΗ

Ἔτσι, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους:

● Ἡ ΚΥΠ, σέ ἐπεῖγον καί... ἀπόρρητο ἔγγραφο τῆς (Ν. 236999/8-12-72) πού ὑπογράφει ὁ Ρουφογάλης ἀναφέρει τά ἑξῆς:

ΘΕΜΑ: Καταγγελία εἰς Ο.Η.Ε. περί δῆθεν παραβιάσεων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἐν Ἑλλάδι.

ΣΧΕΤ.:

(α)	Φ. 6172/1/ΑΣ.23/7-1-72	(
(β)	Φ. 6172.δ/17/ΑΣ.1648/2-8-72	(
(γ)	5 ΔΦ.6172.2/36/ΑΣ.1838/11-9-72	(ἡμέτερα
(δ)	5 ΔΦ.6172.2/ΑΣ.1838/11-9-72	(
(ε)	5 ΔΦ.6172.2/72 ΑΣ.36/27-10-72	(
(ζ)	5 ΔΦ.6172.2/77/ΑΣ.59/21-11-72	(

1.- Ἐχομεν τήν τιμήν κατόπιν των συζητηθέντων εἰς τήν παρ' ἡμῖν σύσκεψιν τῆς 20-11-72 καί τῆς ὑπερθεν (ζ) σχετικῆς, νά γνωρίσωμεν ἡμῖν ὅτι αἱ ἀπόψεις τῆς ΚΥΠ, ὡς στοιχεῖα ἀπαντήσεως εἰς τās ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος κατηγορίας «περί παραβιάσεων των ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν», ἔχουσιν ὡς κάτωθι:

α. – Γενικά στοιχεῖα

(1) Ἐν Ἑλλάδι οὐδεὶς ἀπολύτως πολιτικός κρατούμενος ὑφίσταται σήμερον. Ἄπαντα τά Στρατόπεδα πολιτικῶν κρατουμένων διελύθησαν καί ἄπαντες οἱ εἰς τās φυλακάς κρατούμενοι κατεδικάσθησαν ἐπί παραβάσει των ΑΝ 509/1947, ΑΝ 375/1936, Νόμου ΔΞΘ' «Περί καταστάσεως πολιτορκείας» κ.λ.π. διά ἀποδεδειγμένας ἐγκληματικές πράξεις (παραβάσεις καί ἀπειθεια εἰς ἐντολάς Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν, κατοχή καί χρήσις ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, σύστασις συμμορίας, συμμετοχή εἰς ἀπόδρασιν καί ὑπόθαλψιν ἐγκληματιῶν κ.λ.π.).

(2) Βάσει τῆς παρ. α (1) (β) τῆς ἀποφάσεως τῆς Ὑποεπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων (σχετικόν α), καταγγελία εἶναι παραδεκταί, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται θάσιμοι λόγοι νά πιστεῦη ὅτι ἀφοροῦν περίπτωσιν καταφώρου καί διαπιστωθείσης παραβιάσεως των ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν. Ἐκ των ὑπ' ὄψιν καταγγελιῶν ὅμως δέν προκύπτει κατάφωρος καί ἰδία διαπιστωθεῖσα τοιαύτη παραβίασις δεδομένου ὅτι αἱ κατηγορίαι στηρίζονται εἰς ἐπιστολάς, μαρτυρίας κυρίως των ἰδίων των κρατουμένων, ἐτέρους μή κατονομαζομένους πληροφοριοδότης (καθ' ἡμῶς προδότης καί ἀνθέλληνας) ἢ εἰς πρόσωπα (ὡς οἱ ὑπὸ τοῦ SHARTSIS προτεινόμενοι μάρτυρες), ἅτινα οὐδεμίαν ἀμεσον γνῶσιν ἢ ἀντίληψιν ἔχουν των ἐν Ἑλλάδι συμβαινόντων.

(3) Βάσει τῆς παρ. α (3) (α) καί (β) τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως, ἄπασαι αἱ κατά τῆς Ἑλλάδος καταγγελία – οὐσαὶ δυσφημιστικαί καί ὑβριστικαί διά τήν Ἑλλάδα καί ὑπαγορευόμεναι ἐκ πολιτικῶν καθαρῶς λόγων – εἶναι ἀπαράδεκτοι τύποις καί οὐσία.

(4) Αἱ εἰς τήν καταγγελίαν SHARTSIS (σχετικόν β) ἀναφερόμεναι ὀργανώσεις (ΕΜΕΠ καί ΕΚΙΝ) διελύθησαν κατόπιν δικαστικῆς ἀποφάσεως, ὡς ἐκτραπεῖσαι τοῦ ὀριζομένου ἐκ τοῦ καταστατικοῦ των σκοποῦ, μέ ἀποτέλεσμα τήν δημιουργίαν κλίματος ἀναταραχῆς.

(5) Ἡ «AMNESTY INTERNATIONAL» ἐν τῇ καταγγελίᾳ τῆς ἀναφέρει ὅτι ἐπιδιώκει (ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Ο.Η.Ε.) ἐφαρμογήν των δια-

Ποῦ βρίσκονται σήμερα οἱ πρεσβευτές πού δοθήσαν τόσο πολύ τῇ Χούντα – στά δύο πρώτα, δύσκολα χρόνια – ὥστε ὁ Πιπινέλης νά τούς πλέξει τό ἐγκώμιο καί νά τούς παρουσιάσει σάν παράδειγμα;

Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΣ: σέ διαθεσιμότητα. (Ὑπηρετήσε μεταξύ ἄλλων στό Ν. Δελχί, στό Στρασβούργο, στή Λευκωσία, ἔγινε «ὑφυπουργός» καί ὑπηρετήσε στήν Οὐάσιγκτον καί στόν ΟΗΕ.)

Δ. ΒΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ: στό Πεκίνο. (Ὑπηρετήσε μεταξύ ἄλλων στό Παρίσι καί στή Γενεύη.)

Γ. ΠΕΤΡΟΥ: στήν Κεντρική Ὑπηρεσία, Διεύθυνση Μορφωτικῶν Σχέσεων. (Ὑπηρετήσε μεταξύ ἄλλων στή Βιέννη καί στό Ἱεροσόλυμα.)

ΑΔΚ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Βρυξέλλες. (Ὑπηρετήσε μεταξύ ἄλλων στήν Κεντρική Ὑπηρεσία, 5η Πολιτική Διεύθυνση, καί στό Μαρόκο.)

ΑΘΑΝ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δαμασκός. (Ὑπηρετήσε μεταξύ ἄλλων στήν Κεντρική Ὑπηρεσία, 5η Πολιτική Διεύθυνση, στή Ν. Ὑόρκη, ἀντιπρόσωπος στή Διάσκεψη τοῦ Δικαίου Θαλάσσης.)

Κ. ΧΕΙΜΑΡΙΟΣ: συνταξιούχος. (Ὑπηρετήσε μεταξύ ἄλλων στή Χάγη.)

Καί μιά μικρή λεπτομέρεια: Ὁ κ. Πέτρον καί ὁ κ. Χειμαριός πήραν μέρος στά τελευταῖα ὑπηρεσιακά συμβούλια πού ἔκριναν τῆς προαγωγῆς των συναδέλφων τους διπλωματῶν, ἀνεξάρτητα μέ τό ἄν ἔδειξαν ἰδιαίτερο ζῆλο στή διάρκεια τῆς δικτατορίας ἢ ἔκαναν τυπικά τό καθῆκον τους ἢ διώχτηκαν ἀπ' αὐτήν.

τάξεων τῆς Παγκοσμίου Διακηρύξεως ἐπί των Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, πρὸς ἀπελευθέρωσιν των κρατουμένων ἢ ὑφισταμένων φυσικούς περιορισμούς προσώπων, ἐξ αἰτίας πολιτικῶν κ.λ.π. φρονημάτων, ὑπὸ τήν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι ταῦτα δέν ἐχρησιμοποίησαν ἢ ὑπεστήριξαν τήν βίαν. Διά των ἀνωτέρω ὅμως ἡ «AMNESTY» δίδει μόνη τήν εὐλογωτέραν ἀπάντησιν εἰς τās ψευδολογίας τῆς, δεδομένου ὅτι ἄπαντες οἱ ἐν Ἑλλάδι νῦν κρατούμενοι κατεδικάσθησαν ὡς χρησιμοποιήσαντες ἢ ὑποστηρίξαντες τήν βίαν.

(6) Ἡ αὐτή ὀργάνωσις αἰτιάται, ἐν τῇ καταγγελίᾳ τῆς, ὅτι ἐφαρμόζεται μεροληπτικῶς τό Σύνταγμα καί οἱ Νόμοι καί τρομοκρατοῦνται οἱ δικηγόροι ὑπερασπίσεως, χωρίς νά παραθέτῃ οὐδέν ἀπολύτως συγκεκριμένον ἀποδεικτικόν στοιχεῖον, πρᾶγμα ὅπερ καθιστᾷ τήν κατηγορίαν ἀθάσιμον τύποις καί οὐσία.

(7) Αἱ αἰτιάσεις των «AMNESTY INTERNATIONAL», περί κακομεταχειρίσεως των κρατουμένων, δυσμενῶν συνθηκῶν διαβιώσεως εἰς τās φυλακάς, κακῆς μεταχειρίσεως των ἐκ μέρους των Ἀρχῶν Ἀσφαλείας καί τοῦ προσωπικοῦ φυλακῶν, προέρχονται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ των ἰδίων των κρατουμένων καί, τούτου ἐνεκεν, δέν δύναται νά ἀποδειχθῇ οὔτε ἡ ἀλήθεια τοῦ περιεχομένου, οὔτε ἡ κακοβουλία των διαμαρτυρομένων. Παρά ταῦτα πρόσφατος ἔρευνα, ὑπὸ ἐπιτροπῆς ὄλων των ἐγκληματικῶν φυλακῶν τῆς χώρας ἀπέδειξε ὅτι αἱ συνθηκαὶ διαβιώσεως ἐν γένει των κρατουμένων εἶναι σύμφωνοι πρὸς τούς ἰσχύοντας, κατά τās ἀπαιτήσεις τοῦ ΟΗΕ, Κανονισμούς.

β. – Εἰδικά στοιχεῖα

(1) Ὑπόμνημα τῆς «AMNESTY INTERNATIONAL» περί πολιτικῶν κρατουμένων (Α. Παναγούλης, Λ. Κύρκος, Α. Μπάρας, Κ. Φιλίνης κ.λ.π.):

(α) Ἀλέξανδρος Παναγούλης

1. Λιποτάκτης ὦν εἰς τό ἐξωτερικόν, εἰσῆλθεν λάθρα εἰς Ἑλλάδα τήν 17ην Ἰουλίου 1968, τῇ βοήθειᾳ ξένων παραγόντων.

2. Τήν 13-8-68 ἀπεπειράθη νά δολοφονήσῃ τόν κ. Πρωθυπουργόν συλληφθεὶς ἐπ' αὐτοφῶρῳ εἰς τόν τόπον τῆς ἀποπειράς.

3. Κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Στρατοδικείου εἰς θάνατον ἀναβληθείσης ἐπ' ὀριστον τῆς ἐκτελέσεώς του.

4. Ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἔχει διαπιστωθῆ ὑπὸ ξένων Δημοσιογράφων καί ἐκπροσώπων τοῦ Δ.Ε.Σ., οἵτινες ἐπεσκέφθησαν τοῦτον εἰς τās φυλακάς αἱ συνθηκαὶ διαβιώσεώς του καί ἡ κατάστασις τῆς υγείας του εἶναι λίαν καλαί.

(β) Λεωνίδας Κύρκος

1. Κομ/κόν στέλεχος καί τέως βουλευτῆς τῆς ΕΔΑ.

2. Δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 132/26-5-69 Ἀποφάσεως τοῦ 5μελοῦς Ἐφετείου Ἀθηνῶν κατεδικάσθη εἰς κάθειρξιν 6 ἐτῶν ἐπί παραβά-

σει του Α.Ν. 509/47 διά πράξιν τελεσθείσαν πρό τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1967.

3. Τὴν 4-4-1972 ἀπεφυλακίσθη τυχὼν ἀναστολῆς τοῦ ὑπολοίπου τῆς ποινῆς του.

(γ) Ἀργύριος Μπάρας:
Κατεδικάσθη διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 73/69 Ἀποφάσεως τοῦ Στρατοδικείου Θεσ/νίκης ἐπί παραβάσει τοῦ Α.Ν. 509/47 ὡς συμμετάσχων ἐνεργῶς εἰς κομ/κὴν ἀνατρεπτικὴν ὀργάνωσιν «ΠΑΜ» εἰς ἰσόβιον κάθειρξιν, ὡς καὶ εἰς 3ετῆ φυλάκισιν δι' ἐξῆθρισιν Δικαστηρίου.

(δ) Κων/νος Φιλίνης:
Σημαῖνον στέλεχος τοῦ ΚΚΕ μέ πλουσίαν ἀντεθνικὴν καὶ κομ/κὴν δρᾶσιν.

Τὴν 20-10-67 συνελήφθη ἀναπτύσσων ἀνατρεπτικὴν δραστηριότητα καταδικασθεὶς εἰς ἰσόβιον κάθειρξιν ἐπί παραβάσει τοῦ Α.Ν. 509/47, διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 874/21-11-67 ἀποφάσεως τοῦ 5μελοῦς Ἐφετείου Ἀθηνῶν.

(2) Δήλωσις Ἀνδρέα Φραγκιά:
(α) Ἀνήκεν εἰς κλιμάκιον δυναμιτιστῶν τῆς ἀνατρεπτικῆς ὀργανώσεως «ΠΑΚ» ὑπὸ τὸν Ι. Κορωναῖον, ὅστις συνελήφθη τὴν 24-12-70 κατὰ τὴν τοποθέτησιν ἐκτραγείσης βόμβας, παρὰ τὰ Παλαιὰ Ἀνάκτορα, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐπισκέψεως τοῦ ROGERS εἰς Ἀθήνας.

(β) Οὗτος κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν 4 ἐτῶν καὶ 6 μηνῶν, διότι ἀνακριτικῶς προέκυψεν ὅτι ἦτο ὑπεύθυνος ἀποθηκεύσεως καὶ διαφυλάξεως τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, αἵτινες εἰσήγοντο ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

(3) Ὑπόθεσις Διονυσίου Καράγιωργα:
(α) Καθηγητὴς Παν/μίου ὦν ἠγεῖτο τῆς ἀνατρεπτικῆς ὀργανώσεως «Δημοκρατικὴ Ἄμυνα» (Δ.Α.) καὶ εἶχεν μεταβάλλει τὸ ὑπόγειον τῆς κατοικίας του εἰς ἀποθήκην ὠρολογιακῶν βομβῶν τὰς ὁποίας ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μέσω ἀλλοδαπῶν.

(β) Τὴν 14-7-69 κατὰ τὸν χειρισμόν, μιᾶς ἐκ τῶν ἀνωτέρω βομβῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἐξεράγη αὐτὴ μέ ἀποτέλεσμα τὸν ἀκροτηριασμόν μιᾶς χειρὸς του καὶ τὸν σοβαρὸν τραυματισμόν τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ τῶν ἀκουστικῶν του ὀργάνων.

(γ) Κατεδικάσθη εἰς ἰσόβιον κάθειρξιν βάσει τοῦ Α.Ν. 509/47. Οὗτος ἐνοσηλεύθη κατ' ἐπανάληψιν εἰς Νοσοκομεῖον, χειρουργηθεὶς προσφάτως ὑπὸ κορυφαίου Ἀλλοδαποῦ Χειρουργοῦ.

(4) Ἐπιστολὴ Γεωργίου Μαγκάκη:
Καθηγητὴς Παν/μίου ὦν, ἀνήκεν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Καράγιωργαν ἀνατρεπτικὴν ὀργάνωσιν «Δ.Α.».

Κατεδικάσθη εἰς 18 ἐτῶν κάθειρξιν διότι παρελάμβανεν βόμβας μεταφερομένας ὑπὸ ἀλλοδαπῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τὰς διοχέτευεν εἰς τὴν ἐν λόγω ὀργάνωσιν, ἥτις ἐχρησιμοποιοῦσε ταύτας δι' ἀνατρεπτικὸς σκοποῦς. Ἀποφυλακισθεὶς οὗτος προσφάτως, λόγω ἀνηκέστου θλάθης τῆς υγείας του, ἀνεχώρησεν λάθρα ἐξ Ἑλλάδος φυγαδευθεὶς τῇ μεσολαθῆσει ξένων παραγόντων.

(5) Ἐπιστολὴ Νικολάου Μανιοῦ καὶ Ὑπόθεσις Γεωργίου Σαγιαῖ:
Ἀμφότεροι ἀνήκον εἰς κλιμάκιον βομβιστῶν τῆς τρομοκρατικῆς ὀργανώσεως «ΚΙΝΗΜΑ 20ῆς ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ».

Συνελήφθησαν τὴν 19-10-71 κατὰ τὴν τοποθέτησιν ὑπ' αὐτῶν συστοιχίας βομβῶν εἰς Ὑποσταθμόν Δ.Ε.Η. Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν γενομένην ἐρευναν εἰς τὰς οἰκίας των ἀνευρέθη καὶ κατεσχέθη ποσότης ἐκρηκτικῶν καὶ ὄπλων ἅτινα διοχετεύοντο εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κατεδικάσθησαν εἰς κάθειρξιν 16 ἐτῶν ὁ πρῶτος καὶ 17 ἐτῶν ὁ δεῦτερος.

(6) Ὑπόθεσις Θεοχάρη Παπαμάργαρη:
Ἀνήκεν εἰς τὴν ἀνατρεπτικὴν ὀργάνωσιν Δ.Α., ὑπὸ τὸν Καράγιωργαν, καὶ ἦτο ὑπεύθυνος συντάξεως καὶ κυκλοφορίας προκηρῦξεων ἀνατρεπτικοῦ περιεχομένου. Κατεδικάσθη εἰς 5ετῆ φυλάκισιν θά-

σει τοῦ Α.Ν. 509/47. Ἀπεφυλακίσθη προσφάτως ὡς ἐκτίσας τὰ 2/3 τῆς ποινῆς του.

(7) Ὑπόθεσις Ἐλένης Βούλγαρη:
Συνελήφθη ὑπὸ τῆς Ἀσφαλείας διά κατασκοπεῖαν καὶ κατεδικάσθη εἰς 10ετῆ κάθειρξιν δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 276/9-11-66 Ἀποφάσεως τοῦ Διαρκοῦς Στρατοδικείου Λαρίσης.

(8) Ὑπόθεσις Ἀλεξάνδρου Ζωγράφου:
(α) Κατὰ τὴν κατοχὴν κατεῖχεν ἠγετικὴν θέσιν εἰς τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Καπετάν Λαοκράτης», λαθῶν μέρος ἐνόπλως εἰς τὸ Δεκεμβριανὸν κίνημα 1944.

(β) Τὴν 10-8-54 ἐξετοπίσθη ὡς ἐπικίνδυνος διά τὴν Δημοσίαν Ἀσφάλειαν μέχρι 1958.

(γ) Τὸ 1958 εἰσελθὼν εἰς Ἀν. Βερολῖνον συνελήφθη ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς Ἀστυνομίας καὶ κατεδικάσθη ἐπί λαθρεμπορείᾳ εἰς 8μηνον φυλάκισιν.

(δ) Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1968 ἐδημιούργησεν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐνοπλον ἀνατρεπτικὴν ὀργάνωσιν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐθνικὸς Ἀπελευθερωτικὸς Στρατός», τῇ συμμετοχῇ τῶς Ἀξ/κῶν καὶ Καπεταναίων τοῦ ΕΛΑΣ, συλληφθεὶς δὲ κατεδικάσθη εἰς 20ετῆ κάθειρξιν.

Ἀκριθὲς ἀντίγραφον
Ὁ Προϊστάμενος Γραμματείας

Ταχχος Μιχαὴλ Ρουφογάλης
Ἀρχηγός

Μιχαλοῦτσος Γεώργιος

ΕΝΑΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ «ΠΕΡΙΒΟΛΙ»

● Τὸ ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης, σὲ ἐπίσης ἀπόρρητο ἐγγράφῳ του (9-1-73), ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

«ΘΕΜΑ: «Καταγγελία εἰς Ο.Η.Ε. περὶ δῆθεν παραβιάσεων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἐν Ἑλλάδι».

Ἰμέτερα: α) 5.ΔΦ.6172.2/82/ΑΣ2282
β) 5ΔΦ. 6172.2/85/ΑΣ2301

Ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ο.Η.Ε. κατατεθεισῶν καταγγελιῶν α) τοῦ Καθηγητοῦ NEWMAN, β) τοῦ Συμβούλου τοῦ Πανεπιστημίου (Καλλιφορνίας) Α. CHARTSIS, γ) τῆς διεθνοῦς ἐνώσεως δημοκρατικῶν νομικῶν καὶ δ) τῆς AMNESTY INTERNATIONAL περὶ δῆθεν παραβιάσεως ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ ἐκ τῶν κατοχυρωμένων εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Η.Ε. ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἐχομεν τὴν τιμὴν, σὺν τῇ ἐπιστροφῇ ἀπάντων τῶν διαβιθασθέντων ἡμῖν ἐγγράφων, νά γνωρίσωμεν ὑμῖν τὰ κάτωθι:

1. Ἐκ τῶν ἐπὶ σημείων τῆς ἀπὸ 19-5-1972 ἐκθέσεως τοῦ F. NEWMAN, τῶν ἀναφερομένων εἰς δῆθεν παραβιάσεις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἅτινα κατοχυροῦνται διά τοῦ Καταστατικοῦ χάρτου τῶν Η.Ε., τὸ μὲν ὑπὸ στοιχεῖον 6 ἀνάγεται εἰς καθαρῶς ἐλληνικὸν ἐσωτερικὸν πολιτικὸν θέμα, τὸ δὲ ὑπὸ στοιχεῖον 7 εἶναι ἀνεπίδεκτον οἰασδῆποτε συγκεκριμένης ἀντικρούσεως, ὡς ἐκ τῆς γενικότητος τῆς διατυπώσεως.

2. Ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων 5 σημείων παρατηρητέον, ἐν πρώτοις τὰ ἑξῆς: Ἐμπίπτουν κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα πλειόνων τοῦ ἐνός φορέων καὶ δῆ: α) Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης (Στρατοδικεῖα - Στρατιωτικὴ Ἀστυνομία), β) Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης (Τακτικὰ Δικαστήρια - φυλακαὶ - δικαιώματα ὑπερασπίσεως κλπ. γ) Ὑπουργεῖον Δημοσίας Τάξεως (συμπεριφορὰ ἀστυνομικῶν ὀργάνων) καὶ δ) Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας («θέσεις» ἐναντι σπουδαζούσης νεολαίας). Ἀφοῦ ἐπεκράτησεν ἡ ἀποψις ὅπως ἡ Ἑλλάς,

Βαθμὸς Ἀσφαλείας	
Α Π Ο Ρ Ρ Η Τ Ο Ν	
	
ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	Ἐν Ἀθήναις τῇ 8-12 197
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	α.α.
ΚΛΑΔΟΣ Β'	Ἀριθ. Πρωτ. Βαθμὸς Προτεραιότητος
ΤΜΗΜΑ IV	ΕΠΕΙΓΟΝ
Τηλέφ.: 823-111 / 346	N-236999 ΑΣΧ. /

Ρουφογάλης

έγκαταλείπουσα έφ' έξής τήν τακτικήν τής σιγής προβή εις συγκεκριμένην άντίκρουσιν τών άνυποστάτων και άσυστάτων αιτιάσεων, επιβάλλεται, καθ' ήμās, όπως ή ύπεράσπισις τής Έλληνικής ύποθέσεως γίνη κατά τρόπον ένιαίτον εκ μέρους όλων τών όπωσδήποτε «θιγομένων» φορέων, ανατιθεμένης ταύτης εις ομάδα εργασίας συγκροτούμενης εκ μελών του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή και εξειδικευμένων δικηγόρων. Τό Ύπουργείον Δικαιοσύνης προσφέρεται, ως εύνόητον, όπως παράσχη, έν τή άρμοδιότητί του πάσαν βοήθειαν και συμπαράστασιν εις τό έργον τής ομάδος.

3. Αί περί δήθεν θασανιστηρίων αιτιάσεις στηρίζονται ή εις καταθέσεις και θεβαιώσεις προσώπων «έξ όρισμού» άνυπολήπτων και άναξιόπιστων (Α. Φλέμιγκ, Α. Μαγκάκη, Ν. Ζαμπέλη κλπ) ή εις εκθέσεις «παρατηρητών» – ως άποκαλούν έαυτούς – διεθνών οργανώσεων, επισκεφθέντων κατά καιρούς τήν Ελλάδα επί τούτψ τώ τέλει. Εϊδικώς, ως προς τούς τελευταίους τούτους παρατηρούμεν τά ακόλουθα: Έπεδείχθη κατά τό παρελθόν τόσον εκ μέρους ένίων διοικητικών, όσον και εκ μέρους ένίων δικαστικών άρχών άδικαιολόγητος καθ' ήμās άνοχή και άνεκτικότης. Ουδείς νόμος του έλευθέρου και άνεξαρτήτου Έλληνικού Κράτους άναγνωρίζει τόν «θεσμόν» του «ξένου παρατηρητοϋ». Απλώς κατά τό Σύνταγμα και τάς διατάξεις τής κειμένης νομοθεσίας, αί συνεδριάσεις τών δικαστηρίων είναι δημόσιαι, τουθ' όπερ έχει τήν έννοιαν ότι πās τίς, άδιακρίτως, δικαιούται νά εισέρχεται έλευθέρως εις τήν αίθουσαν και παρακολουθίη τήν συζήτησιν ως «άκροατής», και ούδέν τούτου πλέον. Παρά ταϋτα παρεσχέθησαν συνθηέστατα εις τούς εκπροσώπους τών έν λόγω οργανώσεων – συνοδευομένων και υπό ειδικών διερμηνέων – πλείστοι όσαι εξαιρετικάί εξυπηρετήσεις και διευκολύνσεις, τόσον ώστε όσάκις, εις μεμονωμένας τινάς περιπτώσεις, έγένετο άπλή άπόπειρα έφαρμογής του νόμου, δέν έδίστασαν νά εκφράσουν εις τάς εκθέσεις των έντονον διαμαρτυρίαν, ώστε παρεθιάζοντο εις βάρος των νόμιμα κεκτημένα δικαιώματα.

4. Η προσεκτική, έν τούτοις μελέτη του «ύλικου» όπερ συνεκentrώθη από τής Έθνικής Έπαναστάσεως τής 21ης Απριλίου 1967 μέχρι σήμερα, άγει εις τήν ακόλουθον άκρως ευχάριστον διαπίστωσιν: Ότι οί επιδιωκόμενοι πανταχόθεν, εκδήλως άνθελληνικοί, σκοποί, διά τής άσυστόλου και άπροκαλύπτου κατασυκοφαντήσεως και δυσφημήσεως τής Έλληνικής Διοικήσεως και τής Έλληνικής Δικαιοσύνης, όχι μόνον δέν έπραγματοποιήθησαν άλλ' άντιθέτως – εάν άξιοποιηθούν καταλλήλως – αί χρησιμοποιούμενοι μέθοδοι προσφέρουν άκλόνητα επιχειρήματα ύπερ τής Έλληνικής ύποθέσεως. Εϊδικώτερον: Τόσον αί καταθέσεις τών δήθεν «παθόντων», όσον και αί εκθέσεις τών δήθεν «άμερολήπτων παρατηρητών» θρίθουν, άπ' άρχής μέχρι τέλους, τοιούτων έξωφθάλμων ψευδών, τοιούτων κραυγαλέων αντιφάσεων, τοιούτων προφανώς ήθελημένων διαστροφών τής εκπαλαι ίσχυούσης Έλληνικής Νομοθεσίας, τοιαύτης καταφόρου κακοπιστίας, άποστάζουσαι ανά πάσαν λέξιν, τό δηλητήριο του άνθελληνισμού, ώστε είναι άδύνατον νά εύρεθίη καλής πίστεως συζητητής – εάν είναι πράγματι άμερόληπτος – ό όποιος δέν θά άπορρίψη μετά βδελυγμίας τάς αιτιάσεις χαρακτηρίζων προσηκόντως τούς μυθομανείς συκοφάντας. Ίδού όλως ένδεικτικώς παραδείγματα τινά: α) Κατά τό έτος 1969 συνεζητήθη, ως γνωστόν, ένώπιον τής Έπιτροπής του Συμβουλίου τής Εϋρώπης εις τό Στρασβούργον ή Έλληνική ύπόθεσις. Κατά τήν συζήτησιν ό ύποφαινόμενος παρίστατο υπό άλλην, τότε, ιδιότητα ως εκπρόσωπος τής Έλληνικής Κυβερνήσεως. Ό μύθος τών «θασανιστηρίων» άπετέλει, ως άπαντες ένθυμούνται, τό πρώτιστον τών θεμάτων τής ήμερησίας διατάξεως. Απλή άνάγνωσις τών έστενογραφημένων πρακτικών πείθει λίαν άνέτως ότι ό μύθος, άπ' άρχής μέχρι τέλους κατέρρευσε ως χάρτινος πύργος. Άλλο τό ζήτημα ότι άπευθυνόμεθα εις ώτα μή άκουόντων. Χαρακτηριστικώς άναμνησκόμεθα του άκολούθου συγκεκριμένου περιστατικού: Ό Άνδρέας Παπανδρέου είχε καταθέσει ότι είδεν Ιδίους όμμασιν νά εκκρίζοϋνται οί όνυχες του στενού συνεργάτου και φίλου του Πεπονί. Ό Πεπονίς όμως εξεταζόμενος ένόρκως διεψευσε κατηγορηματικώς τόν «πατρώνα» του, πράγμα τό όποιον, άλλως τε, άπεδείχθη και ίατροδικαστικώς. Και τοιαϋτα άνάλογα παραδείγματα, άπειρα.

7. Κατά τόν Σεπτέμβριον 1971 ή Έλθετική έφημερίς «JOURNAL DE GENEVE» έδημοσίευσε δήθεν ένυπόγραφον διαμαρτυρίαν 30 περίπου «πολιτικών» κρατουμένων εις τάς φυλακάς Κορυδαλλού, περιγραφόντων μέ τά μελανώτερα τών χρωμάτων άλλά και μέ... «άξιέπαινον» μυθοπλαστικότητα, τά τής «μαρτυρικής» διαθιώσεως των εις τάς φυλακάς. Μεταξύ τών φερομένων ως ύπογραψάντων περιλαμβάνετο και τό όνομα του βομβιστου Γ. Μαγκάκη. Διετάξα-

μεν πάραυτα διοικητικές άνακρίσεις, τάς όποιάς διενήργησεν ό τότε Εισαγγελεύς Πειραιώς και ήδη Προϊστάμενος τής Εισαγγελίας Αθηνών κ. Κ. Φαφούτης. Έκ τής ένεργηθείσης άνακρίσεως άπεδείχθη ότι τό μανιφέστον ήτο καθ' ολοκληρίαν ψευδές εις περιεχόμενον και τελείως πλαστόν, τών κρατουμένων ρητώς άρνηθέντων ότι έθεσαν τήν ύπογραφήν των κάτωθι τοιούτου έγγράφου. (Ίδε επισυναπτόμενον πόρισμα Εισαγγελέως κ. Φαφούτης). γ) Κατά τόν Φεβρουάριον έτους 1972 ό Πρόεδρος του Σοβιετικού Έρυθρου Αστέρου διεβίβασε προς τόν Πρόεδρον του Έλληνικού Έρυθρου Σταυρου κ. Κ. Γεωργακόπουλον παρόμοιον κατά περιεχόμενον προς τό προηγούμενον «μανιφέστον» ύπογεγραμμένον δήθεν υπό τών γυναικών, τήν φοράν ταύτην τών κρατουμένων δι' άνατρεπτικήν δρᾶσιν εις τάς φυλακάς Κορυδαλλού. Ό κ. Γεωργακόπουλος μετέθη άμέσως και αίφνιδιαστικώς εις τάς φυλακάς όπου διεπίστωσεν όχι μόνον τό άπ' άκρου εις άκρον ψευδές και άνυπόστατον τών καταγγελιών, άλλά και ότι ούδείς εκ τών κρατουμένων είχεν ύπογράψει τό μανιφέστον, τό όποιον είχεν επίσης πλαστογραφηθί υπό άγνωστων άνθελλήνων καλοθελητών. (Ίδε επισυναπτομένην εκθεσιν Προέδρου Έλληνικού Έρυθρου Σταυρου).

5. Ταϋτα ένδεικτικώς μόνον. Είναι όμως άπολύτως θεβαιον ότι έπιμελελημένη έπεξεργασία του φακέλλου υπό πεπειραμένων νομικών και δικηγόρων θά άποκαλύψη μέ πλήρη και άδιαφιλονείκητα άποδεικτικά στοιχεία όλόκληρον τό βάθος και τήν έκτασιν τής εξαπολυθείσης άνθελληνικής συκοφαντικής εκστρατείας. Συγκεκριμένως οί μέν δήθεν παθόντες παρασυρόμενοι από τό τυφλόν και λυσσαλέον πάθος των, ως και από τήν διαφανή διάθεσιν νά έμφανίσουν έαυτούς ως «ήρωας» άντισταθέντας ρωμαλαίως και νικηφόρως εις πάσης φύσεως άνήκουστα σωματικά και ψυχικά μαρτύρια. παρεσύρθησαν μέχρι τοιούτων ύπερβολών, ώστε και σήμερον άκόμη νά είναι δυνατόν νά άποδειχθί ευχερέστατα τό «ψεύδος» και ή μυθοπλασία. Η άναφορά εις συγκεκριμένα περιστατικά, συνοδευόμενα υπό έξαντλητικών λεπτομερειών, ούδέν άποδεικνύει, ίσως δέ και νά άποδεικνύη τό άκριθώς αντίθετον. Πρόκειται περί παλαιάς και λίαν κατά κανόνα «άποδοτικής» μεθόδου, ιδίως παρά τοίς κομμουνισταίς. Τά πλείστα όμως τών εκτιθεμένων περιστατικών, εάν ήλθήεον, ή θά ώδήγουν άναποτρέπτως εις τόν θάνατον. ή, κατά τήν έλαφροτέραν έκδοχήν, θά κατέλιπον ίσοθίως άνεξίτηλα ίχνη. Τά αϋτά, τηρουμένων τών αναλογιών, δύναται νά λεχθί και επί τών εκθέσεων τών άκροατών – «παρατηρητών». Πέραν τών ύπερ πάν μέτρον ύπερβολών, πέραν τών πλήρων έμπαθείας και κακότητος χαρακτηρισμών, πάν άλλο ή προσιδιαζόντων εις επισήμους εκπροσώπους διεθνών οργανώσεων, οί συντάκται παρεσύρθησαν εις τόσον χονδροειδείς αντιφάσεις μεταξύ έαυτών και άλλήλων, ώστε εκ τούτου και μόνον νά καθίσταται έμφανές, ότι ούδέ προσπάθεια καν κατεβλήθη προς επίδειξιν στοιχειώδους καλής πίστεως, έστω και διά τόν τύπον.

6. Διά νά ύποστηριχθί όμως δεόντως, κατά τήν δεδομένην στιγμήν ή Έλληνική θέσις άπαιτείται μακρά και επίπονος προπαρασκευή. Ένδελεχής και λεπτολόγος μελέτη τών «στοιχείων» ένός προς ένα και επισήμανσις τών ανακριθειών και τών αντιφάσεων. Προσφυγή εις τάς επί μέρους δικογραφίας και αντιπαραβολή τών εκ τούτων προκυπτόντων στοιχείων προς τούς προβαλλομένους κατά περίπτωσιν ίσχυρισμούς. Αναζητήσις ένδεχομένως άδιαθλήτων μαρτυριών, ίκανών νά ανατρέψουν τάς ψευδολογίας και συκοφαντίας. Χρησιμοποίησις ίατροδικαστών και ίατρών άδιαφιλονεικήτου κύρους και άναγνωρίσεως, οί όποιοι θά έδραιώσουν τά πορίσματά των επί θετικών επιστημονικών δεδομένων κ.ο.κ.ε. Δέν πρέπει, επ' ούδενί λόγω νά επαναληφθί τό λάθος τό όποιον διεπράχθη εις τό Συμβούλιον τής Εϋρώπης, ότε ό φακέλλος έτέθη ύπ' όψιν τών ύπερασπιστών τήν προτεραιάν τής άναχωρήσεως των διά Στρασβούργον.

7. Είναι εκ τών προτέρων θεβαιον ότι πολλαί εκ τών «αιτιάσεων» θά παραμείνουν άκάλυπτοι. Καθίσταται εξ άντικειμένου άδύνατος ή εξ ολοκλήρου και καθ' όλήν τήν έκτασιν άρνητική άνταπόδειξις θετικών ίσχυρισμών. Όταν όμως θά άποκαλυφθί ή πλεκτάνη επί σειράς περιστατικών – ως τά άνωτέρω υπό στοιχ. 5 ένδεικτικώς αναφερόμενα – τότε θά καταρρεύση όλόκληρον τό οικοδόμημα, διότι θά έχη άποδειχθί κατά τρόπον αυτόφωρον ή ήθελημένη επιδίωξις παραποιήσεως τής αληθείας. Και τότε ή Ελλάς θά είναι εις θέσιν νά αναλάβη τήν άντεπίθεσιν, ήτις άποτελεί τήν μόνον καθ' ήμās, ένδεδειγμένην τακτικήν, διότι ως άπεδείχθη ήδη, ή τακτική τής «άμύνης» και τής «άπολογίας», όδηγεί άπλώς εις τήν συνεχί άποθράσυσιν τών άνθελλήνων.

Ό επί τής Δικαιοσύνης Ύπουργός
Α. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ

1. Γενικήν Γραμματείαν Πρωθυπουργού
2. Ἀρχηγείον Ἐνόπλων Δυνάμεων
3. Κ.Υ.Π.
4. Γ.Δ.Ε.Α.
5. 19ην Δ/σιν Νομικῶν Ὑποθέσεων Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Καθηγητὴν κ. Ζωτιάδην»

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ... ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

Τί νά πρωτοθαυμάσει κανένας στά δύο αὐτά ἔγγραφα; Τά χοντρά ψέματα τοῦ Ρουφογάλη... ὡχριοῦν μπροστά στά τέρατα καί σημεῖα τοῦ ἐγγράφου Τσουκαλά: ἀπό τοὺς «ἐξ ὀρισμοῦ» (!) «ἀνυπολήπτους καί ἀναξιόπιστους» Φλέμιγκ, Μαγκάκη, Ζαμπέλη μέχρι τοὺς χαρακτηρισμούς «δηλητήριον τοῦ ἀνθελληνισμοῦ», «μυθομανεῖς συκοφάντας» κ.λπ. Καί ἀπό «τά ὦτα μὴ ἀκουόντων» τοῦ Σ. Εὐρώπης, μέχρι τὰ διαστρεβλωμένα περιστατικά τῆς ὑπογραφῆς διαμαρτυριῶν τῶν πολιτικῶν κρατουμένων – ἀνδρῶν καί γυναικῶν... Ἀλλά, ὁ Τσουκαλάς δίνει καί... συμβουλές: «ἀδικοιολόγητος ἡ ἀνοχή καί ἀνεκτικότητα» (τοῦ... «ἐλευθέρου καί ἀνεξαρτήτου Ἑλληνικοῦ Κράτους») στοὺς «ξένους παρατηρητές»... Ὅχι ἐπανάληψη τοῦ «λάθος πού διεπράχθη εἰς τό Σ.Ε. ὅτε ὁ φάκελλος ἐτέθη ὑπ' ὄψιν τῶν ὑπερασπιστῶν τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεως των διὰ τό Στρασβοῦργον»... Καί τό σπουδαιότερο: «ἀντεπίθεσις, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν μόνην καθ' ἡμᾶς ἐνδεδειγμένην τακτικὴν».

Πῶς τώρα, ἀφοῦ ὅλα ὅσα καταγγέλλουν οἱ ...ἀνύπαρκτοι πολιτικοὶ κρατούμενοι «βρίθουν ἐξωφθάλμων ψευδῶν», (ἔτσι ὥστε «εἶναι ἀδύνατον νά εὐρεθῆ καλῆς πίστεως συζητητῆς – ἐάν πράγματι εἶναι ἀμερόληπτος – ὁ ὁποῖος δέν θά ἀπορρίψῃ μετὰ βδελυγμίας τὰς αἰτιάσεις»), ἐν τούτοις χρειάζεται «μακρά καί ἐπίπονος προπαρασκευή, ἐνδελεχῆς καί λεπτολόγος μελέτη τῶν «στοιχείων» ἐνός πρὸς ἕνα καί ἐπισήμανσις τῶν ἀνακριθειῶν καί ἀντιφάσεων (...) ἀναζήτησις ἀδιαβλήτων μαρτυριῶν(...) χρησιμοποίησις ἱατροδικαστῶν καί ἱατρῶν ἀδιαφιλονεικῆτος κύρους καί ἀναγνωρίσεως», κ.λπ., κ.λπ., ἔ.αὐτά μόνο ὁ Τσουκαλάς μπορούσε νά τὰ «συνδυάσει»!

ΤΟ ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΨΗΣ

Ἡ σύσκεψη ἐγίνε τελικὰ στίς 22/2/73 ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἄλκ. Παπαδόπουλου, πού ἀνάλαβε καί τὴν ὑλοποίησιν τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν μέσω τῆς 5ης Δ/σεως Πολιτικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου, τῆς ὁποίας προϊστάτο. Τό πρακτικὸ τῆς σύσκεψης πού δημοσιεύουμε δείχνει ποιοὶ πῆραν μέρος καί τί ἀποφάσισαν:

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΣΥΣΚΕΨΕΩΣ

Τὴν 22 Φεβρουαρίου καὶ ὥραν 12ην μεσημερινὴν ἔλαθε χώραν σύσκεψις εἰς τό Γραφεῖον τοῦ Δ/ντοῦ τῆς 5ης Δ/σεως Πολιτικῶν Ὑποθέσεων Πρεσβευτοῦ κ. Ἄλκ. Παπαδοπούλου μέ θέμα τὴν ἀντιμετώπισιν ὑποβαλλομένων εἰς ὄργανα τοῦ ΟΗΕ ἀναφορῶν περὶ δῆθεν παραθιάσεων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἐν Ἑλλάδι καί εἰδικώτερον τὴν συλλογὴν στοιχείων πρὸς ἀπάντησιν καί ἐπεξεργασίαν αὐτῶν.

Τῆς συσκέψεως μετέσχον:

Ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ὁ Πρεσβευτὴς κ. Α. Παπαδόπουλος, ὁ Προϊστάμενος τῆς Δ/σεως Εἰδικῶν Νομικῶν Ὑποθέσεων Καθηγητῆς κ. Γ. Ζωτιάδης καί ὁ παρά τῇ 5ῃ Δ/σει Σύμβουλος Πρεσβείας κ. Ἄθαν. Πετρόπουλος.

Ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων ὁ Ταξίαρχος κ. Σχοινᾶς.

Ἐκ μέρους τῆς Γ.Δ.Ε.Α. ὁ κ. Π. Δαμιανᾶκος.

Ἐκ μέρους τῆς Κ.Υ.Π. ὁ Ἀντισυνταγματάρχης κ. Γ. Σουρβίνος.

Ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης ὁ Δ/ντὴς Νομικῶν Ὑποθέσεων κ. Ν. Κανελλόπουλος.

1.- Ἐν ἀρχῇ τῆς συσκέψεως ὁ Πρέσβυς κ. Παπαδόπουλος ἐξέθεσε τό πρόβλημα ἀπὸ ἀπόψεως ἰσχυουσῶν διαδικασιῶν τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ὡς ἀναλυτικώτερον ἐκτίθενται αὐταὶ εἰς τό συνημμένον σημείωμα. Εἰδικώτερον διηκρύνθησεν ὅτι πρὸς καθορισμὸν τῶν ἐνδεικνυομένων ἀπὸ ἀπόψεως τακτικῆς ἐνεργειῶν εἶναι χρήσιμον νά γίνῃ διάκρισις τῶν ἐν λόγῳ καταγγελιῶν

εἰς δύο κατηγορίας, ἦτοι:

α.- τὰς καταγγελίας περὶ παραθιάσεων τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἐν Ἑλλάδι περὶ τῶν ὁποίων εἶχεν ἤδη κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον ὑποβάλλει σχετικὴν ἔκθεσιν ἡ ὁμάς ἐμπειρογνομόνων τῆς Ὑποεπιτροπῆς φυλετικῶν διακρίσεων καί μειονοτήτων καί

β.- τὰς ἔκτοτε ὑποβληθείσας εἰς τὴν Γραμματεῖαν τοῦ ΟΗΕ νέας καταγγελίας.

Ἐπὶ τῶν τῆς πρώτης κατηγορίας κρίνεται σκόπιμον ὅπως ὑπάρξουν ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς κατάλληλοι ἀπαντήσεις καθ' ὅσον διὰ τὴν μὴ παραπομπὴν τῆς ὡς ἄνω ἐκθέσεως εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἢ ἐν Νέα Ὑόρκη Μόνιμος Ἀντιπροσωπεῖα εἶχεν ἐπικαλεσθεῖ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1972 τὴν ἀνεπάρκειαν χρόνου πρὸς ἔρευναν καί σύνταξιν ἀπαντήσεων ἐκ μέρους τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν.

Ἐπὶ τῶν καταγγελιῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας κρίνεται σκόπιμον ὅπως ἀποφασίζεται κατὰ περίπτωσιν ἐάν χρήζουσιν αὐταὶ ἀπαντήσεως ἢ ὄχι.

II.- Ἐπὶ τῆς διεξαχθείσης ἐν συνεχείᾳ ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων ἐξήχθησαν τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα:

α.- Ὁ ἀνωτέρω ἐν (1) ἐκτεθεὶς τρόπος χειρισμοῦ τῶν περὶ ὧν πρόκειται καταγγελιῶν ἐγένετο ὑπὸ ὄλων τῶν συμμετεχόντων ἀποδεκτός.

β.- Προτάσει τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καί τοῦ ΑΕΔ ἐγένετο δεκτὸν ὅπως ἢ ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν συγκέντρωσις στοιχείων καί ἐπεξεργασία αὐτῶν μὴ περιορίζεται μόνον ἐπὶ τῶν συγκεκριμένων περιπτώσεων τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὴν Γραμματεῖαν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καταγγελιῶν ἀλλὰ ἐπεκταθῆ εἰς τὴν συλλογὴν στοιχείων πρὸς ἀπάντησιν ἐπὶ ὄλων τῶν συνήθων κατηγοριῶν, ὡς αἱ ἀκόλουθοι:

- Παραθιάσεις Ἀρθρῶν Παγκοσμίου Διακηρύξεως Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων Ἠνωμένων Ἐθνῶν (2,3,5,7,9,13 (1), 19,20 (1), 23 (4)).

- Πολιτικοὶ κρατούμενοι

- Φυλάκις βάσει διοικητικῆς διαταγῆς

- Βασανιστήρια κρατουμένων

- Μακρά προφυλάκις ἄνευ δίκης

- Μὴ χορήγησις διαβατηρίων

- Ἀφαίρεισις ἐλληνικῆς ἰθαγενείας

Διὰ τῆς ἀνωτέρω προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας θά ἐπετυγχάνετο ὅπως, ἐάν τό θέμα ἦγετο ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ὁ Ἕλληνας ἐκπρόσωπος ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν του ὀλόκληρον τὸν φάκελλον καί δυναθῆ οὕτω ἀποτελεσματικώτερον νά στηρίξῃ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐλληνικῆς ὑποθέσεως.

γ.- Κατὰ τὴν συζήτησιν ἐρρίφθη ἐπίσης ἡ ἰδέα ὅπως ἀναλόγως τῆς ἐξελίξεως τῆς ὑποθέσεως ἐξετασθοῦν ἐγκαίρως οἱ τρόποι λήψεως ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς ἀναλόγων ἀντιμέτρων ὡς ἢ κατάλληλος ὑποβολὴ καταγγελιῶν περὶ παραθιάσεων εἰς ἄλλας χώρας.

δ.- Ὡς πρὸς τὴν εὐθύνην διεξαγωγῆς τῆς ἀπαιτουμένης ἐργασίας διηκρύνισθη ὅτι ἢ μὲν συγκέντρωσις τῶν στοιχείων θέλει πραγματοποιηθῆ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῶν Ὑπουργείων Δικαιοσύνης, Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως, ΑΕΔ καί ΚΥΠ ἢ δὲ ἐπεξεργασία αὐτῶν καί σύνταξις τῶν σχετικῶν ἀπαντήσεων ὑπὸ τῆς 19ης Δ/σεως Εἰδικῶν Νομικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Β. Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ἐγένετο δεκτὸν ὅπως, ὡσάκις παρίσταται ἀνάγκη, παρέχεται ὑπὸ τῶν συμμετεχουσῶν εἰς τὴν Σύσκεψιν Ὑπηρεσιῶν ἐνεργὸς συμπαράστασις ὑπὸ ἀρμοδίων αὐτῶν στελεχῶν εἰδικώτερον δὲ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης πρὸς πληρεστέραν ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως ἐπεξεργασίαν τοῦ συγκεντρωμένου ὕλικου.

ε.- Τέλος ἀπεφασίσθη ἡ συγκρότησις Ὁμάδος Ἐργασίας ἐξ ἐκπροσώπων τῶν ἀρμοδίων ὡς ἄνω Ὑπηρεσιῶν ἣτις ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν θά συνέρχεται πρὸς ἐξέτασιν θεμάτων σχετιζομένων μέ κατατιθεμένας εἰς ὄργανα τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καταγγελίας.

Ὁ Ἄλκ. Παπαδόπουλος, μέ... «ἄκρως ἀπόρρητον» (!!) ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (27-2-73) στέλνει τό παραπάνω πρακτικὸ σ' ὅσους πῆραν μέρος, μαζί μέ «σημείωμα ἐν ὧ, μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρονται αἱ σχετικαὶ διαδικασίαι ἐνώπιον τῶν οἰκείων ὀργάνων τοῦ ΟΗΕ», καί... περιμένει ἀπαντήσεις.

Ἀλλά, ἤδη, ἀρχίζει ἡ φοιτητικὴ ἐξέγερσις – καί ἡ ἀντίστροφη μέτρηση τοῦ χρόνου γιὰ τὴν πτώση τῆς χούντας, πού τελικὰ «παράδωσε» τὴν ἐξουσία, ἀφοῦ πρόσθεσε στὴν κατάπτυστη «ἱστορία τῆς» καί τὴν ἐθνικὴν συμφορὰ τῆς Κύπρου. Μιά συμφορὰ στὴν ὁποία ὁ ρόλος μερικῶν διπλωματῶν ἦταν κάθε ἄλλο παρά μικρός. Πῶς ν' ἀνοίξει – μ' ὅλα αὐτά, καί μ' ἄλλα πολλὰ – ὁ «φάκελος τῆς Κύπρου»;

Ένας ιδεολόγος βασιλοδεξιός (2)

Ο συνεργάτης μας ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ (πού έγραψε για τή χουντική διπλωματία γενικά και τόν κ. Κ. Παναγιωτάκο ειδικά στο τεύχος 69). μās έδωσε τό παρακάτω σημείωμα-συμπλήρωμα για «τήν ιδεολογία του κ υ ρ ί ο υ Παναγιωτάκου», μ' άφορμή τό γράμμα του χουντικού πρεσβευτή στό προηγούμενο τεύχος:

«Αν ήξερα πώς ό κ. Π. είναι ευαίσθητος στην 'Ιστορία (βλ. τεύχος 71 του ANTI) θά είχα άσχοληθεί περισσότερο μέ όσα είχε πει στόν ΟΗΕ τόν καιρό της χούντας. Ο κ. Τρωγάδης του άπάντησε για λογαριασμό μου όπως του χρειαζότανε και τόν ευχαριστώ. Έρχομαι μόνο να παρουσιάσω μερικά σημεία από τά πρακτικά του Συμβουλίου 'Ασφαλείας της έποχής, έπειδή κι ό ίδιος ό κ. Π. παρακινεί να διαβαστούν:

1) Η χούντα του Σαμπών προσπάθησε να στείλει δικό της αντιπρόσωπο στόν ΟΗΕ καταργώντας τό μόνιμο αντιπρόσωπο της Κύπρου κ. Ζ. Ρωσιόδη. Η αίτηση άπορρίφτηκε μέ τή συναίνεση όλων των μελών του Συμβουλίου 'Ασφαλείας. Του κ. Π. όμως αυτό δέν του έφτασε και αντί να σωπάσει και να μήν προκαλεί τό Συμβούλιο άμφισβήτησε σε δύο σημεία της όμιλίας του τήν έγκυρότητα της έκπροσώπησης της Κύπρου. Είπε ανάμεσα στ' άλλα:

«Όσον άφορā τό λόγο του Μακαρίου, έπιφυλάσσομαι να σχολιάσω όταν οι νόμιμοι αντιπρόσωποι της Κυπριακής Δημοκρατίας πού φτάνουν άπόψε στη Νέα Υόρκη βρούν ευκαιρία να εκθέσουν τις άπόψεις τους.» (S/PV 1780).

2) Αυτή ή όμιλία του στό Σ. 'Ασφαλείας ήταν αντιμακαριακή μέ πύον, γεμάτη χουντικές ύποκρισίες και «σλόγκαν» τύπου «Έστίας». Π.χ. «φανατικούς Ές - Ές» όνόμασε τήν Κυπριακή 'Αστυνομία!

Μέσα σ' ένα Συμβούλιο 'Ασφαλείας πού χειροκροτώντας όρθιο ζητωκραύγασε τό Μακάριο οι «άοκνες προσπάθειες» του κ. Π. μπορούν να συνοψιστούν στό παρακάτω άπόσπασμα όμιλίας του για τόν Κύπριο πρόεδρο:

«Αναρίθμητες πολιτικές δολοφονίες, ακόμα και αυτή του δευτέρου στην ίεραρχία Γεωργιάτση, είχαν διαπραχτεί, αν όχι μέ τις εύλογίες του, τουλάχιστον μέ εκδήλωση άδιαφορίας και άπάθειας εκ μέρους του.» (S/PV 1780)

3) Ο κ. Π. δέ σταμάτησε τή χολή του ούτε μετά τήν εισβολή. Τό έπιστέγασμα έρχεται μέ τό τέλος του λόγου του της 20/7/74.

«Μετά τήν άμνηστία πού δόθηκε από τήν κυβέρνηση της Κύπρου στις παραστρατιωτικές δυνάμεις του Μακαρίου, αυτή τή στιγμή όλοι οι Κύπριοι ένωμένοι χωρίς έξαιρέση μάχονται ήρωικά και μέ πατριωτισμό έναντίον των εισβολέων. Από τή μεριά της Κύπρου τουλάχιστον ή άπομόνωση του Μακαρίου μοιάζει να ολοκληρώθηκε.» (S/PV 1781)

Δέ χρειάζεται να αναρωτηθεί κανείς ποιά συμφέροντα ποιανής 'Ελλάδας διαφύλαξε στόν ΟΗΕ ό κ. Π. μ' αυτές του τις «άοκνες προσπάθειες».

Στέλιος Π. Καφαντάρης

Άλλωστε και από τά έγγραφα πού δημοσιεύουμε φαίνεται ή όλη δραστηριότητα του χουντικού πρεσβευτή μέ τή «βασιλοδεξιά ιδεολογία»:

● Ο Πιπινέλης «έξετίμησε όλως ιδιαιτέρως τήν στάσιν του». Και δικαιολογημένα, άφου «μαζί μέ τ' άλλα όλα» (!) έγραψε στό «Times of India» (ΣΣ: τότε ήταν πρεσβευτής στό Ν. Δελχί) ένα άρθρο... «μνημειώδες, διότι τοποθετεί τό έλληνικόν θέμα εις μίαν θέσιν έξαιρετικώς εύτυχη» - όχι μέ έντολές κανενός, αλλά «αύθορμητως, χωρίς να λάδη καμμία οδηγίαν»! Είναι να μήν τόν εκτιμήσει κανείς «όλως ιδιαιτέρως», όπως ό Πιπινέλης;

● Ο Σωσιόδης τόν κατατάσσει μεταξύ των όλίγων συμμετασχόντων «μέ πίστιν και θάρρος εις τήν μάχην μας εις τό Στρασβούργον» και έξαιρεί «τήν άφοσίωσιν και τό πνεύμα αυθουσίας και αυταπάρνησης» πού τόν διέκρινε σ' αυτή. Σωσιόδης και Παναγιωτάκος (κατά τά λεγόμενα του πρώ-

του) πίεξαν τή χούντα να φύγει από τό Συμβούλιο της Εύρώπης «άπό της λήψεως οίασδήποτε άποφάσεως άποβολής» και (μετά τήν άποπομπή) έγιναν πιο επίμονα πιεστικοί να μήν τηρηθεί τό περιλάλητο χρονοδιάγραμμα (χουντικότεροι της χούντας, δηλαδή), αναγκάζοντας κι αυτόν ακόμα τόν Πιπινέλη να τούς «άπαντά στερεοτύπως ότι τούτο (ΣΣ: άποδέσμευση από τό χρονοδιάγραμμα) δέν θα άπετέλει πράξιν ήθικην, άλλ' ούτε και σοβαράν»!...

Και μή χειρότερα πού λένε...

Άλλά, ό κ. Κ. Παναγιωτάκος είχε μία ιδέα: να μās παραπέμψει μέ τό γράμμα του στην ύπ' αριθμ. 411/77 άπόφαση του Συμβουλίου 'Επικρατείας. Η ιδέα δέν ήταν κακή. Μās δόθηκε έτσι ή ευκαιρία να διαπιστώσουμε τά έξής ένδιαφέροντα

● για τόν ίδιο,

● για τό ύπουργείο των Έξωτερικων,

● για τό Συμβούλιο της 'Επικρατείας, μέ τή συγκεκριμένη τουλάχιστον σύνθεση του γ' τμήματός του, πού έξέδωσε τήν προαναφερόμενη άπόφαση:

1. Ο κ. Κ. Π. ΔΕΝ παραπέμφθηκε στό ύπηρεσιακό συμβούλιο για τή δράση του σαν πρέσβυς στη Λευκωσία και σαν «ύφυπουργός» Έξωτερικων της χούντας!! Τά «κακουργήματα» του αυτά, άγνοήθηκαν τελείως κατά τήν έναντίον του πειθαρχική διαδικασία, ένω, όπως είναι γνωστό, τό Εϊδικό Πειθαρχικό Συμβούλιο της Σ.Π. της 3/9/74 «περί άποκαταστάσεως της νομιμότητας εις τά Άνώτατα Έκπαιδευτικά Ίδρύματα» απέλυσε όριστικά όλους - πλην τριων πού τούς απέλυσε προσωρινά μόνο για τρία χρόνια - τούς καθηγητές Πανεπιστημίων, Πολυτεχνείου, ΑΣΟΕΕ, Παντείου, ΑΒΣ κτλ. πού διετέλεσαν «ύπουργοί» της δικτατορίας. Αντί γι' αυτά παραπέμφθηκε και κρίθηκε ΜΟΝΟ για δύο «πταίσματα» - σε σύγκριση μέ τή δράση του στη Λευκωσία και τήν τεράστια ευθύνη του σαν «ύπουργοῦ» της χούντας. Δηλαδή:

α) ότι σε συνομιλία του μέ τόν ύφυπουργό Έξωτερικων των ΗΠΑ Σίσκο «έλοιδώρησε» τήν ... αρχαία άθηναική δημοκρατία!

β) ότι μιλώντας στα 'Ηνωμένα Έθνη έξύβρισε τό Μακάριο.

Τις πράξεις αυτές τό ύπηρεσιακό-πειθαρχικό συμβούλιο του ύπουργείου Έξωτερικων θεώρησε σαν «έκτροπή» του κ. Κ. Π. από τά νόμιμα καθήκοντά του, και του έπέβαλε τήν πειθαρχική ποινή της προσωρινής, για τρεις μήνες, άπόλυσης.

2. Διευκρινίζοντας τήν έννοια της πειθαρχικά άξιολογώμενης «έκτροπής» υπάλληλου από τά καθήκοντά του, τό Συμβούλιο 'Επικρατείας, στό όποιο προσέφυγε ό κ. Κ. Π. κατά της πράξης αυτής του ύπηρεσιακού συμβουλίου, περιέλαβε στην άπόφασή του τά έξής:

«(...) Ός έκτροπή (...) νοούνται ούχι αί συνήθεις παραβάσεις του υπαλλήλου. αίτινες προβλέπονται και κολάζονται υπό των παγίων όργανικών διατάξεων της (...) ύπηρεσίας, άλλ' αί πράξεις διά των οποίων ούτος, ενεργών κατά παρέκκλισιν των εκ του λειτουργήματός του άπορρεουσών ύποχρεώσεων, έξεδήλωσε πρόθεσιν ταύτίσεως του προς τό δικτατορικό καθεστώς επί τω τέλει ύποστηρίξεως και ένισχύσεως των σκοπων αυτού».

3. Για τή συνομιλία του κ. Κ. Π. μέ τό Σίσκο περί ... άθηναικής δημοκρατίας (βλέπετε και για τούς δύο τό πρόβλημα της σύγχρονης άθηναικής δημοκρατίας ήταν κατά τρόπο ιδανικά λυμένο και δέν ύπηρεχαν περιθώρια συζήτησης ή «λοιδώρίας») στην άπόφαση του άνώτατου διοικητικού δικαστηρίου γράφονται τά έξής έκπληκτικά:

«Πρέσβυς ών της 'Ελλάδος έν Ούασινγκτων κατά τό έτος 1974, εις ιδιαιτέραν συνομιλίαν ήν έσχεν μετά του τότε 'Υφυπουργού των Έξωτερικων των 'Ηνωμένων Πολιτειών της 'Αμερικής SISCO προέδρη εις κριτικήν του πολιτεύματος των αρχαίων 'Αθηνών όπερ έχαρακτήρισε μέν «ως άναμφισβήτητον πρόοδον του ανθρωπίνου πνεύματος», πλην τό έθεώρησεν ως άποτυχόν έν τή πράξει, επικαλεσθείς έν τούτω και τάς γνώμας αρχαίων φιλοσόφων και καταλήξας ούτω εις τό συμπέρασμα ότι ή Δημοκρατία των αρχαίων 'Αθηναίων ήτο εις μύθος, έν όψει μάλιστα του γεγονότος ότι εις τάς αρχαίας 'Αθήνας οι εις κατάστασιν δουλείας τελούντες ήσαν πλείονες των έλευθέρων πολιτών (βλ. τό έν τω

φακέλλω και από 10 - 4 - 74 τηλεγράφημα του προσφεύγοντος, εν τω όποιω περιέχονται αι ως άνω δηλώσεις του)».

Ἄλλά κατά τήν κρίση τοῦ γ' τμήματος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (ὑπό τή συγκεκριμένη πάντοτε σύνθεση) - ὁ Θεός νά τό συγχωρέσει -

«αἰ ως άνω δηλώσεις, ἔχουσαι τόν χαρακτήρα ἱστορικῆς ἀπλῶς κριτικῆς τοῦ πολιτεύματος τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ἐγένοντο ὑπό τοῦ προσφεύγοντος ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν προσπαθειῶν του ὅπως πείσῃ τόν ως εἴρηται ἀμερικανόν ὑφυπουργόν περί τοῦ ὅτι ἡ τότε ἀσκοῦσα τήν ἐξουσίαν ἐν Ἑλλάδι κυβέρνησις εἶχεν, ἀνεξαρτήτως τῆς μορφῆς καί τῆς νομιμότητός της, ἀνάγκην ἀμέσου στρατιωτικῆς βοήθειας ἵνα ἀντιμετωπίσῃ ἐπιτυχῶς ἐπαπειλουμένην ἐπιλοκήν τῆς χώρας εἰς πόλεμον μετά τῆς Τουρκίας, οὐδέ πόρρωθεν δέ συνάγεται ἐκ τῶν δηλώσεων τούτων πρόθεσις τοῦ προσφεύγοντος, ἔστω καί ἔμμεσος, νά σπιλώσῃ τήν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὡς ἐσφαλμένως ἐδέχθη ἐν προκειμένῳ τό ἐκδόν τήν προσβαλλομένην ἀπόφασιν πειθαρχικόν συμβούλιον καί νά ταῦτισθῇ πρὸς τό δικτατορικόν καθεστῶς. Ὑπό τά δεδομένα ὅμως ταῦτα αἰ ως εἴρηται δηλώσεις τοῦ προσφεύγοντος δέν ἀποτελοῦν ἐκτροπὴν ἐκ τῶν καθηκόντων του (...)».

4. Γιά τό δεύτερο παράπτωμά του ὅμως δέν κατάφερε νά ξεπλυθεῖ ὁ κ. Κ. Π. Γράφει ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας:

«Ἀντίθετα ὅμως ἀποτελεῖ ἐκτροπὴν ὑπό τήν ἐκτεθεῖσαν ἔννοιαν, ὡς ὀρθῶς ἐδέχθη καί τό πειθαρχικόν συμβούλιον, οἱ ὑπό τοῦ προσφεύγοντος, καί κατά τήν διάρκειαν ἀγορεύσεώς του ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας τοῦ Ο.Η.Ε. τήν 19 - 7 - 1974, διατυπωθέντες βαρεῖς καί ὑβριστικοὶ χαρακτηρισμοὶ εἰς βάρος τοῦ προσώπου τοῦ Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ὅστις ἀντιτίθετο πρὸς τό δικτατορικόν καθεστῶς τῶν Ἀθηνῶν».

5. Ὅσο γιά τήν περικοπὴ τῆς ἀπόφασις πού ἐπικαλεῖται στήν ἐπιστολή του ὁ κ. Κ. Π., εἶναι ἡ τελευταία σκέψη τῆς ἀπόφασις, ἡ κατακλείδα, ὅπου τό δικαστήριον μεταρρυθμίζει τήν πειθαρχικὴν ποινὴν πού ἐπέβαλε στόν κ. Κ. Π. τό ὑπηρεσιακό-πειθαρχικόν συμβούλιον καί τοῦ ἐπιβάλλει ἡπιότερη:

«Ἐπειδὴ ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω τό Δικαστήριον, ἐκτιμῶν καί τό γεγο-

νός ὅτι ὁ προσφεύγων ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1969, ὅτε ὑπηρετεῖ ὡς μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τό ἐν Στρασβούργῳ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης, εἶχεν εἰσηγηθῆ πρὸς τήν Κυβέρνησιν τήν ἐν Ἑλλάδι διενέργειαν ἐκλογῶν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατικῆς καί συνταγματικῆς νομιμότητος (βλ. τήν ἐν τῷ φακέλλῳ περιεχομένην ὑπ' ἀριθ. ὙΣΟ1 - 73/30 - 10 - 69 ἀπόρρητον ἐπιστολήν τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν), κρίνει ὅτι οὗτος εἶναι μὲν πειθαρχικῶς ἐλεγκτέος, πλὴν προσήκουσαν θεωρεῖ τήν ποινὴν τῆς ἐπὶ διείτιαν στερήσεως τοῦ πρὸς προαγωγὴν δικαιώματος, τήν προβλεπομένην καί ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 115 τοῦ νῦν ἰσχύοντος Ν. 419/76 «Περί Ὁργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν».

Δέν εἶναι, λοιπόν, στήν οὐσία καί τόσο ... «ἀκυρωτικὴ», ὅπως γράφει ὁ κ. Κ. Π. στό γράμμα του, ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἀπλῶς τοῦ ἐπιμέτρησε κάπως ἐπιεικέστερα τήν ποινὴν, βασιζόμενο σέ ἀμφίβολη ἀξιοπιστία ὑπηρεσιακοῦς ὑπαλλήλους. Γιατί, μπαίνει τό ἐρώτημα: ἄσχετα ἀπὸ τήν πραγματικὴ ἔννοια τῶν ... ἱστορικῶν ἐκτιμήσεων τοῦ κ. πρέσβου γιά τό πολίτευμα τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας (ἀπόλυτα συντονισμένης πάντως μέ τήν κοινότητα καί μονότονη σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία τῶν Πατακῶν, Λαδάδων κ.τ.λ.), ἄσχετα μέ τήν ἀμφίβολη ἀξία τοῦ ἐπιχειρήματος αὐτοῦ γιά τήν ἐκμαίευση στρατιωτικῆς βοήθειας, στό φάκελο τοῦ κ. Κ. Π. πού στάλθηκε στό Συμβούλιον Ἐπικρατείας

● ὑπῆρχε ἡ ἔκθεσις Σωσσίδη, στήν ὁποία ξετυλίγεται ὁ πραγματικὸς ρόλος του καί οἱ ἀληθινές ἀπόψεις του γιά τό θέμα τῶν ἐκλογῶν καί τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ τοῦ στρατιωτικοῦ καθεστώτος;

● ὑπῆρχε ἡ ὁμιλία τοῦ προϋσταμένου του «ὑπουργοῦ» Πιπινέλη, στό Bad Schingnoch (26 - 8 - 69) μέ τό σχετικὸ ἐγκώμιο;

Φαίνεται πῶς τελικὰ δέν ἔχει ἄδικο ὁ κ. Κ. Π. πού ἐπικαλεῖται τήν ἀπόφασις αὐτὴ τοῦ Σ.Ε. ... Ἄλλωστε τί σημαίνει μιὰ ἀπλή ἐξύβρισις τοῦ Μακαρίου στόν ... Ο.Η.Ε. καί τί μιὰ «λοιδωρία» τῆς ἀρχαίας ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ὅταν μιλάς μέ τό Σίσκο;

O ΡΕΠΟΡΤΕΡ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 τηλ. 3248346

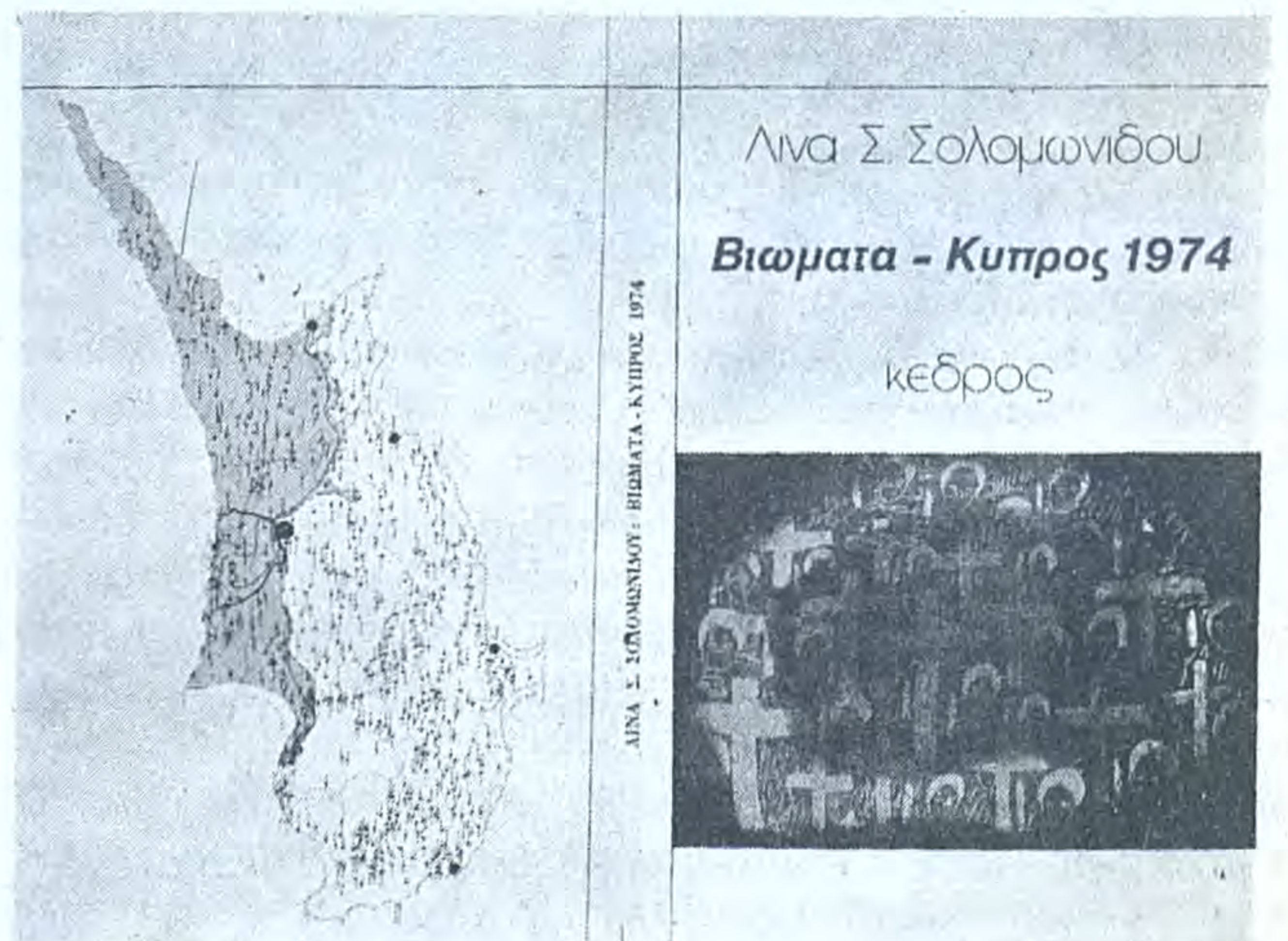
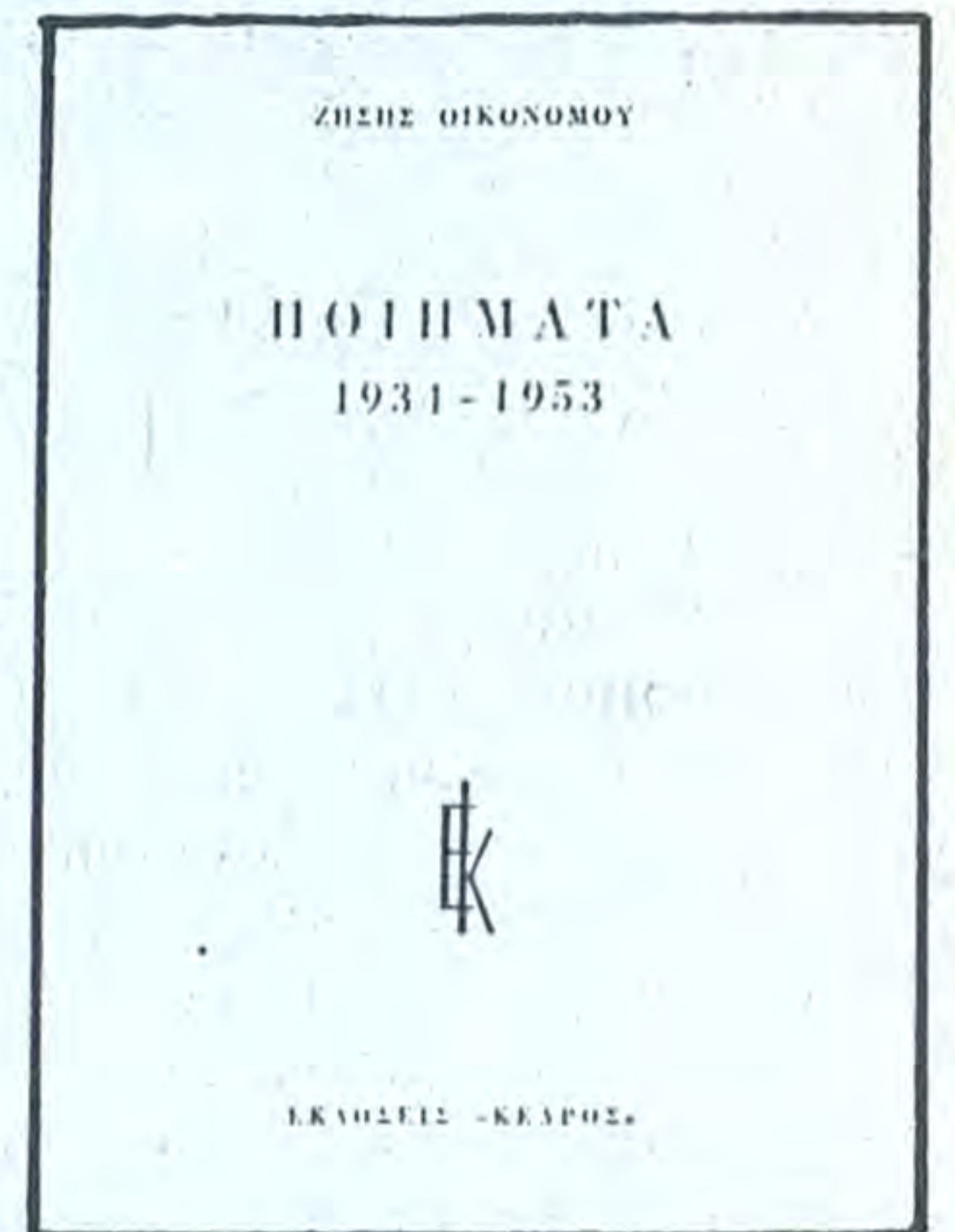
Νέες ἐκδόσεις

ΖΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

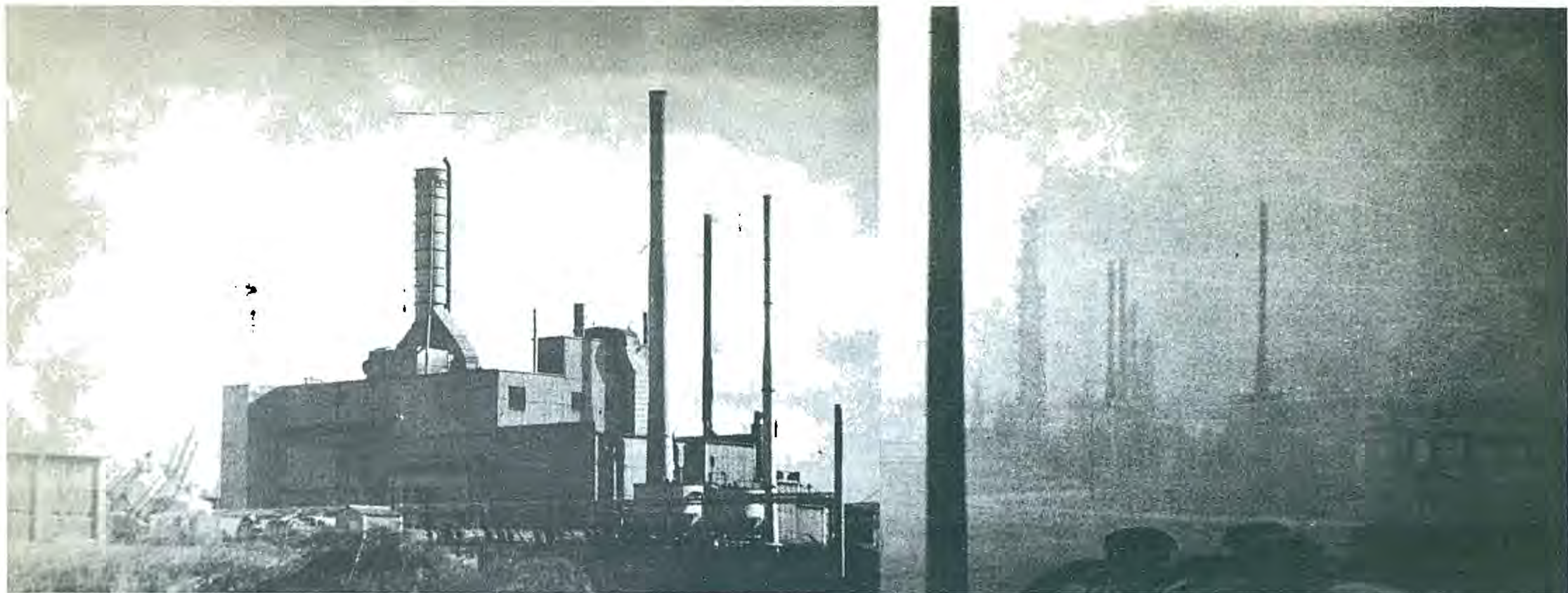
Ποιήματα
1934-1953

ΛΙΝΑ ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΟΥ
Βιώματα - Κύπρος 1974

ντοκουμέντο

Τό κύριο συγκρότημα τής ΕΘΥΛ ΕΛΛΑΣ ΑΧΕ. Δεξιά: τό συγκρότημα τής ΕΘΥΛ. Απόσταση: χίλια μέτρα!... ΕSSO ΡΑΡΑΣ ὅπως διακρίνεται (ἢ μᾶλλον... ἀγνοδιαγράφεται) ἀπό τό χώρο τής

ΕΘΥΛ: πάντοτε ἀμετακίνητη, ἄσπιλη καί... ἀμόλυντη!

Τοῦ Πέτρου Παπασαραντόπουλου

ΑΥΤΟ πού συμβαίνει μέ τήν ΕΘΥΛ εἶναι πραγματικά καταπληκτικό: οἱ «ἀρμόδιοι φορεῖς» συγκροτοῦν ἐπί τρία συνεχῆ χρόνια ἀπανωτές ἐπιτροπές μελέτης, ἀπό δικούς τους ἀνθρώπους κατά τεκμήριο. Οἱ ἐπιτροπές μελετᾶνε, συγκεντρώνουν στοιχεῖα καί στό τέλος βγάζουν πάντα τό ἴδιο πόρισμα: **ΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΘΥΛ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΦΥΓΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.**

ΜΠΡΟΣΤΑ στά συντριπτικά στοιχεῖα, τό ὑπουργεῖο συμφωνεῖ γιά τή μεταφορά τῶν ἐγκαταστάσεων – τό ἴδιο καί ἡ ΕΘΥΛ. Ξαφνικά, ἐδῶ καί ἓνα χρόνο περίπου ἡ κατάσταση ἀλλάζει ἄρδην:

- Ἡ ΕΘΥΛ προκλητικότερα ἀρνεῖται νά μεταφέρει τίς ἐγκαταστάσεις τῆς στό ΛΕΥΚΟΥΔΙ, πού εἶχε κοινά ἐπιλεγεί σάν ὁ λιγότερο ἐπιβλαβής χώρος, καί ἰσχυρίζεται ὅτι ἔπαψε νά τίς χρησιμοποιεῖ.

- Ὁ ὑπουργός Βιομηχανίας καί Ἐνεργείας κ. Κονοφάγος τήν καλύπτει.

ΤΑ ἐπιχειρήματα προβάλλονται ἀπό κοινοῦ πλέον:

- Δέν γίνεται καμιά ἀποθήκευση τοῦ ὑλικοῦ. Ἡ ἡμερήσια παραγωγή τοῦ ἐργοστασίου φορτώνεται καί πηγαίνει στό ἐξωτερικό μέ αὐτοκίνητα καί τραῖνα. (Μιά μικρὴ λεπτομέρεια-ἀπορία: τί θά γίνει σέ περίπτωση τροχαίου ἀτυχήματος;)

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, ἡ ΕΘΥΛ διεκδικεῖ τά νόμιμα δικαιώματά της. Ἐχει κάνει προσφυγή στό Συμβούλιο Ἐπικρατείας πού θά ἐκδικαστεῖ τόν Ἰούνιο καί ζητάει ἀκύρωση τῆς ἀπόφασης γιά μεταφορά τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς ἀπό τό λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης. Σάν τελευταία ὑποχώρηση δέχεται τό πολύ πολύ νά φτιαχτοῦν ἀποθήκες στό ἐργοστάσιό της. Ὅμως τίς ἀποθήκες πρέπει νά τίς κατασκευάσει μέ ἔξοδά του τό κράτος καί μετά νά τίς δώσει στήν ΕΘΥΛ, πού θά εἶναι ὁ ἰδιοκτῆτης τους...

ΠΑΝΤΩΣ, ἡ ὑπόθεση τῆς ΕΘΥΛ, πού κρατιέται στό πρῶτο πλάνο τῆς ἐπικαιρότητας τά 2,5 τελευταῖα χρόνια, εἶχε καί ἓνα θετικό ἀποτέλεσμα: Ἐδωσε τήν εὐκαιρία νά τεθεῖ μέ ὀξύτετους ὅρους τό οἰκολογικό πρόβλημα στήν Ἑλλάδα, μέ ἰδιαίτερη ἴσως αἰχμή τήν περιοχὴ τῆς Θεσσαλονίκης, πού ὁ ἀέρας τῆς, ἡ θάλασσά της, τό ἔδαφός της καί δέβαια οἱ κάτοικοί της ὑφίστανται τίς συνέπειες μιᾶς ἀλόγιστης βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης πού προχωρεῖ μέ μόνο κίνητρο τή μεγιστοποίηση τοῦ κέρδους. Ταυτόχρονα ἀποκάλυψε τήν ἀσυνδοσία μιᾶς πολυεθνικῆς ἐταιρίας, πού, ἀποκομίζοντας φοβερά κέρδη, ἀρνεῖται νά ὑπακούσει στους πιό στοιχειώδεις κανονισμούς σωστῆς λειτουργίας.

Ἡ ΕΘΥΛ ὀλοκλήρωσε τή μεταφορά τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς στήν Ἑλλάδα τά πρῶτα χρόνια τῆς δικτατορίας. Ἡ ἀπόφαση γιά τή δημιουργία ἐργοστασίου τῆς εἶχε παρθεῖ ἀπό τήν κυβέρνηση Καραμανλῆ τό 1962, καί σάν τόπος εἶχε ἐπιλεγεί ἡ Καβάλα. Ἡ ἐταιρία ἄσκησε πιέσεις καί ὁ τότε ὑπουργός ἀναπληρωτῆς Συντονισμοῦ κ. Ἀνδρέας Παπανδρέου ἀποφάσισε τή μεταφορά τῆς στή Θεσσαλονίκη, στό χώρο πού βρίσκεται καί τώρα. Χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι τό ἐργοστάσιο αὐτό τῆς ΕΘΥΛ, πρὶν ἔλθει στήν Ἑλλάδα ἦταν ἐγκατεστημένο στήν Καλιφόρνια τῶν ΗΠΑ, ἀλλά ἀναγκάστηκε νά σταματήσει τίς ἐργασίες του γιατί λόγω τῶν ἀνθυγιεινῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦσαν ἐκεῖ δέν βρισκόταν κανένας ἐργάτης γιά νά δουλέψει!

Ἐτσι ἡ πολυεθνικὴ «ΕΘΥΛ ΚΟΡΠΟΡΕΪΣΙΟΝ» ἴδρυσε τή θυγατρικὴ «ΕΘΥΛ ΙΝΤΕΡΝΑΣΙΟΝΑΛ», ἡ ὁποία μετέφερε τό ἐργοστάσιο στήν Ἰαπωνία. Ἐκεῖ ὅμως λειτούργησε μόνο μιά ἐβδομάδα γιατί οἱ Ἰάπωνες ἀπαγόρευαν τήν παραπέρα λειτουργία του. Τελευταῖο καταφύγιο ἡ Ἑλλάδα, λοιπόν.

Ἀπό τήν ἐποχὴ τῆς δικτατορίας πολλοὶ εἶχαν ἀρχίσει νά ἀνησυχοῦν σοβαρά γιά τή μόλυνση πού προκαλοῦσαν στή Θεσσαλονίκη ἡ ΕΘΥΛ, ἡ ΕΣΣΟ καί ἡ ΣΙΝΚ. Πέρα ὅμως ἀπό μερικά δημοσιεύματα, δέν ἔγινε τίποτε ἄλλο οὐσιαστικό. Μέ τό πέσιμο τῆς χούντας κινητοποιοῦνται οἱ ἐργαζόμενοι τῆς ΕΘΥΛ ζητώντας αὔξηση ἀποδοχῶν καί χορήγηση ἐπιδόματος ἀνθυγιεινῆς ἐργασίας. Αὐτό δίνει καί πάλι τήν εὐκαιρία νά ἔρθουν στή δημοσιότητα νέα στοιχεῖα γιά τήν ΕΘΥΛ,

ένω σέ λίγο καιρό παρατηρούνται άπανωτές λιποθυμίες έργατών στίς άποθήκες τών προϊόντων τής ΕΘΥΛ, στήν προβλήτα 5 του λιμανιού τής Θεσσαλονίκης. Άμέσως κινητοποιούνται όργανώσεις και σωματεία και ό κ. Κονοφάγος ύπόσχεται ότι μέχρι τό Μάιο του 1976 οί έγκαταστάσεις τής ΕΘΥΛ θά μεταφερθούν από τό λιμάνι στήν περιοχή Λευκούδι, ένω παράλληλα θά βελτιωθούν οί συνθήκες δουλειάς τών έργαζομένων στό έργοστάσιο. Τότε έρχεται στή δημοσιότητα ή περίφημη άπόρρητη έκθεση 3 καθηγητών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, πού επισήμαιναν μέ δραματικό τρόπο τίς επιπτώσεις για τή Θεσσαλονίκη από μία καταστροφή τής δεξαμενής.

Ή ΕΘΥΛ δέχεται τή μεταφορά και τό Γενάρη του 1976 ύποβάλλει αίτηση στό ύπουργείο Βιομηχανίας για νά τής χορηγηθεί άδεια για τήν έγκατάσταση άποθηκών στό Λευκούδι. Ή συνέχεια είναι γνωστή: μετά μερικούς μήνες ή ΕΘΥΛ ύπαναχωρεί και προσφεύγει στό Συμβούλιο Έπικρατείας, ένω διαδίδονται φήμες για τή μεταφορά τών άποθηκών στό έργοστάσιο, όπου σέ περίπτωση έκρηξης τό σύννεφο θά καλύψει όλόκληρη τή Θεσσαλονίκη. Ό κ. Κονοφάγος ύπαναχωρεί κι αυτός και διακηρύσσει στή Βουλή ότι δέν ύπάρχει πλέον κανένας κίνδυνος από τήν ΕΘΥΛ.

Σπάνια ίσως σέ ένα τόσο σοβαρό θέμα έχει διαπιστωθεί τόσο πλήρης συμφωνία ανάμεσα σέ όλους τούς φορείς.

Όλοι συμφωνούν ότι:

α) Ό τετρααιθυλικός και τριαιθυλικός μόλυβδος είναι φοβερά τοξικές ούσιες.

β) Οί εγκαταστάσεις του λιμανιού είναι κίνδυνος-θάνατος για τή Θεσσαλονίκη.

Χαρακτηριστικά είναι δυό έγγραφα πού πολύ πρόσφατα ήρθαν στή δημοσιότητα:

1. Μία άπόρρητη έκθεση (φαίνεται ότι τέτοιες έκθέσεις είναι πάντα άπόρρητες) του ύπουργείου Έμπορικής Ναυτιλίας στό ύπουργείο Βιομηχανίας για πλατύτατη σύσκεψη στρατιωτικών παραγόντων, ύπαλλήλων ύπουργείων και τής ΕΘΥΛ, πού αποφάσισε τή μεταφορά στό Λευκούδι, συμφωνούσης και τής ΕΘΥΛ, στά τέλη του 1975.

2. Τά επίσημα πρακτικά μιās σύσκεψης κάποιας επιτροπής ύπηρεσιακών παραγόντων (3, Ίουλίου 1976), μέ ύφος διαφορετικό: όλοι συμφωνούν στή μεταφορά, αλλά θεωρούν σαν δεδομένη τήν εγκατάσταση τών δεξαμενών στό έργοστάσιο και δέν παραλείπουν νά τονίσουν ότι συζητούν «ύπό τήν προϋπόθεσησιν ότι ήθελε αποκλεισθή ή αποφασισθείσα μετεγκατάσταση τών δεξαμενών εκ τής προβλήτος 5 εις θέσιν Λευκούδι, δι' ήν έχορηγήθη κατ' άρχήν άδεια εγκαταστάσεως δι' αποφάσεως του Έπουργείου Βιομηχανίας, λύσις ή όποία αναμφισβητήτως θά επέλυε όριστικώς και άσφαλώς τό θέμα».

Άς μάς άπαντήσει κάποιος αρμόδιος τέλος πάντων:

● Ποιός αποφάσισε, ποιός απέκλεισε και γιατί απέκλεισε τή θέση Λευκούδι, πού «θά επέλυε όριστικώς και άσφαλώς τό θέμα»:

Φαίνεται, όμως, ότι στό ύπουργείο Βιομηχανίας λειτουργούν κυκλώματα πού έχουν βραχυκυκλώσει τούς πάντες. Γιατί πώς άλλως νά εξηγηθεί τό γεγονός ότι ένω ό εκπρόσωπος του ύπουργείου Βιομηχανίας πού συμμετείχε στήν επιτροπή πού προαναφέραμε είχε συμφωνήσει στό νά μή δοθεί καμιά παράταση στήν ΕΘΥΛ για χρησιμοποίηση τών δεξαμενών, επανέρχεται μετά 20 ήμέρες - στίς 23 Ίουλίου 1976 - και ζητάει νά γραφτεί έστω και σαν προσθήκη στα πρακτικά τής επιτροπής ότι προτείνει νά χορηγηθεί και νέα προθεσμία μεταφοράς τών δεξαμενών από έξι ως έννέα μήνες;

Όλα αυτά, τήν ίδια στιγμή πού ό κ. Κονοφάγος διαβεβαίωσε τή Βουλή ότι τό ύπουργείο του αποφάσισε νά μήν ύποχωρήσει σέ καμιά πίεση και ότι οί δεξαμενές δέν λειτουργούν πλέον...

Βέβαια ύπάρχουν και άλλα ύπουργεία πού ένδιαφέρονται για τούς εργαζόμενους, όπως π.χ. τό ύπουργείο Έργασίας, πού πριν από καιρό, σέ έρώτημα αν προστατεύονται επαρκώς οί εργαζόμενοι στήν ΕΘΥΛ από τό ανώτερο επιτρεπτό όριο μόλυνσης, απάντησε ότι δυστυχώς τό ύπουργείο δέν έχει τά μέσα, αλλά αυτή τή δουλειά τήν κάνει ή ίδια ή ΕΘΥΛ μέ τά μηχανήματά της.

Χαρακτηριστικό του πόσο ή ΕΘΥΛ ένδιαφέρεται είναι ότι τούς πρώτους μη-

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΕΩΣ ΤΕΤΡΑΑΙΘΥΛΙΟΥΧΟΥ ΜΟΛΥΒΔΟΥ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΛΙΜΕΝΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Λαβόντες γνώσιν τών έρωτημάτων του Κεντρικού Λιμεναρχείου Θεσσαλονίκης, ως ταυτα εκτίθενται εις τό ύπ' αριθ. Α 3290/10-8-74 έγγραφον αυτού προς τήν Νομαρχίαν Θεσσαλονίκης, μετέβημεν τήν 30ήν Αυγούστου έ.έ. εις τόν χώρον του Λιμένος Θεσσαλονίκης και εξέτασαμεν επιτοπίως τάς έν θέματι εγκαταστάσεις. Βάσει δέ τών δεδομένων τής σχετικής διβλιογραφίας προκύπτουν τά κάτωθι:

1. Ό τετρααιθυλιούχος μόλυβδος είναι μία από τάς πλέον τοξικάς χημικάς ένώσεις. Είναι υγρόν, άχρον, έλαιώδους συστάσεως και εύχαρίστου μάλλον χαρακτηριστικής όσμης. Έκτιθέμενον εις τόν άέρα αποσπντίθεται παρουσία ήλιακού φωτός προς τριαιθυλιούχον μόλυβδον, ένωσιν επίσης λίαν τοξικήν. Ό τετρααιθυλιούχος μόλυβδος δρᾶ τοξικώς τόσον διά του άναπνευστικού συστήματος, όσον και διά του δέρματος.

Τό ανώτερον επιτρεπτόν όριον συγκεντρώσεως αυτού εις τόν άέρα είναι 0.075 χιλιοστόγραμμα ανά κυβικόν μέτρον. Από άπόψεως εύφλέκτου και έκρηκτικού κατατάσσεται εις τήν κατηγορίαν τών μετρίως εύφλέκτων, αλλά αντιδρᾶ διαίως μετά τών όξειδωτικῶν υλικῶν.

2. Τά προϊόντα τής καύσεώς του, διάφοροι ένώσεις του μόλυβδου, είναι επίσης τοξικά.

3. Δυνατότης μειώσεως τής τοξικότητός του δέν ύφίσταται, καθ' όσον ή ίδια ένωσις είναι τοξική και τό αποθηκευόμενον προϊόν είναι αυτούσιον και άμιγές.

4. Ή καταστροφή τών δεξαμενών αποθηκείσεως ένεκα πολεμικής ενεργείας, αποτελεί πραγματικόν κίνδυνον κατά τής ζωής τών κατοίκων τής μείζονος Θεσσαλονίκης, λόγω τής λίαν ύψηλής τοξικότητος του προϊόντος τούτου. Λαμβανομένου ύπ' όψιν ότι έχει σχετικώς μεγάλο ειδικόν βάρος οί άτμοί του παρασπρόμενοι ύπό του άέρος θά επέφερον βέβαιον θάνατον εις τούς εισπνέοντας αυτό, δεδομένου ότι ή αποθηκευόμενη ποσότης είναι λίαν ύψηλή, ανερχομένη εις δύο χιλιάδας πεντακοσίους τόννους κατά μέσον όρον. Δι' άπλου ύπολογισμοϋ προκύπτει ότι περίπου 1 γρ. τετρααιθυλιούχου μόλυβδου δύναται νά καταστήση δηλητηριώδη 10.000 m³ ή 1 χιλιόγραμμα 10 εκατομμύρια κυβ. μέτρα.

Βάσει τών ανωτέρω στοιχείων κρίνεται ως άπολύτως επιβεβλημένη ή απομάκρυνσις τών έν λόγω δεξαμενών εκ τών κατωκοιμένων χώρων.

Έπισημαίνεται τό γεγονός ότι και έν καιρῶ ειρήνης δέν επιτρέπεται αι δεξαμεναί αποθηκείσεως τετρααιθυλιούχου μόλυβδου, ως και άλλων χημικῶν τοξικῶν ούσιῶν, νά εύρίσκωνται πλησίον κατωκοιμένων χώρων και δή εις περιοχάς διακινήσεως υλικῶν διατροφής (π.χ. ίχθυόσκαλα).

Έν Θεσσαλονίκη τή 2/9/74

Καθηγητής Θ. Έδιπίδης

Καθηγητής Ν. Άλεξάνδρου

Καθηγητής Γ. Βασιλικιώτης

ΣΗΜ: Στήν έκθεση αυτή ό κ. Κονοφάγος έδωσε τήν εξής μνημειώδη απάντηση στή Βουλή (10-3-77):

● Τά αποθηκευόμενα υλικά είναι βαρύτερα από τό νερό και αν γίνει καταστροφή θά πέσουν στή θάλασσα!

Λές και ό ήδη μολυσμένος Θερμαϊκός θά παραμείνει άσπιλος και άμόλυντος από τόν τετρααιθυλιούχο μόλυβδο...

νες πού εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα οι υπεύθυνοί της έλεγαν στους εργάτες ότι ο τετρααιθυλιούχος μόλυβδος είναι κάτι σαν το οινόπνευμα και έτσι οι εργάτες έρχονταν άνεμελα σε επαφή μαζί του και τό καλοκαίρι δροσίζονταν βουτώντας τά χέρια τους στό ύγρό!

Μετά από αυτό τό θόρυβο, ή εταιρία πήρε μέτρα: Τώρα υπάρχουν περισσότεροι άνεμιστήρες στό εργοστάσιο για ανανέωση του άερα, πού στέλνουν τακτικότητας τό μολυσμένο άερα στην άτμόσφαιρα της Θεσσαλονίκης. Καί όταν κάτι δέν πάει καλά στόν αντιδραστήρα, υπάρχουν οι ειδικοί σωλήνες πού τόν «έκτονώνουν» στέλνοντας μέ λάμψη και έκκωφαντικό θόρυβο 600 κιλά τετρααιθυλιούχου μολύβδου στην άτμόσφαιρα της Θεσσαλονίκης. Τότε όλη ή γύρω περιοχή θολώνει και άν φυσάει βαρδάρης κυκλώνεται στην άρχή τό Κορδελιό και στή συνέχεια τό σύννεφο όδεύει για τή Θεσσαλονίκη.

Φυσική κατάληξη σε όλα αυτά είναι ότι πολλοί εργαζόμενοι έχουν προσβληθεί από χρόνια μολυβδίαση.

“Αν θέλει κανείς νά μή δει τήν ΕΘΥΛ σαν κάτι τό παράξενο, αλλά αντίθετα νά τήν έντάξει, μέ όλες τις κραυγαλέες ιδιομορφίες της, στό συνολικό πλέγμα των θεσμών πού καθορίζουν τήν πολιτική της άρχουσας τάξης στόν τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, πρέπει νά διερευνήσει τό θεσμικό πλαίσιο πού υπάρχει αυτή τή στιγμή. Μιά παρατήρηση βέβαια είναι αναγκαία: “Η τωρινή κυβέρνηση κληρονόμησε από τή χούντα τήν πλήρη καταπάτηση των διεθνών προδιαγραφών.

Χαρακτηριστικό είναι ότι μέ υπουργική άπόφαση της δικτατορίας, τό Φεβρουάριο του 1973, τό έπιτρεπτό όριο συγκέντρωσης του μολύβδου έχει όρισθεί 50 φορές μεγαλύτερο από τό διεθνώς παραδεκτό: 5 P.P.M αντί για 0,1 P.P.M.!

“Από κει και πέρα ή τωρινή κυβέρνηση δέν έκανε τίποτα για νά αλλάξει τήν κατάσταση. Τό πολυθρύλητο νομοσχέδιο για τά όρια των διαφόρων ουσιών στην άτμόσφαιρα από τις κατεργασίες των εργοστασίων δέν έχει κατατεθεί ακόμα στή Βουλή, όπως όμολόγησε και ό ίδιος ό κ. Κονοφάγος.

“Όταν όμως κατατεθεί, συζητηθεί, εγκριθεί και άρχισει νά υλοποιείται, τό υπουργείο Βιομηχανίας θά υποχρεώνεται νά παρακολουθεί όλες τις βιομηχανίες. Στο άρμόδιο τμήμα άπασχολιόταν μέχρι πριν λίγο καιρό μόνο ένας ειδικός επιστήμονας... Πρόσφατα έγιναν μερικές προσλήψεις και τώρα άπασχολούνται 15 επιστήμονες. Αριθμός από κάθε άποψη άνεπαρκής για νά παρακολουθεί τόν κύκλο των ελληνικών βιομηχανιών και νά έλέγχει τις προδιαγραφές τους.

Τό μόνο νομοσχέδιο πού υπάρχει αυτή τή στιγμή είναι τό «περί χωροταξίας και περιβάλλοντος», πού ψηφίστηκε πριν

ΣΥΜΦΩΝΑ μέ τό **άμερικάνικο «TIME»**, τό ποσοστό εργατών πού δουλεύουν σε παρόμοιες επιχειρήσεις και προσβάλλονται στό σκώτι από τό πολυβινοχλωρίδιο – ένα από τά παράγωγα του εργοστασίου – είναι **έκπληκτικό**:

● 19 στους 20 εργάτες!!

ΣΤΗ Θεσσαλονίκη, πριν ένα χρόνο, 4 εργαζόμενοι στην ΕΘΥΛ **όδηγήθηκαν σε νοσοκομείο για εξετάσεις.**

● Οι τρεις είχαν **άκριβως τήν όριακή περιεκτικότητα μολύβδου στο αίμα τους.**

● Ο τέταρτος **έπασχε από κολικό του νεφρού.**

Η ΕΤΑΙΡΙΑ θριάμβευσε, μ' όλο πού από τήν άρχή έκανε έντύπωση τό στατιστικό παράδοξο οι 3 στους 4 νά έχουν **ΑΚΡΙΒΩΣ** τό όριο.

ΛΙΓΟ καιρό μετά, ή συντονιστική έπιτροπή για τήν προστασία του περιβάλλοντος **άποκάλυψε** ότι:

● Τά συμπτώματα του κολικού είναι σε πολλά σημεία **ίδια μέ εκείνα της μολυβδίασης!**

Η ΕΤΑΙΡΙΑ **άναγκάστηκε νά καταπιεί τή γλώσσα της...**

“Αντιστασιακή πλάκα στην είσοδο του εργοστασίου από τό Γουζούμι (έπί χούντας) πού «ευδόκησεν» νά κάνει ό Κωνσταντίνος.

ένα χρόνο και έχει προκαλέσει σοβαρές συγχύσεις, καθώς τοποθετεί τά δυό αυτά θέματα στην έποπτεία κοινών φορέων. Παράλληλα μέ τά στεγανά πού παρεμβάλλει και μέ τό συγκεντρωτικό του χαρακτήρα – όλες οι άρμοδιότητες στό υπουργείο Συντονισμού – δέν προβλέπει πουθενά τή συμμετοχή της αυτοδιοίκησης, των έπιμελητηρίων, έπιστημονικών συλλόγων κ.λπ.

Σε άλλες χώρες, πού ή άσυνδοσία δέν έχει θεσμοθετηθεί, τά πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Για παράδειγμα στις χώρες της ΕΟΚ έχουν καθιερωθεί προδιαγραφές ποιότητας περιβάλλοντος, αερολυμάτων, αποβλήτων, στάθμης θορύβου, έχουν προσδιοριστεί οι μέγιστες έπιτρεπόμενες περιεκτικότητες επιβλαβών ουσιών στό νερό, στό έδαφος και στόν άερα και έχουν δημιουργηθεί νομοθετικά πλαίσια προστασίας του περιβάλλοντος και διοικητικοί μηχανισμοί έλέγχου.

Πέρα από τήν οικολογική σκοπιά, πού είναι βέβαια ιδιαίτερα σημαντική, υπάρχει κι ένα ακόμα σοβαρό πρόβλημα, πού έχει σχέση μέ τή λειτουργικότητα της επιχείρησης αυτής – και πολλών άλλων βέβαια – στό σύνολο της ελληνικής οικονομίας:

● “Ηρθε στην Ελλάδα κύρια επειδή είναι σημαντικές οι διαφορές μισθών, ήμερομισθίων και γενικών δαπανών ανάμεσα στην χώρα μας και τις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες. Άλλωστε, αυτό είναι κάτι τό συνηθισμένο, μιας και ή τάση άνόδου της εργατικής άμοιθής στις βιομηχανικά προηγμένες χώρες και ή άυστηρή νομοθεσία για τήν προστασία του περιβάλλοντος έχουν προσδώσει μία περιφερειακή ροπή στό διεθνές μονοπωλιακό κεφάλαιο.

● Είναι ή μόνη βιομηχανία της χώρας μας πού παράγει **άντικροτικά.**

● Έχει τεράστια δύναμη, σε βαθμό πού νά έπηρεάζει άμεσα τό υπουργείο Βιομηχανίας, νά του αλλάζει παρμένες αποφάσεις, νά προσφεύγει στό Συμβούλιο Έπικρατείας παρά τις τόσες εναντίον της αποφάσεις, νά κάνει άρμόδιους του υπουργείου νά αλλάζουν άποψη και νά άπαιτεί νά φτιαχτούν δικές της εγκαταστάσεις μέ έξοδα του δημοσίου, άδιεφορώντας για τήν υγεία μιας όλόκληρης πόλης, της δεύτερης στην Ελλάδα.

● Συγκαταλέγεται στις πρώτες εξαγωγικές βιομηχανίες της χώρας, μέ εξαγωγές τό 1972 14.5 εκ. δολάρια. Έξάγει σε χώρες της Ευρώπης, της Αφρικής και της Μ. Ανατολής, ένώ στόν πίνακα των 200 πρώτων ελληνικών βιομηχανιών κατέχει τή 15η θέση, μέ 845.000.000 δρχ. ένεργητικό.

● Έχει διαταράξει φοβερά τήν οικολογική ισορροπία της Θεσσαλονίκης (σ' αυτό τό θέμα θά επανέλθουμε σύντομα) – μαζί μέ τήν ΕΣΣΟ ΠΑΠΑΣ και τις άλλες βιομηχανίες πού συσσωρεύονται άπρογραμματίστα στην βιομηχανική ζώνη – στοιβάοντας ταυτόχρονα εκατοντάδες εργαζόμενους πού έρχονται από τις άγροτικές περιοχές σε κατοικίες άθλιες και σε περιβάλλον ζωής δηλητηριασμένο και άποπνικτικό.

● Κατάφερε νά εξαγοράσει όλους τους εργαζόμενους, πού, μετά από τις πετυχημένες κινητοποιήσεις τους στά τέλη του 1974, ένέδωσαν πλήρως στην εταιρία, και άρχισαν νά ζητάνε από τό υπουργείο νά μεταφερθούν οι αποθήκες στό εργοστάσιο, δίπλα στους χώρους πού δουλεύουν, κάτι πού ακόμα και οι τεχνοκράτες των υπουργείων διστάζουν νά υποδείξουν.

Εύλογα, λοιπόν, θά μπορούσε νά άναρωτηθεί κανένας:

● Τέτοιες βιομηχανίες, μέ τόν τρόπο πού λειτουργούν, τί προσφέρουν τελικά στην έθνική οικονομία; και άν ή Ελλάδα είναι ένα άπλό έφαλτήριο για τά κέρδη τους, τί πρέπει νά γίνει από τήν πλευρά τή δική μας, του λαού;

Είναι γνωστά στους Έλληνες αναγνώστες τὰ πολιτικο-διπλωματικά γεγονότα πού γέννησαν τήν κρίση στή Δυτική Σαχάρα.

Ἡ Ἰσπανία, ἐγκαταλείποντας τήν πρώτην ἀποικία της, τό 1975, ὑπόγραψε μιά συμφωνία (τή λεγόμενη «Συμφωνία τῆς Μαδρίτης») μέ τήν ὁποία μοίραζε τή χώρα μεταξύ τοῦ Μαρόκου καί τῆς Μαυριτανίας. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας, οἱ Σαχαροῦι, πρὶν εἶχαν ἤδη ὀργανώσει τό μέτωπό τους, τό Μέτωπο Πολισάριο, ἐναντίον τῆς Ἰσπανίας, ἀντέδρασαν βίαια σ' αὐτό τό ξεπούλημα, ἀναπτύσσοντας τό ἀντάρτικο ἐναντίον τῶν καινούργιων κατακτητῶν, τῶν Μαυριτανῶν καί τῶν Μαροκινῶν. Ἀπό τότε ἡ λύση τοῦ προβλήματος ἀνατέθηκε στίς κἀνες τῶν ὀπλων.

Οἱ Σαχαροῦι εἶναι ἕνας λαός πού προέρχεται ἀπ' τήν ἀραβική χερσόνησο. Μέ τήν ἐξάπλωση τῶν Ἀράβων στή βόρεια Ἀφρική βρεθήκανε στή Δυτική Σαχάρα. Ἀπό τότε ὀλη ἡ κοινωνική ζωὴ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ προσαρμόστηκε στίς σκληρές συνθήκες τῆς ἐρήμου: ἀναπτύξανε λίγο τή ζωοτροφία, ἀλλά πρῶτος οἰκονομικός πόρος τους ἐγίνε ἡ ληστεία. Ὅλα τὰ καραβάνια πού περνοῦσαν ἀπ' τή Σαχάρα, ἀπό τόν Ἀτλαντικό μέχρι τή λίμνη Τσάντ, κινδύνευαν νά ὑποστοῦν τήν ἐπίθεση τῶν φυλῶν Σαχαροῦι.

Ρωτῶ ἕνα μαυριτανό λιποτάχτη, πού τώρα πολεμᾷ μέ τό Μέτωπο Πολισάριο, γύρω ἀπ' τήν καταγωγὴ τῶν Σαχαροῦι.

« Οἱ Σαχαροῦι πού κατοικοῦν σήμερα στήν Ἀραβική Δημοκρατία τῆς Σαχάρας εἶναι οἱ "μπλέ ἀνθρωποί", ὅπως τοὺς ὀνόμαζαν πρὶν ἀπ' τόν πόλεμο, ὁ φόβος καί ὁ τρόμος τῶν καραβανιῶν καί τῶν εὐρωπαϊῶν ἀποίκων», μού ἀπαντᾷ.

Ἀπὸ τήν εἰσβολὴ τῶν Μαροκινῶν καί τῶν Μαυριτανῶν, τό 1975, χιλιάδες πρόσφυγες φύγαν ἀπ' τίς δύο πόλεις Ἐλ Ἀγιούν καί Βίλα Θισνέρος, καί βρῆκαν καταφύγιο στίς κατασκηνώσεις πού τό Μέτωπο Πολισάριο ὀργάνωσε στά σύνορα μέ τήν Ἀλγερία. Ἐκεῖ ὑπάρχουν 25 τεنتοπόλεις μέ 65-70.000 κατοίκους, πού δημιουργοῦν τεράστια οἰκονομικά προβλήματα στήν ἡγεσία τοῦ Μετώπου, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ἐξακολουθοῦν νά εἶναι νομάδες.

Στήν περιοχή τῶν κατασκηνώσεων τό ἔδαφος εἶναι τελείως ἄγονο, τό νερό σπανίζει καί ὁ μόνος πόρος διατροφῆς εἶναι οἱ λιγοστές κατσίκες καί οἱ σπάνιες γκαμήλες: ἐκτός βέβαια ἀπ' τή βοήθεια τοῦ ἀραβικοῦ κόκκινου μισοφέγγαρου.

Οἱ ἄντρες εἶναι σχεδόν ὀλοι στόν πόλεμο, ἐπομένως τή διαχείριση τῶν κατασκηνώσεων τήν ἔχουν στά χέρια τους οἱ γυναῖκες.

Στήν κοινωνία τῶν Σαχαροῦι ἡ θέση τῆς γυναῖκας, ἀπὸ παράδοση, εἶναι πολύ διαφορετική ἀπὸ τή θέση πού ἔχουν οἱ γυναῖκες στόν ὑπόλοιπο ἀραβικό κόσμο: Δέν φορᾶνε φερετζέ. Ἐχουν τὰ ἴδια δικαιώματα μέ τόν ἄνδρα καί παίρνουν ἐνεργό

Μέ τοὺς Σαχαροῦι στίς σκηνές τῆς Δυτικῆς Σαχάρας

ΑΠΟ τή Δυτικὴ Σαχάρα, πού
ἐπισκέφτηκε πολύ πρόσφατα, ὁ
DARIO FORNARI γράφει:

μέρος μέρος στήν πολιτική ζωὴ. Ἕνα περιστατικό: ἕνας ἀλγερινός δημοσιογράφος διηγεῖται στήν παρέα του πῶς ὄταν οἱ γυναῖκες τοὺς κάνουν καπρίτσια, τίς δέρνουν. Οἱ Σαχαροῦι πού παρευρίσκονται στή διήγηση ἀπαντοῦν ἐκπληκτοί: «Σ' ἐμᾶς αὐτό εἶναι ἀρκετό γιά νά πάρουν αὐτόματα τό διαζύγιο»!

Οἱ γυναῖκες ἐκτελοῦν καθήκοντα ἀστυνομίας, διαχείρισης, περίθαλψης, διασκέδασης καί ἀκόμα ὑπερασπίζονται τίς κατασκηνώσεις ἀπὸ τυχόν ἐχθρική ἐπίθεση.

Ἕνα πρωινό ξυπνάω ἀπ' τίς φωνές καί τὰ τραγούδια τῆς διπλανῆς σκηνῆς. Μιά ὀμάδα τριάντα περίπου γυναικῶν πίνει τό ἔκτο ἴσως τσάι της, τραγουδώντας τὰ παραδοσιακά τραγούδια. Ὁ ρυθμός εἶναι χαρακτηριστικός τῆς ἀραβικῆς μουσικῆς, ἀφήνεται στά παλαμάκια καί ὁ τραγουδιστής αὐτῶς χεδιάζει ἐπὶ τοῦ θέματος. Κάθε τόσο σηκώνεται ἡ μερακλόυ τῆς παρέας καί ἀρχίζει τό χορό: πρόκειται γιά ἕνα χορό ἀτομικό, χωρὶς προκαθορισμένα βήματα καί στόν ὀποῖο ἡ χορεύτρια προσπαθεῖ ν' ἀκολουθήσει τό ρυθμό κουνώντας ἀρμονικά τὰ λεπτά πέπλα τοῦ φορέματός της.

Μοῦ ἐξηγοῦν ὅτι ὀρισμένες κινήσεις τῶν χειρῶν ἔχουν συμβολική σημασία: «αὐτό σημαίνει ἀνεξαρτησία», «αὐτό ἐπίθεση», «νίκη» κ.λπ. Καί ἡ ἀγάπη; Οἱ δύο διερμηνεῖς πού μέ συνοδεύουν μπαίνουν σέ κρίση, μιλάνε ἀμήχανα στήν ἀραβική μεταξύ τους καί στό τέλος μού ἀπαντοῦν: «Ἐπὶ ὑπάρχουν κινήσεις καί γι' αὐτή... (Λές καί μποροῦσε νά μὴν ὑπάρχουν!...)

Τὰ παιδιά πηγαίνουν στό δημοτικό σχολεῖο, πού εἶναι κτισμένο κάτω ἀπὸ τή γῆ γιά λόγους προστασίας τους ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμούς καί γιά νά ἀποφύγουν τή ζέστη. Οἱ δάσκαλοι, νεαροί ἀπὸ 17 ἔως 20 χρόνων, πρῶην σπουδαστές, διδάσκουν τήν ἀραβική, τήν ἰσπανική καί τήν ἐθνική τους ἱστορία. Ἕνας 18χρονος δάσκαλος μέ πληροφορεῖ ὅτι ὑπάρχουν σαχαροῦι σπουδαστές στίς 13 φιλικές χώρες πού ἀναγνώρισαν

«τή δημοκρατία μας», «επίσης υπάρχουν και ξένοι έθελοντές φίλοι του αγώνα μας». Και πράγματι στο Κεντρικό Νοσοκομείο συναντήσαμε τρεις ισπανίδες νοσοκόμες.

Οι Μαροκινοί έχουν καταλάβει τις δυό παραλιακές πόλεις Έλ Άγιούν και Βίλα Θισνέρος και τὰ όρυχεία φωσφάτων του Μπού-Κράα, αλλά όλη ή γύρω περιοχή είναι ένα αναμμένο καμίνι για τὰ στρατεύματα κατοχής.

«Έχουμε δυό τρόπους νά κάνουμε τ' άντάρτικο στην έρημο», μου εξηγεί ό Μουχάμεντ Άμπντέλ Άζίζ, γραμματέας του Μ.Π. και στενός συνεργάτης του ήρωα Έλ Ούάλι Μουσταφά, «ή κάνουμε περιπολίες με τις Λάντ-ρόβερ και καταστρέφουμε ό,τι συναντήσουμε, ή οργανώνουμε επιθέσεις εναντίον των φαλάγγων που μεταφέρουν τὰ φωσφάτα στο Μπού-Κράα. Έτσι καταφέραμε νά εμποδίσουμε παραπάνω από τις μισές. Η κατοχή της Δυτικής Σαχάρας κινδυνεύει νά γίνει αντιοικονομική για τό Μαρόκο».

Και οι Μαυριτανοί;

«Οι Μαυριτανοί είναι δυό λογιών: αυτοί που μόλις μπορέσουν τό σκάνε κι έρχονται μαζί μας για νά πολεμήσουν και οι άλλοι που μ'ας πολεμούν. Σε αντίθεση με τους Μαροκινούς, που ύποφέρουν πάρα πολύ στην έρημο, οι Μαυριτανοί στρατιώτες είναι πολύ πιο μαχητικοί, μόνο που τους λείπει ό όπλισμός και δέν είναι καλά οργανωμένοι».

Τό 80% του όπλισμού του Πολισάριο προέρχεται από τον έχθρό και τό 20% από τή Λιβύη και τήν Άλγερία, αλλά τό πιο άποτελεσματικό όπλο είναι ή έρημος. Ποιός ξένος μπορεί νά οδηγήσει με τήν άνεμοθύελλα; Ποιός μπορεί νά πολεμήσει με 40 βαθμούς θερμοκρασία τήν ήμέρα και υπό τό μηδέν τή νύχτα;

Οι αίχμάλωτοι είναι σκορπισμένοι ανάμεσα στον άμαχό πληθυσμό. Όλοι τους δηλώνουν επίσημα ότι «ή Σαχάρα ανήκει στους Σαχαρούι» και σημαντικός αριθμός των Μαροκινών και τό σύνολο των Μαυριτανών μου λένε ότι συνεργάστηκαν με τό Μ. Πολισάριο και του προμήθευσαν έθελοντικά όλες τις στρατιωτικές πληροφορίες.

Με εύκολία διαπιστώνει κανείς ότι ή προπαγάνδα του βασιλιά Χασάν του Β' έχει αρκετή επίδραση στους μαροκινούς στρατιώτες, ενώ αντίθετα ή φωνή του προέδρου Νταντά (που δέν είναι εκείνος της Ουγκάντα) δέν έχει πέραση στους μαυριτανούς.

Ένας νεαρός μαροκινός αίχμάλωτος μου εμπιστεύεται:

«Οι διαταγές μας ήταν νά σκοπώνουμε κάθε Σαχαρούι που συναντούσαμε, άντρα, γυναίκα, παιδί ή γέρο. Η πολιτική του Χασάν είναι νά λύσει τό πρόβλημά του με τή γενοκτονία».

Αυτή είναι πράγματι και ή άχίλλειος πτέρνα του λαού Σαχαρούι: τό μικρό τους νούμερο.

Γιατί τὰ μόν επίσημα κείμενα του Μετώπου Πολισάριο μιλούν για 3/4 του εκατομμυρίου, όμως ή άπογραφή των ισπανικών αρχών μιλάει για 75.000. Ό πραγματικός αριθμός πρέπει νά βρίσκεται ανάμεσα στα δυό άκρα. Άλλά πάλι δέν πρόκειται ίσως για μία έθνική πραγματικότητα ισάριθμη ενός άθιναϊκού συνοικισμού;

Ένας Σαχαρούι έτοιμάζει τσάι για τους προσκεκλημένους δημοσιογράφους.

Μέσα σ' αυτές τις σκηνές ζούν οι Σαχαρούι.

Άντάρτης φρουρός της κατασκήνωσης.

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΟΚ

ΣΤΑ πλαίσια τής
έρευνας για τήν
ΕΟΚ δημοσιεύουμε
τό δεύτερο μέρος τής
μελέτης του Σπ.
Παπασπηλιόπουλου
καί μιά
βιβλιοπαρουσίαση
του Π. Καζάκου.

ΕΟΚ: ΕΡΕΥΝΑ

Β' ΜΕΡΟΣ

Μύθοι, φόβιες αυταπάτες και αναγκαιότητες

του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

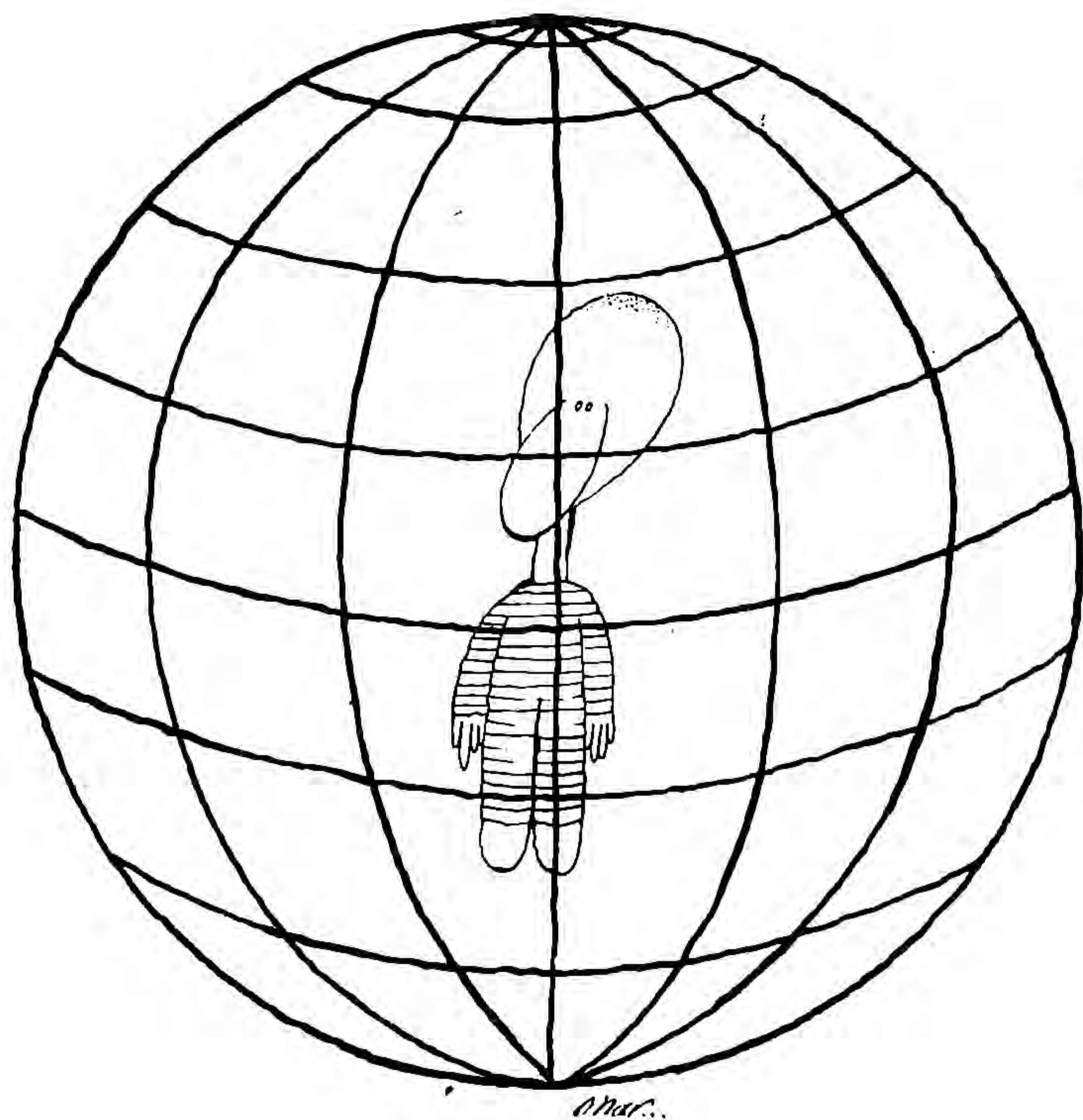
ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΑ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΔΕΣΗ - ΕΝΤΑΞΗ

Η αίτηση τής πρώτης εκλεγμένης μεταδικτατορικής κυβέρνησης για άμεση ένταξη στην ΕΟΚ, πριν λήξει, τό 1984, ή «προπαρασκευαστική» περίοδος πού παραχωρήθηκε στην Ελλάδα μέ τή Συμφωνία Συνδέσεως, επανέφερε στην άμεση επικαιρότητα τό πρόβλημα τής σύνδεσης-ένταξης, καί τών συνεπειών πού θά έχει για τήν Ελλάδα. Πριν δοῦμε πού βρίσκεται σήμερα ή συζήτηση καί ποιά είναι τά επιχειρήματα από κάθε μεριά, ας ανακεφαλαιώσουμε πώς εμφανίζονταν, από τήν εποχή ήδη πού έγινε ή σύνδεση, τά επιχειρήματα αυτά:

Τά κύρια επιχειρήματα αυτών πού ήταν υπέρ τής σύνδεσης (μέ άπώτερο σκοπό τήν ένταξη) ήταν τά εξής:

- Η μείωση καί τελικά ή κατάργηση (για τίς ανταλλαγές μέ τήν ΕΟΚ) τών δασμών θά εξυγιάνει τίς ελληνικές βιομηχανίες, πού κάτω από τό δασμοβίωτο καθεστώς δέν ενδιαφέρονταν για τή μείωση του κόστους τους καί τήν αύξηση τής παραγωγικότητάς τους, δέν είχε γίνει τό πρόβλημα αυτό ζήτημα ζωής ή θανάτου γι' αυτές - σέ βάρος, βέβαια, τών εγχώριων καταναλωτών.

- Η τεράστια αγορά τής ΕΟΚ προσφέρει άπεριόριστες δυνατότητες για τά ελληνικά βιομηχανικά προϊόντα, καί κυρίως γι' αυτά πού ή Ελλάδα διαθέτει «συγκριτικό πλεονέκτημα» (όπως: κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, έτοιμα ένδύματα, παπούτσια, τσιγάρα, κονσέρβες φρούτων καί λαχανικών, κατασκευαστικά υλικά, ναυπηγήσεις, βασικά μέταλλα, όπως αλουμίνιο, νικελ κ.λπ.), καθώς καί για τά αγροτικά προϊόντα, πού είναι συμπληρωματικά τής ευρωπαϊκής γεωργικής παραγωγής. Όπως είπε ό καθηγητής Ξ. Ζο-

λώτας στην όμιλία του στην 'Ακαδημία 'Αθηνών στις 13/4/76: «Ειδικότερα, ή ελληνική γεωργία θά ώφεληθει από τήν πολιτική στηρίξεως τών έξαγωγών τής στά πλαίσια τής Κοινής 'Αγροτικής Πολιτικής τής Κοινότητας. Αυτό θά έχει σαν πρώτη συνέπεια τήν αύξηση του εισοδήματος του έλληνα αγρότη, αφού για πολλά προϊόντα (όπως είναι όπωρικά, λαχανικά) οί τιμές μας είναι χαμηλότερες τών αντίστοιχων τιμών τής ΕΟΚ... Η χώρα μας λόγω έδαφολογικών καί κλιματολογικών συνθηκών, έχει συγκριτικό πλεονέκτημα σέ γεωργικά προϊόντα, στά όποία ή ΕΟΚ είναι έλλειμματική»⁽¹⁵⁾.

- Η Ελλάδα θά έπωφεληθει από τήν ευρωπαϊκή τεχνολογία καί τό ευρωπαϊκό κεφάλαιο, καί γενικά θά υπάρξει μετάδοση τών αναπτυξιακών διαδικασιών μέ ώσμωση. Όπως είπε ό Ξ. Ζολώτας στην όμιλία του: «Η ένταξη μιάς μικρής χώρας... τής παρέχει τή δυνατότητα νά έπωφεληθει από τήν έκσυγχρονισμένη καί συνεχώς εξελισσόμενη τεχνολογία τών ανεπτυγμένων χωρών μελών, νά εξοικειωθεί μέ τίς νέες οργανωτικές καί επιχειρηματικές μεθόδους καί νά προσελκύσει αύξημένες ροές επιχειρηματικού κεφαλαίου». Θά μπορούσε, βέβαια, κανείς νά παρατηρήσει ότι τά προβλήματα επένδυσης ξένου κεφαλαίου καί «μεταφοράς τεχνολογίας» δέν είναι τόσο άπλά⁽¹⁶⁾, αλλά είναι έλάχιστη ή έρευνα πού έχει γίνει για τίς συνέπειές τους, όταν μιά μικρή χώρα μέσου επιπέδου ανάπτυξης έντάσσεται σέ μιά τελωνειακή ένωση υπερεκβιομηχανισμένων χωρών. Τέτοια σοβαρή έρευνα δέν έγινε στή χώρα μας. Πώς μπορούμε νά προϋποθέτουμε⁽¹⁷⁾, βάσει τών νεοκλασικών υποθέσεων, ότι οί μηχανισμοί μετάδοσης καί μεταφοράς θά λειτουργήσουν υπέρ τής μικρής χώρας;

- Η μεταβατική περίοδος χαρακτηρίστηκε ικανοποιητική όταν έγινε ή σύνδεση· σήμερα υποστηρίζεται ότι οί πρόσφατες πρόοδοι τής Ελλάδας τήν προετοίμασαν για τήν ένταξη ταχύτερα άπ' όσο είχε προβλεφθεί στην αρχή⁽¹⁸⁾. Βέβαια για νά δειχθεί ότι τό «χάσμα» μεταξύ τής Ελλάδας καί τών χωρών τής ΕΟΚ μειώθηκε σημαντικά, χρησιμοποιείται σά δείκτης τό ακαθάριστο έθνικό εισόδημα, πού άπλώς καί μόνο ή σημαντική του αύξηση στην περίοδο τής στρατιωτικής δικτατορίας, δείχνει πόσο ακατάλληλος είναι για νά μετρήσει αναπτυξιακές διαδικασίες πού στηρίζονται σέ διαρθρωτικές μεταβολές.

- Δέν άμφισβητείται ή μειονεκτικότητα τής ελληνικής οικονομίας από άποψη παραγωγικότητας καί ανταγωνιστικότητας (υπολογίστηκε π.χ. ότι ή προστιθέμενη αξία κατά εργαζόμενο στή Γερμανία είναι 2,5 φορές ψηλότερη άπ' όσο στην Ελλάδα κι ότι τά ώρομίσθια στή Γερμανία είναι τρεις φορές μεγαλύτερα άπ' όσο στην Ελλάδα). Λέγεται όμως ότι αυτή ή μειονεκτικότητα όφείλεται στις «άτέλειες» τής αγοράς, στις μή χρησιμοποιούμενες παραγωγικές ικανότητες, στους άστοχους κρατικούς παρεμβατισμούς. Ό

μόνος σκοπός της κρατικής παρέμβασης θά έπρεπε νά είναι ή δημιουργία τών «έξωτερικών οικονομιών» (= τών οικονομιών πού επιτρέπει στις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή προϋπάρχουσα ύποδομή), πού είναι, αναμφισβήτητα, πολύ πιό σημαντικές στις χώρες της ΕΟΚ απ' ό,τι στην Ελλάδα.

Απέναντι σ' αυτή τήν επιχειρηματολογία υπέρ της σύνδεσης-ένταξης, τά επιχειρήματα αὐτῶν πού ήταν εναντίον, είναι τά εξής:

- Η δυνατότητα ανταγωνισμού, κι έτσι ωφέλειας από τή μεγάλη αγορά της ΕΟΚ, δέν εξαρτιέται από τήν κατάργηση τών δασμών (πού είναι όρος απαραίτητος αλλά όχι και έπαρκής για τήν οικονομική ανάπτυξη), αλλά από τήν παραγωγικότητα, δηλαδή τό κόστος παραγωγής, και τήν ποιότητα, τυποποίηση, εμφάνιση, σχέδιο, τεχνικο-εμπορικά χαρακτηριστικά, μ' άλλα λόγια ό,τι συντείνει στό μονοπωλιακό (σήμερα) ανταγωνισμό. Η παραγωγικότητα σ' έναν κλάδο δέν εξαρτιέται μόνο από τις «οικονομίες κλίμακος» και τις «έξωτερικές οικονομίες» (πού άφορούν τήν ταχεία διάχυση της τεχνολογικής προόδου, τήν ύπαρξη ειδικευμένου προσωπικού, ένα αναπτυγμένο πλέγμα μεταφορών κι επικοινωνιών, πηγές φτηνής ενέργειας, αναπτυγμένα έμπορικά κανάλια), αλλά και από τήν παραγωγικότητα τών άλλων κλάδων της οικονομίας. Κατά τί έτσι, ή είσοδος χωρίς δασμούς σέ μιά μεγάλη αγορά θά δημιουργήσει όλες αυτές τις προϋποθέσεις; Υπάρχει, αντίθετα, κίνδυνος νά κατανεμηθούν στην Ελλάδα οι παραγωγικές δραστηριότητες μέ χαμηλή παραγωγικότητα (τουρισμός, έξορμητικές ή πρώτης μεταποίησης βιομηχανίες, γεωργικές δραστηριότητες, «έλαφρές» (καταναλωτικές) βιομηχανίες), οι παραγωγικές δραστηριότητες πού δέν χρησιμοποιούν «τεχνολογίες αιχμής», ή βιομηχανίες «βρώμικες» και καταστρεπτικές για τό περιβάλλον, πού οι ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες άπωθούν προς τήν «περιφέρεια».

Θά μπορούσε, βέβαια, ν' άπαντηθεί - και σωστά - ότι οι κίνδυνοι αυτοί για τήν ελληνική οικονομία υπάρχουν και σήμερα, μέ τήν έξάρτηση από τήν παγκόσμια αγορά και τήν υιοθέτηση του νεοφιλελεύθερου πρότυπου οικονομικής ανάπτυξης.

- Δέν είναι δυνατόν, χωρίς μιά σχεδιασμένη στρατηγική ανάπτυξης (πού δημιουργεί οικονομική ολοκλήρωση μέ τις απαραίτητες διακλαδικές διασυνδέσεις, και μέ διάχυση της τεχνολογικής προόδου, χωρίς νά δημιουργείται «δυσιαστική» οικονομία), νά δημιουργηθούν βιομηχανίες τεχνολογικής αιχμής ή «έκβιομηχανίζουσες βιομηχανίες», όπως κατά μιά (φαινομενικά) πλεονασματική φράση άποκαλούνται, πού δημιουργούν τις προς «τά πάνω και προς τά κάτω διασυνδέσεις» στην παραγωγική διαδικασία, σύμφωνα μέ τήν περίφημη όρολογία του Α. Hirschman. Για μιά τέτοιου είδους έκβιομηχάνιση είναι απαραίτητη ή προστασία της «νηπιακής βιομηχανίας», χωρίς βέβαια νά μετατραπεί ή οικονομία σέ δασμοβίωτη και, άρα, μή ανταγωνιστική. Η Έλβετία, ή Όλλανδία, τό Βέλγιο, ή Σουηδία (τά παραδείγματα πού κατά κόρον αναφέρονται από τους ύποστηρικτές της σύνδεσης-ένταξης, και κυρίως από τόν καθ. Ζολώτα) είναι χώρες πού πέτυχαν σέ μιά έξειδικευμένη σέ εξαγωγές έκβιομηχάνιση, κυρίως σέ μηχανήματα ακριβείας και χημικά προϊόντα, όχι μόνο μέ δασμολογική προστασία, αλλά μέ διαδικασίες παραγωγής πού στηρίζονταν σέ μιά συνεχώς διευρυνόμενη έπιστημονική έρευνα και τεχνολογική πρόοδο, προστατευόμενες μέ βιομηχανικά μυστικά, σήματα εύρεσιτεχνίας κι έμπορικές κατοχυρώσεις. Δέν άρκει, όμως, νά γίνεται αυτή ή διαπίστωση, θά 'πρεπε νά καθοριστεί υπό ποιούς όρους όλες αυτές οι αναπτυξιακές διαδικασίες επιτυγχάνονταν άλλοτε, και οδηγούσαν σέ μή έξαρτημένη έκβιομηχάνιση, και μέ ποιούς όρους γίνεται σήμερα ή μεταφορά της τεχνολογίας και οι σωρευτικές της επιδράσεις στην ανάπτυξη.

- Ένώ τά επιχειρήματα τών ύποστηρικτών της σύνδεσης-ένταξης έμπνέονται βασικά από τό νεοκλασικό έπιχείρημα της μετάδοσης της ανάπτυξης μέσω του μηχανισμού της αγοράς, ιστορικά δέν μπορούμε παρά νά διαπιστώσουμε ότι: α) ή έν-οποίηση μέσω του μηχανισμού της αγοράς έγινε μέ τεράστιες περιφερειακές ανισότητες, πού μόνο μέ μιά σχεδιασμένη περιφερειακή πολιτική μπορούν ν' άποφευχθούν, επειδή ό «νόμος της άνισης ανάπτυξης» ισχύει πάντα για τόν καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, β) τό χάσμα μεταξύ αναπτυγμένων και ύπαναπτύκτων περιοχών ή χωρών αύξάνει, όταν ή ανάπτυξη γίνεται μέσω του μηχανισμού της αγοράς, γ) καμιά αναπτυγμένη σήμερα καπιταλιστική χώρα, πλην της Μεγάλης Βρετανίας, πού πρώτη έκβιομηχανίστηκε, δέν αναπτύχθηκε χωρίς τελωνειακή προστασία. Όπως, άλλωστε, είναι γνωστό, οι άπόψεις περί προστατευτισμού γεννήθηκαν στις ΗΠΑ άμέσως μετά τήν ανεξαρτησία τους, έδω και 200 χρόνια, και πέρασαν μετά στη Γερμανία, όπου όμως μιά τελωνειακή ένωση, τό περίφημο Zollverein, πού δημιουργήθηκε τό 1832, δέν όδήγησε

μόνο, σαράντα χρόνια άργότερα, στην πολιτική ένωση τών γερμανικών κρατών, αλλά βοήθησε και τήν οικονομική τους ανάπτυξη.

- Η βοήθεια τήν όποία θά παίρνει ή Ελλάδα από τήν ΕΟΚ θά μοιάζει μέ τή «βοήθεια» προς τις «ύπαναπτύκτες» χώρες, και πού γίνεται όργανο πιέσεων, ιμπεριαλιστικής διείσδυσης, έξάρτησης και έλέγχων. Η άπάντηση στό έπιχείρημα αυτό είναι ότι ή Ελλάδα θά πάρει αυτά πού δικαιούται από τά διάφορα ταμεία της ΕΟΚ σαν πλήρες μέλος, αλλά τό πώς ή Ελλάδα θά μπορεί ν' άντιστέκεται στις πιέσεις ή νά χρησιμοποιεί τις ένδοκοινοτικές άντιθέσεις, δέν είναι θεσμολογικό πρόβλημα, αλλά πολιτικό. Όπως και τό πώς θά χρησιμοποιήσει τά ποσά πού θά πάρει.

Μιά γενική παρατήρηση για τήν υπέρ της σύνδεσης-ένταξης επιχειρηματολογία είναι ότι, εκτός από έξαιρέσεις (πού τις αποτελούσαν κυρίως οι οικονομικοί δημοσιογράφοι, κι όχι οι οικονομολόγοι ή οι κρατικοί λειτουργοί), συνοδεύεται από κονφορμιστικές και ήχηρές γενικότητες του τύπου «χρειάζεται άλλαγή νοοτροπίας», «οι Έλληνες θαυματοουργούν κάτω από πίεση», «τό δαιμόνιο της φυλής θά θριαμβεύσει», «χρειάζεται έπίμονη κινητοποίηση», «τά εύρωπαϊκά ιδέωδη και οι εύρωπαϊκές άξίες γεννήθηκαν στην Ελλάδα». Αυτές οι κονφορμιστικές γενικότητες, πού μας καλούνε «ν' αλλάξουμε νοοτροπία», χωρίς καμιά άνάλυση συγκεκριμένων κοινωνικών τάξεων, ομάδων, συμφερόντων, πολιτικών δυνάμεων και δομής της έξουσίας (πού προωθούν ή έμποδίζουν τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο ανάπτυξης), δέν βοηθάνε, βέβαια, τήν έθνική κινητοποίηση και τις διαρθρωτικές άλλαγές (πού σημαίνουν, βέβαια, θυσίες προνομίων και συμφερόντων), αντίθετα απ' ό,τι πιστεύουν αυτοί πού τις λένε. Οι έξορκισμοί, στό δικό μας τεχνοκρατικό πολιτισμό, δέν άρκούν (ό Βολταίρος έλεγε: «Μπορείς μ' έξορκισμούς νά έξοντώσεις ένα κοπάδι πρόβατα, αν χρησιμοποιήσεις και λίγο δηλητήριο»).

Μέσα σ' αυτή τήν κονφορμιστική φλουαρία, θά πρέπει νά ξεχωρίσουμε τις, στατιστικά τεκμηριωμένες και μέ αναλυτική δομή, εισηγήσεις τών Δ. Μαρινόπουλου, Θ. Στράτου και Α. Κανελλόπουλου στη «Συνάντηση τών Αθηνών», πού όργάνωσε ό Σ.Ε.Β. στό «Χίλτον» στις 1 και 2 Δεκεμβρίου 1975. Στην εισήγηση του προέδρου του Σ.Ε.Β. διαπιστώνεται μέ ρεαλισμό ότι:

«Μέ μέτρο τό άκαθάριστο έγχώριο προϊόν κατά άπασχολούμενο άτομο και μέ θάση τήν παραγωγικότητα της ΕΟΚ ίση μέ 100, ή μέση παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας είναι ίση μέ 44... Η μέση καλλιεργούμενη έκταση, ανά μονάδα ιδιοκτησίας, στην Ελλάδα φθάνει τά 34 και στην Εύρώπη τά 215 στρέμματα, ενώ ή κατανάλωση χημικών λιπασμάτων, ανά στρέμμα, στην Κοινότητα φθάνει τά 183 κιλά και στην Ελλάδα μόλις τά 90... Για νά φθάσουν, μέχρι τό έτος 1985, τά δικά μας έπίπεδα μέσης παραγωγικότητας εκείνα όπου βρίσκεται σήμερα ή Κοινότητα, θά χρειασθεί νά βρεθούν τρόποι για νά αύξάνεται ή παραγωγικότητα μας: στή γεωργία κατά 9%, στή βιομηχανία κατά 8,7%, στις ύπηρεσίες κατά 7,4% έτησίως. Αν εν τώ μεταξύ, ή παραγωγικότητα στην ΕΟΚ εξακολουθήσει νά αύξάνεται μέ μέσο ρυθμό 3% τό χρόνο, έμεις, μέ τά ύψηλότερα ποσοστά αύξήσεως πού αναφέραμε, θά θρискόμαστε τό 1985 άκόμη σέ έπίπεδα 75% περίπου της μέσης παραγωγικότητας της Κοινότητας... Αν κατάφέρουμε, τό ρυθμό τών επενδύσεών μας νά τόν φτάσουμε και νά τόν διατηρήσουμε διπλάσιο από εκείνον της Κοινότητας (άντι για 1,5 φορά μεγαλύτερος πού ήταν μέχρι τώρα), τότε θά πρέπει νά ύπολογίζουμε ότι οι επενδύσεις πού θά γίνουν ως τό 1985 θά αύξήσουν τήν παραγωγικότητά μας κατά 7,5% τό χρόνο, έναντι του 8,5% πού χρειαζόμαστε για νά φθάσουμε τά σημερινά έπίπεδα της ΕΟΚ και του 12% για νά πλησιάσουμε τήν ΕΟΚ του 1985».

Βέβαια, ό πρόεδρος του ΣΕΒ, όπως και πολλοί άλλοι, δέν αναλύουν συγκεκριμένα τί είδους επενδύσεις έγιναν, σέ ποιούς κλάδους έγιναν, γιατί οι επενδύσεις στή μεταποίηση ήταν άνεπαρκείς, γιατί ή άπασχόληση στή μεταποίηση έμεινε σχεδόν στάσιμη, ποιό ήταν, γενικά, τό επενδυτικό κενό πού έκανε άδύνατη τήν έπίτευξη ενός ψηλού έπιπέδου άπασχόλησης, κι ενός ψηλού ρυθμού τεχνολογικής προόδου, μέ τις απαραίτητες μεταβολές στην παιδεία και τή διοίκηση. Έπειτα, όπως και πολλοί άλλοι παρατηρητές, εκτός από τους δείκτες της παραγωγικότητας, χρησιμοποιεί, για νά δείξει τις προόδους πού έπιτέλεσε ή χώρα μας και τήν έτοιμότητά της για νά ένταχθεί στην ΕΟΚ, τους άδόκιμους δείκτες του άκαθάριστου έθνικού προϊόντος, πού αύξήθηκε, στα δώδεκα προηγούμενα χρόνια, κατά 126% έναντι 62% της Κοινότητας τών Έν-νέα, τις άκαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, πού αύξήθηκαν κατά 244% έναντι 83% της Κοινότητας (χωρίς ν' αναφερθεί ότι στή μεταποίηση πηγαίνει, όπως αναφέραμε, μόνο τό 2,68% του άκαθάριστου έθνικού προϊόντος έναντι 8 - 10% στην ΕΟΚ), τήν

ιδιωτική κατανάλωση, πού αύξηθηκε κατά 122% έναντι 61% της Κοινότητας. Τελικά, ο πρόεδρος του ΣΕΒ, πολύ σωστά, προτείνει μία σειρά μέτρων, πού δέν μπορούν νά επιτευχθούν παρά μόνο μέ τόν προγραμματισμό καί ριζικές διαρθρωτικές μεταβολές, αδύνατες, ίσως, μέ τό μηχανισμό τής αγοράς:

«Τρία είναι τά σημεία στά όποία θά πρέπει νά συγκεντρωθεί τό βάρος τής προσπάθειας μας: Πρώτο, ή επιλογή καί εφαρμογή τών καταλλήλων επενδυτικών προγραμμάτων. Δεύτερο, ή ποιοτική παραγωγή καί ή όρθή αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού πού διαθέτουμε. Τρίτο, ή προσαρμογή τών οργανωτικών καί θεσμικών πλαισίων τής οικονομίας μας, ώστε νά είναι σέ θέση νά έξυπηρετούν άποδοτικά τίς νέες συνθήκες λειτουργίας σ' έναν ευρύτερο οικονομικό χώρο».

«Ας έρθουμε τώρα στά επιχειρήματα έναντιόν τής ένταξης, στό παρόν στάδιο τής συζήτησης. Έχουν καταγραφεί μέ ολοκληρωμένο τρόπο στό βιβλίο του Κ. Χατζηαργύρη «Γιά μία Έλληνική Έξωτερική Πολιτική», στίς σελίδες 168 ως 299 (όπου καμιά έναλλακτική λύση δέν προτείνεται, αλλά άπλως μετά τήν τόσο έμπεριστατωμένη εξέταση του προβλήματος τής σύνδεσης-ένταξης μέ τήν ΕΟΚ, υπάρχει μία μάλλον άγιογραφική περιγραφή τής ΚΟΜΕΚΟΝ!¹⁹), καί στό καλοφτιαγμένο, αλλά μέ συγχύσεις καί άλληλοσυγκρουόμενα επιχειρήματα, φυλλάδιο «Έλλάδα καί Κοινή Άγορά», πού εξέδωσε τό ΠΑΣΟΚ. Τά επιχειρήματα κατά τής σύνδεσης-ένταξης, όπως εμφανίζονται σ' αυτά τά δημοσιεύματα, είναι τά εξής:

α) Η σύνδεση δέν άπόφερε σημαντικά όφέλη στην Έλλάδα - χωρίς όμως νά μäs ξεκαθαρίζεται άν πρόκειται γιά στατικά όφέλη ως πρός τίς έξωτερικές έμπορικές μας σχέσεις ή γιά δυναμικά όφέλη ως πρός τήν οικονομική μας ανάπτυξη, καί χωρίς νά υπάρχει εξέταση τών δημοσιευμάτων πού αναφέρονται στην εξέλιξη του έξωτερικού μας έμπορίου²⁰). Χωρίς, επίσης, νά μäs λέγεται ξεκάθαρα άν πρέπει όχι μόνο νά μήν προχωρήσουμε στην ένταξη, αλλά νά έγκαταλείψουμε καί τή σύνδεση. Άκόμα κι αυτοί πού είναι υπέρ τής ένταξης δέν άρνούνται ότι ή σύνδεση δέν άπέδωσε τά άποτελέσματα πού περίμεναν, αλλά ότι υπεύθυνη γι' αυτό είναι ή στρατιωτική δικτατορία. Μπορεί οί βιομηχανικές μας έξαγωγές στην ΕΟΚ νά αύξηθηκαν ραγδαία, αλλά «τά βιομηχανικά προϊόντα ύψηλοτέρου βαθμού έπεξεργασίας άποτελούν μόνο τό 5% του συνόλου τών έξαγωγών» (φυλλάδιο ΠΑΣΟΚ, σ. 33). «Όσο γιά τό έλλειμμα του έμπορικού μας ίσοζυγίου μέ τήν Κοινότητα, αυτό σέ άπόλυτους άριθμούς διευρύνθηκε. Πέρασε από 359,1 έκατομ. δολάρια τό 1964 σέ 839,5 έκατομ. τό 1974 (φυλλ. ΠΑΣΟΚ, σ. 43).

- Γι' αυτούς πού είναι έναντιόν τής ένταξης, ή ΕΟΚ δημιουργήθηκε μέ τήν πρωτοβουλία τών μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων καί κάτω από τήν πίεση τών πολυεθνικών μονοπωλίων, κι είναι πολιτικά ύποταγμένη στίς ΗΠΑ. Βέβαια, δέν άμφισβητείται ότι «ή συγκέντρωση τής παραγωγής, ό έκσυγχρονισμός του βιομηχανικού έξοπλισμού καί ή θελτίωση τής παραγωγικότητας ήταν οί βασικότεροι συντελεστές τής αύξησης του επιπέδου ζωής καί του μέσου επιπέδου κατανάλωσης στίς χώρες τής ΕΟΚ. Άλλά αυτό επιβεβαιώνεται μόνο γιά τίς περισσότερες αναπτυγμένες χώρες τής Κοινότητας» (φυλλ. ΠΑΣΟΚ, σ. 28). Θά πρέπει νά παρατηρήσουμε ότι, εκτός κι άν έμπνέεται κανείς από έναν εκχυδαϊσμένο, μή διαλεχτικό κι άπλουστευτικό μαρξισμό, ή άνάλυση τών οικονομικών, πολιτικών καί κοινωνικών δυνάμεων τής Δυτ. Ευρώπης, καθώς καί τών αντιθέσεων του ευρωπαϊκού καπιταλισμού, πρέπει νά είναι πολύ πιό πολύπλοκη, πολύ λιγότερο μανιχειρή.

- Η ένταξη θ' αύξήσει τήν έξάρτηση τής Έλλάδας, θ' αύξήσει τό μεταπρατικό χαρακτήρα τής οικονομίας μας, καί θ' αύξήσει τή διεύθυνση του ξένου κεφαλαίου καί τήν κυριαρχία τών πολυεθνι-

κών εταιριών. «Σήμερα κιόλας όμως, σύμφωνα μέ ύπάρχουσες έρευνες, ή Έλλάδα θρίσκεται μέ τό 1/3 τής βιομηχανίας τής κάτω από τόν άμεσο ξένο έλεγχο, μέ τούς στρατηγικούς βιομηχανικούς κλάδους χημικών προϊόντων καί κατασκευής μεταφορικών μέσων κάτω από ξένο έλεγχο, πού φθάνει από 45% μέχρις 95%» (φυλλ. ΠΑΣΟΚ, σ. 35). Τό θέμα πού τίγεται εδώ, του ξένου κεφαλαίου, είναι σημαντικό καί τεράστιο²¹). Η μόνη παρατήρηση πού αντίτάσσεται, είναι ότι τό ξένο κεφάλαιο δέν περίμενε τήν ένταξη τής Έλλάδας στην ΕΟΚ γιά νά έρθει, θρίσκεται ήδη «έντός τών τειχών», μέ όλα τά προνόμια πού του δόθηκαν.

- Όταν έγινε ή σύνδεση μέ τήν ΕΟΚ, οί έλληνες διαπραγματευτές νόμισαν ότι έξασφάλισαν προνομιακή μεταχείριση γιά τά ελληνικά γεωργικά προϊόντα, πού έπαψε όμως άργότερα νά ύπάρχει, λόγω τών έμπορικών συμφωνιών πού ύπόγραψε εκτοτε ή ΕΟΚ μέ σημαντικό άριθμό χωρών. «Όταν πραγματοποιήθηκε ή σύνδεση τό 1962 από τήν τότε κυβέρνηση Καραμανλή, οί Έλληνες διαπραγματευτές άφησαν καίρια θέματα άνοιχτά είτε από άγνοια, είτε από έλπίδα ότι θά μπορούσαν νά έξομαλύνουν μελλοντικά τίς διαφορές. Ούτε συμφώνησαν τί έννοείται μέ έναρμόνιση τής γεωργικής πολιτικής, ούτε καθόρισαν ποιός θά άποφασίζει γιά τόν τρόπο αξιοποίησης τής χρηματοδότησης τής ΕΟΚ» (φυλλ. ΠΑΣΟΚ σ. 46). Άνεξάρτητα μέ τίς αιτιάσεις αυτές ως πρός τίς διαπραγματεύσεις (όπου άρμόδιος ν' άπαντήσει είναι ό Ίω. Πεσμαζόγλου), τά θιγόμενα εδώ προβλήματα άνήκουν σ' αυτά πού ό Γ. Μαρίνος όνομάζει «μειονεκτήματα τής συνδέσεως σέ σχέση μέ τήν ένταξη».

- Υποστηρίζεται ακόμα ότι επειδή ή Έλλάδα είναι μικρή καί αδύνατη, δέν μπορεί νά θαρύνει σημαντικά στή λήψη τών διακοινοτικών αποφάσεων. Άλλά αυτό, όπως είπαμε, είναι πολιτικό κι όχι θεσμολογικό πρόβλημα.

- Τέλος, ύποστηρίζεται ότι έμποδίζεται ό σοσιαλιστικός μετασχηματισμός τής Έλλάδας. Από τήν άλλη μεριά σημειώνεται ότι «ή άυτόνομια τής χώρας δέν είναι δυνατή σέ κατάσταση άπομόνωσης. Ο σοσιαλισμός προϋποθέτει τή δημιουργία περιφερειακών οικονομικών καί πολιτικών δομών, πού βοηθούν μέ βάση τή διεθνή ισότιμη συνεργασία νά ξεπεραστούν οί περιορισμοί τής ιστορικής εξέλιξης ή τής γεωγραφικής θέσης» (φυλλ. ΠΑΣΟΚ σ. 11 καί σ. 76). Μπαίνει, βέβαια, τό έρώτημα: «μπορούν νά πραγματοποιηθούν ή άυτόνομη ανάπτυξη καί ό σοσιαλιστικός μετασχηματισμός χωρίς τή βοήθεια τών προηγμένων χωρών τής Δύσης;» (φυλλ. ΠΑΣΟΚ σ. 75), καί γίνεται ή διαπίστωση ότι «στην Ίταλία, Γαλλία, Ίσπανία καί Πορτογαλία, ύπάρχουν σήμερα δυνάμεις πού θέλουν νά διασπάσουν τό σύστημα έξάρτησης από τίς ΗΠΑ καί νά πραγματοποιήσουν στή χώρα τους τό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό. Η έπαφή καί συνεργασία μέ τίς δυνάμεις αυτές είναι αναγκαία, γιά νά καταστεί δυνατός καί νά επιβιώσει στην Έλλάδα ό σοσιαλισμός» (φυλλ. ΠΑΣΟΚ σ. 78), αλλά δέν μäs δίνεται καμιά ξεκαθαρισμένη άπάντηση. Κι αυτό γιατί δέν ξεκαθαρίζεται τί είδους σοσιαλισμός, συγκεκριμένα, κι όχι μέ γενικόλογους άφορισμούς, επιδιώκεται στην Έλλάδα, καί ποιά είναι ή στρατηγική τής μετάβασης σ' αυτόν. Σωστά γίνεται ή κριτική στή σοσιαλδημοκρατία, σάν διαχείριση του καπιταλισμού καί σάν πράκτορα του άμερικάνικου ιμπεριαλισμού, αλλά στην Ευρώπη όπου γεννήθηκε τό εργατικό κίνημα, καί παρουσιάστηκε δεμένος μ' αυτό ό μαρξισμός, σάν διάδοχος του άστικού ρασιοναλισμού, του φυσικού δικαίου, του φιλοσοφικού

Κατά Κεφαλή Άκαθάριστο Έθνικό Προϊόν σέ αγοραίες τιμές (σέ δολάρια σέ τρέχουσες τιμές), 1960 καί 1974

ματεριαλισμού, του Διαφωτισμού, μιᾶς μακρᾶς ἀντι-θρησκευτικῆς καὶ ἀντι-αὐταρχικῆς παράδοσης, δημιουργοῦνται σήμερα οἱ δυνατότητες γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ὁ σοσιαλισμός με ἐλευθερία, με δημοκρατικούς θεσμούς, με αὐτοδιαχείριση, με ἀντι-αὐταρχικὲς πολιτικὲς δομές⁽²²⁾, μακριὰ ἀπὸ τὸ γραφειοκρατικὸ καὶ ὀλοκληρωτικὸ – ὡς πρὸς τὶς πολιτικὲς δομές – πρότυπο τῆς ΕΣΣΔ, ἢ τὸ πρότυπο τοῦ στρατοκρατικῆς καὶ αὐταρχικοῦ σοσιαλισμοῦ πολλῶν χωρῶν τοῦ Τρίτου Κόσμου⁽²³⁾. "Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι ψευτο-επαναστατικὲς σοσιαλ-δημαγωγίες.

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ (ΤΕΣΣΕΡΙΣ) ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ

Ἡ πρώτη ἐναλλακτικὴ λύση, εἶναι τὸ νὰ συνεχίσουμε τὴν ἔνταξή μας στὴν παγκόσμια (καπιταλιστικὴ) ἀγορά, ὅπως τώρα, με φιλελεύθερες οικονομικὲς σχέσεις, καὶ με τὸ ὑπάρχον κοινωνικο-πολιτικὸ καθεστῶς. Στὰ πλαίσια τοῦ διεθνοῦς καταμερισμοῦ ἐργασίας θὰ συνεχιστεῖ ἡ ὑπάρχουσα μορφή συσσώρευσης τοῦ κεφαλαίου, ἐξειδίκευσης καὶ ἐξαρτημένης ἀνάπτυξης, με «μικτὴ οικονομία», με ἀνισομερὴ διάχυση τῆς τεχνολογικῆς προόδου, με αὔξηση τῶν ἀνισοροπιῶν, με ὄξυνση τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων, πού κάτω ἀπὸ τὶς συνθηκὲς ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ θὰ ἦταν δυνατό νὰ ὀδηγήσουν σὲ ἓνα «σκληρὸ» καθεστῶς τύπου Βραζιλίας ἢ Ἰράν, πού θὰ ἀνάπτυσσε, βέβαια, τὶς διμερεῖς του σχέσεις με τὴν ΕΣΣΔ καὶ τὶς ἄλλες ἀνατολικὲς χώρες, καθὼς καὶ με τὶς χώρες τοῦ Τρίτου Κόσμου. Ἡ ἐθνικὴ μας ἀνεξαρτησία με τὶς συνθηκὲς αὐτὲς εἶναι μιὰ καρικατούρα. Ἡ ἔνταξη στὴν ΕΟΚ δὲν μπορεῖ με κανένα τρόπο νὰ εἶναι χειρότερη λύση.

Ἡ δευτέρη ἐναλλακτικὴ λύση, εἶναι ἡ προσχώρηση στὴν ΚΟΜΕΚΟΝ, με μιὰ βίαιη ἀλλαγὴ τοῦ κοινωνικο-πολιτικοῦ καθεστώτος (σάν αὐτὴ πού ἐπιχειρήθηκε π.χ. ἀπὸ τὸ ΚΚ Πορτογαλίας). Πέρα ἀπὸ τὴν ἀδυναμία πραγματοποίησης αὐτῆς τῆς λύσης, με τὴν ἰσορροπία τῶν πολιτικῶν δυνάμεων πού ὑπάρχει στὴν Ἑλλάδα, πέρα ἀπὸ τὴν ἀντίθεση σὲ μιὰ τέτοια λύση τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ λύση αὐτὴ δὲν προτείνεται ἀνοικτὰ ἀπὸ κανένα – παρά τὴν ὠραιοποιημένη περιγραφή τῆς ΚΟΜΕΚΟΝ πού παρουσιάζεται σὲ ὀρισμένα δημοσιεύματα.

Ἡ τρίτη ἐναλλακτικὴ λύση, εἶναι ἡ ἔνταξή μας σὲ κάποια ὑποθετικὴ μεσογειακὴ κοινότητα. Ἡ μεσογειακὴ ἰδέα εἶναι ὠραία ἰδέα, ὄχι μόνο γιατί γύρω ἀπὸ τὴ Μεσόγειο γεννήθηκαν ἡ ἐπιστήμη, οἱ μεγάλες μονοθεϊστικὲς θρησκείες, οἱ σημερινοὶ πολιτικοὶ θεσμοί, καὶ κυρίως ἡ δημοκρατία, ἀλλὰ γιατί μιὰ Μεσόγειος ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τοὺς ξένους στόλους καὶ τὶς ξένες βάσεις, με συνεργασία τῶν λαῶν τῆς, θὰ ἦταν θετικὸ ἐπίτευγμα στὴ διεθνή πολιτικὴ σκηνή. Ὅμως μιὰ μεσογειακὴ κοινότητα, ὄχι μόνο ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ μία ἢ καὶ τὶς δυὸ βιομηχανικὲς χώρες τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ, με τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκονται οἱ ἀραβικὲς χώρες, καὶ τὴ σκιά τῆς πλούσιας καὶ μεσαιωνικῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας πού ὅλο καὶ περισσότερο βαραίνει πάνω σ' αὐτὲς, εἶναι ἀδύνατη. Ἡ πρόταση σήμερα στὴν Ἑλλάδα γιὰ μιὰ τέτοια κοινότητα μόνο σάν πολιτικὴ ἀστειότητα θὰ μπορούσε νὰ ἐκληφθεῖ.

Ἡ τέταρτη ἐναλλακτικὴ λύση, πού θὰ μπορούσε νὰ ἐπιβληθεῖ ἀπὸ μιὰ ταξικὴ συμμαχία τῶν ἐργαζομένων, τῶν τεχνικῶν, τῶν διανοουμένων καὶ τῶν ἀγροτῶν, εἶναι τὸ αὐτόνομο πρότυπο οικονομικῆς ἀνάπτυξης, με ἀπόλυτο ἔλεγχο τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας, με κινητοποίηση τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ «ἐν δυνάμει» οικονομικοῦ πλεονάσματος, ἐνδογενὴ συσσώρευση τοῦ κεφαλαίου, προγραμματισμένη κατανομή τῶν ἐπενδύσεων καὶ με ριζικὲς διαρθρωτικὲς μεταβολές. Ἡ κάλυψη τοῦ ἐπενδυτικοῦ κενοῦ, πού εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ πλήρης ἀπασχόληση τοῦ ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ⁽²⁴⁾, δὲν θὰ μπορεῖ νὰ γίνῃ παρά με περιορισμὸ τῆς κατανάλωσης, δηλαδὴ με τεράστιες καταναλωτικὲς θυσίες (ὄχι εἰσαγόμενα καταναλωτικὰ ἀγαθὰ, ὄχι αὐτοκίνητα, ὄχι ταξίδια στὸ ἐξωτερικὸ κ.λπ.), με μείωση, στὴν ἀρχή, τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, καὶ κυρίως τῶν μεγαλο-αστικῶν, τῶν μεσο-αστικῶν καὶ τῶν μικρο-αστικῶν, πού ζοῦνε σήμερα πάνω ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο πού ἐπιτρέπουν οἱ παραγωγικὲς δυνατότητες τῆς χώρας, χάρη στοὺς ἀδηλοὺς πόρους, τὰ ξένα κεφάλαια κ.λπ. Τὸ αὐτόνομο πρότυπο οικονομικῆς ἀνάπτυξης θ' ἀπαιτῆσει τεράστια πειθαρχία, γιὰ νὰ ἀναδιαρθρωθεῖ ἡ οικονομία καὶ ν' ἀποβάλλῃ τὸν παρασιτικὸ τῆς χαρακτῆρα, νὰ ἀνακατανεμηθοῦν οἱ παραγωγικὲς δραστηριότητες στὸ χωρὸ.

Ἱστορικά, τὸ πρότυπο αὐτὸ ἐπιτεύχθηκε (τόσο ἀπὸ τὶς καπιταλιστικὲς χώρες, ἀκόμα καὶ τὶς δυτικὲς ὅταν ἀναπτύσσονταν, ὅσο καὶ

ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΕΟΚ

9 Ἰουλίου 1961

ὑπογράφεται στὴν Ἀθήνα ἡ Συμφωνία Συνδέσεως Ἑλλάδος-ΕΟΚ πού προβλέπει βαθμιαία μείωση τῶν δασμῶν γιὰ τὸ διακοινοτικὸ ἐμπόριο καὶ οικονομικὴ συνεργασία σὲ διάφορους τομείς ὥστε νὰ ἐτοιμασθῇ ἡ χώρα, μέχρι τὸ 1984, γιὰ τὴν πλήρη ἔνταξή της στὴν Κοινότητα.

1 Νοεμβρίου 1962

Ἀρχίζει ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως.

21 Ἀπριλίου 1967 - 23 Ἰουλίου 1974

Ἡ κατάργηση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ δικτατορία στὴν Ἑλλάδα ὀδηγεῖ στὸν περιορισμὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως στὴν «τρέχουσα διαχείρισή» της.

22 Αὐγούστου 1974

Ἡ μεταδικτατορικὴ κυβέρνηση Ἐθνικῆς Ἐνότητος ζητεῖ με ὑπόμνημά της στὸν Πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τὴν ἄμεση καὶ πλήρη ἐπαναδραστηριοποίηση τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως.

17 Σεπτεμβρίου 1974

Τὸ Συμβούλιο Ὑπουργῶν τῆς ΕΟΚ ἀποφασίζει τὴν ἄμεση ἐπαναλειτούργια τῶν ὀργάνων Συνδέσεως.

12 Ἰουνίου 1975

Ἡ Ἑλλὰς ζητεῖ ἐπίσημα τὴν ἔνταξή της στὴν Κοινότητα.

27 Ἰουλίου 1976

Ἐπίσημη ἔναρξη στὶς Βρυξέλλες τῶν διαπραγματεύσεων γιὰ τὴν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στὴν ΕΟΚ.

τὶς «σοσιαλιστικὲς») με αὐταρχικὲς δομές καὶ περιορισμὸ ἢ κατάλυση τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν. Πῶς μπορούμε ν' ἀποφύγουμε τὸν Πινοσέτ ἀπὸ τὴ μία μεριά καὶ τὴ «σοσιαλιστικὴ» ἀστυνομία ἀπὸ τὴν ἄλλη; Ἀναμφισβήτητα τὸ αὐτόνομο πρότυπο οικονομικῆς ἀνάπτυξης, πού ἀσφαλῶς εἶναι ἡ καλύτερη λύση ἀπὸ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀποψη, θὰ ἦταν δυνατό με δημοκρατικὰ μέσα, ἂν ὅλοι οἱ Ἕλληνες δέχονταν τὶς θυσίες πού ἐπιβάλλει, ἂν δέχονταν ἓνα ἄλλο καταναλωτικὸ καὶ πολιτιστικὸ πρότυπο. Γι' αὐτὸ ὅμως τὸ πρότυπο, γι' αὐτὲς τὶς θυσίες, γι' αὐτὴ τὴ διαφορετικὴ ἀνάπτυξη, ΚΑΝΕΙΣ δὲν μιλάει στὴ χώρα μας, καὶ πρό παντός αὐτοὶ πού εἶναι ἐναντίον τῆς ἔνταξῆς μας στὴν ΕΟΚ⁽²⁵⁾. Ἄς τὸ καταλάβουν ὅμως: ἡ ψευτο-επαναστατικὴ καὶ ἀντι-ιμπεριαλιστικὴ συνθηματολογία δὲν ἀρκεῖ.

Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἡ ἄριστη λύση, με τὸ τρίπτυχο: αὐτόνομη ἀνάπτυξη – σοσιαλιστικὸς μετασχηματισμός – δημοκρατικοὶ θεσμοί καὶ δημοκρατικὲς ἐλευθερίες, εἶναι πολιτικὰ (δηλ. με τὴν ὑπάρχουσα ἰσορροπία δυνάμεων) ἀδύνατη, θεωροῦμε ὅτι ἡ ἔνταξη στὴν ΕΟΚ εἶναι ἡ λιγότερο καλὴ (second best), ἀλλὰ πραγματοποιήσιμη, λύση⁽²⁶⁾. Λέμε ξεκάθαρα ὅτι ἡ ἔνταξη, πού βρίσκεται στὴ λογικὴ τοῦ νεο-φιλελεύθερου πρότυπου οικονομικῆς ἀνάπτυξης πού ἀκολουθήθηκε, παρέχει τὴ δυνατότητα σὲ ἄστικο καθεστῶς στὴν Ἑλλάδα, ἐκφραζόμενο ἀπὸ τὶς συντηρητικὲς, ἀλλὰ ὄχι τὶς ἀντιδραστικὲς καὶ φασίζουσες πολιτικὲς δυνάμεις (αὐτὲς τὶς τελευταῖες δὲν τὶς ἐνδιαφέρει ἡ ἔνταξη στὴν ΕΟΚ), νὰ συνεχίσει τὸν ἴδιο τρόπο οικονομικῆς ἀνάπτυξης, με κοινοβουλευτικὴ δημοκρατία, ἀλλὰ χωρὶς τὸ κόστος τῶν ἀπαιτούμενων ριζικῶν διαρθρωτικῶν μεταβολῶν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ κίνδυνος πού διατρέχουμε μέσα στὴν ΕΟΚ, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῆς ἑλληνικῆς ἀρχουσας τάξης, ὅπως καὶ σὲ παρελθόν, νὰ ἀναπτύξει ἰσόρροπα, νὰ ἐκσυγχρονίσει τὴ χώρα καὶ νὰ ἐπιτρέψει στὴν ἐθνικὴ μας κοινότητα τὴν ἐπιβίωση. Ὑπάρχουν τεράστιες δυσκολίες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ ἐπιβίωση πολλῶν ἐγχώριων βιομηχανικῶν κλάδων, ὑπάρχει ὁ κίνδυνος ἔνταξης τῆς φυγῆς τοῦ ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ καὶ διαρροῆς τῶν ἐπιστημόνων, τουριστικῆς μας ἐξειδίκευσης, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς μας ἀποδυνάμωσης, ὁ κίνδυνος νὰ γίνουμε «κονιορτὸς τῆς ἱστορίας»⁽²⁷⁾.

Γιὰ ν' ἀποφύγουμε αὐτοὺς τοὺς κινδύνους, πρέπει νὰ ὑπάρξουμε, δηλαδὴ πρέπει ν' ἀναπτυχθοῦμε, ὅπως πρέπει νὰ ὑπάρξει ἀνεξάρτητη – κι ὄχι ὑποταχτικὴ τῶν ΗΠΑ – ἡ ΕΟΚ, πού εἶναι γεμάτη ἀντιθέσεις καὶ συγκροτεῖται ἀπὸ ἀντιτιθέμενες δυνάμεις, πού εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ μιὰ τελωνειακὴ ἔνωση, χωρὶς νὰ εἶναι ἀκόμα μιὰ οικονομικὴ – κι ἀκόμα περισσότερο, πολιτικὴ – ἔνωση. Ἀλλὰ πού πρέπει νὰ ὑπάρξει, γιὰ νὰ ὑπάρξει ἓνας κόσμος πολυ-

πολικός, με περισσότερους βαθμούς ελευθερίας από έναν κόσμο διπολικό, δύο αλληλοκατανοουμένων και συνενόχων υπερδυνάμεων. Είμαστε, όμως, πολύ μακριά από την ανεξάρτητη, και γι' αυτό σοσιαλιστική, Ευρώπη. Είμαστε πολύ μακριά από τό να μπορέι τό εργατικό κίνημα, χωρίς τις παραφθορές τής σοσιαλδημοκρατίας και του νεο-σταλινισμού, ν' αντιμετωπίσει τή δύναμη των «πολυεθνικών» κολοσσών, και τή διεθνοποίηση όχι μόνο του κεφαλαίου, αλλά και τής παραγωγής. Μέσα σέ συνθήκες γενικευμένης οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, δέν μπορεί, βέβαια, νά προωθηθεί ή ιδέα τής ένωσης τής Ευρώπης, όχι σάν (κοινή) αγορά, αλλά σάν πολιτιστική ένότητα των λαών τής.

Ένα πρώτο, όμως, βήμα γιά μās, είναι τό να μή βλέπουμε (αντιδιαλεκτικά και άπλουστευτικά) τήν πραγματικότητα μαύρη ή άσπρη, γραμμική και χωρίς αντιθέσεις, μέ ευδαιμονισμό ή καταστροφισμό, αλλά σ' όλη τής τήν πολυπλοκότητα τής πάλης τάξεων, έθνών, συμφερόντων, ιδεολογιών.

(15) Βλ. «Βήμα» 15.16 και 17 'Απριλίου 1976. Γιά τά προβλήματα πού αντιμετωπίζουν σήμερα τά ελληνικά φρούτα και λαχανικά στην ΕΟΚ, βλ. τό άρθρο του Κ. Τσαλόγλου στην «Καθημερινή» τής 23/1/77.

(16) Βλ. τά άρθρα Κ. Βάιτσον και Δ. Γερμίδη στο ειδικό τεύχος του «Οικονομικού Ταχυδρόμου τής 11/11/76, πού είναι αφιερωμένο στη Μεταφορά Τεχνολογίας.

(17) Όπως κάνει π.χ. ο Γ. Καλαμοτουσάκης στο άρθρο του «Greece's Association with the European Community: An Evaluation of the First Ten Years», στο βιβλίο Α. Shlaim — G. Yannopoulos (eds): *The EEC and the Mediterranean Countries*, Cambridge Univ. Press, 1976. 'Ο Καλαμοτουσάκης προσπαθεί μ' ένα, νεο-κλασικής έμπνευσης, γεωμετρικό σχήμα, ν' αποδείξει τά όφέλη τής Ελλάδας από τήν ΕΟΚ. Ένώ ξέρουμε ότι ή θεωρία περί τελωνειακών ένώσεων μόνο στατικές επιδράσεις έχει αναλύσει, ενώ δέν ξέρουμε τίποτα γιά τις επιδράσεις αυτών των ένώσεων πάνω στους ρυθμούς ανάπτυξης, όταν μάλιστα αυτές δέν αποτελούνται από χώρες ίσου βαθμού ανάπτυξης. Βλ. Ρ. Robson (ed): *International Economic Integration*, Penguin, 1971.

(18) Υπάρχει αντίφαση ανάμεσα στην κριτική τής οικονομικής πολιτικής τής δικτατορίας και στο επιχείρημα ότι προετοιμαστήκαμε γιά τήν ΕΟΚ. Προσπάθησα να τό δείξω αυτό στο άρθρο «Πώς δέν προετοιμαστήκαμε γιά τήν ΕΟΚ», στον «Οικονομικό Ταχυδρομό» τής 10/7/75.

(19) Δυστυχώς μέχρι τή στιγμή πού γράφτηκε αυτό τό άρθρο δέν μπορούσαμε να συμβουλευτούμε τό βιβλίο των Α. Γουλαρά, Κ. Χατζηαργύρη και Ι. Τομπρογιάννη «Κοινή Άγορά και Έλλάδα», πού εξέδωσε τό Κέντρο Μαρξιστικών Μελετών του ΚΚΕ.

(20) Τό πιο ολοκληρωμένο είναι τό οικονομικό βιβλίο του Θ. Χυτήρη «Trade Effects of Economic Association with the Common Market: The Case of Greece».

(21) Παραπέμπουμε τον αναγνώστη στα βιβλία των: Α. Γρηγορογιάννη «Τό ξένο κεφάλαιο στην Έλλάδα», Αθήνα 1975, και Δ. Μπενά «Η εισβολή του ξένου κεφαλαίου στην Έλλάδα», Έκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1976.

(22) «Όταν ο Ένγκελς κι εγώ προσχωρήσαμε στη μυστική εταιρία των κομμουνιστών, αυτό έγινε μέ τον όρο ότι θα έφενγε από τό καταστατικό της κάθε τί πού αναφερότανε στη δεισιδαίμονα λατρεία τής εξουσίας», έγραφε ο Μάρξ στο γερμανό σοσιαλιστή βουλευτή Wilhelm Bloss.

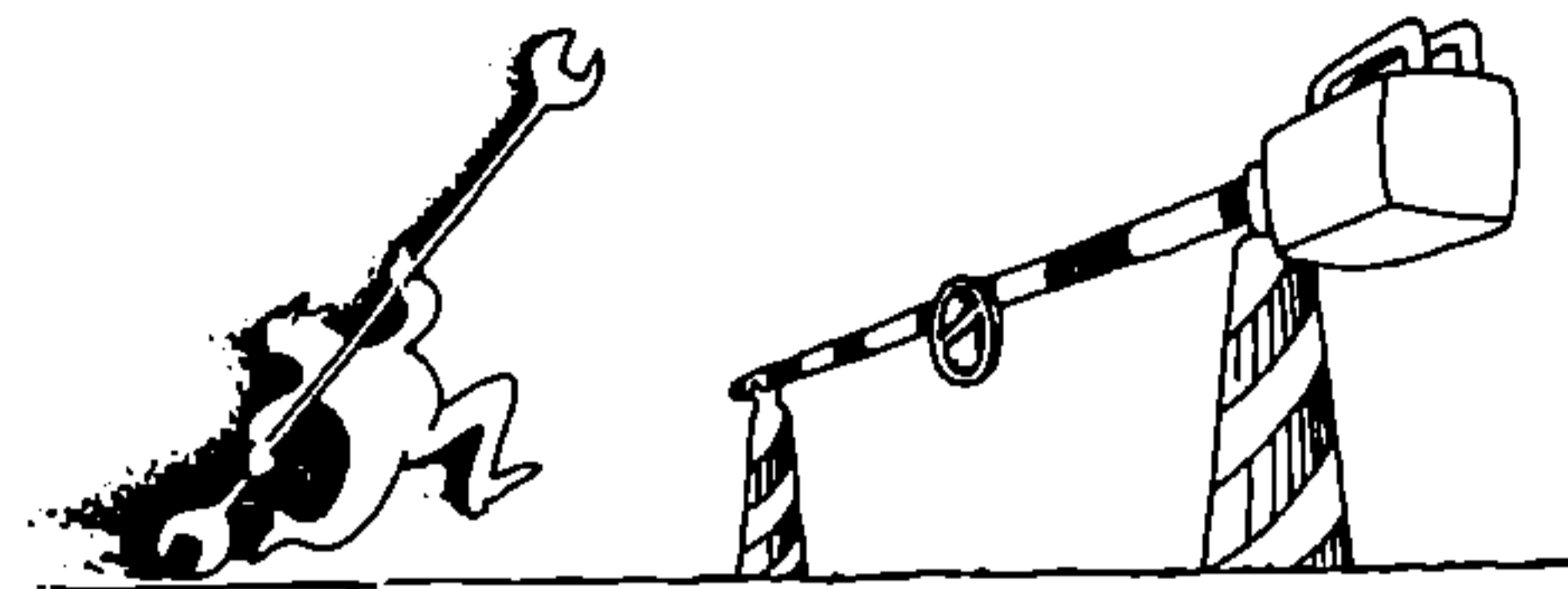
(23) Βλ. τό βιβλίο του Zean-Pierre Biondi: «Le Tiers-Socialisme (Essai sur le Socialisme du Tiers-Monde)», Flammarion, 1976, και τό βιβλίο του G. Chailand «Mythes-Révolutionnaires du Tiers-Monde»- Ed. du Seuil, 1976.

(24) Υπολογισμοί του καθ. Α. Αγγελόπουλου και του καθ. Σ. Καράγιωργα, πριν από τή δικτατορία, είχαν αποδείξει ότι γιά να επιτευχθεί ή πλήρης απασχόληση μετά από όρισμένα χρόνια, χρειάζεται τουλάχιστον διπλάσιο ετήσιο ποσοστό επενδύσεων, απ' αυτό πού έχουμε σήμερα — συμπεριλαμβανομένων και των ξένων επενδύσεων.

(25) Μέχρι τή στιγμή πού γράφεται αυτό τό άρθρο, δέν μπορούσα να συμβουλευτώ τό βιβλίο του Ν. Γουργιώτη «Η ένταξη τής Ελλάδας στην ΕΟΚ και ή δυνατότητα γιά μια διαφορετική επιλογή». Παρακολούθησα όμως τή διαμάχη ανάμεσα στο συγγραφέα και τό Γ. Γιάνναρο. Έκτιμώ τους δύο αυτούς οικονομολόγους, αλλά πρέπει να όμολογήσω ότι ή απάντηση του Ν. Γουργιώτη στην όξεία και διειδυτική κριτική του Γ. Γιάνναρου, δέν μου φάνηκε πειστική.

(26) Υποστηρίζαμε τήν άποψη αυτή σ' ένα άρθρο στο «Βήμα» στις 15/8/75 (σε απάντηση ενός σημαντικού άρθρου του Γ.Α. Μαγκάκη). Στο φυλλάδιο του ΠΑΣΟΚ σελ. 80 μās γίνεται ή έξής κριτική, πού θρίσκουμε ότι είναι κάπως μπερδεμένη. Γράφει τό φυλλάδιο του ΠΑΣΟΚ: «Η ένταξη υπό όρους αποτελεί ανακόλουθο συλλογισμό... Πιο λογική είναι ή άποψη πού θεωρεί τήν ένταξη σάν τήν "καλύτερη δυνατή λύση", αφού οποιαδήποτε άλλη λύση δέν είναι έφικτή (βλ. Παπασηλιόπουλος, "Βήμα" 15/8/75). Η άποψη τούτη αφήνει όμως ένα μεγάλο έρωτηματικό. Ποιό είναι τό πραγματικό επακόλουθό τής και ποιά πολιτική γραμμή συνιστά; Η ένταξη γιά τον ελληνικό μεταπρατικό καπιταλισμό είναι αναμφισβήτητα μια καλή λύση — στεριώνει τή θέση του. Γιά τον εργαζόμενο λαό, μια πού πρόκειται γιά τήν ένταξη στην καπιταλιστική Ευρώπη των πολυεθνικών επιχειρήσεων και μονοπωλίων, αποτελεί άρνητική εξέλιξη. Δέν αποτελεί λύση (τίπος;). Και τό ότι αποτελεί υπό τους πιθανούς όρους ευνοϊκότερη εξέλιξη μέσα στα πλαίσια του καπιταλιστικού συστήματος από οποιαδήποτε άλλη εξέλιξη δέν σημαίνει ότι είναι ευπρόσδεκτη».

(27) Παίρνω τήν ώραία αυτή έκφραση από τό άρθρο του Β. Φίλια «Συγχύσεις και άκρότητες επικίνδυνες», στην «Έλευθεροτυπία» τής 19/1/77, όπου παρουσιάζονται έξαιρετικά ενδιαφέρουσες άπόψεις ως προς τήν ένταξη μās στην ΕΟΚ.

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕ Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΔΕΣΕΩΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ

Μια επίσημη συνοπτική διατύπωση των σπουδαιότερων όρων τής Συμφωνίας, πού δίδει σύντομα και παραστατικά μια σαφή εικόνα γιά τις μεταβολές πού θα ισχύσουν στο έξωτερικό έμποριο, μεταξύ τής Ελλάδος και των χωρών τής Κοινής Άγοράς, είναι ή παρακάτω:

1. Δασμοί εις τήν ΕΟΚ επί ελληνικών προϊόντων

Τά μέλη τής Ε.Ο.Κ. θα εφαρμόσουν, διά τά εισαγόμενα έξ Έλλάδος προϊόντα, τους δασμούς και φόρους ισοδυνάμου αποτελέσματος, οι όποιοι ισχύουν εις τās μεταξύ των σχέσεις. Ειδικότερον οι έναντι τής Ελλάδος δασμοί θα μειωθούν κατά 50% (έναντι των δασμών τής 1ης Ιανουαρίου 1957) δι' άπαντα τά βιομηχανικά προϊόντα και κατά 30 — 35% διά τά γεωργικά, ελληνικού εξαγωγικού ενδιαφέροντος, τά περιλαμβανόμενα εις τον πίνακα του παραρτήματος ΙΙΙ τής Συμφωνίας. Ός προς τον καπνόν και τās σταφίδας, οι δασμοί εις τās χώρας — μέλη τής Ε.Ο.Κ. θα μειωθούν κατά 50%.

2. Δασμοί εις Έλλάδα επί προϊόντων Ε.Ο.Κ.

Η Έλλάς θα προβή εις τήν μείωση των ισχυόντων, κατά τήν έναρξιν τής Συμφωνίας, δασμών κατά 5%, διά βιομηχανικά προϊόντα παραγόμενα εν Έλλάδι και κατά 10% διά τά μη παραγόμενα. Διά τά γεωργικά προϊόντα: α) τά αναγραφόμενα εις τον πίνακα του παραρτήματος ΙΙΙ, οι δασμοί θα μειωθούν κατά 10%, β) δι' ώρισμένα γεωργικά προϊόντα, εξαγωγικού ενδιαφέροντος διά χώρας τινάς τής Κοινότητος (Πρωτόκολλον Ι3), οι δασμοί θα μειωθούν κατά 35%, διά δέ τά χοιρομήρια, τον τυρόν ευρωπαϊκού τύπου και τό βούτυρον, οι δασμοί θα μειωθούν κατά 40%. Ός προς τά λοιπά γεωργικά προϊόντα ουδεμία μεταβολή θα επέλθη.

3. Νέοι δασμοί

Τόσον ή Έλλάς, όσον και τά Κράτη τής Ε.Ο.Κ., δέν δύνανται κατ' αρχήν να επιβάλουν έναντι άλλων νέους δασμούς ή φόρους ισοδυνάμου αποτελέσματος εις τās εισαγωγάς ή τās εξαγωγάς των ή να αυξήσουν τους ήδη υπάρχοντας. Κατ' εξαίρεσιν, ή Έλλάς δύναται κατά τήν πρώτην δεκαετίαν να επιβάλη ή αύξηση δασμούς μέχρι 25% διά τήν προστασίαν νέων βιομηχανιών.

4. Ποσοτικοί περιορισμοί

Οι ποσοτικοί περιορισμοί επί των εισαγωγών, ως και άπαντα τά μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος, απαγορεύονται κατ' αρχήν μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Τά Κράτη — μέλη θα ανακοινώσουν εις τήν Έλλάδα τους πίνακας άπελευθερώσεως, οι όποιοι παγιοποιούνται και έναντι τής Ελλάδος, θα επεκτείνουν δέ εις αυτήν άπαντα τά ήδη ληφθέντα μεταξύ των μέτρα διευρύνσεως ή καταργήσεως ποσοτώσεων.

5. Κυκλοφορία προσώπων — υπηρεσιών

Ός προς τήν έλευθέρην κυκλοφορίαν προσώπων και υπηρεσιών και τήν έλευθερίαν εγκαταστάσεως θα αποφασίξη τό Συμβούλιον Συνδέσεως.

6. Αί προκαταβολαί δι' εισαγωγάς

Περιορίζονται υπό τής Ελλάδος αι ύποχρεωτικά χρηματικά καταθέσεις, τās όποιās όφείλουν να πραγματοποιούν οι εισαγωγείς κατά τήν λήξιν τής εγκρίσεως τής Τραπεζής τής Ελλάδος, δι' εισαγωγήν έμπορευμάτων εκ των Κρατών τής Ε.Ο.Κ., έφ' όσον υπερβαίνουν τό 140% τής δασμολογητέας αξίας μέχρι του 140%.

7. Δάνειον 125 εκατ. δολλαρίων

Διανοίγεται ή δυνατότης χρησιμοποίησεως, μέσω τής Ευρωπαϊκής Τραπεζής Έπενδύσεων, τής ειδικής προς τήν Έλλάδα χρηματοδοτήσεως των 125 εκατομμυρίων δολλαρίων διά τήν πρώτην πενταετίαν.

ΕΟΚ: ΕΡΕΥΝΑ

**Ο Πάνος Καζάκος
παρουσιάζει
κριτικά πέντε
πρόσφατες εργασίες
πάνω στην
ευρωπαϊκή
όλοκληρωση
και τό πρόβλημα
της ένταξης**

ERNEST MANDEL

*Η ΕΟΚ και ο ανταγωνισμός
Ευρώπης Αμερικής,
Έκδ. Νέα Σύνορα, 1976*

Μιά ακόμη συμβολή από σοσιαλιστική σκοπιά στη διερεύνηση του φαινομένου της δυτικοευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της σημασίας του για τό παγκόσμιο σύστημα καταμερισμού των έργων, είναι τό βιβλίο του Μαντέλ που αναλύει τήν οικονομική εξέλιξη και τίς διαδικασίες συγκέντρωσης κεφαλαίου σέ ΗΠΑ και ΕΚ. Ο σκοπός είναι νά έντοπισθεί ή σχετική αυτόδυναμία τής κίνησης του δυτικοευρωπαϊκού κεφαλαίου. Κατά τό σ. ή ΕΚ ήταν αποτέλεσμα τής συγκέντρωσης κεφαλαίου που είχε προηγηθεί, αλλά ταυτόχρονα και κινητήρια δύναμη μιās νέας διαδικασίας συγκέντρωσης κεφαλαίου σέ έθνική κατ' άρχήν, διεθνική (ευρωπαϊκή) μετά κλίμακα. Προβλέπει ότι ή περαιτέρω εξέλιξη θά έχει συνέπειες και για τό πολιτικό σύστημα: 'Η προχωρημένη, διεθνική συγκέντρωση κεφαλαίου στη δυτ. Ευρώπη θά δημιουργήσει πίεση προς τήν κατεύθυνση ενός νέου κράτους, που νά μπορεί νά υπερασπίζεται αποτελεσματικά τή νέα αυτή ιδιοκτησία.

Παρεμπιπτόντως ό σ. στρέφεται έναντίον μερικών μύθων, που έχει καλλιεργήσει ή δογματική ανάλυση των σχέσεων ΗΠΑ και ΕΚ, όπως π.χ. ότι οι ΗΠΑ επιδίωξαν μέ τό σχέδιο Μάρσαλ νά κάνουν τήν Ευρώπη «δουλολική», ενώ είναι φανερό πώς έτσι άνοιξαν τό δρόμο για τήν οικονομική ανασυγκρότηση και κοινωνική παλινόρθωση, ή ότι οι θεσμοί τής ΕΚ είναι περίπου «αμερικανικά πρακτορεία», πράγμα βέβαια που έρχεται σ' αντίθεση μέ τήν εμπειρία των «γύρων Κέννεντυ» κ.λπ.

ΑΘΑΝΑΣΙΕΦ / ΚΟΛΟΒΝΥ-ΑΚΩΦ

*Αντιθέσεις τής αγροτικής ολοκλήρωσης στην Κοινή Άγορά,
Έκδ. Πλανήτης, 1976.*

Μελέτη μέ άφθονο πληροφοριακό υλικό, πάνω στό ειδικό μέν, αλλά για τήν Ελλάδα ιδιαίτερα κρίσιμο θέμα. Τήν αξία του βιβλίου σάν πηγής πληροφοριών πάνω στους προσδιοριστικούς

παράγοντες, διαμόρφωση και συνέπειες τής αγροτικής πολιτικής, δέν μειώνει μέ κανένα τρόπο τό γεγονός ότι κατά διαστήματα παρεμβάλλονται, σάν ξένα σχεδόν σώματα, μηχανιστικές εφαρμογές τής θεωρίας του κρατικού - μονοπωλιακού καπιταλισμού σάν έρμηνείες. Οί σ. εξηγούν π.χ. τήν έπιμονή τής Γαλλίας στην υιοθέτηση τής κοινής αγροτικής πολιτικής μέ τή σύμπτωση συμφερόντων ανάμεσα σέ μεγαλοαγροτικά συμφέροντα και συμφέροντα τής μερίδας εκείνης του μονοπωλιακού κεφαλαίου που χρησιμοποιούσε τόν αγροτικό τομέα και σάν αποκλειστική άγορά για τήν τοποθέτηση βιομηχανικών προϊόντων. Έτσι όμως παραγνωρίζεται άκριβώς τό άλλο στοιχείο τής ΕΚ - ή έλεύθερη διακίνηση των βιομηχανικών προϊόντων, που προοπτικά άπειλούσε άκριβώς τέτοια στεγανά. Θυσιάσθηκαν λοιπόν τελικά τά βιομηχανικά συμφέροντα τής Γαλλίας; Τό έρμηνευτικό άδιέξοδο είναι προφανές.

JAUMONT - LENEGRÉ - PO-CARD

*Η Κοινή Άγορά έναντίον τής
Ευρώπης*

Έκδ. Νέα Σύνορα, 1976

Η κριτική τής «Κοινής Άγοράς» που διατυπώνεται εδώ, έχει σάν άφετηρία μιá σοσιαλιστική προοπτική, που έμπεριέχει τό στοιχείο τής αυτοδιαχείρισης και δημοκρατικής κίνησης στή βάση. Προέρχεται από τους κύκλους του ένοποιημένου σοσιαλιστικού κόμματος τής Γαλλίας (PSU) και, γι' αυτό, διαφέρει από τήν προοπτική του σοσιαλιστικού και κομμουνιστικού κόμματος. Τή γενική κριτική των σ. στην Κοινή Άγορά θά μπορούσαμε νά συνοψίσουμε ως εξής:

● Τό σύμφωνο τής Ρώμης εννοεί τήν επέκταση των πολυεθνικών, που τείνουν νά έλέγξουν τίς δραστηριότητες όλόκληρου του καπιταλιστικού συστήματος, ύπονομεύοντας έτσι τό ρόλο του κράτους σάν όργάνου ή κέντρου διαιτησίας έθνικών συμφερόντων.

● Δέν έχει διαμορφωθεί καμιά κοινή ευρωπαϊκή πολιτική σ' όποιοδήποτε τομέα εκτός από τή γεωργία, ούτε είναι δυνατό νά διαμορφωθούν τέτοιες πολιτικές στό πλαίσιο του ΣΡ.

● Οί ευρωπαϊκοί θεσμοί είναι αδύναμοι μπροστά στις αυτόματες διαδικασίες αναπαραγωγής του συστήματος σέ διεθνή κλίμακα. Από τήν άλλη μεριά, ή ένίσχυσή τους θά διευκολύνει τήν ανάπτυξη του «ανεθνικού καπιταλισμού».

Σίγουρα πρόκειται για μιá ενδιαφέρουσα μελέτη. Όμως πρέπει νά έπιστημόνουμε μιá βασική αδυναμία: Οί σ. έχουν τήν τάση

νά κρίνουν τό οικονομικό αποτέλεσμα τής ΕΚ (τιμές κ.λπ.) από τή σκοπιά ενός διαφορετικού «πλαισίου αποφάσεων» (σοσιαλιστική αυτοδιαχείριση κ.λπ.) και παραμένουν άσασφείς όσον άφορά τό οικονομικό αποτέλεσμα του διαφορετικού αυτού πλαισίου. Έτσι όμως δέν άπαντώνται συγκεκριμένα έρωτήματα, που οι ίδιοι θέτουν: Ποίος θά είναι ή μπορεί νά είναι συγκεκριμένα ό ρόλος τής γεωργίας στό διαφορετικό πλαίσιο; θά είναι οι τιμές των γεωργικών φερ' είπειν προϊόντων άνώτερες ή κατώτερες των τιμών τής παγκόσμιας άγοράς; ή Ευρώπη θά έγκαταλείψει τήν παραγωγή γεωργικών προϊόντων σ' ένα νέο σύστημα παγκόσμιας ειδίκευσης;

ΝΙΚΟΥ ΓΟΥΡΓΙΩΤΗ

*Η ένταξη τής Ελλάδας στην
ΕΟΚ και ή δυνατότητα για μιá
διαφορετική έπιλογή*

Έκδ. GUTENBERG, 1976

Ο σ. διατυπώνει τή θέση ότι ή ένταξη τής Ελλάδας στην ΕΚ είναι πολιτικά και οικονομικά άσύμφορη, όχι γιατί θά άναστείλει κάθε διαδικασία εκβιομηχάνισης ή θά έπιβάλλει τήν ξενοδοξιακή ειδίκευση τής χώρα, αλλά γιατί θά όδηγήσει «σέ μέγλωμα τής πολιτικής και οικονομικής εξάρτησης τής χώρας από τήν Ευρώπη των μονοπωλίων» (σελ. 56). Ο σ. θεωρεί δυνατή μιá διαφορετική έπιλογή που περιλαμβάνει:

● Μιá νέα ισορροπία στις σχέσεις μας μέ τόν άμεσο διεθνή περίγυρο, που νά «βασίζεται σ' ένα τριπολικό σύστημα σχέσεων, στό όποιο μείζων πόλος θά είναι ή ΕΟΚ», αλλά μέ άύξανόμενο ειδικό βάρος των δυό δυναμικών πόλων τής σοσιαλιστικής Ευρώπης και τής Μ. Ανατολής - Β. Αφρικής.

● Ούσιαστική αναθεώρηση των όρων τής σύνδεσης μέ τήν ΕΟΚ. Ειδικότερα πρέπει νά επιδιωχθεί ή ύποχρέωση τής ΕΚ ν' άπορροφά μεγαλύτερο όγκο εξαγωγικών μας προϊόντων, ό τερματισμός τής άνισης μεταχείρισης

των γεωργικών μας εξαγωγών κ.λπ.

Γύρω από τήν πρόταση του σ. πραγματοποιήθηκε μιá ενδιαφέρουσα συζήτηση, που άρχισε μέ μιá βιβλιοκριτική του Γρ. Γιάνναρου (βλ. Αύγή, 23.1.77). Ο τελευταίος έπεσήμανε ότι ή ένταξη δέν άποκλείει τήν ανάπτυξη των σχέσεων μέ τους δυό άλλους πόλους, ότι, συνεπώς, ή ιδιοτυπία τής πρότασης του Ν.Γ. συρρικνώνεται στην άπαίτηση για αναθεωρημένη σύνδεση, που μέ τή σειρά τής περιέχει μιá βασική αντίφαση: 'Ότι δηλαδή ή Ελλάδα όφείλει νά ζητήσει δικαιώματα που μόνο μέλη τής ΕΚ έχουν (χρηματοδότηση από τόν FEOGA κ.λπ.) χωρίς νά γίνει μέλος!

Α. ΚΥΡΚΟΥ

*Τό Αύριο τής Ελλάδας (6' έκδ.
1976)*

Άφετηρία είναι μιá όρισμένη εκτίμηση τής ΕΚ. Σύμφωνα μ' αυτήν ή δυτικοευρωπαϊκή - όπως και ή ανατολικευρωπαϊκή - ολοκλήρωση αποτελούν άντικειμενικά φαινόμενα. Ο σ. βλέπει καθαρά πώς στό δυτικοευρωπαϊκό χώρο λειτουργούν μονοπωλιακοί όργανισμοί και πώς ή περιφερειακή ανάπτυξη είναι άνιση, αλλά έπιστημαίνει από τήν άλλη μεριά ότι:

● στή διαμόρφωση τής ΕΚ έπαιξε ρόλο, μεταξύ άλλων βέβαια, και ή θέληση των ευρωπαϊκών λαών νά ξεπεράσουν τά έθνικιστικά μίσση.

● στό έσωτερικό τής ΕΚ «λειτουργούν δυό Ευρώπες» - ή Ευρώπη των μονοπωλίων και ή Ευρώπη των εργαζομένων.

● οι τελευταίοι είναι οι άυθεντικοί φορείς μιās δημοκρατικής προοπτικής και

● ύπάρχουν σημάδια μιās πορείας άπαγκίστρωσης τής δυτ. Ευρώπης από τόν άμερικανικό έναγκαλισμό. Η συμβολή του σ. δέν έχει βέβαια μορφή έπιστημονικής εργασίας, αλλά προσφέρει μιá σειρά θέσεων που μπορούν και πρέπει νά συζητηθούν.

ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΕΜΕ: Κοινή Άγορά και Ελλάδα, Άθήνα 1976.

Ν.Β. Μπαουτίνα: Η οικονομική ολοκλήρωση στό σοσιαλιστικό σύστημα, έκδ. «Σταθμός», χχ. Παρουσίαση τής Κομεκόν.

ΠΑΣΟΚ (ΚΕΜΕΔΙΑ): Ελλάδα και Κοινή άγορά - ό αντίλογος, 2η έκδοση 1977 - Προλογίζει ό Κ. Σημίτης.

Κ. Χατζηαργύρη: Για μιá έλληνική έξωτερική πολιτική, έκδ. «Gutenberg», περ. 1975. Τό τρίτο μέρος εξετάζει τό θέμα τής ένταξης στην Ε.Κ.

Β. Τσιούνη: Η Ελλάδα στην Ευρώπη, Νοέμβριος 1976, όπον ό Γ.Γ. του Υπουργείου Έμπορίου διατυπώνει τήν κυβερνητική άποψη.

Ξ. Ζολώτα: Η Ελλάς στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, έκδοση τής ΤΕ, 1976.

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ (*Αντίλογος στον Κ. Βεργόπουλο*)

Του Θ. Σταθά

*Σέ πρόσφατο άρθρο του στο *Αντί* (5/3/77) με τίτλο «Τό προστατευτικό κράτος καί οί κοινωνικές συμμαχίες», ο Κώστας Βεργόπουλος επιχειρεί μία προσέγγιση στην επεξήγηση των διαμορφώσεων της κρατικής εξουσίας στην Ελλάδα την περίοδο 1945 – 52. Τό θέμα είναι πρωταρχικό γιά τήν έρμηνεία της όλης πορείας της αστικής εξουσίας στή χώρα μας κατά τή μεταπολεμική περίοδο. Η ανάλυση του ΚΒ όμως φανερώνει μία τάση αυθαίρετης έπιλογής καί τονισμού μεμονωμένων πλευρών του ζητήματος. Πιστεύω ότι ένας κριτικός αντίλογος θά προωθήσει αντικειμενικά τή συζήτηση της κρίσιμης εκείνης περιόδου.*

ΤΟ έρμηνευτικό οικόδομημα του ΚΒ χτίζεται πάνω σέ δυό βασικές αντίληψεις. Η μία είναι ή «περιθωριοποίηση» μεγάλων μαζών του πληθυσμού πού σωρεύονται στίς περιφέρειες του αστικού χώρου καί ένσωματώνονται κοινωνικά σ' αυτόν. Οί μάζες αυτές προσδιορίζουν τό πλαίσιο μέσα στό όποιο ξετυλίγεται ή διαδικασία γιά συγκρότηση της αστικής εξουσίας. Η δεύτερη αντίληψη είναι μία αντίθεση πού έκδηλώνεται στό έσωτερικό της αστικής τάξης, ανάμεσα στό «μικροκαπιταλισμό» καί τό «μεγαλοκαπιταλισμό». Η αντίθεση αυτή οδηγείται στό συμβιβασμό μέ τήν πολιτική έξισορρόπηση πού πραγματώνει ή κυβέρνηση Παπάγου.

ΤΟ ιστορικό – κοινωνικό σενάριο του ΚΒ έχει όπωσδήποτε έσωτερική συνοχή. Χρησιμοποιούνται καλά προσδιορισμένες έννοιες καί σχέσεις γιά νά εξαχθεί ή ζητούμενη λύση έξισορροπίας. Μά πρόκειται γιά συνοχή πλασματική πού βγαίνει από τήν έκλεκτική άναγνωση των δεδομένων της εποχής. Μιλούμε γιά μία εποχή στην όποια ξετυλίγεται καί κλείνει ή ένοπλη άνάμέτρηση, θεσμοποιείται τό καθεστώς των έκτακτων μέτρων, έκδηλώνεται τέλος ή πολύμορφη επέμβαση του Ιμπεριαλισμού στή χώρα μας. Μά ο Ιστορικός αυτός κατακλυσμός δέν βρίσκει θέση στην ανάλυση του ΚΒ. Παρά μόνο ή άνακάλυψη των ένδοαστικών αντίθέσεων του παρέχει τό νήμα της έξήγησης γιά τίς έξισορροπίες της αστικής εξουσίας. Τά υπόλοιπα ζητήματα παρακάμπτονται μέ τήν πρόταση ότι «ή έλληνική κοινωνία στίς άρχές των έτών 1950 έχει θέβαια λύσει τό πρόβλημα των βασικών πολιτικών έπιλογών...». Μήπως όμως ή υπό έξήγηση πολιτική άστάθεια ξεπηδά άκριβώς από τήν άπουσία συγκατάθεσης των λαϊκών μαζών σ' αυτές τίς βασικές έπιλογές; Δέν είναι αυτός ο ουσιαστικός παράγοντας πού τροφοδοτεί τή σύγχυση, τήν άστάθεια, τίς αντίθεσεις στό έσωτερικό της αστικής τάξης; Οί ταξικές σχέσεις είναι τό προσδιοριστικό στοιχείο γιά τίς ένδοαστικές άνωμαλίες καί μόνο μέ όργανική αναφορά σ' αυτό μπορεί νά έξηγηθεί σωστά ή συγκρότηση της αστικής εξουσίας.

ΜΕ τήν ήττα του ΔΣΕ καί τό ΚΚΕ στην παρανομία, δέν άλλοτριώνονται αυτόματα οί «ριζοσπαστικές διαθέσεις» των λαϊκών στρωμάτων. Άπλως άποδιοργανώνονται, χάνουν τίς διεξόδους πολιτικής τους έκφρασης. Μπορεί όμως εύλογα νά ύποτεθεί ότι μέ χίλιους τρόπους καί περιστασιακές όργανωτικές έκφράσεις, μέσα από τήν έπαφή τους μέ τά όργανα της εξουσίας, οί λαϊκές μάζες έκδηλώνουν αυτές τίς διαθέσεις τους καί τροφοδοτούν τήν κρίση στίς κορυφές της εξουσίας. Άκόμη, ή περιθωριοποίησή τους, δηλαδή ή έλλειψη προσβάσεων στα μέσα παραγωγής, δέν πρέπει μη-

χανικά νά έξισώνεται μέ τήν έξάλειψη της πολιτικής τους συνείδησης. Τά ζητήματα αυτά άπαιτούν φυσικά ιστορική έρευνα. (Π.χ. τί γινότανε σέ συνδικαλιστικές όργανώσεις, σωματεία καί συλλόγους, φοιτητικές ένώσεις κ.λπ.). Μόνο τέτοια έρευνα μπορεί νά έπιβεβαιώσει ή νά άναιρέσει τή βασική μά αυθαίρετη ύπόθεση του ΚΒ: ότι δηλαδή ο περίγυρος των ένδοαστικών αντίθέσεων συντίθεται από μία μάζα «ξεπεσμένων καί άταξινόμητων κοινωνικών ύπολειμμάτων», χωρίς, έννοείται, ουσιαστική ταξική συνείδηση, καί πού άπειλούν τήν έξουσία μόνο μέ τήν προοπτική αυθόρμητων τυφλών έκρήξεων.

● Άληθεύει άραγε ή ύπόθεση γιά τούς άγροτικούς πληθυσμούς πού στήριζαν τό άντάρτικο καί πού, γι' αυτό τό λόγο, ή άμερικάνικη έμπνευση στρατηγική του ξεριζώματος, τούς έσυρε στίς παρυφές των πόλεων; (Στρατηγική πού άργότερα βρήκε έκτενέστατη έφαρμογή στό Βιετνάμ).

● Άληθεύει γιά τούς ήρωικούς πληθυσμούς των συνοικιών της Άθήνας; Τόσο εύκολα ξεγράφει ή ιστορική μελέτη τή συνείδηση της πρωτόγνωρης ιστορικής του δύναμης από ένα κόσμο πού πλάστηκε μέσα σέ πολύχρονους άγώνες;

ΔΥΟ χαρακτηριστικά της έξουσίας προβάλλουν έντονα εκείνη τήν εποχή.

● Τό πρώτο είναι ο λαϊκισμός, πού φιγουράρει μάλιστα στην πολιτική βιτρίνα του Έλληνικού Συναγερμού. Ο λαϊκισμός έπιδέχεται έναλλακτικές έρμηνείες πού κάνουν περιττή τήν έπίκληση μιας αυτόνομης «μικροκαπιταλιστικής» δυναμικής. Μπορεί δηλαδή νά έρμηνευτεί σάν άναγκαία πολιτική προμετωπίδα πού στοχεύει στόν άποπροσανατολισμό. Στό επίπεδο των έκφρασμένων πολιτικών ύποσχέσεων μάλιστα, ο λαϊκισμός ίσοδυναμεί μέ τή μόνιμη άστική δημαγωγία καί μυθοποίηση της λαϊκής θέλησης. (Ο Παπάγος ύποσχότανε προεκλογικά τή λήθη του παρελθόντος!) Μπορεί έπίσης νά έρμηνευτεί σάν προβολή ενός τύπου κοινωνικής ύπαρξης του λαϊκού άτόμου πού άντιστρατεύεται τήν όμαδική πράξη, τή συσπειρωμένη κινητοποίηση, τούς κοινωνικούς άγώνες. Καί πού ύποθάλλει τόν άτομικό, μικροαστικό καταναλωτισμό. Η άναγκαία ύλική βάση μιας τέτοιας κατεύθυνσης είναι ή κυκλοφορία καί κατάλληλη διοχέτευση καταναλωτικών αγαθών – κλειδιών γιά τή διάχυση ενός καταναλωτικού πρότυπου. Υποθέτω ότι πρωταρχικό ρόλο έπαιξε έδω ή άμερικάνικη βοήθεια προωθώντας ένα όλόκληρο τρόπο ζωής, όχι μόνο μέσα από τήν κυκλοφορία των... αγαθών της βοήθειας, μά έπίσης μέσα από μία πολύπλευρη προπαγανδιστική διεύθυνση στην παιδεία, τήν ψυχαγωγία, καί γενικά τόν κοινωνικό περίγυρο των λαϊκών στρωμάτων. Καί σέ τούτο τό ζήτημα έπέχει ή ιστορική-κοινωνιολογική έρευνα.

Τό δεύτερο καί βαρυσήμαντο χαρακτηριστικό της έξουσίας είναι τό χτίσιμο καί ή πρωτοφανής λειτουργία των καταπιεστικών-τρομοκρατικών μηχανισμών του κράτους. Τούτο τό άγνοεί όλοτελα ή έρμηνεία του ΚΒ. Τό υπό συγκρότηση αστικό κράτος δέν φυλάκισε, βασάνισε, έξόρισε τίς έκατοντάδες χιλιάδες άριστερών μόνο γιά λόγους άντεκδίκησης. Η πελώρια καταπίεση λειτουργήσε γιά νά άποκεφαλίσει καί νά έξαρθρώσει τήν όργανωμένη ύλοποίηση των ταξικών διαθέσεων πού συνέχιζαν νά ύποβόσκουν καί μετά τήν ύποχώρηση του ΔΣΕ. Άλλιώς δέν μπορεί νά έξηγηθεί τό πλάτος καί ή μονιμότητα του καταπιεστικού μηχανισμού. Τό ότι ο μηχανισμός αυτός άποτελεσε άδιαίρετο στοιχείο της έξουσίας παρ' όλες τίς μεταπολεμικές πολιτικές μεταπτώσεις, τό ότι καί όταν άκόμα άποδυναμώνονται οί πολιτικές δομές της δεξιάς, ο μηχανισμός αυτός άσκησε άμεσα τήν έξουσία μέ τή μορφή της χούντας, οδηγούν στό έρώτημα:

Η έπιλογή του άστυνομικού κράτους σά μόνιμου στοιχείου της έξουσίας, τί αντικειμενικά περιθώρια άφηνε γιά τούς έλιγμούς των διάφορων αστικών μερίδων;

ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟ στοιχείο συμφωνίας όλων των μερίδων της αστικής τάξης ήταν άκριβώς αυτός ο τρομοκρατικός μηχανισμός. Καί αυτή ή κοινή άποδοχή άποτελούσε τό έπίκεντρο της δυναμικής του πολιτικού συμβιβασμού, πού όμως ο ΚΒ άποδίδει σέ σταθμίσεις πού κάνει τό κράτος γύρω από τήν έκβαση της αντίθεσης «μικρο-» καί «μεγαλο-» καπιταλισμού. Η έχτίμηση των αντικειμενικών περιθωρίων άνάγεται τελικά σέ ένα στοιχείο-όγκόλιθο πού παραλείπεται από τίς αναλύσεις του ΚΒ: Τήν Ιμπεριαλιστική επέμβαση, τό θρόνιασμα άμερικάνων «συμβούλων» σ' όλο τό πλάτος του κρατικού μηχανισμού. Εύκολα έπιβεβαιώνεται ότι εκείνη τήν εποχή ή έξουσία άσκεϊται άμεσα από τήν άμερικάνικη άποστολή. Ο προύπολογισμός χρηματοδοτείται μέ δολάρια. Ο στρατός καί τά σώματα άσφάλειας ένσωματώνονται στό σύστημα παγκόσμιας Ιμπεριαλιστικής έπικυριαρχίας των ΗΠΑ. (Βλέπε έκστρατεία Κορέας). Αυτά δέν συμβιβάζονται μέ τήν εικόνα του κράτους πού φτιάχνει ο ΚΒ. Εκείνος θέλει τό κράτος παράγοντα άυτόνομημένο

πού συμπαθεί μὲν τὸ «μικροκαπιταλισμό», σταθμίζει ὅμως καὶ τίς συνέπειες ἑνὸς διεθνούς ἀποκλεισμοῦ τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὸ κοσμοπολίτικο κεφάλαιο, τὸ «μεγαλοκαπιταλισμό». Κι ὅμως, ὄχι στὰ 1952 πού ἐννοεῖ ὁ ΚΒ, μὰ ἤδη ἀπὸ τὰ 1947 - 48 τὸ κράτος αὐτὸ ἔχει καθαρὰ ἐπιλέξει, μὲ τίς ἑλληνοαμερικάνικες συμφωνίες, τὴν ἐνσωμάτωση τῆς οἰκονομίας στὸ διεθνὲς καπιταλιστικὸ σύστημα, σάν τὸ ἀναγκαῖο ἀντάλλαγμα τῆς ἀντικομμουνιστικῆς βοήθειας. Συμπεραίνεται ἐπομένως ὅτι τὰ περιθώρια γιὰ «συμπάθειες» καὶ διαιτητεύσεις ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ κράτους ἦταν σχεδὸν ἀνύπαρχτα. Ἡ παρουσίαση τοῦ ΚΒ εἶναι ἐπιστημονικὰ ἀμφίβολη γιατί αὐτὸς βλέπει τοὺς προσδιορισμούς τῆς ἐξουσίας νὰ ρέουν ἀπὸ τὰ κάτω, τίς διαθέσεις τοῦ «μικροκαπιταλισμοῦ», ἐνῶ διαπιστώνουμε ὅτι ἔρρεαν ἀπὸ τὰ πάνω, ἀπὸ τίς θελήσεις τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ κυριότερα.

Ὁ «ΜΙΚΡΟΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ» ἀποτελεῖ τὸ λογικὸ βᾶθρο ὄλων τῶν ἐρμηνειῶν τοῦ ΚΒ. Ἡ κοινωνικὴ προέλευση τοποθετεῖται στὸν πλουτισμὸ τῆς κατοχῆς. Ἡ ὕλική του βάση στὸ μικροεπιχειρηματικὸ κύμα τῆς περιόδου. Ἡ κοινωνικὴ του προοπτικὴ, συνυφασμένη μὲ τὴν κρατικὴ προστασία, τὸν φέρνει σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ «μεγαλοκαπιταλισμό». Ὑπονοεῖται μιά ἱστορικὴ αὐτονομία τοῦ «μικρο-» σὲ σχέση μὲ τὸ «μεγαλοκαπιταλισμό». Μὰ ἐδῶ ἀνακύπτουν προβλήματα.

1ο ΠΡΟΒΛΗΜΑ: Εἶναι ξεκάθαρη ἡ τομὴ ἀνάμεσα στὰ «νεόπλουτα» στρώματα τῆς κατοχῆς καὶ στὰ μεγαλοαστικὰ στρώματα; Ὁ κατοχικὸς πλουτισμὸς προήλθε ἀπὸ ὀλόκληρο πλέγμα οἰκονομικῶν λειτουργιῶν. Ἄρχιζε ἀπὸ τὴ μαυραγορά στὸ λάδι καὶ τέλειωνε στὴν παραγωγή πολεμικοῦ ὕλικου καὶ μεταλλευμάτων. Ἡ συμμετοχὴ ἢ μὴ τῶν μεγαλοαστικῶν στρωμάτων στὸ πλέγμα αὐτὸ περιμένει ἱστορικὴ ἐξακρίβωση. Ἄς θυμηθοῦμε ὅμως ὅτι ἐπὶ Μεταξᾶ εἶχαν πολὺ συσφιχθεῖ οἱ ἑλληνογερμανικὲς οἰκονομικὲς σχέσεις. Ἀσφαλῶς λοιπὸν προϋπήρχε τοῦ πολέμου μιά μερίδα μεγαλοαστῶν πού σχετιζόταν μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ πού στὴν κατοχὴ θὰ εἶχε προτεραιότητα στὴν ἀπόσπαση τῆς εὐνοίας τους. Φυσικά, πρέπει νὰ δημιουργήθηκαν καὶ νεόπλουτα στοιχεῖα, κυριότερα μέσα ἀπὸ τὴ σφαῖρα τῆς κυκλοφορίας, πού κατὰ κανόνα προσφέρει εὐκαιρίες εὐκόλου πλουτισμοῦ, περισσότερο δὲ σὲ συνθήκες μαύρης ἀγορᾶς καὶ λαϊκῆς δυστυχίας. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει ὅτι τὰ στρώματα αὐτὰ ἦταν κατ' ἐξοχὴ μεταπρατικά καὶ ὄχι μικροβιομηχανικοῦ χαρακτήρα.

2ο ΠΡΟΒΛΗΜΑ: Τὰ νεόπλουτα στρώματα τῆς κατοχῆς, σάν τμήμα πιά τῆς ἀστικῆς τάξης, μειονεκτοῦν. Οὔτε τίς διεθνεῖς διασυνδέσεις ἔχουνε, οὔτε ἴχνος νομιμότητας τὰ καλύπτει, ἀφοῦ συνδέονται μὲ τὴ στιγματισμένη κατοχικὴ ἀρπαγὴ. Ἀπὸ αὐτὸ τί συμπεραίνουμε; ὅτι τὰ στρώματα αὐτὰ, ὅπως ὑποθέτει ὁ ΚΒ, προσανατολίστηκαν σὲ μιά κλειστὴ ἀνάπτυξη, περιχαρακωμένη ἀπὸ τὸ διεθνὲ καπιταλισμό, ἢ ὅτι, ἀντίθετα, πρωτοστάτησαν στὸ ἀνοιγμα τῆς οἰκονομίας στὸν ἀμερικάνικο ἱμπεριαλισμό; Ἡ δευτέρη ἐρμηνεῖα εἶναι εὐλογη. Στὸ βαθμὸ πού τὰ στρώματα αὐτὰ ἦταν μεταπρατικά, ἡ κλειστὴ ἀνάπτυξη δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἐκφράσει. Ἡ ἐνσωμάτωση στὸν ἱμπεριαλιστικὸ μηχανισμό τὰ βοηθᾶ νὰ ξεπεράσουν τὴ μειονεξία τους: Τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὴ ροὴ ἀμερικάνικων δολλαρίων. «Νομιμοποιοῦνται» μὲ τὴν προστασία τοῦ ἀμερικανόπνευστου τρομοκρατικοῦ μηχανισμοῦ.

3ο ΠΡΟΒΛΗΜΑ: Πόσο ὁμοιογενὲς εἶναι τὸ μικροεπιχειρηματικὸ κύμα; Ποιὰ βαρύτητα ἔχει σ' αὐτὸ ἡ βιοτεχνικὴ παραγωγή; Τὸ βιοτεχνικὸ μαγαζὶ κινεῖται κύρια ἀπὸ τὴν προσωπικὴ ἐργασία τοῦ ἰδιοκτήτη καὶ μελῶν τῆς οἰκογένειάς του. Ἀπαιτεῖ ἐλάχιστο κεφάλαιο. Στὴ φάση τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ ἡ βιοτεχνικὴ παραγωγή ἐμφανίζεται στοὺς περιθωριακοὺς χώρους τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπέχει τὸ μεγάλο κεφάλαιο. Τροφοδοτεῖ ὅμως τὴ συσσώρευση τοῦ μεγάλου κεφαλαίου μὲ τὸ μηχανισμό τῆς ἄνισης ἀνταλλαγῆς καὶ τὴ μεσολάβηση τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ τραπεζικοῦ κεφαλαίου. Στὸ βαθμὸ ἐπομένως πού τὸ μικροεπιχειρηματικὸ κύμα περιέχει τέτοια βιοτεχνικὴ διόγκωση, δὲν στέκει ἡ ἐρμηνεῖα του σάν δείκτη ἀνόδου νέων ἀστικῶν στρωμάτων. Κι οὔτε στέκει ἡ ἐρμηνεῖα του σάν πηγὴ μιάς αὐτόνομης δυναμικῆς, πρὶν τουλάχιστο ἐξακριβωθεῖ ἡ ἐξάρτηση τῆς βιοτεχνίας ἀπὸ τὸ ἐμποροτραπεζικὸ κεφάλαιο.

4ο ΠΡΟΒΛΗΜΑ: Τί ἐξηγεῖ τὴν ἐπενδυτικὴ ἀποχὴ τοῦ μεγάλου κεφαλαίου, πού ἀποβαίνει καὶ σὲ τροχοπέδη γιὰ τὴν ἐπίλυση τῆς πολιτικῆς κρίσης; Βασικὸ αἶτιο εἶναι ἡ ὀξύτητα τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων τῆς ἐποχῆς. Μιά ἐργατικὴ τάξη προσανατολισμένη στὴ σύγκρουση δὲν χειραγωγεῖται εὐκόλα στὰ πλαίσια τῶν καπιταλιστικῶν συμβάσεων μισθωτῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συμβολαίου ταξικῆς συνεργασίας. Πρόκειται γιὰ ἔλλειψη τῶν ὑποκειμενικῶν ὄρων κοινωνικῆς πειθαρχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης στὸν καπι-

ταλιστικὸ τρόπο παραγωγῆς. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ὄψη θεωρούμενος ὁ κοινωνικὸς ρόλος τοῦ συμπλέγματος «μικροβιομηχανικός καπιταλισμός - κράτος» διευκρινίζεται: Τὸ σύμπλεγμα αὐτὸ εἶναι τὸ ἱστορικὸ ἔμβολο, ἡ πρωτοπορία τῆς ἀστικῆς τάξης στὴ διαδικασία χειραγωγῆσης τῶν ἐργαζομένων στρωμάτων. Ἡ μικροβιομηχανικὴ ἐπιχείρηση βάζει ἀπὸ τὴ φύση τῆς ἐμπόδια στίς συνδικαλιστικὲς συσπειρώσεις καὶ ἐπιτρέπει τὴν καλύτερη ἀστυνόμευση στὸν τόπο δουλειᾶς. Αὐτὸ τὸ πλεονέκτημά της ὅμως ἐξανεμίζεται μόλις τὸ ἔργο τῆς χειραγωγῆσης προχωρήσει, γιατί τότε ἀκριβῶς ἀνοίγει ὁ δρόμος γιὰ τὸ μεγάλο κεφάλαιο. Θὰ ἦταν ἱστορικὰ σωστότερο νὰ πούμε ὅτι τὸ μεγάλο κεφάλαιο δὲν τηρεῖ στάση ἀποχῆς, μὲ τὴν ἐννοια πού αὐτὴ παίρνει γιὰ χώρους βιοτεχνικῆς παρουσίας, ἀλλὰ *στάση ἀναμονῆς*.

5ο ΠΡΟΒΛΗΜΑ: Κατὰ τὸν ΚΒ, ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στοὺς προσανατολισμούς τοῦ κράτους πού ἀντίστοιχα πρῶτου ὁ «μικρο-» καὶ ὁ «μεγαλοκαπιταλισμός» εἶναι τούτη: Ὁ πρῶτος προσβλέπει στὴ λειτουργία τοῦ προστατευτικοῦ κράτους. Ὁ δεύτερος προσδιορίζει τὴν κρατικὴ λειτουργία μέσα στὰ ἐπιτρεπτά ὅρια μιάς φιλελεύθερης οἰκονομίας στὴν ὁποία τὸ θᾶρος τῆς ρύθμισης τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων πέφτει στοὺς μηχανισμούς τῆς ἀγορᾶς. Πάντα κατὰ τὸν ΚΒ, ἡ ἀντίθεση ὁδηγεῖται σὲ συμβιβασμὸ πού ὅμως ἀποβαίνει τελικὰ στὸ «θρίαμβο τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξης». Κατὰ τὴν ἴδια ἐπομένως ἀποψη, πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπικράτησε ἡ φιλελεύθερη πρακτικὴ τῆς κρατικῆς λειτουργίας. Ὁ «κρατικὸς συνδικαλισμός», τὸ μισοκρατικὸ μονοπωλιακὸ τραπεζικὸ σύστημα, οἱ τεράστιες ἐργολαβίες δημόσιων ἐργων, οἱ ἐκχωρήσεις προνομιῶν ἐκμεταλλεύσεων στὸ κοσμοπολίτικο - ἐφοπλιστικὸ κεφάλαιο, τέλος οἱ νεοαποικιακὲς συμβάσεις μὲ τὰ πολυεθνικὰ μονοπώλια, δὲν φανερώνουν κάποια φιλελεύθερη οἰκονομία μὲ κράτος-ὀπισθοφυλακὴ. Φανερώνουν ἕνα κράτος ὑποχείριο στο μονοπωλιακὸ κεφάλαιο καὶ συνυφασμένο μὲ τίς ἀνάγκες συσσώρευσής του.

Κεραμικά

ἀπὸ τὸ ἐργαστήριο

“ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ,,

**Φτιαγμένα μὲ κέφι καὶ ἀγάπη
σὲ καινούργιες πάντα φόρμες καὶ σχέδια
ἐκλεκτὰ δῶρα γιὰ τοὺς ἀπαιτητικούς
φίλους σας.**

**Θὰ τὰ βρῆτε στὸ ἐργαστήριο,
Φανερωμένης 48 - Χολαργός
τηλ. 65.21.725**

**Στὴ Θεσσαλονικὴ ἀντικείμενα
τοῦ ἐργαστηρίου θὰ βρῆτε
κατ' ἀποκλειστικότητα στὸ μαγαζὶ
“ἀντικείμενο,, Δημητρίου Γούναρη 30.**

«Νά ποῦμε τήν ἀλήθεια στό λαό...»

Τοῦ Γιάννη Μανούσακα

Ὁ Γιάννης Μανούσακας, παλιός Ἀκροναυπλιώτης ἀγωνιστής, δέν χρειάζεται σήμερα παρουσίαση: εἶναι πολύ γνωστός πιά, στό πλατύ ἀναγνωστικό κοινό, ἀπό τό βιβλίο του «Ἀκροναυπλία - θρύλος καί πραγματικότητα» (Ἐκδ. Καπόπουλος, 1975).

Τόν τελευταῖο καιρό κυκλοφόρησε ἕνα βιβλίο τοῦ Βασιλάκη Μπαρτζώτα. «Κι ἄστραψε φῶς ἡ Ἀκροναυπλία» τό νομάτισε καί κεῖ μέσα ἔχει πλῆθος κατηγορίες γιά τό ἄτομό μου καί τό Β. Γιαννόγκωνα (γιά μένα τίς πιό πολλές) γιατί λέει τόν κατηγορήσαμε στά βιβλία μας «Ἀκροναυπλία». Τά εἶπαμε κι ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος, καί πολλά ἄλλα κακά ἐποιήσαμε γράφοντας. Ἄς πῶ ἐδῶ ὅτι οἱ δύο μας μετροῦμε 150 χρόνια ζωῆς κι ὅτι ἀπό αὐτά, τά 50 τά ζήσαμε στίς φυλακές καί τά στρατόπεδα, ἔξω βέβαια καί τίς λίγες δεκάδες τῆς παράνομης ζωῆς μας μέ ὅλα τά θάνατα καί τούς καημούς τῆς.

Ἐλόγου μου Βασιλάκη γέρος πιά καί ἀγράμματος, σάν ἐπίασα τό κοντύλι γιά νά μιλήσω μέ τό λαό νιώθοντας τίς εὐθύνες μου, πρῶτα ἔκανα ἕνα παζάρι μέ μένα τόν ἴδιο: εἶναι γραμμένο κιόλας αὐτό τό συμφωνητικό στόν πρόλογο κάποιου κεφάλαιου τοῦ ἄλλου μου βιβλίου, τοῦ «Χρονικοῦ», πού αὐτό πρῶτο ἀπ' τήν «Ἀκροναυπλία» μου κυκλοφόρησε. Γιατί ὅταν μιλάμε στό λαό πού τοῦ τά ζητήσαμε ὅλα, μᾶς τά ἔδωσε ὅλα καί τοῦ τά καταστρέψαμε ὅλα, ἔξόν ἐκεῖνα τά ἀκριβά, τά ἀνέγγιχτα, πού κατοικοῦνε μέσα βαθιά στήν ψυχὴ του καί πού ἐσένα, Βασιλάκη, ἐκεῖνα τά ἀνέγγιχτα δέν ἄγγιξαν ποτέ τήν ψυχὴ σου, δέ γίνεται παρά νά τοῦ ποῦμε τήν ἀλήθεια. Νά πῶς ὀρκίστηκα τότες, πριχού δηλαδή ἀπό δέκα χρόνους πού πήρα τό καλαμάρι νά ζωγραφίσω λέξεις: «Νά εἶμαι σέ ὅ,τι θά γράψω δίκαιος. Νά μὴν ἔχω πάθος στήν κρίση μου, ὅταν κρίνω ἀνθρώπους καί καταστάσεις. Νά μὴ φοβᾶμαι πῶς θά κακοπάθω ἀπ' ὅποια μεριά, ὅταν θά λέω τήν ἀλήθεια. Νά μὴ φοβᾶμαι ὡς καί τό θάνατο. Νά μὴ θγάλω ἔξω τόν ἑαυτό μου σέ ὅ,τι ἔφταιξα, στό τόσο κακό πού κάναμε σ' αὐτόνε τόν τόπο». Μ' αὐτόνε τόν ὄρο στή σκέψη καί στήν ψυχὴ ἔγραψα ὅ,τι ἔγραψα γιά τήν κακὴ πολιτεία σου ἐνάντια στοὺς ἀγωνιστές ἐκείνου τοῦ στρατοπέδου τῆς Ἀκροναυπλίας, κι ἔγραψα λίγα, δέ σέ ἀδίκησα. Ἐνα κίνημα τό καταστρέψετε, κι ἐμᾶς πού ἤμαστε στήν πρώτη γραμμὴ μᾶς βασανίσετε, μᾶς λασπώσετε, μᾶς φακελώσετε, μᾶς ποτίσετε «αἶμα, χολή καί ὄξος»...

***

Ὁ Μπαρτζώτας ἐκυκλοφόρησε αὐτό τό βιβλίο του, πρόσφατα γραμμένο, ἀπάντηση στό δικό μου τήν «Ἀκροναυπλία - θρύλος καί πραγματικότητα». Τό λέει κι αὐτός ἔτσι ἐνῶ δέν θά τοῦ ταίριαζε νά εἰπωθεῖ ἀλλιῶς παρά «κραυγές», γιατί κιόλας κραυγές ἀπόγνωσης εἶναι, ἀφοῦ δέν καταφέρνει οὐδέ στό ἐλάχιστο ν' ἀνατρέψει ὅ,τι εἶναι γραμμένο τόσο στό δικό μου βιβλίο ὅσο καί στοῦ Β. Γιαννόγκωνα. Ἄρχισε μέ τίς λάσπες καί βέβαια θά τοὺς ρίξει, σ' αὐτά καί σ' αὐτινοὺς πού μέ τό αἶμα τῆς ψυχῆς τους τά γράφανε, λάσπες μπόγια ὀλόκληρα... «Παλιά μου τέχνη κόσκινο». Ἀλλά ἔπρεπε νά ἔχει μάθει ὅτι ἡ ἀλήθεια μοιάζει μέ τό διαμάντι πού καί μέσα στή λάσπη κρατάει τή λαμπεράδα του, ὕστερις ἢ λάσπη ἄργά ἢ γρήγορα θά ξεραθεῖ καί πάει... Ἦσουν, Μπαρτζώτα, καθοδήγηση τοῦ στρατοπέδου καί οἱ κλεισμένοι ἀγωνιστές ἀπ'

τό φασισμό κεῖ μέσα, ὑπόφεραν διπλά: ἀπό τοῦ φασισμοῦ, τῆ δική σου καί τῆς λεγόμενης κοιματικῆς ἐπιτροπῆς τήν τυραννία, καί μέσα κεῖ θανατώθηκε ἡ ἐσωκοιματικὴ δημοκρατία μέ τίς φριχτότερες συνέπειες γι' αὐτό τό στρατόπεδο μᾶ καί γιά ὀλόκληρο τό λαϊκό κίνημα πού ἔδωσε ἀμέτρητες χιλιάδες νεκρούς καί πισωγύρισε γι' ἀπρόβλεπτα χρόνια... Ἐλόγου σου, Μπαρτζώτα, πού ἦσουν ὁ πρῶτος στό στρατόπεδο, γίνηκες καί ἀπό τοὺς κατάπρωτους (ὁ ἕνας ἀπό τοὺς πρῶτους τρεῖς) στήν καθοδήγηση τοῦ Κ.Κ.Ε., κι ἀπό κοντά ὅλη ἡ κοιματικὴ ἐπιτροπὴ, τόσο στήν κατοχικὴ καθοδήγηση, ὅσο καί στήν ἐμφυλιοπολεμικὴ, πού καί στή μιά καί στήν ἄλλη, ἀπό λάθος σέ λάθος, ἀπό ἦττα σέ ἦττα, ὀδηγήσετε τό λαϊκό κίνημα στήν καταστροφή...

Καταδικασμένοι τώρα ἀνέκκλητα ἀπό τήν ἱστορία τοῦ τόπου, ἔπρεπε νά ζητήσετε συγγνώμη ἀπό τόν ἑλληνικό λαό καί νά σωπάσετε, ἀφοῦ σᾶς λείπει τό θάρρος - καί πῶς γίνεται νά ἔχετε; - νά τεροματίσετε... Ὅτι βασανίσετε καί δολοφονήσετε κομμουνιστές καθὼς καί τό κόμμα τους τό ἴδιο.

Παραδέχομαι πῶς ὁ Μπαρτζώτας εἶναι ἄσος - ὅπως τόν ξέραμε στό στρατόπεδο - στό νά κάνει τό ἄσπρο μαῦρο, καί μάλιστα στό βιβλίο του φαίνεται νά εἶναι βελτιωμένος. Ἡ ἱστορία ὅμως, πού δέ χαρίστηκε σέ ἕνα Στάλιν, δέν θά χαριστεῖ καί σ' ἕνα τόσο δά μικρούλικο Σταλινάκι.

Καί τόλμησε αὐτό τό σταλινίδιο νά μιλήσει σέ βιβλίο καί τάχατες νά ὑπερπισιστεῖ ἀπ' ἐκεινοὺς πού μέ πόνο καί μέ δάκρυ μίλησαν γιά τήν τραγωδία πού μᾶς ἔριξε μιὰ καθοδήγηση πού περίμενε νά γενεῖ τό σύμφωνο Μολότωφ - Ρίμπετροπ συμμαχία, γιά νά μᾶς θγάλουν οἱ Γερμανοὶ φασίστες!... Ἐνῶ οἱ πόρτες ἦταν ἀνοιχτές καί γιά ἕνα ἀκόμα μήνα φρουρούσαμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτοὺς μας μὴ λάχει καί λακίσει κανεῖς.

Καί ἀκόμα ὁ Μπαρτζώτας μιλάει στό βιβλίο του «Κραυγές», τό πῶς γίνηκε ἡ ἀπελευθέρωση τῆς πρωτεύουσας ὅταν τήν ἄδειασαν οἱ Γερμανοὶ μέ τό ραχάτι τους ἀντουφέκιστοι, πού αὐτός τότες ἦταν ὁ γραμματέας τῆς Ἀθήνας. Ποιός ἀπ' ὅσους ἀκροναυπλιῶτες ζοῦμε ὡς τώρα δέ θυμᾶται τό Βασιλάκη νά ὀρνεῖται, τότες πού κατέβαινε αὐτὴ ἡ κατάρα ὁ πανίσχυρος γερμανικός στρατός πού εἶχε σαρώσει Εὐρώπη καί Βαλκανικὴ, γιατί, λέει, «αἱ Ἀθηναῖοι δέν ὀργάνωσαν τήν ἄμυνα τῆς πολιτείας, γιατί δέν ἔριξαν ἔστω καμπόσες ντουφεκιές γιά τήν τιμὴ τῶν ὀπλων»... Νάτε τώρα, γιά νά κάνετε λίγο καί τὴ γνωριμία σας μέ τόν ἄνθρωπο, τί θυμήθηκε γιά νά μιλήσει στό βιβλίο του καί ἔξω τοῦ στρατοπέδου: Ἀποβραδὶς τῆς ἀποχώρησης ξαμόλησε ὡς ἑκατό συνεργεῖα μέ μπογιές καί πινέλα ὄχι γιά νά γραφοῦνε σινθήματα καλώντας τόν ἐφεδρικό ΕΛΑΣ καί τό λαό νά κολοβώσουν τό χιτλερικό στρατό στήν ἀποχώρησή του, ἀλλά γέμισαν τά ντουβάκια τῆς Ἀθήνας μέ τό «ΖΗΤΩ Ο ΦΑΝΗΣ», τό ψευδώνυμό του. Μά αὐτό, Μπαρτζώτα, ἦταν ἐκεῖνη τὴ στιγμή τό πρόβλημα γιά τήν Ἑλλάδα; Αὐτὴ εἶναι συμπεριφορὰ ἀνθρώπου ὑπανάπτυχτου καί ὄχι πολιτισμένου. Γιατί συμπεριφέρθηκε ἔτσι καί ἔπαιξε τό ρόλο - ἐσύ ὁ πρῶτος - ὀπισθοφυλακῆς τους. Γιατί σάν καθοδήγηση τοῦ ΚΚΕ δέν ὀργανώσετε τό χτύπημα καί τό κολόδωμα τῶν Γερμανῶν σέ ὅλη τήν Ἑλλάδα, γιά νά στελιώσομε ἔξουσία, καθὼς ξέρετε κιόλας ὅτι θά τασσόταν ἀπέναντι τῶν γιουγκοσλάβων παρτιζάνων, ἀπέναντι τοῦ Κόκκινου στρατοῦ; Τί ἦσουν ἄρα τέλος πάντων, Μπαρτζώτα; Ἀντισοβιετικός ἦσουν; Ἀγγλόφιλος ἦσουν; Μιζι τους ἦρθες σέ συμφωνία καί μέ τί ἀνταλλάγματα; Νά ποῖο θά εἶναι τό ἀντικείμενο τῆς ἱστορίας, κι ὄχι αὐτό πού ζητᾶς στό βιβλίο σου: Νά ἔξεταστε ἡ περίπτωση τῆς Ἀκροναυπλίας ὅταν δέν θά ἔχει μείνει οὔτε μισός Ἀκροναυπλιώτης στή ζωὴ! Ὁ Στάλιν ἔγραφε τήν ἱστορία ὅπως αὐτός τήν ἤθελε, ἀλλά ἡ ἱστορία τήν ἔσθησε κείνη τήν ἱστορία... Ἡ ἴδια τύχη περιμένει καί τά δικά σου ἱστορήματα, πού εἶναι κατὰ τά μέτρα καί τά συμφέροντά σας. Οἱ γιουγκοσλάβοι παρτιζάνοι ἔδωσαν 2700 νεκρούς καί πιό πολλοὺς τραυματίες νά λευτερώσουν τό Βελιγράδι ὅταν ὁ Κόκκινος στρατός τό ζύγωνε. Γιατί ἐσεῖς, Μπαρτζώτα, δέν κάνετε τό ἴδιο γιά τήν Ἀθήνα; Καί οἱ ρουμάνοι κομμουνιστές -

βάσω στοίχημα ότι ο Φάνης θα σκεφτεί: «γιατί νά μιλάει τούτος για Γιουγκοσλάβους και Ρουμάνους μυρίζει αντισοβιετικός – και οι ρουμάνοι λοιπόν κομμουνιστές, μέ σκληρές μάχες πού τούς στοίχισαν χιλιάδες νεκρούς κι άλλα θύματα, κατάλαβαν τό Βουκουρέστι όταν ο Κόκκινος στρατός είχε κιόλας καβαλήσει τά Καρπάθια και ξεχυνόταν στους κάμπους της Βλαχιάς και τό ζύγωνε. Έσύ, Μπαρτζώτα, καθώς και οι άλλοι της ήγεσίας είσαι υπόδικος της ιστορίας. Δέν μπορείς έσύ νά μιλάς ότι υπερασπίζεσαι τό κίνημα και τούς αγωνιστές, πού έσύ όλα αυτά και τά άγια τά κακοποίησες.

Έμεις οι άγράμματοι γέροι, μέ τά βιβλία μας, τούς αγωνιστές και τό κίνημα υπερασπιζόμαστε και στιγματίσαμε έσένα, νεώτερο Μαυροκορδάτε, όπου δέν άφησες αγωνιστή από τόν Άρη, τό Μάρκο, ως τό Γιαννούλη και τόν οχδοντάρη Γιαννόγκωνα νά μήν τότε λερώσεις. Μά τί είσαι σύ τέλος πάντων; Καρφώνεις τόν Ίωαννίδη και του φορτώνεις όλες τίς ευθύνες πού αυτός σέ ανάδειξε, φεύγοντας, γραμματέα του στρατοπέδου, ότι αυτός μόνος του ευθύνεται πού μας κρατήσετε κει μέσα, και τό ίδιο καρφώνεις τόν Κολιγιάννη πού έσύ σάν πρώτο χέρι σου τόν έκανες γραμματέα της ομάδας. Τόν Άποστόλου, αυτόν τόν ωραίο, τόν έργο και πάμφτωχο, τόν θέλεις αναθεωρητή, αλλά σέ λίγο θα διευθύνει τό θεωρητικό όργανό μας, τήν ΚΟΜΕΠ. Κατηγοράς τόν Πουλιόπουλο πού πέθανε σάν ήρωας ότι δήθεν έδειλιασε μπροστά στο απόσπασμα... Άλλά, Μπαρτζώτα, άς υποθέσουμε πώς δείλιασε ο Πουλιόπουλος τίς σφαιρες... δέν είναι τάχατες άξιος συμπόνιας, έσύ τί είσαι; δέ νιώθεις μέσα σου τίποτα καλό αίστημα νά λυπηθείς έσύ ο ήρωας ένα δειλό;... Σέ μένα, Μπαρτζώτα, όπως σέ ξαναγνώρισα μέσα απ' τό βιβλίο σου φαντάζεις τεράστια ύαινα, πού λυσσασμένη από πείνα όσμίζεται τόν άνεμο πάνω απ' τούς τάφους των συντρόφων σου, πού ο ίδιος έσύ άνοιξες. Και θέλω έδω νά σέ ρωτήσω τί έγιναν ο Γάκης και ο Καπένης πού αναθιδάνεις στο βιβλίο σου, για φραξιονιστές και όργανα του Μανιαδάκη; Γιατί δέν άπαντάς όταν έσένα κατηγορούν ότι όταν έγινες καθοδήγηση του ΚΚΕ διάταξες τή δολοφονία τους όντας ο Σταύρος ο Γάκης τότες άρχηγός του άντάρτικου του ΕΛΑΣ στο Πήλιο; Πρέπει, Μπαρτζώτα, νά αίστανθείς ότι ήσουν ένας από τούς

τρεις πρώτους πού πήρατε τήν άπόφαση νά πάτε στην έπαίσχυντη Βάρκιζα και μας παραδώσετε, τριακόσιες χιλιάδες αγωνιστές, δεμένους νομικά χεροπόδαρα στους ξένους και στους δοσίλογους και σείς πανάθλιοι μέ τήν ήθική άυτουργία – πρωτάκουστο στην ιστορία των κινημάτων όλου του κόσμου – βγάλετε τήν άφεντιά σας έξω, χωρίς νά έχετε λίγο φιλότιμο νά ζητήσετε συγγνώμη απ' τόν ελληνικό λαό πού έτσι καταντήσετε τά παιδιά του και νά σωπάσετε...

Ύστερα, Μπαρτζώτα, μιλάεις μέ ύπονοούμενα και κοκορέβεσαι ήρωας για κιγκλίδες και κινδύνους, έσύ ο φουσκωμένος από τά λίπη σέ μας τούς φουσκωμένους απ' τήν άδιταμίνωση της πείνας, πού ήσουν πάντα κρυμμένος σ' ένα κελί μέ τόν κοντούλη;

Πρέπει, Φάνη, νά συνηθίσεις και νά μή μιλάς έσύ για τά τέτοια. Πού νομίζεις ότι θρυσκόμαστε; σέ κανένα Μπούλκες για νά μας στείλεις σέ κάποιο «φεστιβάλ του Δουνάβεως»;... Μήπως θέλομε μεις, κύριε, πού δίχως τήν άδειά σου και τή λογοκρισία σου πήραμε τό κοντύλι νά μηδενίσουμε έσάς πού κείνα τά χρόνια κυβερνήσετε τό κίνημα και τό θουλιάξετε και αντί νά πάτε όπως έπρεπε και σείς σούμπιτοι, γίνηκε όπως συμβαίνει πάντα μέ τ' άλαφριά στίς φουρτούνες – μείνετε στον άφρό για νά τό πάτε και σ' άλλες καταστροφές και σ' άλλες ήττες, αλλά και πάλι τό έργο σας δέν τέλειωσε ως πού κομματιαστήκατε έσείς οι ίδιοι πού τό οδηγούσατε, κάνοντάς το κι αυτό ξεσκήδα – κι «έχει ο θεός»...

Ύστερα, Βασιλάκη, έσύ και οικογένεια έφτιαξες και παραδάκι έχεις, ίσως και στέγη. Για ρώτησε όμως και κείνους τούς συντρόφους σου πού ζήσανε δέκα και είκοσι χρόνια άκόμη φυλακή κι άλλα θάσανα, κι έμειναν έργοι... Κι αντί νά σκεφτείς τούς δόλιους αυτούς, είπες σέ συνέντευξη πώς ήθελες νά ρθείς στην Ελλάδα νά σφίξεις τό χέρι και νά κουδεντιάσεις μέ τούς στρατηγούς πού σέ νικήσανε... Και πώς ότι «λέγεται πώς αν έρθει ο Φάνης στην Ελλάδα... θα κάνει τήν επανάσταση...» αλλά πώς ότι...». Και νομίζεις πώς είμαστε κολίγοι στο Νιχτερέμι... Και πολλά άλλα μας λέει ο Φάνης, πού μας κάνει νά θυμούμαστε τό σεβαστό μας ήρωα του Θεοβάντες...

ΑΛΒΑΝΙΑ

(30 χρόνια λαϊκής έξουσίας)

Έκδοση του Πανεπιστημίου των Τιράνων

- Η κοινωνικο – οικονομική καθυστέρηση πριν τήν απελευθέρωση
- Η εγκαθίδρυση λαϊκής έξουσίας, πρώτοι επαναστατικοί μετασχηματισμοί, δημιουργία σοσιαλιστικού τομέα οικονομίας
- Η ανάπτυξη της βιομηχανίας
- Η ανάπτυξη της γεωργίας πάνω σε σοσιαλιστικές βάσεις
- Έπενδύσεις, οικόδομηση της υλικότεχνικής βάσης του σοσιαλισμού
- Η ανάπτυξη της εργατικής τάξης
- Άνοδος του βιοτικού και πολιτιστικού επιπέδου του λαού
- Διεθνής κατάσταση και έξωτερική πολιτική της Λ.Δ.Α.

Μιά έντυπωσιακή γνωριμία μέ τήν άγνωστη χώρα της Ευρώπης
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΡΕΥΝΑ»

ΘΟΥΡΙΟΣ

Κεντρικό όργανο του
‘ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ’

ΨΗΦΟΣ ΣΤΑ 18

Η μεγάλη συγκέντρωση
στην Καλλιθέα

Οι άπόψεις των παραγόντων
της πολιτικής ζωής

Συζήτηση μέ τόν γραμματέα
της Ίσπανικής Κομμ. Νεολαίας

Διάλογος σέ θέματα
Παιδείας: ή συμβολή
της ΕΔΗΚ

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Νεοδημοκρατικά πολιτικά και πολιτιστικά

Ἡ Συνέλευση Εἰκαστικῶν Καλλιτεχνῶν 1975 στήν ἑβδομη σύγκλησή της πού ἔγινε στίς 16 Μάη 1975 καταγγέλλει μέ ψήφισμά της τόν ὑπουργό Πολιτισμοῦ κ. Τρυπάνη ὅτι «προσπαθεῖ νά διασπάσει τόν κλάδο γιά νά τόν ἐλέγχει καί μέ τή διάσπαση νά τόν καθοδηγεῖ» προσπαθώντας «νά στηριχτεῖ σέ μερίδες καλλιτεχνῶν»... Καί παρακάτω ὅτι «καταστρέφει τή δυνατότητα ἀνάπτυξης τῆς ἐλεύθερης δημιουργίας... πού δέν καθοδηγεῖται ἀλλά μόνο ἐνθαρρύνεται, γιατί μορφοποιεῖται ἀπό τή προσωπικότητα καί ὑπαγορεύεται ἀπό τή κοινωνική ἀναγκαιότητα!...

Ψιλά ἴσως...γράμματα γιά τόν κ. Τρυπάνη, πού παρόλες τίς πρωθυπουργικές δηλώσεις γιά «...πλαῖσιο ἀνάπτυξης τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ» κλπ, κλπ, ἐξακολουθεῖ νά κωλυσιεργεῖ στήν ψήφιση τοῦ Νόμου γιά τό Καλλιτεχνικό Ἐπιμελητήριο, πού ἤδη ἀπό...τριετίας ζήτησαν οἱ εἰκαστικοί γιά τροποποίηση τοῦ ἀντιδημοκρατικοῦ Νόμου τοῦ Κ.Ε.Ε. πού ἐξακολουθεῖ νά ἰσχύει. Ἔτσι, χωρίς τήν κατοχύρωση τῆς «συλλογικότητας» (πού προτείνεται), τά ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ διαμορφώνει τήν πολιτιστική πολιτική καί ἀποφασίζει γιά εἰκαστικά θέματα ἐρήμην τῶν...εἰκαστικῶν.

Τί τό παράξενο ὅμως γιά τή νεοδημοκρατική κυβέρνηση ἡ ἐπίλυση τῶν κλαδικῶν προβλημάτων ἐρήμην τῶν κλαδικῶν ὀργανώσεων;

Ἀπουσίες

Στήν ἐκθεση «Ἡ Τέχνη τῶν Κυκλάδων» πού ὀργανώθηκε στό Badisches Landesmuseum τῆς Καρλσρούης (22 Ἰουνίου - 10 Ὀκτωβρίου 1976) ἡ Ἑλλάδα - κατ' ἐξοχήν χώρα πού ἔπρεπε νά συμμετάσχει - ἔλαμψε μέ τήν ἀπουσία της. Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐκθέσης αὐτῆς, στήν ὁποία πῆραν μέρος κάπου 12 χώρες τοῦ Δυτ. Κόσμου καί τοῦ Ἀνατολικοῦ μπλόκ, δημοσιεύτηκε ἕνας κατάλογος - μνημεῖο, στόν ὁποῖο, βέβαια, δέν ὑπῆρχε καμία ἑλληνική συμβολή. Ἡ δικαιολογία πού δόθηκε ἀπό τίς ἀρμόδιες ἀρ-

χές - ἄς ἔρθουν οἱ ξένοι νά τά δοῦνε στόν τόπο μας - ἦταν, βέβαια, «ἀκρως πατριωτική»...

Πολυκνικ-Σόου

Στά πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ «Συνδέσμου Καλλιτεχνῶν» στήν Πάντειο, ἡ ζωγράφος Νίκη Καναγκίνη ἐκλείσει τήν εἰσήγησή της προβάλλοντας τήν δυσἀρεσκεία της πού τά γεγονότα τοῦ Πολυτεχνεῖου δέν προβλήθηκαν σέ βίντεο στό ἑλληνικό περίπτερο τῆς περυσινῆς Μπιεννάλε.

Εἶναι κι αὐτό μιά ἀποψη... Ἐμεῖς ἀναρωτιόμαστε μέχρι πού θά πάει αὐτό τό σόου μέ τό Πολυτεχνεῖο...

Τό «ΣΗΜΑ» θά ξαναδικασθεῖ!

Ἡ δίκη γιά τό περιοδικό «Σήμα» θά ξαναγίνει. Ὁ εἰσαγγελέας ἄσκησε ἔφεση κατά τῆς ἀπόφασης τοῦ Α' Τριμελοῦς Πλημμελειοδικείου Ἀθηνῶν πού ἀθώωσε τόν ἐκδότη (Ν. Παπαδάκη), τούς συντάκτες (Μιχ. Μήτρα, Νατάσα Χατζηδάκη, Δ. Πουλικᾶκο, Γ. Χρυσοβιτσάνο, Γ. Γαϊτάνο) καί τό συγγραφέα τοῦ ἐπίμαχου ἀρθροῦ (Τ. Φαληρέα). Σύμφωνα μέ τήν ἀθωωτική ἀπόφαση, τό «ΣΗΜΑ», περιοδικό ἔκφρασης τῆς τέχνης, παρουσίασε τήν ἑλληνική ἐκδοχή τοῦ γνωστοῦ διεθνῶς καλλιτεχνικοῦ καί λογοτεχνικοῦ ρεύματος Underground, στοῦ ὁποῖου τά βασικά χαρακτηριστικά συμπεριλαμβάνονται οἱ ρεαλιστικές περιγραφές ἀκραίων καταστάσεων τῆς σύγχρονης πραγματικότητας.

Ἐπενθυμίζεται ὅτι 112 ἐκπρόσωποι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου μέ κοινή δήλωσή τους τίς παραμονές τῆς δίκης ἐξέφρασαν τήν πεποίθησή τους ὅτι ἡ δίωξη τοῦ περιοδικοῦ ἀμφισβητοῦσε τό δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τῆς καλλιτεχνικῆς ἔκφρασης στόν τόπο μας. Ἐξ ἄλλου, ἀνάμεσα στοὺς μάρτυρες ἦταν καί οἱ Γιάννης Μόραλης, Δημήτρης Φατούρος, Γιώργος Ρωμαῖος, Μαρία Κοτζαμάνη, Γιάννης Γαῖτης, Γιώργος Βέλτσος, Παῦλος Ζάννας, Μένης Κουμανταρέας, Ἀσσαντούρ Μπαχαριάν, Διονύσης Σαβδόπουλος, Κώστας Ταχτσῆς, Θανάσης Ρεντζῆς, Γιώργος Κοντογιάννης, Κώστας Παπαγεωργίου.

Στό τεῦχος πού κυκλοφορεῖ δημοσιεύεται ἐκτεταμένο ρεπορτάζ ἀπό τή δίκη.

Ἡ «ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

Κυκλοφόρησε τό τεῦχος Μαΐου τῆς «Διεθνούς Πολιτικῆς» μέ πολύ ἐνδιαφέρουσα ὕλη.

Ἀνάμεσα στά περιεχόμενα, τό

πεντασέλιδο ἀφιέρωμα στό Ζαῖρ εἶναι ἐξαιρετικά διαφωτιστικό ὄχι μόνο γιά τήν ἐρμηνεία τῶν τελευταίων ἐξελίξεων μιά καί γιά μιά πληρέστερη γνώση τῶν οικονομικῶν δομῶν τῆς ἀφρικανικῆς αὐτῆς χώρας, ὅπου τά διεθνή μονοπώλια ἔχουν φαίνεται τόν πρῶτο ρόλο...

Τό ἀφιέρωμα περιλαμβάνει ἄρθρα τῶν JEAN RYMENAM («Πῶς τό καθεστῶς Μομπούτου ὑπονόμευσε τά ἴδια του τά θέμματα»), RENE LEFORT («Ἡ μεγάλη ἀδυναμία τῆς ἀντιπολίτευσης»), ROBERT A. MANNING («Μιά πολυεδρική στρατηγική») καί MICHELINE PAUNET («Ὅταν τό "μοντέλο" γίνεται tabularasa») μέ πολύ ἀποκαλυπτικά στοιχεία...

Εἰσιτήριο σέ...γκαλερί!

Χωρίς λεφτά; Βεβαίως...ὄχι! Ὁ Λεωνίδας Χρηστάκης, «σπάζοντας» τή μέχρι τώρα «γραμμῆ...Κωτσόβολου» στίς γκαλερί τέχνης (δωρεάν εἴσοδος), καθιέρωσε ἀπό τήν περασμένη Δευτέρα εἰσιτήριο, 30 δραχμές, στήν αἴθουσα Γιάννη Σταθά. Κι ὅπως λέει, αὐτό «δημιουργεῖ νέα δεοντολογία στίς σχέσεις κοινῶν καί αἰθουσῶν ἐκθέσεων καί ἀξιολογεῖ τόν ἐπισκέπτη, ἐνῶ παράλληλα δημιουργεῖ αὐξημένες εὐθύνες στοὺς διευθυντές τῶν γκαλερί».

Γιά νά δοῦμε...

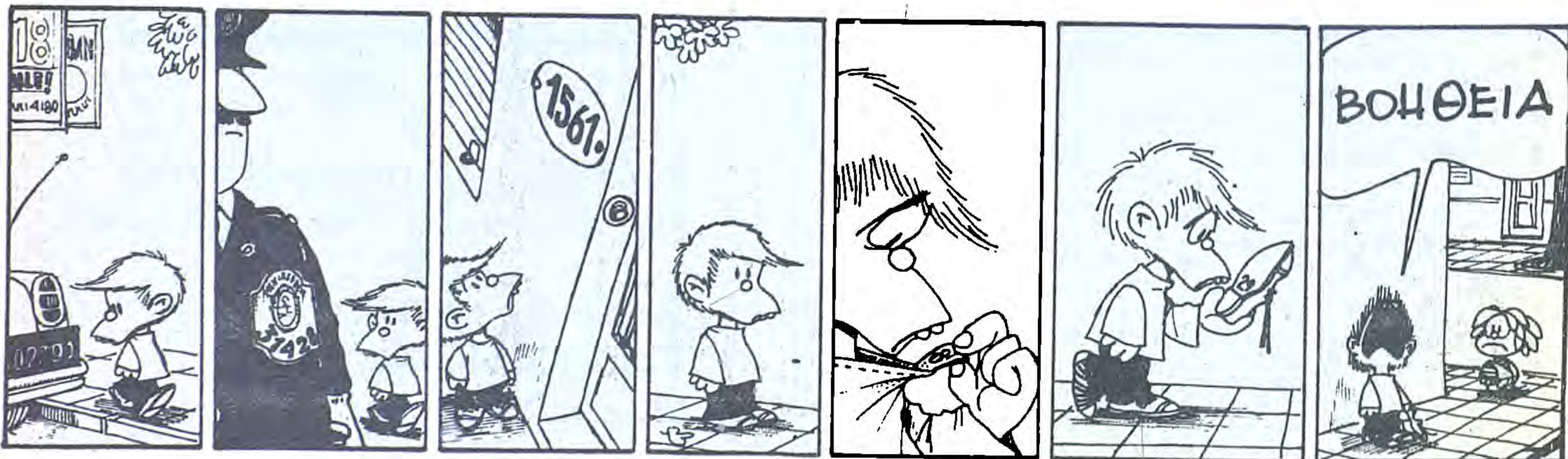
Ὁ «Φιλελεύθερος»

«Ἐνότητα, ναί. Ἀλλά ποιοί θά σηκώσουν τό βάρος της;» γράφει ὁ «Φιλελεύθερος», νέα περιοδική ἐκδοση ἡ ὁποία βγαίνει ἀπό Ἑλληνες τῆς Σουηδίας πού ἀνήκουν στό χώρο τοῦ Κέντρου.

Περιέχει ἐνδιαφέροντα στοιχεία καί ἀπό τή ζωή τῆς Σουηδίας. Διεύθυνση: STUDENTBACKEN 25/118, 11540 STOCKHOLM.

ἡ ΜΑΦΑΛΝΤΑ καί ὁ ΚΟΣΜΟΣ της

τοῦ ΚΟΥΪΝΟ

• ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ •

Μιά συζήτηση για τό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Τής Ντόρας Ήλιοπούλου - Ρογκάν

Μέ πρωτοβουλία του «Συνδέσμου Καλλιτεχνών», που αποτελείται από 17 μέλη, οργανώθηκε στην Πάντειο στις 12 και 13 Μάη δημόσια συζήτηση με θέμα τις «διερευνήσεις για ένα μουσείο σύγχρονης τέχνης» στον τόπο μας. Μέ την ευκαιρία αυτή υπενθυμίζουμε εδώ την έρευνα που, πρώτο, με άφορμή τις προτάσεις των τότε μελών του Συνδέσμου, ξεκίνησε τον περασμένο Ιούλιο τό «ΑΝΤΙ» πάνω στό ίδιο θέμα. Ή έρευνα αυτή, στην όποία λάβανε μέρος πολλοί τεχνοκρίτες και ειδικοί, καλύφθηκε στά τεύχη 50, 55, 56 και 58 του περιοδικού.

Ή από τότε μέχρι τώρα τό ένδιαφέρον της κυβέρνησης έκδηλώθηκε στην αρχή προφορικά και σ' ένα μεταγενέστερο στάδιο μέ την προσφορά δύο αίθουσών του Ζαπλείου για τή λειτουργία ενός «υπό δοκιμήν» πειραματικού πυρήνα για ποικίλες πολιτιστικές έκδηλώσεις. Για προτάσεις που άφορούν τό χώρο αυτό κλήθηκαν από τό ύπουργείο Πολιτισμού άνάμεσα σ' άλλους καλλιτέχνες και μερικοί που άνήκουν στό «Σύνδεσμο Καλλιτεχνών».

Πρόεδρος των έκδηλώσεων στην Πάντειο ήταν ό Π. Ζάννας, που διεύθυνε υποδειγματικά τις συζητήσεις συνοψίζοντας τά καιρία σημεία. Εισηγητές ήταν οί: Μ. Ήραβαντινού (ποιήτρια), Χρ. Βακαλόπουλος (κριτικός κινηματογράφου), Γ. Βέλτσος (κοινωνιολόγος), Σπ. Ευαγγελάτος (σκηνοθέτης), Ράνια Κλουτσινώτη (αρχιτέκτονας), ΜΗΤ (αρχιτέκτονας - γλύπτης), καθώς και οί καλλιτέχνες Ν. Καναγκίνη, Στ. Λογοθέτης και Γ. Τούγιας, που εκπροσωπούσαν τό «Σύνδεσμο Καλλιτεχνών». Όπωςδήποτε, οί έκδηλώσεις αυτές προσπάθησαν νά δείξουν ότι έχουν έναν πιο δημοκρατικό χαρακτήρα από άλλες επί μέρους προσπάθειες όπου είτε καλούνται σύμβουλοι «έρήμην» είτε τό όλο θέμα, που είναι έθνικού συμφέροντος, αποτελεί αντικείμενο έκδηλώσεων μίας ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Είχε έτσι κανείς, εκ πρώτης όψεως, την έντύπωση ότι τό ποσοστό των

διαβουλεύσεων που είχαν προηγηθεί δέν απέκλειε, τουλάχιστον προς τό παρόν, τή φωνή των πολλών αλλά έξ ίσου άμεσα ενδιαφερόμενων. Στή δημόσια αυτή συζήτηση ένδεικτικό ήταν τό ένδιαφέρον του ύπουργείου Πολιτισμού. Πέραν της εκπροσώπησης του από τους κ.κ Μαραγκίδη και Κόκκίνο, ό ίδιος ό ύπουργός κ. Τρυπάνης απέυθυνε χαιρετισμό, στον όποιο έτόνισε ιδιαίτερα τήν αναγκαιότητα της πολλαπλής πολιτιστικής δραστηριότητας του ιδρύματος.

Στις συζητήσεις σχετικά μέ τό θέμα του πολιτιστικού αυτού κέντρου, γίνανε και γενικότερα άναφορές στις συνθήκες της σύγχρονης τέχνης στον τόπο μας και στην ύπόσταση των καλλιτεχνών. Οί άπόψεις αυτές, που προβλήθηκαν κατ' έξοχήν από μέλη της Έπιτροπής Άγώνα του Συλλόγου Πτυχιούχων της Α.Σ.Κ.Τ., καθώς και οί διάφορες ανταλλαγές άπόψεων που διαδέχτηκαν τις εισηγήσεις, δώσανε τήν άφορμή νά έντοπιστούν στην γενική τους μεγάλες και ουσιαστικές διαφορές. Οί τελευταίες, που στην περίπτωση ενός τόσο σημαντικού θέματος είναι ιδιαίτερα ένδεικτικές, δέν άφορούν τήν όπτική γωνιά μέ τήν όποία νοείται τό ίδρυμα αυτό, δηλαδή, σαν πυρήνας πολλαπλών πολιτιστικών στόχων. Άντίθετα, στό σημείο αυτό επικρατήσανε οί γνώμες που, άνεξάρτητα από τό άν τό μέγεθος των προβλεπόμενων λειτουργιών είναι ή όχι ούτοπία για τόν έλληνικό κρατικό προϋπολογισμό, τό βλέπουν αποκλειστικά μ' αυτό τό σχήμα. Στο σημείο μάλιστα αυτό μερικές εισηγήσεις ήταν ιδιαίτερα διαφωτιστικές μέ τήν αξιοποιήσιμη πληροφορηση που μάς έδωσαν. Πρόκειται για τις εισηγήσεις των Κ. Παπαϊωάννου, που αναφέρθηκε στις μουσικές έκδηλώσεις καθώς και στην έπιλογή του χώρου, Α. Ξύδη, που έθιξε μέ ιδιαίτερη σαφήνεια τό επίμαχο πρόβλημα των πολλαπλών έπιλογών που έξυπα-

κούει ή θέσπιση ενός άνάλογου ιδρύματος, Ρ. Κλουτσινώτη, που ύποστήριξε τήν άποψη νά προέλθει ή κίνηση αυτή από ομάδες καλλιτεχνών κι όχι από τήν κυβέρνηση, του ΜΗΤ, που πλάτυνε ακόμα και... τοπογραφικά τους όρίζοντες αντιμετώπισης του θέματος, τέλος των Χρ. Βακαλόπουλου και Γ. Βέλτσου, που χειρίστηκαν τό ζήτημα κοινωνιολογικά σέ σχέση μέ τήν άρχουσα ιδεολογία. Τά άρνητικά σημεία που τόνισε στην εύστοχη και μέ πετυχημένα σχήματα λόγου άνάλυσή του ό Βέλτσος, τά μετρίασε κάπως ή παρεμβολή του Ν. Κάλας, καθώς και ή άποψη του Β. Δημητριά, που συνόψισε έπικοινωνιακά τά καιρία σημεία προτείνοντας τήν ίδρυση ενός άνάλογου κέντρου υπό όρισμένους όρους.

Οί διαφορές που σημειώσαμε πιο πάνω κλιμακώθηκαν γύρω από τά έρωτηματικά που δημιουργήθηκαν σχετικά μέ τό «όργανο» που θά παραλάβει ήδη από τό τωρινό στάδιο τά πρακτικά της δημόσιας αυτής συζήτησης και θά αναλάβει τό συντονισμό της όλης κίνησης, τόν προγραμματισμό περαιτέρω έκδηλώσεων κ.ά. Ή αντίδραση που σημειώθηκε από μέλη της Έπιτροπής Άγώνα, καθώς κι από άλλους,

τόνισε τους κινδύνους ενός «αυτοδιορισμού» των καλλιτεχνών σέ όρισμένες έπιτροπές-κλειδιά καθώς και τό φόβο μήπως οί παριστάμενοι στις έκδηλώσεις χρησιμοποιήθηκαν άπλώς σαν κομπάρσοι σ' ένα ήδη λυμένο θέμα (Βατζιάς). Τόσο οί διαφορές αυτές όσο κι άλλες, γενικά, οί άπόψεις που άκούστηκαν, παρ' όλο που στην πλειοψηφία τους θίγανε ήδη γνωστά ζητήματα, δώσανε - από τή στιγμή που διατυπώθηκαν συγκεντρωμένες - μία σαφέστερη γεύση του προβλήματος σ' όσους βρίσκονταν εκεί. Τό νεότερο στοιχείο που προέκυψε - ή παραπομπή των πρακτικών σέ έπιτροπή - προκάλεσε, λόγω του μυστηρίου που καλύπτει τή σύσταση της έπιτροπής καθώς και τό μηχανισμό της λειτουργίας της, δικαιολογημένες αντιδράσεις. Όμως, άπ' αυτό τό άρνητικό σημείο, μπορεί, δίχως αυτό νά θεωρηθεί ούτοπιστικό, νά βγει ένα θετικό άποτέλεσμα. Κι αυτό, στην περίπτωση που ό ύπουργείο, έχοντας - σέ πρώτο χέρι - ένημερωθεί για τις αντιδράσεις αυτές, τις αξιοποιήσει περισσότερο από διάφορες έπιμέρους, μεμονωμένες βολιδουσκηπτικές. Κι έλπίζουμε αυτή, άκριβώς, ή εικόνα που σχημάτισε τό ύπουργείο νά παίξει κάποιο ρόλο στην σύσταση της έπίμαχης έπιτροπής....

ό φλίτ πάει
για ψάρεμα

Σοφία Ζαραμπούκα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΑΤ

12
76
77

ΦΙΛΜ

περιοδική έκδοση ανάλυσης & θεωρησις του κινηματογράφου

ΦΙΛΜ

ΘΕΑΤΡΟ
ΚΙΝΗΤΟΓΡΑΦΟ

12.77

•ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ•

Μουσείο: Μιά διαδρομή μέσα στην πόλη

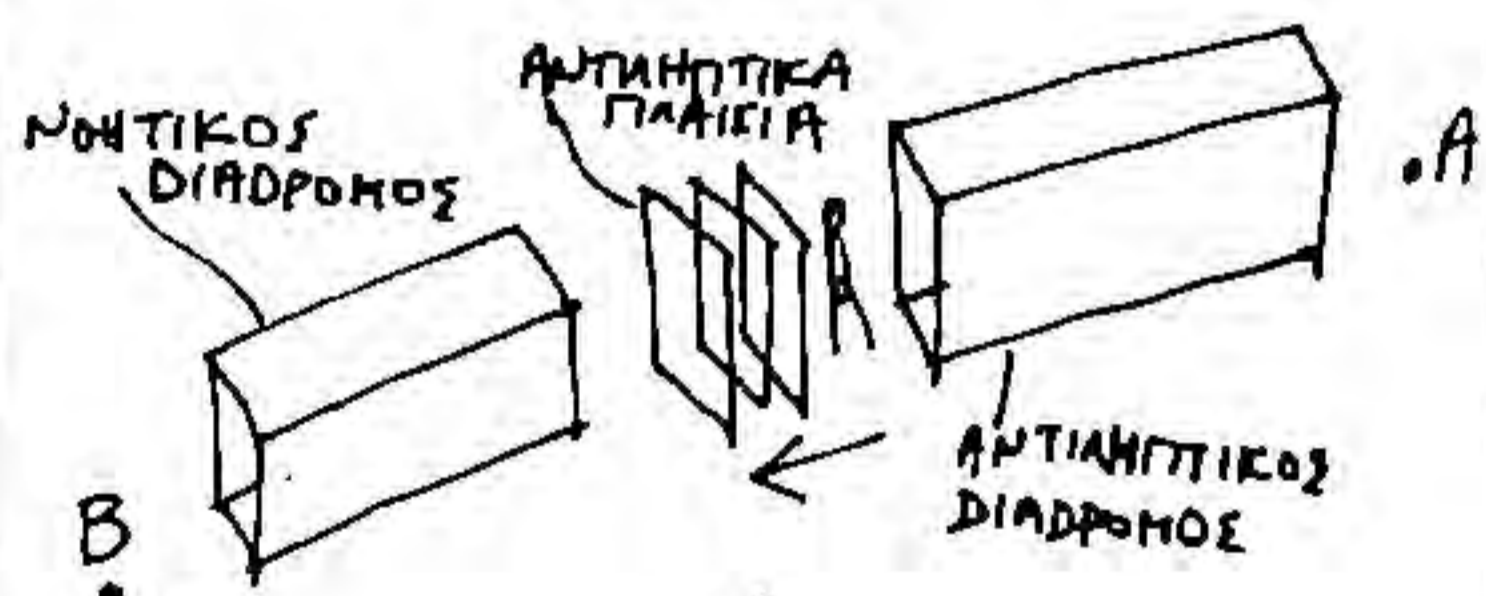
Στό σημείωμα πού ακολουθεί οι αρχιτέκτονες Σοφία Μαρτίνου και Θύμιος Μητρόπουλος (MIT) παρουσιάζουν μία πρόταση για τό «Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης» - Μιά επόμενη φάση για τήν παρουσίαση τής πρότασης αυτής μπορεί νά είναι ένδεχόμενα ή κινηματογράφηση τής προτεινόμενης διαδρομής.

Ἡ πρόταση αὐτή ἐντάσσεται σέ μιά ὀπτική μή θεσμοποιημένης «παραγωγής» ἀρχιτεκτονημένου χώρου, ἢ, σωστότερα, πάνω σέ διαδικασίες ἀπο-θεσμοποίησης. Στηρίζεται σέ μιά σειρά προϋποθέσεων, πού δέν εἶναι δυνατό νά ἀναπτυχθοῦν ἐδῶ. Ἀπλῶς σημειώνουμε ὅτι πρόκειται γιά προϋποθέσεις ἀλλαγῶν (ἀπ' τό ἐπίπεδο τῆς χρήσης τοῦ χώρου - δηλαδή τῶν βαθμῶν καί τῶν μορφῶν ιδιοκτησίας τοῦ ἐδάφους - ὡς τό ἐπίπεδο παραγωγῆς καί ἐπιβολῆς ἰδεολογίας πού ἀφορᾷ αὐτή τή χρήση).

Πιστεύουμε ὅτι τό ἐργαλεῖο-ἀρχιτεκτονική, ἔχει ὀρισμένες δυνατότητες (περιορισμένες ἀλλά ὑπαρκτές). Ἴσως ἡ πιό ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἐκείνη πού ἐπιτρέπει νά ὑπαινοσώμαστε καταστάσεις γιά τή χρήση τοῦ χώρου, βασισμένες σ' ἕνα ἄλλο οἰκονομικο-κοινωνικό πλέγμα, μέ προσπάθεια ἰχνηλάτησης καί ἐντοπισμοῦ σημείων πού ὑπάρχουν σήμερα καί πού ἐπιδέχονται μετασχηματισμό. Ἐνας ἀπ' τούς στόχους παρομοίων προτάσεων (πού ἐντάσσονται στόν πειραματικό σχεδιασμό) εἶναι καί ὁ ἐντοπισμός δυσκολιῶν, ἢ καί ἀδιεξόδων γιά τήν πραγματοποίησή τους, δυσκολιῶν πού συνήθως δέν θρῖσκονται μέσα στό ἀρχιτεκτονικό ἢ τό πολεοδομικό βεληνές. Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ ἐργαλείου - ἀρχιτεκτονική, ὅπως καί ὁποιοῦδήποτε ἄλλου ἐργαλείου γνώσης, πέρα ἀπ' τό νά εἶναι μιά κατανοητή προσωπική ἀπόφαση, στερεῖ αὐτό τό

ἐργαλεῖο ἀπ' τίς δυνατότητες συνειδητοῦ (καί κοινωνικά φορτισμένου) μετασχηματισμοῦ του, καί ἀποτελεσματικότητάς του κατά συνέπεια. Θέλουμε ἐδῶ νά σημειώσουμε ὅτι ἡ θεσμοποίηση ἑνός χώρου ἀρχίζει πολύ πρῖν αὐτός ὁ χώρος πάρει μιά «ἀρχιτεκτονική» μορφή. Παράδειγμα: οἱ ἀρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, πού εἶναι συγκριτικά καλές περιπτώσεις, μ' ἕνα σχετικό βαθμό ἐλευθερίας γιά τόν ἀρχιτέκτονα. Ὅμως, τό ἴδιο τό κτιριολογικό πρόγραμμα (ἀντανάκλαση μιᾶς ἰδεολογίας) προδιαγράφει περίπου τά ἀποτελέσματα, ἀφήνοντας μικρά περιθώρια «αἰσθητικῆς» ἐπέμβασης.

Σάν εὐκαιρία-ἀφορμή, παίρνουμε τό μουσεῖο σύγχρονης τέχνης, γιά τό ὅποιο ἔχει ἀρχίσει νά γίνεται λόγος. Ἡ πρότασή μας ἔχει θεωρητική ἀφετηρία τήν ἔρευνα γιά τά δίκτυα χώρου.

Τά δίκτυα χώρου βασίζονται στήν κίνηση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στό χώρο. Σέ κάθε χρονική στιγμή τῆς κίνησης, ὁ ἀνθρώπος ἐνώνεται μέ τό σημείο Α, μέσω τοῦ ἀντιληπτικοῦ διαδρόμου, διασχίζει μιά σειρά ἀντιληπτικά πλαίσια καί ἐνώνεται μέ τό σημείο Γ, μέσω τοῦ νοητικοῦ διαδρόμου.

Τελείως συνοπτικά σημειώνουμε (χωρίς νά προχωροῦμε ἐδῶ σέ καμιά ἀνάλυση) ὀρισμένες ἀπό τίς προϋποθέσεις-συνέπειες μιᾶς πρότασης γιά ἐπανάχρηση ἑνός μέρους τοῦ χώρου, βασισμένες στά δίκτυα.

Ἐπανοικειοποίηση φάσματος ἀστικῶν λειτουργιῶν, κλιμάκωση βαθμῶν ἐπέμβασης, χρήσεις «ἀπρόοπτες», ὄχι ἐκ τῶν προτέρων ὀρισμένες ἢ μονοσήμαντες, μείωση ἢ ἐπαναπροσδιορισμός τουλάχιστον τοῦ ρόλου τῶν «εἰδικῶν», καί βαθμιαία «περιττότητα» τῶν τεχνοκρατικῶν-πολεοδομικῶν «ἀθθεντιῶν».

ΠΟΡΕΙΑ: Μοναστηράκι - Ἀκρόπολη - Στήλες Ὁλ. Διός - Ἐθνικός Κήπος - Πολεμικό Μουσείο - Ἐπιστροφή: Στήλες Ὁλ. Διός μέσω πλατεία Συντάγματος - Μοναστηράκι, μέσω Ἀδριανοῦ - Ὁμόνοια - Ἀρχαιολογικό Μουσείο.

- Πλατεία Αἰγύπτου
- Ἀγαλμα Βύρωνος

Ἀκόμα διεύρυνση δικαιοδοσιῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης, «νομιμότητα» αὐθόρμητων ὁμάδων κ.λπ.

Ἀκόμα, ἴσως δέν εἶναι περιττό νά ποῦμε ὅτι ὁ ἀρχιτεκτονικός πειραματικός σχεδιασμός (παράδειγμα τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ πρόταση γιά τό μουσεῖο) ἀνήκει σ' ἕνα εὐρύ φάσμα πειραματικῶν προσεγγίσεων, πού ἀφορῶν πολλούς (καί ὀλοένα περισσότερους) τομείς τῆς γνώσης καί τῆς πρακτικῆς (π.χ. θέατρο καί τέχνες τοῦ δρόμου, παράλληλη τεχνολογία κ.λπ.). Αὐτές οἱ προσεγγίσεις ἔρχονται σέ ἀντίθεση μέ τήν ἐξουσία τοῦ τελειωμένου προϊόντος (σκέψης - πρότασης - δράσης, ἐν προκειμένῳ).

Μέ δύο λόγια, πρόκειται γιά παράλληλες προσπάθειες βασισμένες ὄχι στήν ἀπόκλιση μεταξύ ἀξίας χρήσης καί ἀξίας ἀνταλλαγῆς (ιδιότητα τοῦ καπιταλιστικοῦ χώρου) ἀλλά στή σύγκλισή τους. Γιά τό ὑπάρχον λοιπόν σύστημα, ὁ πειραματικός σχεδιασμός γίνεται «οὐτοπικός» ὄχι ὁμως καί λιγότερο πραγματοποιήσιμος, πάνω σέ ἄλλες προϋποθέσεις (ὁ ὅρος «οὐτοπία τοῦ δυνατοῦ» ὀφείλεται στόν Η. Lefebure.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ

Τονίζεται ὅτι ἡ ἐπιλογή ἑνός δικτύου - πορείας, μέσα στήν πόλη (πού θά «ὑποκαταστήσει» ἕνα μουσεῖο - προϊόν) εἶναι «τυχαία». Θά μπορούσε νά ναι μιά

ἄλλη (ἢ θά μπορούσε νά γίνεται συνεχῶς μιά ἄλλη).

Ἀπ' τήν πρώτη φάση ὑπαρξῆς αὐτοῦ τοῦ Μουσείου - ΔΙΚΤΥΟΥ (ὅπου βέβαια οἱ ὄροι: μουσεῖο, σύγχρονη τέχνη, εἶναι ἀπλά ἐνδεικτικοί), ὑποθέτουμε τήν ὑπαρξη α) ἀριθμοῦ λεωφορείων ἀπ' τό κέντρο πρὸς τίς συνοικίες, ὅπου καί ὅταν θά συμβαίνουν ἐκεῖ συγκεκριμένες δραστηριότητες β) ἕνα σοβαρό ἀριθμό φορητῶν, γιά συνεχεῖς περιόδους στήν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα (δέν πρόκειται ἐδῶ γιά τεχνικά προβλήματα δευτερεύουσας σημασίας, ἀλλά γιά «ὑποκατάσταση» κτιριολογικῶν δεδομένων). Ἀκόμα χρησιμοποιοῦμε ἐξ ἴσου τήν 3η διάσταση (ὑψος), δηλαδή τήν ἰσοτιμία χρήσης τοῦ «ἀέρα». (Ἀναλυτικότερα, φαίνονται στίς λεζάντες τῶν φωτογραφιῶν).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

• Διάρκεια μιάμιση ὥρα (ἀπό Πολυτεχνεῖο ὡς Πολεμικό Μουσείο μέσω Ἀθηνᾶς, Μοναστηράκι, στήλες Ὁλ. Διός) μέ ρυθμό περιπάτου, μικρές στάσεις.

• Ἐλλειψη μέρους νά καθήσεις - χωρίς νά πληρώσεις, πόσιμου νεροῦ (ἐκτός ἀπό Ζάππειο, Κήπο) καί ἀποχωρητηρίων. Ἐπίσης: πολύ καυσαέριο, ὑπερβολικός θόρυβος - καί κίνδυνος - ἀπό αὐτοκίνητα, σημαντικά ἀρχιτεκτονικά ἔργα: κλασικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά, ἰσλαμικά, λαϊκά (Ἀναφιώτικα, περίπτωση «διατηρητέου» οἰκισμοῦ), νεοκλασικά.

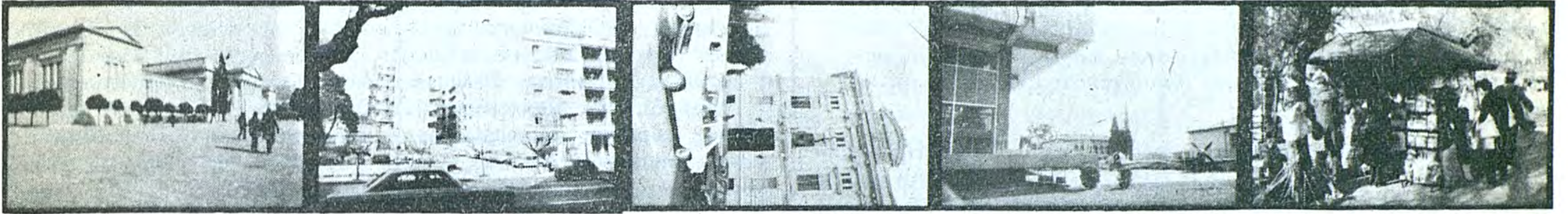
ΠΑΝΝΗ ΒΑΣ ΚΑΡΑΠΑΝΝΗ

Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΕΝΗ
ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

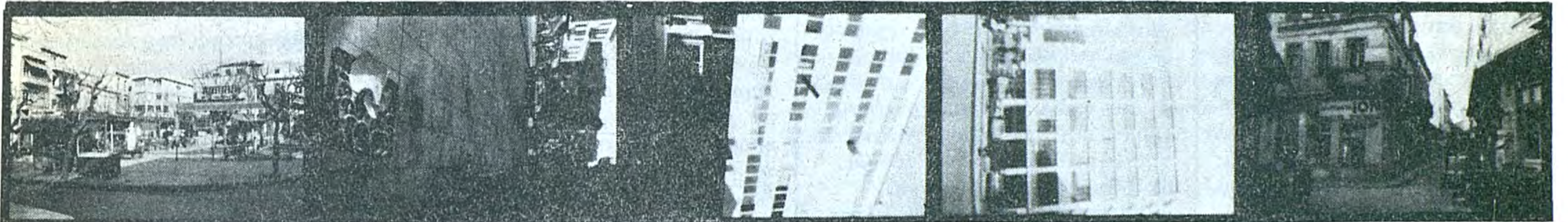
ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1977

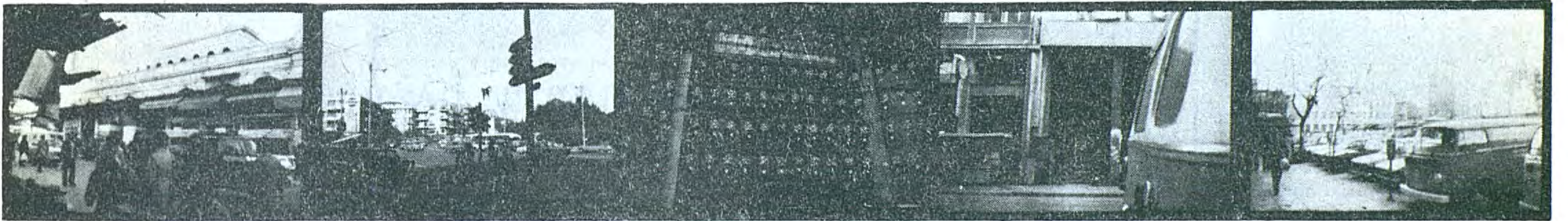
1. Μοναστηράκι (Όχι αυτοκίνητα. Πεζούλια, σιντριβάνι, σταθμός τραίνου). 2. Θησείο. Σταθμός τραίνου. 3. Στενό πεζοδρόμιο, 50 πόντων (υπόγειος αυτοκινητόδρομος) ώστε να ενώνεται η περιοχή Φιλοπάλλου, Μακρυνγιάννη με την Ακρόπολη για τους πεζούς). 4. Ανάγκη μόνιμου πέρασματος για πεζούς. 5. Αφιερωτές λινογραφιών για σπουδαστές.

6. Επανάχρηση κτιρίων σε σύνδεση με τον 7^ο χώρο. 7. Τοίχοι για χρώματα. (Ρύσιξη Έκκλησία, Άδριανού και Α. Βλάχου). 8. Κτίριο για επανάχρηση. 9. Κτίριο για επανάχρηση. 10. Πολυμάγαζα. Τοιγάρα, μπαλόνια, αναψυκτικά, φωτισμό.

11. Άφρηδες. Πλατεία (Η Άδριανού πεζόδρομος). 12. Κοιλούρια. self service 4 δρχ. έκαστον. οδός Αθηνάς. 13. Κτίριο με ελεύθερο πέρασμα στον 3ο όροφο, προς εμπορική περιοχή. 14. Δημοτική Βιβλιοθήκη. Ώρες λειτουργίας. 15. Διαιδαλώδεις καταστάσεις από τις δύο μεριές της οδού Αθηνάς.

16. Κεντρική Αγορά. 17. Κυριακάτικη έκθεση γλυπτών στους γυαρόπαγκους. 18. Μαγαζί με πρόσοψη αγιά. Θεατρικότητα. 19. Σινέ Αρίων. 20. Ένωση με κεντρική Αθήνα, μέσω στοών περιοχής Rivoli.

21. Ο Σαμφών. Περιοδικό γεγονός-μικροθέαμα. 22-23. Ραντεβού, πέρασμα. Πηγαδάκια, εφημερίδες παρατάξεων, σταθμός τραίνου, ποδόσφαιρο, «έπιχιρσηση Άρετή» κ.λπ. 24. Στοά Πατησίων. Όμοιοια. 25. Μπαλκόνι-πεζόδρομος κατά μήκος πρώτου όρφου (άλλαγή Γ.Ο.Κ.)

26. Γέφυρα πεζών στον 1ο όροφο. 27. Τσιτίσα. Πεζόδρομος που ενώνει Πολυτεχνείο-Μονασείο. 28. Ένωση με ταράτσες πολυκατοικιών-παιδοτόπους. 29. Αφιερωτές φορητών για ύπόλοιπη Ελλάδα. 30. Περιοδικό μικροθέαμα.

•μουσική•

Ἀπό τούς κλειστούς
χώρους, στό Ἡρώδειο

Τοῦ Γιώργου Λεωτσάκου

ΛΟΓΟΙ ἀνεξάρτητοι ἀπό τή θέλησή μας μᾶς ἔκαναν νά διακόψουμε γιά λίγο, μετά τό τεῦχος ἀρ. 65 τῆς 19.2.1977, τήν ταχτική μας ἐπι-σκόπηση τῆς μουσικῆς ἐπικαιρότητας. Φυσικά δέν θά εἶχε νόημα νά τή συνεχίζαμε τώρα ἀπ' ἐκεῖ ὅπου σταματήσαμε, ἀλλά καί δέν εἶναι ἄσκοπη μιᾶ ἐπισημάνση τῶν ἐκδηλώσεων πού στό μεταξύ ξεχώρι-σαν κατά κάποιον τρόπο ἀπό τήν ὕποια ρουτίνα τῆς μουσικῆς κί-νησης.

α) Κρατική Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν.

Ἐπισημαίνουμε 1) Τήν ἐξαί-ρετη συναυλία τῆς 14.2.1977, μέ διευθυντή τόν Τσοῦ Χοῦ καί σο-λίστ τόν βιολιστή Τάση Ἀπο-στολίδη, μέ α' παγκόσμια ἐκτέ-λεση τοῦ Κοντσέρτου γιά βιολί (1969) τοῦ Δημήτρη Δραγατάκη (γ. 1914), ἀπό τίς σημαντικότερες σελίδες τῆς ἑλληνικῆς βιολιστικῆς φιλολογίας καί τήν α' ἐκτέλεση ἀπό τήν Κ.Ο.Α. τῆς 5ης Συμφω-νίας (1922) τοῦ Δανοῦ Κάρλ Νήλσεν (1865 - 1931), ἀπό τίς σημαντικότερες μή πρωτοπορι-ακές φυσιογνωμίες τῆς Δυτικῆς μουσικῆς στό πρῶτο τρίτο τοῦ αἰώνα, πού ὁμως ἐξακολουθεῖ, δυστυχῶς, νά εἶναι κατά μεγάλο μέρος ἄγνωστη στόν τόπο μας. 2) Τή θαυμάσια ἐκτέλεση τῆς «Συμ-φωνίας τῆς Λεβεντιάς» τοῦ Μα-νώλη Καλομοίρη ὑπό τή διεύ-θυνση τοῦ Μιλτιάδη Καρούδη καί μέ σύμπραξη τῆς νεοσύστατης, ὑπό τό Γιάννη Μάντακα, «Ἀττι-κῆς Χορωδίας», στίς 5.4.1977. Τήν προηγουμένη ἡ χορωδία, σέ ἑκτακτη συναυλία καί μέ σύμ-πραξη τῆς Χορωδίας τοῦ Μουσι-κοῦ Τμήματος τοῦ Πανεπιστη-μίου Θεσσαλονίκης καθώς καί 6 ψαλτών, παρουσίασε τό γνωστό ἀπό μετάδοση παλιότερης ἠχο-γράφησης του ὁρατόριο «Βυζαν-τινά Πάθη» (1967) τοῦ Μιχάλη Ἀδάμη (γ. 1929).

Ἐξ ἄλλου ἡ Κ.Ο.Α. δίχως τήν παραμικρή αἴτηση συγνώμης πρὸς τό κοινό καί γιά λόγους μυ-στηριώδεις μέχρι στιγμῆς ματαί-ωσε δύο ἀπό τίς προγραμματι-σμένες 12 συναυλίες τῆς χειμερι-νῆς περιόδου: ἐκείνη τῆς 17/18.4.1977, μέ ἔργα Μάντζα-ρου, Παλλάντιου, Βάρβογλη καί Θεοδωράκη, ὑπό τή διεύθυνση τοῦ ἴδιου τοῦ γεν. διευθυντή τῆς Κ.Ο.Α. Μάνου Χατζιδάκι (ἀργό-τερα δήλωσε πῶς ἡ συναυλία αὐτή θά δοθεῖ στίς ἀρχές τῆς ἐπόμενης χειμερινῆς περιόδου), καί ἐκείνη τῆς 2/3.5.1977, μέ ἔργα Γεωργίου Λαμπелέτ, Μπ. Μαρτινοῦ καί Χάυντν ὑπό τή δι-εύθυνση τοῦ Σόλωνα Μιχαηλίδη καί μέ σολίστ τούς Λευτέρη Ψω-μιάδη (πιάνο) καί Ἀλ. Συμε-ωνίδη (κρουστά). Ἀκόμη ἐγινε

γνωστό πῶς ὁ κιθαριστής Λαου-ρίντα Ἀλμείντα, πού στή συναυ-λία τῆς 6/7.3.1977 ἐρμήνευσε ἐνώπιον... μικροφώνου καί μέ ἀναρίθμητα φάλτσα τό Κοντσέρτο γιά κιθάρα τοῦ Βίλλα Λόμπος καί ἐμφανίστηκε καί σέ ρεσιτάλ ὀργανωμένο ἀπό τήν Κ.Ο.Α. ἀμείφθηκε (καί γιά τίς 3 βραδιές) μέ τό ποσό τῶν 230.000 δρχ., ὑπέρογκο, σέ συνάρτηση φυσικά μέ τό καλλιτεχνικό του διαμέ-τρημα καί τήν ἐποχή λιτότητας πού ὑποτίθεται πῶς διανύουμε.

β) Ἐθνική Λυρική Σκηνή.

Τηρώντας ἀπαρέγκλιτα τήν πο-λιτική τῆς «σαντιγύ» πού περι-γράψαμε στό τελευταῖο μας ση-μεῖωμα, παρουσίασε στίς 17.4.1977, κάπως ἀνανεωμένη, τήν παλιά διδασκαλία τοῦ «Μπόρις Γκοντουνάφ» τοῦ Μουσσόργσκυ ἀπό τό Γιουγ-οσλαῦο σκηνοθέτη Μλάντεν Σάμπλιτς, μέ τόν ἴδιο τό γεν. δι-ευθυντή Δημήτρη Χωραφᾶ στό «πόντιουμ» καί δύο «κεκλημέ-νους»: τό Νικόλα Γκιουζέλεφ στόν ἐπώνυμο ρόλο καί τό Γιόαν Χβόρωφ στό ρόλο τοῦ Βαρλαάμ.

γ) Ρεσιτάλ πιάνου.

Ἐπισημαίνουμε ἐκεῖνα τῆς Πάρου Δερέμπεη, πού ἐμφανί-στηκε καί πάλι στίς 28.3.1977, ὕστερα ἀπό μακροχρόνια ἀπου-σία, μ' ἓνα παίξιμο ἐνδιαφέρον. ἰδιαίτερα ρωμαλέο καί (ἐπώδυνα κάποτε) αἰχμηρό, τοῦ Ἄρη Γα-ρουφαλή, στίς 2.4.1977, καί τῆς νεαρότατης Ἑλένης Μουζάλα στίς 13.4.77, πού συνεχίζει τίς σπουδές της στό Παρίσι ἔχοντας ἤδη ἀποσπάσει κάμποσες διακρι-σεις σέ διεθνείς διαγωνισμούς. Τή χαρακτηρίζει τρομαχτική δακτυ-λική δεξιότητα καί ἐκπληκτική καθαρότητα ἀρθρωσης ἀκόμα καί τῶν προβληματικότερων πε-ρασμάτων, πού συνδυάζεται μέ μιᾶ ἐκδηλα προσωπική εὐαισθη-σία στους λεπτότατους χρωματι-σμούς καί στήν ἔκφραση, γενικά.

δ) Ἄλλες ἐκδηλώσεις.

Οἱ δύο πρῶτες ὀργανώθηκαν ἀπό τό Ἴνστιτούτο «Γκαίτε»: Τό πρῶτο ρεσιτάλ... κοντραμπάσου πού ἀκούσαμε ποτέ, ἀπό τόν ὑπερδεξιότεχνό τῆς σύγχρονης μουσικῆς Βόλφγκανγκ Γκϋττλερ,

μέ τήν Ἀθηνᾶ Καποδίστρια στό πιάνο. Στό πρόγραμμα ἄγνωστά μας ξένα καί γνωστά ἑλληνικά (Ἀδάμη, Ἰωαννίδης) ἔργα. Κο-ρυφώματα τῆς βραδιάς: Μιά συναρπαστική σέ ἠχητική καί ἐκ-φραστική εὐαισθησία ἐκτέλεση τῆς «Τρυφερῆς Μελωδίας» τοῦ Σκαλκῶτα, γιά βιολοντσέλο καί πιάνο, σέ μεταγραφή γιά κον-τραμπάσο, καθώς καί ἓνα διονυ-σιακότατο σόλο γιά κοντραμπάσο μέ τίτλο «Ἐκεῖ ὅπου περνᾶ» (1971) τοῦ ρουμάνικης καταγω-γῆς συνθέτη Ἀλέξανδρου Χρυ-σανίντε (γ. 1936). Στίς 14.3.1977, ὁ συνθέτης Ντῆτερ Σνέμπελ (γ. 1930), ἀπό τίς χαρακτηρισι-κότερες μουσικές προσωπικότη-τες τῆς σημερινῆς Δυτικῆς Γερ-μανίας, παρουσίασε ἠχογραφε-μένα ἀποσπάσματα ἔργων του πού εἶχαν τό μᾶλλον σπάνιο στόν καιρό μας προσόν νά κρατοῦν ἀδιάλειπτα κινητοποιημένα ὄχι μόνο τό ἐνδιαφέρον ἀλλά, συχνά, καί τό πνεῦμα καί τή συγκίνηση τοῦ ἀκροατή. Τέλος, στίς 29.4.1977, στό θέατρο «Ἀλίκης» χαρήκαμε τή Μαρία Φαραντούρη σέ μιᾶ ὀλόκληρη βραδιά πού κράτησε μόνη της, διευρύνοντας τό γνωστό ρεπερτόριό της (πού ξεκινᾶ ἀπό τίς «ἐπικού» ὕφους λαϊκές δημιουργίες τοῦ Μίκη Θε-οδωράκη) μέ ἀγωνιστικά τρα-

γούδια τῆς Χιλῆς, τῆς Κούβας, τῆς Ἰσπανίας καί τῆς Ἰταλίας, καθώς καί μέ τραγούδια σέ στί-χους Μπρέχτ (μετάφραση Παύ-λου Μάτεσι) μελοποιημένους ἀπό τοῖς Κούρτ Βάιλ καί Χάνς Ἀισ-λινγκ.

Ἡρώδειο.

ΣΤΟ ΠΕΙΣΜΑ τῆς... μετεωρο-λογικῆς ὑπηρεσίας, μπήκαμε στήν καλοκαιρινή σαιζόν παρακολου-θώντας στίς 12.5.1977 στό Ἡρώ-δειο τήν παράσταση τῆς λεγόμε-νης «λαϊκῆς ὄπερας» τοῦ Σπ. Σα-μολίη, σέ κείμενο Ν. Πανδῆ, «Τοῦ γιοφυριοῦ τῆς Ἄρτας». Ἡ ἐμπειρία στάθηκε ἓνα ἀπό τά πιό ἔντονα ἐρεθίσματα πού δεχτή-καμε ποτέ γιά ὀξύ προβληματι-σμό πάνω στήν ἑτερογένεια καί στίς τρομαχτικές ἀνισότητες τοῦ μουσικοῦ καί πολιτιστικοῦ μας κλίματος καθώς καί τοῦ ὅποιου ἐνεργοποιήσιμου ἔμφυχου ὑλι-κοῦ. Προβληματισμό ἀκόμη καί πάνω στή γλώσσα πού θά πρέπει κάποτε νά μιλᾶ ἡ κριτική στήν προσπάθειά της ὄχι ἀπλῶς νά ἀνοίξει ἓνα «διάλογο μέ τούς νέ-ους» ἀλλά νά βοηθήσει ὁμάδες πού ἡ τεράστια καί ὑγιέστατη ἐφεσή τους γιά πολιτιστική αὐτε-νέργεια θρῖσκειται σέ ἀντίστροφο λόγο μέ τό μίνιμουμ, ἔστω, τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκείνης εὐαισθη-τοποίησης, ἐνημερότητας καί

TO BHEMA TO BHE
ὀλόκληρη ἡ Ἑλλάδα
ὀλόκληρος ὁ κόσμος
TO BHEMA TO BHE
A TO BHEMA
TO BHEMA TO BHE
BHEMA TO BHEMA
TO BHEMA TO BHE
A TO BHEMA TO
O BHEMA TO
κάθε πρωί
στά χέρια σας.

πείρας πού θά τούς επέτρεπε νά δώσουν μεγαλύτερη εϋστοχία καί ἀπήχηση σ' ένα μήνυμα ἄδολο καί ἀγνό. Κι ἦταν πράγματι συγκινητικῆς ἀγνότητος ἢ ἐτοιμότητος ὄχι μόνο τοῦ νεανικοῦ ἀκροατηρίου ἀλλά καί ὁ μόχθος τῶν νεαρῶν ἐπίδοξων καλλιτεχνῶν πού θυσίασαν στήν προσπάθεια αὐτῆς τῆς παράστασης τό ὑστέρημα τοῦ χρόνου καί τοῦ κόπου τους.

Ἡ ἐπισήμανση τῶν ἀπειριῶν πού ἐπιχειροῦμε ἐδῶ, μέ ὄλο τό σεβασμό πρὸς τὴν ὥραία ἔφεση τῆς ἡλικίας τῶν νέων αὐτῶν παιδιῶν, δέν πρέπει μέ κανένα τρόπο νά τούς ἀποθαρρύνει (ὁ στόχος μας εἶναι ἀκριβῶς τό ἀντίθετο) ἀλλά μᾶλλον νά τούς προβληματίσει. Οἱ ἀπειρίες αὐτές δέν ἀναφέρονται μόνο στήν ἐκτέλεση, ὅπου ὁ συγχρονισμός καί ἡ ἰσορροπία τῆς ὀρχήστρας μέ τίς φωνές (διεῦθυνε ὁ συνθέτης, ἐντελῶς σάν ἀρχάριος ἐρασιτέχνης), ἡ τοπική ἀστάθεια καί ἡ ποιότητα τῶν τελευταίων ἦταν, φοβόμαστε, πολύ πιό κάτω ἀκόμη καί ἀπό τὰ ἑλληνικά ἐκεῖνα μέτρα πού, προσωπικά, δέν ἔχομε ποτέ ἀποδεχτεῖ καί πού τῆ βελτίωσή τους δέν ἔχομε πάψει νά ζητοῦμε, δεκαεφτά χρόνια τώρα. (Μόνο μιά κοπέλα εἶχε εὐχάριστη καί σχετικῶς σωστή φωνή, ἐκεῖνη μέ τό γαλάζιο φόρεμα πού τραγουδοῦσε τό τραγούδι «Στ' ἀστέρια ἀνηφορίζει»). Ἀναφέρονται περισσότερο στήν τελείως ὑποτυπώδη «σκηνοθεσία», μέ τίς κινήσεις ἐκεῖνες τῆς χορωδίας πού, στυλιζαρισμένες καί ἀσχετες μέ κάθε τι πού θά διεκδικοῦσε σάν χαρακτηρισμό τό ἐπίθετο «λαϊκός», ἔμοιαζαν νά ἀναστέλλουν τὴ φυσικότητα τοῦ τραγουδιοῦ. Ἡ ἴδια ἢ χορωδία, βέβαια, παρά τὴν ἐλαττωματικὴ τῆς ἀρθρωση (τελικά ἀπὸ τό ἔργο δέν καταλάβαμε παρά μόνο τὰ κείμενα σέ πεζό λόγο πού διαβάστηκαν ἀχρωμα: Γραφή, Μακρυγιάννη, Ὀρκο τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας κ.τ.λ.) παρουσιάζει πολλές δυνατότητες ἐξέλιξης, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση, ἐννοεῖται, ἐνός ἐμπειροῦ ἐπαγγελματία.

Ἀκόμη περισσότερο μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ ὠδειακὴ ἀγωγή τοῦ νέου συνθέτη Σπ. Σαμόιλη. Γιατί σ' αὐτὴν κυρίως, παρά στὰ ὅποια ἔμφυτα χαρίσματα του, τείνουμε ν' ἀποδώσουμε ὅ,τι μᾶς παρουσίασε: ἐκφράζοντας κι ἐκεῖνες τὸ παλαιγενές ψυχολογικὸ κομμάτισμα τοῦ λαοῦ μας ἀνάμεσα στὶς ντόπιες ρίζες του καί στήν Ἑσπερία, ἔβαλε πλάι - πλάι, μοιρασμένα σέ «ἀριθμούς», ἓνα τελείως πρωτόλειο ἀρμονικά, ἀπλοϊκὰ ἐνορχηστρωμένο καί συχνὰ ἐπαναλαμβανόμενο «συμφωνικό» ὕφος (μπροστά του ἕνας Γ. Λαμπελέτ καί ἕνας Λαυράγκας θά φαίνονταν πρωτοποριακοί!) καθὼς καί τραγούδια σέ στυλ Θεοδωράκη ἀπὸ συγκρότημα νυ-

κτῶν λαϊκῶν ἐγγόρδων, πιάνο, κ.τ.λ. «Συμφωνική» ἢ «λαϊκή», ὅλη ἢ μουσικὴ ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τό τέλος στήν ἴδια τονικότητα μενόμε, ἂν δέν κάνουμε λάθος. Μ' ἐξαίρεση δυό - τρία τραγούδια (ἀνάμεσά τους κι ἡ κατακλειδα) σέ φα ματζόρε. Δέν πρέπει νά ξεχάσουμε καί μιά τελείως ἀσχετὴ παρεμβολή σέ λα ἐλάσσονα: ἐδῶ μέ κόπο καί ἐκπληξὴ ἀναγνωρίσαμε τελείως στραπατσариμένο (τὰ κοντραμπάσα σάστισαν καί... σῶπασαν!) τό «ἀλλεγκρέττο» ἀπὸ τὴν Ἑβδομῆ Συμφωνία τοῦ Μπετόβεν. Φυσικά κάπως ἀλλιῶς δούλευε ὁ Μίκης Θεοδωράκης καί τίς ἐπὶ μέρους λεπτομέρειες καί τὴ γενικὴ σύλληψη ἔργων ὅπως τό «Ἄξιον ἐστὶ», στὶς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '60, ὅταν κι ἐκεῖνος ἀμφιταλαντευόταν ἀνάμεσα σὸ «συμφωνικό» καί σὸ «λαϊκό» ὕφος. Ἀπὸ τὸν Σπ. Σαμόιλη πολὺ φοβόμαστε ὅτι λείπει τελείως ἀκόμη καί ἡ αἰσθητικὴ ἐκεῖνη ἀγωγή πού θά μᾶς επέτρεπε νά διαμορφώσουμε κάποια ἐγκυρότερη γνώμη καί γιὰ τίς ἔμφυτες ἰκανότητές του (Ἡρώδειο, 12.5.1977).

***

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ τοῦ ἐπισήμου ἑλληνικοῦ κράτους, τώρα, οἱ ἐκδηλώσεις σὸ Ἡρώδειο ἀρχίζουν καί τελειώνουν ἐφέτος μέ...ἀμερικανικά συγκροτήματα! Τό ἀνοιγμα, τὴν ἐπομένη τῶν συνομιλιῶν τοῦ πρωθυπουργοῦ κ.Κ. Καραμανλῆ μέ τὸν πρόεδρο Κάρτερ ἀνέλαβε ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Λός Ἄντζελες (14/15.5.1977), ἐνῶ τό κλείσιμο, στὶς 19, 20 καί 21 Σεπτεμβρίου, ἔχει ἀναθεθεῖ καί πάλι σέ μιά ἀμερικανικὴ ὀρχήστρα, τὴ Συμφωνικὴ τῆς Γιούτα, γνωστὴ μας ἀπὸ κάποιες ἄτυχες προδικτατορικὲς ἐμφανίσεις τῆς. Ὀρχήστρα πού σίγουρα θά ἦταν πολὺ καλύτερη ἂν δέν εἶχε πέσει στὰ χέρια ἐνός μαέστρου χαμηλότατης στάθμης, τοῦ Μωρίς Ἀμπραβανέλ, «ἐκλεκτοῦ» πού προωθείται ἀπὸ διάφορους οικονομικοὺς κύκλους μέ συμφέροντα καί σὸ ἐμπόριο τῶν δίσκων. Ὅσο γιὰ τὴ Φιλαρμονικὴ τοῦ Λός Ἄντζελες, κάθε πραγματικὸς Ἕλληνας μέ ἱστορικὴ μνήμη (δυστυχῶς αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἢ μνήμη σπανίζει ὄλο καί περισσότερο, ὅπως φαίνεται, στὸν τόπο μας) δέν πρέπει νά ξεχνᾷ ὅτι πρωτοεμφανίστηκε σὸ Ἡρώδειο, σχεδόν μπροστά σέ ἄδειες κερκίδες, κατὰ τό τόσο ζοφερό ἐκεῖνο «φεστιβάλ» τῆς πρώτης χρονιάς τῆς δικτατορίας, στὶς 21, 22 καί 23 Σεπτεμβρίου 1967. Καί κακῶς, ὁ φίλος κ. Γιώργος Γιάνναρης, σὸ διβλίο του γιὰ τό Μίκη Θεοδωράκη (1) τὴν ἀναφέρει μεταξύ ξένων συγκροτημάτων καί καλλιτεχνῶν πού τότε ἀρνήθηκαν νά πάρουν μέρος σὸ Φεστιβάλ.

Ὅσο δέν φτάνουνε σὸ σημεῖο νά πούμε ὅτι ὁ Ἀττικὸς οὐρανός, πού τό ψιλόβροχό του διέκοψε τὴ δευτέρη συναυλία, ἐκεῖνος τουλάχιστον θυμόταν...

Γιατί, κακὰ τὰ ψέματα, ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Λός Ἄντζελες, στὰ δέκα αὐτὰ χρόνια ἔχει ἐξελιχθεῖ σέ μιά ἀπὸ τίς ἐκπληκτικότερες ὀρχήστρες ὄλου τοῦ κόσμου: σέ δεξιότητες ὁμαδικὴ καί ἀτομικὴ κάθε ἐκτελεστή, σέ ἀκριβεία ἀτάκας καί συγχρονισμοῦ, σέ στιλπνότητα καί χροιά ἤχων.

Ὅμοια καί ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς, Ζουμπίν Μέετα, εἶναι σήμερα μιά ἀπὸ τίς μεγαλύτερες σύγχρονες προσωπικότητες τῆς μπαγκέτας.

Τό πρῶτο βράδυ μᾶς συνάρπασε κυρίως μέ τό «μπίζ» του, τὴν εἰσαγωγή ἀπὸ τὴν ὄπερα τοῦ Βέρντι «Ἡ Δύναμη τοῦ Πεπρωμένου», ὅπου ἓνα εὐρύτατο φάσμα δυναμικῆς, ἀπὸ τὰ πιό αἰθέρια πιασισίμι ὡς φορτίσιμι πού θύμιζαν περίπου ρόκ, ταυτίστηκε μ' ἓνα ἀνάλογο, συναρπαστικῆς πρωτοτυπίας φάσμα ἀποχρώσεων στὴ δυναμικὴ, σὸ ρυθμὸ καί σὸ φραζάρισμα.

Ἀνάλογα μεταμορφωμένη ἀκούστηκε καί ἡ Πρῶτη Συμφωνία τοῦ Μπράμς, ὅπου τό τάνυσμα τῆς διάρκειας ὁρισμένων φθογοσῆμων καί οἱ ἀναπάλσεις τοῦ ρυθμοῦ φορτίζονταν μέ στοιχειακὲς ἐντάσεις πού ξεσποῦσαν σέ μεγαλειώδη κορυφώματα, σχεδόν ἐξπρεσιονιστικῆς κάποτε βιαιότητας. Στὸ Κοντσέρτο γιὰ ὀρχήστρα τοῦ Μάρτκ, ἡ ὁμορφία τῶν ἡχητικῶν ὑφαιδιῶν του δέν ἔφτανε ἴσαμε τίς μυστικιστικὲς ἐκεῖνες ἐξαυλώσεις τοῦ ἤχου καί τοῦ συγκινησιακοῦ του ρευστοῦ πού χαρακτηρίζουν ὁρισμένες ἡχογραφήσεις ἔργων Μπρούκνερ καί Σκριάμπιν ἀπὸ τὸν Μέετα.

Αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ὅτι καί ἡ ἐρμηνεία του ἦταν λιγότερο ἀποκαλυπτικὴ τῆς παρτιτούρας ἢ λιγότερο συναρπαστικὴ: ἰδίως τὰ τρία τελευταῖα μέρη εἶχαμε τὴν ψευδαἰσθηση ὅτι τὰ ἀκούγαμε γιὰ πρώτη φορὰ.

Ἀνάλογα ἰσχύουν καί γιὰ τὰ «Πυροτεχνήματα» (1908) τοῦ Στραβίνσκυ, μιά θαυμαστὴ στὴ λογικὴ καί στήν ὀργάνωση τοῦ μοτιβικοῦ ὕλικου νεανικὴ μινιατούρα τοῦ πού χρωστά περισσότερο σὸ Λιάντωφ καί στὸν Ντυκά (ἠθελήμενα) παρά σὸ δάσκαλο τοῦ συνθέτη, τό Ρίμσκυ - Κόρσακωφ. Τέλος ἡ βροχὴ πού διέκοψε σὸ α' μέρος τὴν ἐκτέλεση τῆς τόσο εἰλικρινοῦς ἐκφραστικῆς καί σπάνια, δυστυχῶς, ἀκουομένης Πρῶτης Συμφωνίας, σέ σολ ἐλ. τοῦ Τσαϊκόφσκυ, εἶναι σχεδόν σίγουρο ὅτι μᾶς στέρησε, τό δεύτερο βράδυ, ἀπὸ τὴν ἐρμηνεία ἐκεῖνη τοῦ ἔργου πού θά χαρᾶζόταν ἀνεξίτηλα στὴ μνήμη

μας (Ἡρώδειο, 14/15.5.1977)

Τὴ στιγμὴ πού συμπληρώνεται τό σημεῖωμα τοῦτο ἢ «μορφωτικὴ ἐπίθεση» τῶν Η.Π.Α. βρίσκεται σέ πλήρη ἀνάπτυξη. Ἐνα ἀκόμη συγκρότημα ἀπὸ τό Λός Ἄντζελες, οἱ δώδεκα μαῦροι «Τραγουδιστὲς Jubilee⁽²⁾» τοῦ Ἄλμπερτ Μάκ Νήλ» ἐμφανίζονται (17.5.1977) σὸ θέατρο «Διονύσια» μέ νέγρικα «σπιρίτσουαλς» καί ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴ γνωστὴ ὄπερα τοῦ Γκέρσουϊν «Πόργκυ καί Μπές». Διεῦθυνε, μέ κάπως ὠραιοπαθεῖς χειρονομίες, ὁ Ἄλμπερτ Μάκ Νήλ. Τό συγκρότημα (πότε ἰδρύθηκε;) πρέπει νά ὑπῆρξε κάποτε σπάνιας ὁμαδικῆς φωνητικῆς δεξιότητις. Σήμερα οἱ φωνές, πού συχνὰ τραγουδοῦσαν ἐκπληκτικὰ ψηλά (σι καί ντο ξῶ ἀπὸ τό πεντάγραμμο, σὸ κλειδί τοῦ σὸλ, μέ φοδερά «ἀνοίγματα»), εἶναι ὠχρές, κουρασμένες, σκληρές κάποτε, μέ «μπαλαρίσματα», καί ἀναζητοῦν, δίχως νά τό βρίσκουν πάντα, τό σωστὸ τονικὸ ὕφος μέ «πορταρίσματα». Περισσότερο μᾶς ἰκανοποίησαν στὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τίς ὄπερες τοῦ Γκέρσουϊν.

(1) George Giannaris: «Mikis Theodorakis, music and social change», Foreword by Mikis Theodorakis. Praeger Publishers, New York - Washington 1972, σελ. 246. Περιέργως ἡ ὀρχήστρα δέν ἀναφέρεται σὸ εὔρετήριο τοῦ διβλίου, πλουσιότατο καί φροντισμένο.

(2) Jubilee: Κατὰ τό γερμανικὸ λεξικὸ Riemann (ἔκδ.1967) «ἐκστατικὴ μορφὴ θρησκευτικοῦ τραγουδιοῦ τῶν Νέγρων τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς, συγγενικὴ μέ τό «σπιρίτσουαλ», τό «γκόσπελ σόνγκ» καί τό Ring - shout».

“ΤΟ ΜΑΓΑΖΙ”

“Ἐνα πολυμάγαζο
... ὄνομα καί πράμα!”

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΔΟΤΟΥ

•βιβλίο•

ΜΠΕΡΤΟΛΑΝΤ ΜΠΡΕΧΤ

Γιά τή φιλοσοφία καί τό μαρξισμό

Μετάφρ.: Βασ. Βεργωτή

Έκδ.: «ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ» - Αθήνα 1977

Τά κείμενα πού περιλαμβάνει ο τόμος καλύπτουν τήν περίοδο 1926-41. Τά βασικά καί ολοκληρωμένα κείμενα, συνοδεύουν σειρά από αποσπασματικές σημειώσεις του Μπ.Μπ. όπως έχουν διασωθεί μέσα στά γραφτά του. Κάποτε όμως αυτά τά ψήγματα έχουν πυκνότητα καί διεισδυτικότητα πού αντισταθμίζουν έκτενη κείμενα. Η πρωτότυπη σκέψη του Μπρέχτ, ή καυστική παρατηρητικότητα του καί ή σοφή ανθρώπινη συγκατάβαση είναι ένας καλός σύντροφος καί πολύτιμος δάσκαλος.

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

Θέσεις, εισηγήσεις στά συνέδρια (I, II, III, IV) Τής Κομμουνιστικής Διεθνούς (1919 - 1922)

Έκδόσεις Καζάντζα

Στόν τόμο αυτό είναι συγκεντρωμένα κείμενα του Λένιν πού αναφέρονται στην ίδρυση καί λειτουργία τής Γ' Κομμουνιστικής Διεθνούς. Καί ή μεγάλη του αξία για τους νεώτερους, κυρίως, μελετητές του Μαρξισμού - Λενισμού, γίνεται φανερό, φτάνει νά σκεφτεί κανείς τό ρόλο καί τή σημασία πού είχε ή Γ' Διεθνής στην δλη διαδρομή καί εξέλιξη του κομμουνιστικού κινήματος, καί νά διακρίνει, μέσα από τά κείμενα αυτά καί μέσα από τήν εξέλιξη τής σκέψης του Λένιν επάνω σέ μία πραγματικότητα πού άλλαζε διαρκώς, θέτοντας νέα προβλήματα καί απαιτώντας διαφορετικές λύσεις. Οί σημειώσεις πού συνοδεύουν τά κείμενα είναι παρμένες από τήν 5η έκδοση των άπάντων του Λένιν καί είναι συνταγμένες μέ βάση τή θεώρηση των γεγονότων από τή σκοπιά του Ίνστιτούτου Μαρξισμού - Λενισμού τής Κ.Ε. του Κ.Κ.Σ.Ε.

ΔΗΜΗΤΡΗ Ν. ΣΑΚΚΑ

Παιδαγωγική ψυχολογία

Έκδόσεις Γρηγόρη

Αθήνα, 1977

Τό βιβλίο αυτό, πέρα από τό νά είναι μία συνηθισμένη παιδαγωγική ψυχολογία, καλύπτει ένα πλατύ φάσμα ψυχολογικής θεωρίας καί αναφέρεται σέ πλήθος ανθρώπινων σχέσεων καί άγωγής. Η δλη του διάρθρωση τό κάνει προσιτό όχι μόνο στους ειδικούς αλλά καί σέ όποιον ένδιαφέρεται για θέματα όπως ή

προσωπικότητα, ή προσαρμογή, ή μάθηση καί γενικότερα ή άγωγή.

ΘΑΝΑΣΗ ΜΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Προσεγγίσεις

(Καβάφης - Καρνωτάκης - Καζαντζάκης - Σεφέρης)

Η τέχνη σκευός (Τό καπνισμένο τσουκάλι του Ρίτσου)

Έκδοση «Θρακικά Χρονικά»

Ξάνθη, 1977

Στό βιβλίο αυτό ο Θ. Μ., χωρίς καμιά πρόθεση νά καινοτομήσει καί μέ τρόπο εύσυνειδητο καί άπλό, καταπιάνεται μέ έπιμερικά θέματα, σχετικά μέ τους παραπάνω κορυφαίους νεοέλληνες ποιητές καί συγγραφείς. Μέ έφόδιο τήν άγάπη καί τή βαθιά γνώση ο συγγραφέας κατορθώνει νά δγάλει σέ πέρας τά θέματα μέ τά όποια καταπιάνεται, οδηγώντας τόν αναγνώστη, άν όχι σέ καινοτόμες λύσεις κι άπόψεις, πάντως σέ έπαληθευτικές διαπιστώσεις, ικανές νά οδηγήσουν σέ περισσότερο γόνιμες θέσεις.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Τό ήμερολόγιον (1918-1922)

Αθήνα 1976

Πρόκειται για ένα συγκλονιστικό ντοκουμέντο, πού αναφέρεται σέ μία από τις πιό κρίσιμες περιόδους τής νεώτερης ιστορίας μας. Είναι γραμμένο μέ μορφή ήμερολογιακή από ένα άπλό άνθρωπο πού έτυχε νά περάσει τά χρόνια αυτά στρατευμένος. Αλλά εκείνο πού έχει τή μεγαλύτερη σημασία για τό σημερινό αναγνώστη δέν είναι τόσο οί αναφορές πού γίνονται άπ' αυτόν τόν άνθρωπο στά συγκεκριμένα γεγονότα, αυτά πού κρύβονται σάν έπουσιώδη από τήν άπρόσωπη ιστορία, όσο τό ανθρώπινο ύφος πού καλύπτει όλα τά άφηγούμενα καί ή πολύ συχνή διαπίστωση πού γίνεται σχετικά μέ τήν άνόθευτη γλώσσα πού χρησιμοποιείται σ' όλη τήν έκταση του βιβλίου, φυσικά καί άβίαστα. Άς εύχηθούμε νά μήν περάσει άπαρατήρητο, γιατί καθόλου δέν θά του ταίριαζε μία τέτοια τύχη.

Α. ΣΤΙΝΑ

Αναμνήσεις

(60 χρόνια κάτω από τή σημαία τής σοσιαλιστικής επανάστασης)

Α' Τόμος

Έκδόσεις Βέργος

Μέσα από τις σελίδες του τόμου αυτού, πού καλύπτει τό σοσιαλιστικό κίνημα στην Ελλάδα από τις αρχές του καί μέχρι τις παραμονές του Β' παγκόσμιου

πολέμου, ο Α.Σ. περιγράφει τελειώς διαφορετικά από τά καθιερωμένα μία περίοδο πού τά τραυματικά της γεγονότα σημάδεψαν τήν ιστορία τής νεώτερης Ελλάδας. Αποκαλύπτει πτυχές καί άγνωστα γεγονότα, αναλύει τό ΚΚΕ καί τις διάφορες γραφειοκρατικές παραμορφώσεις. Όμως τό κύριο χαρακτηριστικό του βιβλίου είναι ο άπομνημονευματικός χαρακτήρας, μέ έντονο τόν προσωπικό τόνο των άποτιμήσεων.

ΝΙΚΟΥ Α. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Στάχνα του άγώνα

Αθήνα 1975

Πρόκειται για μία άκόμη, χωρίς τήν πρόθεση λογοτεχνικής ή ιστορικής καταξίωσης, προσπάθεια ενός άπλου ανθρώπου νά καταγράψει τις μνήμες του μιας μακροχρόνιας όσο καί πολύ σημαντικής για τή νεοελληνική μας πραγματικότητα περιόδου. Αρχίζοντας ο συγγραφέας αυτής τής καταγραφής άπ' τήν προπολεμική περίοδο, τήν έθνική αντίσταση, τους διωγμούς καί τις έξορίες των πατριωτών, έπιχειρεί μέ τρόπο όσο τό δυνατό άπλούστερο καί κοντά στην άλήθεια νά πει τήν προσωπική του γνώμη, πού είναι ταυτόχρονα καί ή γνώμη του άληθινού αγωνιστή, για όσα διαδραματίστηκαν στην Ρούμηλη, προτρέποντας ταυτόχρονα καί όσους έχουν νά μιλήσουν για τους δικούς τους τόπους ειλκρινά, μήπως γίνει κατορθωτό, έτσι, καί ή ιστορία του άγώνα συναρμολογηθεί καί ολοκληρωθεί από καλοπροαίρετες κι ευαίσθητες μαρτυρίες λαϊκών καί άπλων ανθρώπων.

ΒΑΓΓΕΛΗ ΚΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ

«Πάροδος»

Ποιήματα

Έκδ. «Έρμείας»

Αθήνα, 1976

Έξήντα ποιήματα, γραμμένα τά τελευταία χρόνια. Δείγμα γραφής:

Ο περίπατος στην παραλιακή λεωφόρο ήταν έξοχος / κι οί περιπατητές νά σεργιανούνε τήν άνία τους / πατείς με-πατώ σε, πάνω-κάτω, μέ τις ώρες, / μέσα στις αύρες καί στά χρώματα του δειλινοϋ / έτούτου «του καλύτερου των δυνατών κόσμων»... / Τότε ήταν πού κάποιος άπ' τό πλήθος φώναξε «βοήθεια!» / καί κουλουριαστήκε στα δυό καί σπάραζε / κι έσκιζαν οί κραυγές του τή γαλήνη τής έσπέρας / κι ο κόσμος, έφτιαξε άμέσως έναν κύκλο γύρω του / κι εκείνος όλο νά βογγά «βοήθεια!» / κι ο κόσμος όλο νά πληθαίνει γύρω άπ' τό θέαμα / κι ο κύκλος όλο νά ανοίγει / κι εκείνος όλο νά βογγά

«βοήθεια!» / κι ο κόσμος νά σηκώνεται στις μύτες για νά δει καλύτερα / κι ο κύκλος όλο νά πλαταίνει νά πλαταίνει...

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΠΡΙΦΤΗ

Συμφωνία σέ πράσινο

(ταξιδιωτικό)

Αθήνα, 77

Στό πρώτο μέρος αυτού του βιβλίου ή Κ. παρουσιάζει τις έμπειρίες της πού απέκτησε από τό ταξίδι της στην Βουλγαρία σάν προσκεκλημένη, μαζί μέ άλλες Έλληνίδες, από τήν Έπιτροπή Γυναικών Βουλγαρίας για περιόδεα καί άπόκτηση πείρας πάνω στα θέματα: γυναίκα, παιδί, εργασία. Στό δεύτερο μέρος παρουσιάζει ένα σύντομο ταξίδι στην Γιουγκοσλαβία, Ούγγαρία, Πολωνία, Τσεχοσλοβακία καί Αυστρία, φροντίζοντας νά μας δώσει για κάθε μία άπ' αυτές τις χώρες σημεία έπαφής μαζί τους, είτε ιστορικά είτε από προσωπικά της διώματα κι έμπειρίες.

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΠΡΙΦΤΗ

Νίκος Καζαντζάκης -

Αγωνία καί Όδύσσεια

Αθήνα, 1977

Β' έκδοση

Επανεκδόθηκε ή μελέτη της Κ. Π. για τό μεγάλο Κρητικό συγγραφέα μέ τήν ευκαιρία των είκοσι χρόνων από τό θάνατό του. Αφού κάνει μία σύντομη βιογραφική αναδρομή, αναφερθεί σέ διάφορες κρίσεις καί άπόψεις πού εκφράστηκαν κατά καιρούς για τόν Καζαντζάκη καί κυρίως για τήν Όδύσσεια, έπιχειρεί μία λυρική άνάλυση τής σύνολης άνοδικής του πορείας, μέ γνώμονα καί οδηγό τή μεγάλη της άγάπη για τόν άνθρωπο καί τό έργο του. Μπορεί νά πει κανείς πώς πρόκειται για ένα πολύχρονο καταστάλαγμα μελέτης καί πνευματικού μόχθου.

ΜΕΛ. ΚΑΛΑΜΑΡΑ

Είνα

«Οί ρασοφόροι συμφορά του Έθνους»;

(Κριτική παρουσίαση

του όμώνυμου βιβλίου)

Αθήνα, 1977

Τό βιβλίο αυτό, πού άποτελεί μία προσπάθεια νά ανασκευαστούν καί ν' αντιμετωπιστούν κριτικά, προκειμένου ν' αποκατασταθεί ή άλήθεια, οί θέσεις καί οί άπόψεις πού είχαν εκφραστεί από τό Γιώργο Καρανικόλα, πριν από ένα χρόνο περίπου, στό βιβλίο του «Ρασοφόροι, συμφορά του Έθνους», μπορεί νά πει κανείς ότι δέν πετυχαίνει τόν επιδιωκόμενο σκοπό του, για δυό κυρίως λόγους:

Ο πρώτος είναι ότι, άν ένδιαφέρεται ο συγγραφέας - καί μάλλον περι αυτού πρόκειται - ν'

άποτανθεί στο κοινό του βιβλίου του οποίου κάνει «κριτική», θά έπρεπε νά λειτουργήσει πάνω σέ βάσεις περισσότερο επιστημονικές κι αντικειμενικές, κι όχι μέ βάση μία παπαδίστικη, στήν κυριολεξία, νοοτροπία, πού ό,τι τή χαρακτηρίζει είναι ένας άπό καιρό ξεπερασμένος δογματισμός κι άφελής άπριορισμός· τή στιγμή πού τό βιβλίό στό όποιο ύποτίθεται ότι επιτίθεται, είναι, στό κάτω τής γραφής, μία, καλή ή κακή άδιάφορο, ιστορική πραγματεία. Ό δεύτερος λόγος είναι ότι μέ τό ύφος κι τήν όλη διάρθρωση τών συλλογιστικών του διεργασιών, δείχνει νά ενδιαφέρεται γιά ένα άλλο κοινό, τελείως διάφορο του ύπό κρίση βιβλίου, αυτό τών εκδόσεων τής 'Αποστολικής Διακονίας τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, όποτε κι άπ' αυτή τήν άποψη τό βιβλίό του στερείται άποτελεσματικότητας.

'Επιθεώρησις Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν.
'Εκδοση ΕΚΚΕ, τεύχος 26 - 27 (Α' + Β' τετράμηνο 1976)

Περιλαμβάνει μελέτες του Γ. Καββαδία γιά τήν κοινωνιολογία τής ανάπτυξης, τής Μαρίας 'Ηλιού γιά τή μορφοποίηση τής έθνικης συνείδησης στό Κογκό, τών 'Ηλ. Νικολακόπουλου κι Γ. Τσουγιόπουλου γιά τή δομή τών άστικών οικισμών, του 'Αντ. Κουτάντζη γιά τόν τριτογενή τομέα στήν 'Ελλάδα κι άλλες.

Τό τεύχος είναι έξ ολοκλήρου ξενόγλωσσο. Δίνεται έτσι ή δυνατότητα ευρύτερης ένημέρωσης γιά τίς κοινωνιολογικές έρευνες στόν τόπο μας. Μία παράλληλη έλληνική έκδοση θά δοηθοῦσε όσους ενδιαφέρονται νά επιλέξουν όχι ανάλογα μέ τή γλώσσα πού διαβάζουν, αλλά ανάλογα μέ τά ειδικά ενδιαφέροντά τους. Πέρα άπ' αυτό, ή έκδοση είναι μία σημαντική συμβολή στίς ανθρωπιστικές μελέτες του τόπου μας, πού βρίσκονται στίς πρώτες γόγιμες άναζητήσεις τους.

ΣΠΥΡΟΥ ΚΟΚΚΙΝΗ
'Ανθολογία Νεοελληνικής Ποιήσεως (1708 - 1977)
Β' έκδοση
Βιβλιοπωλιῶ τής «Ἐστίας»
'Αθήνα 1977

Ό β' έκδοση τής ανθολόγησης του Σπ. Κοκκίνη έχει εμπλουτισθεί μέ προσθήκες νέων ποιητών κι βιβλιογραφικές ένημερώσεις. Έχουν γίνει ακόμα κάποιες αντικαταστάσεις ποιημάτων κι τέλος περιέχονται εκτός κειμένου χειρόγραφα μερικών άπό τούς ποιητές μας.

Ό ανθολόγηση του Σπ. Κοκκίνη έχει τό προσόν μιας ύποκειμενικής αξιολόγησης: Ένότητα πού όφείλεται σέ μία επιλογή μέ τό συγκεκριμένο αισθητικό πι-

στεύω. Τελικά αυτή άποτελεί τήν άρετή ή τήν κακία - αν θέλετε - μιας ανθολογίας. Ό γραμματολογική-φιλολογική επιλογή μέ τό χαρακτήρα τής ιστορικής καταγραφής είναι μία διαφορετική λειτουργία.

ΑΝΤΑΜ ΣΑΦ
'Ο μαρξισμός κι τό ανθρώπινο άτομο
Μετάφρ: Γιάννης Κρητικός - 'Αντρέας Τζήμας
'Εκδόσεις: «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»
'Αθήνα 1977

Τό έργο του Σάφ δέν είναι άγνωστο στήν 'Ελλάδα. Τό βιβλίό αυτό όμως του Πολωνού φιλόσοφου είναι άπό τά πιό αξιόλογα. Έργο ώριμο πού ξανασυστηά μέ μία πρωτότυπη σκέψη τό πρόβλημα τής ατομικότητας, τής αλλοτρίωσης κι τής έλευθερίας. Ό μεθοδολογία του μαρξισμού έχει στό Σάφ μία ιδιαίτερη όξύτητα. Επίμονα στέκεται ή άνάλυση στή διερεύνηση τών όρων γιά τήν όργάνωση μιας ανθρώπινης ζωής πιό πλούσιας σέ πνευματικές κι κοινωνικές ποιότητες.

ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΠΟΙΗΤΙΔΗ
Περί τό τέρμα
Δεύτερη έκδοση
'Αθήνα, 1976

Ό ποιητική συλλογή του Κ. Π. «περί τό τέρμα» διαπνέεται άπό μία αίσθηση τρυφερότητας, άγάπης κι ανθρωπιάς. Μέ ύφος κλασικό κι άλλοτε ιδιόμορφο στήν έκφρασή του, κατορθώνει νά μεταδώσει στόν άναγνώστη μία συγκίνηση, τόσο άπό τή θεματική του άφετηρία όσο κι άπ' τήν έκφραστική του έπεξεργασία. Χωρίς ύψηλούς στόχους, μέσα στά πλαίσια μιας ανθρώπινης ανάγκης νά μιλήσει ποιητικά, ό Κ. Π. άποτελεί τήν κλασική περίπτωση του ποιητή πού δέν έχει άλλες βλέψεις άπό τά νά συγκινήσει περιστασιακά κι πρόσκαιρα τόν ευαίσθητο, όχι στήν ποίηση αλλά στήν πραγματικότητα άναγνώστη.

Του ίδιου:
Κλαυσίγελως
11 Διηγήματα
'Αθήνα, 1977

Τά διηγήματα πού συνθέτουν τό βιβλίό αυτό του Κ. Π. άποτελούν μιά έντεχνη πρόσμιξη του τραγικού μέ τό κωμικό, μέ τρόπο ώστε νά συνθέτουν, όσο τό δυνατό φυσικότερα, τήν ανθρώπινη πραγματικότητα. Οι ιστορίες πού άποτελούν τή βάση τών διηγημάτων αυτών, όσο κι αν φαίνονται άπό πρώτη άποψη παράξενες, έξωπραγματικές ή όνειρικές, έντούτοις δέν είναι παρά συγκεκριμένες εκφάνσεις τής γεμάτης παράδοξα κι κάποτε τραγελαφικά περιστατικά ζωής μας.

Η ΑΥΓΗ

κάθε προΐ

• ζωντανή ένημέρωση
• άδέσμευτη έρευνα • ελεύθερη κριτική

Η ΑΥΓΗ

κάθε Κυριακή

16 σελίδες

• με πλούσιο περιεχόμενο
• με νέο έπιτελείο συνεργατών

Η ΑΥΓΗ

στην πρώτη γραμμή τής πάλης
για τή δημοκρατία κι τήν ανεξαρτησία
της Χώρας

για τήν ενότητα κι τήν ανανέωση
του κομμουνιστικού κινήματος

Η ΑΥΓΗ

αγοράζετε

διαδίδετε

τήν

ΑΥΓΗ

GAST

HELLAS

Φοιτητές ταξιδέψτε μαζί μας

- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΠΤΗΣΕΙΣ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ
- ΦΘΗΝΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ σέ
  - άεροπλάνα
  - πλοία
  - τραίνα
- EXPRESS ΠΟΥΛΜΑΝ ΓΙΑ ΛΟΝΔΙΝΟ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΟΔΗΓΟ
  - δωρεάν άπό τά γραφεία μας
- Έκδίδουμε τή
  - ΔΙΕΘΝΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

GAST HELLAS

- ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 2 ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
Β' όροφος. Τηλ. 3600.233 3604.777
- ΣΟΛΩΝΟΣ 68, ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΤΗΛ. 3613.087 3629.095

● Ένας Αιθίοπας φοιτητής πού σπουδάζει στην Αθήνα, ο Fano Tesemata (ψευδώνυμο) μᾶς γράφει γιά τό αφιέρωμα στην πατρίδα του (τεύχος 66) καί ἀπαντᾷ στό γράμμα τοῦ δικηγόρου κ. Τζίμα (τ. 70):

Ἀγαπητό «ANTI»

Τό αφιέρωμα στην Αίθιοπία (5-3-77) μέ ἐντυπωσίασε πολύ καί ἀξίζει νά τονιστεῖ ἰδιαίτερα. Τά ἀποσπασματικά ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων, παρ' ὅλο ὅτι εἶναι πολύ χρήσιμα, εἶναι ἀδύνατο, ἀπ' τή φύση τους, νά δώσουν μιά συνολική καί περιεκτική εἰκόνα τῆς πραγματικότητας - μιάς πραγματικότητας πλούσιας σέ δυνάμεις πού, συνειδητά καί ἐνεργά, παλεύουν γιά νά τή φτιάξουν μέ δύο διαμετρικά ἀντίθετους τρόπους. Ἡ φιλόδοξη προσπάθειά σου νά μᾶς δώσεις αὐτή τήν ἀρκετά πλήρη εἰκόνα ἦταν ἐπιτυχής σ' ἓνα μεγάλο βαθμό. Μπράβο «ANTI»!

Ἡ προοδευτική ἀνθρωπότητα δέν μπορεῖ νά ἀγνοεῖ ἓνα κομμάτι της. Ἐχοντας ἐννοήσει αὐτή τήν ἀνάγκη - ἡ «Αὐγή» ἔγραφε εὐγλωττα στίς 14-9-74: «Οἱ ἐξελίξεις τῆς Αἰθιοπίας μᾶς ἀφοροῦν ἄμεσα». Ἐπιθυμῶ ἐπίσης νά ἐκφράσω τήν εὐγνωμοσύνη μου σέ ἄλλες προοδευτικές ἐφημερίδες πού προσπάθησαν νά ρίξουν κάποιον φῶς στά γεγονότα τῆς Αἰθιοπίας. Χωρίς τή δική τους συνεισφορά, ἄνθρωποι σάν τόν κ. Τζίμα θά μπορούσαν εὐκολά νά πουλήσουν τίς φτηνές, ψεύτικες εἰδήσεις τους, στην ἑλληνική κοινή γνώμη.

Ἐπιτρέψτε μου νά κάνω μερικές σύντομες παρατηρήσεις στό γράμμα τοῦ κ. Τζίμα, πού δημοσιεύτηκε στό τεύχος σας τῆς 30ῆς Ἀπριλίου.

Δύσκολο νά πιστέψει κανεῖς πῶς τό γράμμα αὐτό γράφτηκε ἀπό ἓνα μαρξιστή «πού ὑπερασπίζεται τούς διανοούμενους, τούς φοιτητές, τούς μαρξιστές - λενινιστές καί τούς προοδευτικούς ριζοσπάστες...», πού, κατηγορηματικά καί ἐμφαντικά, διαπιστώνει ὅτι κάνουν τήν κοσμογονία τῆς μετάβασης ἀπό μιά φεουδαρχική - καπιταλιστική κοινωνία σέ μιά κοινωνία σοσιαλιστική». Ὑποθέτω, βέβαια, ὅτι ὁ κ. Τζίμα θεωρεῖ τόν ἑαυτό του μαρξιστή, γιατί σπεύδει νά μᾶς πληροφορήσει ὅτι ἀπασχολεῖται στό νομικό τμήμα τῆς Κ.Ε. τοῦ

ΚΚΕ. Ἄν ἀπορρίπτει τήν ὑπόθεσή μου αὐτή, πού ὀκαθένας θά ἔκανε ἄν ἔριχνε μιά ματιά στό γράμμα του, τότε ζητῶ συγγνώμη ἐκ τῶν προτέρων.

Ὁ κ. Τζίμας δηλώνει σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι τό «ANTI» «ἔπεσε θύμα τροτσκιστῶν καί γενικά ἀριστεριστῶν πληροφοριοδοτῶν», καί ἀναφέρει πῶς αὐτά τά κακοποιά στοιχεῖα «προσπάθησαν νά παγιδεύσουν τό ΚΚΕ, ὅσο καί τό δημοσιογραφικό του ὄργανο, τό Ριζοσπάστη. Φυσικά ἀπότυχαν». Θά μπορούσε βέβαια νά προσθέσει ὅτι μερικά ἀδελφά (ἢ μᾶλλον πατρικά) ΚΚ ἔπαιξαν καθοριστικό ρόλο γιά τή συντριβή αὐτῆς τῆς συνωμοσίας. Γιά νά ἐξηγηθῶ, δέν κατηγορῶ τόν κ. Τζίμα ὅτι παίρνει τίς πληροφορίες του ἀπό συντρόφους του ἀπό ἄλλα μέρη. Θά εὐχόταν μάλιστα κανεῖς νά ἐπαιρνε περισσότερες, ὥστε νά μᾶς γλίτωνε ἀπό παρόμοιες ἄσχετες καί ἀνεύθυνες πληροφορίες ὅπως: «... τήν ἀρχαία αὐτή χώρα πού ἔδωσε τόν καφέ στούς ἀνθρώπους»!

Τά σημεῖα ὅμως πού ἐπιθυμοῦμε νά ἀποσαφηνίσουμε δέ θά βρεθοῦν στή γραφική καί χαριτωμένη παρουσίαση, σέ στυλ ἀστυνομικῆς περιπέτειας, τῶν σχέσεων Γκωμιστῶν - ΚΚΕ. Κρίμα ἀλήθεια, πού αὐτή ἡ ἱστορία - θρίλερ ἦταν τόσο σύντομη!

Γιά τόν κ. Τζίμα, προφανῶς, τό κριτήριο τῆς ἐπαναστατικῆς ἀuthenticότητας ἐντοπίζεται στην πηγή προμηθείας τῶν ὄπλων καί τῶν πυρομαχικῶν. Τά ὄπλα αὐτά, ἐντούτοις, ἀπ' ὅποιον κι ἄν προέρχονται, παραμένουν ὄπλα μέ τά ὅποια σφαγιάζονται ἐργάτες, ἀγρότες, φοιτητές καί ἐπαναστάτες μαρξιστές. Παρακολοθηστε τήν καθημερινή ρουτίνα τῶν ἐκτελέσεων δημοκρατικῶν πολιτῶν. τόν καταγισμό σφαιρῶν στή γενική συνέλευση τῶν φοιτητῶν στό Πανεπιστήμιο τῆς Ἀντίς Ἀμπέμπα τό Φεβρουάριο τοῦ 1977, τή γενοκτονία 1009 χωρικῶν μέσα σέ δύο μέρες στό Gojjam τό Μάη 1977, κάτω ἀπό τήν προσωπική ἐπίβλεψη ἑνός μέρους τοῦ Ντέργκ, τίς μαζικές δολοφονίες ἡγετικῶν στελεχῶν τῶν ἐργατῶν καί φοιτητῶν, τό θέρισμα τῶν διαδηλωτῶν στην Ἀντίς Ἀμπέμπα τήν Πρωτομαγιά τοῦ 1976,

τό κάψιμο τῶν φοιτητῶν, σέ συνεργασία μέ τούς κυνικούς φεουδάρχες, τό 1974. Δέστε, ἐπίσης, τόν πόλεμο ἐξόντωσης πού συνεχίζει ἡ ἐξαλλη παρανοϊκή χούντα στην Ἐρυθραία. Παρακολουθήστε τήν ἀγρία καταστολή τῶν ἀπεργιῶν στίς διάφορες συνδικατικές πρωτεύουσες, πού βᾶφονται στό αἷμα ἀνδρῶν καί παιδιῶν ἀγωνιστῶν. Θυμᾶται μήπως ὁ κ. Τζίμας ὅτι τά ἴδια αὐτά ὄπλα χρησιμοποιήθηκαν ἀπ' τή Συρία γιά νά συντρίψουν τούς Παλαιστίνιους καί τούς ἀριστερούς τοῦ Λιβάνου; Οἱ ἐπίσημες καί ἀξιόπιστες πηγές τῶν πληροφοριῶν του κλείνουν, προφανῶς, τά μάτια μπρός σ' αὐτή τήν ἐξοφθαλμη πραγματικότητα. Ὅπως λέει μιά παλιά αἰθιοπική παροιμία, «αὐτόν πού κοιμάται σκόπιμα, δέν μπορεῖς νά τόν ξυπνήσεις».

Ὁ κ. Τζίμας, πού ἔχει κατακυβλήσει στην ἀποτρόπαια θέση τοῦ ἀπολογητῆ μᾶς βάρβαρης χούντας, μπορεῖ νά πει πῶς ὅλα αὐτά συνέβηκαν πολύ παλιά, πρὶν τό πραξικόπημα πού ἔφερε

εἶναι τό κλειδί γιά τήν κατανόηση τῆς θέσης του. Κι ὅμως ἡ θέση του εἶναι πέρα γιά πέρα ὀπορτουνοιστική, ἀντάξια μόνο μερικῶν πού ἔχουν μόνο συναισθηματικούς καί δουλικούς δεσμούς μέ ὀρισμένες πηγές πληροφοριῶν καί καταπίνουν ὅτι τούς ταΐζουν χωρίς συζήτηση. Δέν θά ἐκπλαγῶ ἄν ὁ κ. Τζίμας δέν χαιρετίσει τή Λαϊκή Κυβέρνηση πού θά φτιαχτεῖ πάνω στά ερείπια τῆς τωρινῆς φασιστικῆς μηχανῆς. Αὐτή, ἐξάλλου, θά μᾶς πει, εἶναι ἡ διαλεκτική κίνηση. Τέτοιοι ὀπορτουνοιστές βολεύουν τά πάντα - μπορεῖς νά βασίλευσαι σ' αὐτούς...

Ὅσο γιά τήν καμπάνια τῶν φοιτητῶν, ἄς ξαναδιαβάσει τό «ANTI». Καί τί γίνεται μέ τήν ἀγροτική μεταρρύθμιση; Ξέρει σέ τί ἔνδεια βρίσκονται σήμερα οἱ ἀγρότες καί πόσο ἀσήκωτα εἶναι τά βάρη πού τούς ἔχουν φορτώσει; Ἐχει ὑποψιαστεῖ τήν ταξική φύση τοῦ κράτους, ὅταν χαρμόσινα ἀναγγέλλει τήν κρατικοποίηση ὀρισμένων ἐπιχειρήσεων - ἰδιαίτερα σέ μιά ἐποχή πού ὁ

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΙΘΙΟΠΙΑ;

στην ἐξουσία τό δῆμιο Μεγκίστου. Ἡ ἡμερομηνία αὐτή ἀποτελεσε ἴσως τό «σημεῖο» (ἢ τήν τομή, ὅπως θά ἔλεγε ὁ Ἑνγκελς) ὅπου ἐπιτελέστηκε τό ποιοτικό ἄλμα, κ. Τζίμα; Ἄς τοῦ ὑπενθυμίσω ὅτι τήν ἐποχή πού ὁ ἀμερικάνικος ὀπλισμός εἰσέρρηε ἀσταστεύει πῶς ἔχει σταματήσει) καί πού ἡ χούντα τόν χρησιμοποιεῖ σέ «πρέποντες» σκοπούς, ἐμφανίστηκε στό Ριζοσπάστη τῆς 9-1-77 ἓνα μακρὺ ἄρθρο γιά τή «σοσιαλιστική Αἰθιοπία», τό «σοσιαλιστικό» Ντέργκ μέ τόν Τεφέρι Μπάντι καί ὅλους τούς ἄλλους πού τούς χαιρέτισαν σάν «αὐθεντικούς ἐπαναστάτες». Μπορῶ νά κατανοήσω τήν εὐλογία ἀνικανότητά τοῦ συντάκτη τοῦ ἄρθρου νά ἀνακαλύψει ἐκεῖνη τήν ἐποχή τῆς σύνδεσής τους μέ τή CIA κ.λπ....!

Ἴσως ὁ κ. Τζίμας ἀπαντήσει ὅτι ἡ ἐπανάσταση δέν εἶναι στατική καί ὅτι ἡ διαλεκτική κίνηση

λαός ἔχει ἀποδυθεῖ σ' ἓναν ἀγῶνα ζωῆς καί θανάτου γιά νά ἐκθρονίσει τό νέο «Βασιλέα τῶν Βασιλέων» καί νά συντρίψει ἀμετάκλητα καί ὀριστικά τήν κρατική τους μηχανή; Δέν λαμβάνει καθόλου ὑπόψη ὁ κ. Τζίμας τή συσσωρευμένη πείρα τοῦ διεθνούς σοσιαλιστικοῦ κινήματος; Ἄν ναι, τί μαθήματα βγάξει ἀπ' τήν Αἴγυπτο ἢ τό Σουδάν...; Ὑποθέτω πῶς μεταχειρίζεται δύο διαφορετικά κριτήρια - γιά τόν «Τρίτο κόσμο» καί γιά τόν ὑπόλοιπο κόσμο.

Ὁ κ. Τζίμας μᾶς λέει σχεδόν κατά λέξη: «πῶς τολμᾶτε νά ἀμφισβητεῖτε τήν ἀυθεντικότητα τοῦ αἰθιοπικοῦ σοσιαλισμοῦ ὅταν ἡ ΕΣΣΔ, ἡ Κούβα, ἡ Κίνα κ.λπ. τόν ἀναγνωρίζουν καί τόν ὑποστηρίζουν;» Αὐτή, λοιπόν, εἶναι ἡ «μέθοδος ἀνάλυσης» πού ἀκολουθεῖτε; Μά αὐτή, κύριε, εἶναι ἄσχετη πρὸς ὀποιαδήποτε λογική ἐπιχειρηματολογία - ἄς ἀφήσουμε πιά τό μαρξισμό! Ἡ ἀνα-

γνώριση από την ΕΣΣΔ κ.λπ. αυτών των σφετεριστών θά 'ναι μεγάλη ζημιά. Αὐτός πάντως δέν μπορεί καί δέν πρόκειται νά είναι ὁ καθοριστικός παράγοντας.

Ὅσο κι ἂν εἶναι ἄβολο γιά τόν κ. Τζίμα, ἡ πεισματική πραγματικότητα θά ἐξακολουθεῖ νά ἐπιβεβαιώνεται καί ἡ φασιστική χούντα θά δείχνει τό ἀληθινό της προσώπειο. Μέ μεγάλη ὀδύνη πληροφοροῦμαστε τόν τρομακτικό ἀριθμό τῶν 1.000 νεκρῶν τήν Πρωτομαγιά τοῦ 1977 στήν Ἀντίς Ἀμπέμπα. Θά χαρεῖ ὁ κ. Τζίμας πού σφαγιασθήκαν «ἀναρχικοί» ἢ θά σιωπήσει;

Θά πρέπει πραγματικά νά ἐρωνεῖται ὅταν γράφει ὅτι ἡ χούντα ἔδωσε «μεγάλη δύναμη στήν ἐργατική τάξη» – τούς ἐργάτες πού τούς ἀρνοῦνται καί τά ἐλάχιστα νομικά μέσα ἐκφρασης, πού ἔχουν στερηθεῖ καί τά πύο στοιχειώδη δημοκρατικά δικαιώματα, ἀπεργία, ὀργάνωση, διαδήλωση, τύπο ... Ὅταν ἀποκαλύπτει τήν πατερναλιστική του στάση καθοδήγησης τῆς ἐργατικής τάξης, βγαίνει ἀνάγλυφα ἡ ὁμοιότητά του μέ τή στάση ἐνός ἡλίθιου μέλους τοῦ Ντέργκ. Εἶπε αὐτό τό μέλος τοῦ Ντέργκ σέ μία συνάθροιση ἐπαναστατῶν φοιτητῶν ὅπου πῆγε νά τούς δώσει μία «διάλεξη»: «Φοιτητές, τό Ντέργκ κήρυξε τό σοσιαλισμό. Ἄν φερθεῖτε καλά, θά κηρύξει αὐριο τόν κομμουνισμό!»

Ἄδυνατῶ νά δῶ κάποια οὐσιαστική διαφορά ἀνάμεσα στήν ἀντίληψη τοῦ κ. Τζίμα σχετικά μέ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί στήν ἀντίληψη αὐτοῦ τοῦ ἀνίδεου ταγματάρχη πού, τουλάχιστον, δέν ἰσχυρίζεται πώς εἶναι μαρξιστής! Λέει: «Δῶσαν στήν ἐργατική τάξη... μεγάλη δύναμη. Αὐριο θά τῆς δώσουν καί τήν ἐξουσία». Ξέχασε μόνο νά προσθέσει: «Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ ἐργατική τάξη πρέπει νά φέρεται καλά, ἀλλιῶς...»

Παρ' ὅλες τίς ἀντιρροήσεις καί τή δυσἀρέσκεια τοῦ κ. Τζίμα, τό ἐπαναστατικό σύνθημα «ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΗ ΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΧΟΥΝΤΑ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΛΑΪΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΩΡΑ» ἀντηχεῖ σ' ὀλόκληρη τή χώρα.

Σύντροφοι χάνονται στό δρόμο, ἀλλά ὁ ἀγῶνας συνεχίζεται πύο δυνατός.

Τό σύντομο αὐτό γράμμα μου δέν ἔχει ἀπαιτήσεις ἐξαντλητικῆς πληροφόρησης – κάθε ἄλλο μάλιστα. Δέν εἶναι δυνατό ὅμως κανεῖς νά καταπνίξει τήν ἀηδία του ὅταν ἡ πραγματικότητα διαστρεβλώνεται τόσο χονδροειδῶς.

Καί μία τελευταία ἐρώτηση, κ. Τζίμα: Ὁ σοσιαλισμός, γιά τόν ὁποῖο ἐσεῖς ἐργάζεσθε, εἶναι τοῦ τύπου τῆς Αἰθιοπίας;

Καί στίς δύο περιπτώσεις ὁ ἀναγνώστης μπορεί νά βγάλει τά συμπεράσματά του.

Εὐχαριστῶ «ΑΝΤΙ»
Fano Tesemata

● *Στά γεγονότα τῆς Αἰθιοπίας ἀναφέρεται ἐπίσης καί τό γράμμα τοῦ φοιτητή Γ. Ἀβραμίδη, πού ἀσχολεῖται καί μ' ἄλλα θέματα (ἐσωτερικά). Δημοσιεύουμε ἐδῶ τό μέρος πού ἀναφέρεται στά ἐξωτερικά θέματα:*

κ. Διευθυντή,

Δέν μπορῶ νά καταλάβω γιατί τό «ΑΝΤΙ» ἀποσιωπᾷ καί δέν ἀσχολεῖται καθόλου μέ ἕνα θέμα πάρα πολύ σοβαρό, πού ἐνδιαφέρει τούς πάντες. Μέ ἀφορμή τά γραφόμενα τοῦ «νομικοῦ τμήματος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ», καλό εἶναι νά θιγοῦν μερικά παράξενα:

1) Γιατί τό ΚΚΕ ἐξ. ὑποστηρίζει τό στρατιωτικό καθεστῶς τῆς Αἰθιοπίας λέγοντας μάλιστα ὅτι ὁ συνταγματάρχης Μεγκίστου «αὐριο θά δώσει τήν ἐξουσία στήν ἐργατική τάξη»; Μήπως ἐπειδή ὁ Μεγκίστου δηλώνει στή Μόσχα, ἀνάμεσα σέ διπλωματικά χαμόγελα, ὅτι εἶναι «λενινιστής» – τήν ἴδια ἀκριβῶς ὥρα πού ΣΦΑΖΟΝΤΑΙ φοιτητές διαδηλωτές στήν Αἰθιοπία; Αὐτό τό «αὐριο θά δώσει τήν ἐξουσία στήν ἐργατική τάξη», τί σχέση μπορεί νά ἔχει μέ τή μαρξιστική – λενινιστική θεωρία τῆς πάλης τῶν τάξεων; Πού βρίζεται ἡ «ὀργανωμένη κομμουνιστική πρωτοπορία» τῆς ἐργατικῆς τάξης – γιά τή μοναδικότητα τῆς ὁποίας τόσο κόπτεται ἐδῶ τό ΚΚΕ ἐξ. – στήν Αἰθιοπία; Μήπως στό ἐπιτελεῖο τῶν ἀξιωματικῶν πού – κυριολεκτικά – μαγειρεύει τήν ἰδεολογία τοῦ καθεστώτος; Ἡ μήπως στό κομμουνιστικό κόμμα πού ὑπάρχει ἐκεῖ καί τυχαίνει νά μὴν εἶναι φιλοσοβιετικό καί διώκεται ἀμείλιχτα ἀπό τό καθεστῶς;

2) Βάσει ποιᾶς συνταγῆς «προλεταριακοῦ διεθνισμού» δέν καταγγέλλθηκε ὁ σφαγιασμός τῶν Παλαιστινίων, ἀμεσος συνεργός τοῦ ὁποίου ἦταν καί τό Συριακό Κ.Κ., πού συμμετεῖχε στήν κυβέρνηση Μπάαθ;

3) Ὑπάρχει ἕνας χάρτης τῆς Ὑδρογείου μέσα σέ τεῦχος τοῦ «Ὁδηγητή» τῆς ΚΝΕ, ὅπου ση-

μειώνονται μερικές χώρες τοῦ τρίτου κόσμου ὅτι «ἔχουν πάρει τόν μὴ καπιταλιστικό δρόμο ἀνάπτυξης». Ὅμως ἕνας τέτοιος «δρόμος» σημαίνει ὅτι ΜΠΑΙΝΟΥΝ ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ γιά τήν ἰδεολογική, οἰκονομική καί πολιτική ἐξουσία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν συμμάχων της, ὅπως π.χ. στό Βιετνάμ... ΚΑΙ ΟΧΙ ὅπως στήν Αἴγυπτο (βλ. τελευταῖες διώξεις κομμουνιστῶν καί ἐργατῶν) ἢ στή Συρία, ὡ ἐγκέφαλοι καί θεματοφύλακες τοῦ ΚΚΕ ἐξ!...

4) Ἀπορῶ τί ἀπόγιναν ἐκεῖνοι οἱ προπερσινοί πανηγυρισμοί πού διάβαζα ὅταν ἐπαιρνα τό «Ριζοσπάστη», τότε πού οἱ Β. Ἀλμυρός, Φιλικός κ.λπ. ἐνθουσιασμένοι μᾶς ἔλεγαν γιά τά στήν Πορτογαλία συμβαίνοντα, καί γιά τή σωστή γραμμὴ τοῦ Κουινιάλ... Ἀλήθεια, μέ τέτοια σωστή γραμμὴ καί μέ εὐμενεῖς «ἀντικειμενικές συνθήκες» (ἢ μήπως ὄχι

σ. Ἀλμυρέ;) τί ἀπόγινε ἡ ἐξουσία τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν Πορτογαλία; Τήν ἀνακόψανε οἱ κακοὶ ἱμπεριαλιστές καί τά ὄργανά τους, ἔ; Ἡ μήπως φταίει τίποτα ἄλλο;

5) Ὑπάρχουν ἀληθινὰ ντοκουμέντα: συζητήσεις-λογομαχίες Πολωνῶν ἐργατῶν μέ τό γραμματέα Γκιέρεκ, ἀνοιχτές ἐπιστολές διωχθέντων Πολωνῶν κομμουνιστῶν πού ἐκθέτουν τίς ἀπόψεις τους στόν Γκιέρεκ, ΔΙΑΒΗΜΑ τοῦ πολωνικοῦ φοιτητικοῦ συλλόγου στή Βουλή ἐκεῖ, γιά ἐρευνα σχετικά μέ βασανιστήρια σέ βάρος ἐργατῶν ἀπό τά ὄργανα ἀσφάλειας κ.λπ., Ἄς μᾶς φωτίσει τό ΚΚΕ ἐξ. γιά τό ἂν δραματίζεται τέτοια «ἐργατική ἐξουσία» γιά δῶ.

Γ. Ἀβραμίδης
φοιτητής
Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν
Κυψέλη

ΓΙΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑΣ

● *Μέ ἀφορμή τά ἐπεισόδια τῆς Πρωτομαγιάς, ὁ ἀναγνώστης Γ.Μ. μᾶς ἔστειλε τό γράμμα πού ἀκολουθεῖ. Ἀσχετα μέ τόν τόνο του ἢ ὀρισμένες μαρτυρίες του γιά τά γεγονότα – πού διαφορετική ἐκδοχή τους ἔχει ὑποστηρικτῆ – παρουσιάζει ἐνδιπφέρον γιατί ἐκθέτει μιάν ἄλλη ἄποψη: τήν, σέ κάποιο βαθμό, ἀπολογητική τοῦ ἀναρχισμοῦ, θέση πού, κατά τόν ἐπιστολογράφο, «δέν νοιώθει καλά» ὅταν τήν ὑποστηρίζει.*

Ἄγαπητό «ΑΝΤΙ»

Μέ ἀφορμή τά γεγονότα τῆς τελευταίας Πρωτομαγιάς, μέσα στίς δεκάδες γνώμες, ἀναλύσεις τῆς λογοκρατούμενης, ἀλλά «ἐπαναστατικῆς» κατά τ' ἄλλα ζωῆς μας, χρησιμοποίησά κι ἐγώ τά ἴδια μέσα, δηλαδή προσθέτω τίς δικές μου θεωρητικολογίες γι' αὐτά, μιά καί ὁποιαδήποτε πράξη, ἐκτός ἀπό τό νά μιᾶ κανεῖς, εἶναι προδοκάσια.

Ποῖο συγκεκριμένα θ' ἀναφερθῶ στά γεγονότα πού ἔγιναν προστά στό Πολυτεχνεῖο ἀπό ὀμάδα τοῦ ΕΚΚΕ καί ὀμάδες ἀναρχικῶν – μιά καί μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νά εἶμαι παρών – καί τά ὁποῖα θά μᾶς βοηθήσουν νά βγάλουμε μερικά συμπεράσματα.

Κατά τίς 12.30 ὥρα καί ἀφοῦ εἶχε προηγηθεῖ ὁ ἄγριος ξυλοδαρμός τοῦ δημοσιογράφου Μπράμο ἀπό τά «ἄμεμπτα ὑπηρεσιακῶς» ἀστυνομικά ὄργανα, προστά στήν πόρτα τοῦ Πολυτεχνεῖου εἶχε συμπυκνωθεῖ μιά ὀμάδα τοῦ ΕΚΚΕ, εἶχε διπλώσει τά πανῶ κι ἐφώναζε διάφορα συνθήματα. Ἀπέναντι, προστά ἀκριβῶς στήν ὁδὸ Πολυτεχνεῖου,

εἶχε παραταχθεῖ ἕνα τμήμα κρανοφόρων μέ κλόμπς καί ἀσπίδες. Στή γωνία Στουρνάρα καί Πατησίων εἶχαν συγκεντρωθεῖ ὀμάδες ἀναρχικῶν, οἱ ὁποῖοι πετώντας μερικές πέτρες (ἀρχικά) στοὺς κρανοφόρους φώναζαν δικά τους συνθήματα. Οἱ τοῦ ΕΚΚΕ ἔσπευσαν νά διαχωρίσουν ἀμέσως τή θέση τους καί θέλοντας νά δείξουν «ὑπευθυνότητα» καί καλή διαγωγή στά ὄργανα – φύλακες τοῦ ἀστικοῦ κράτους, πού τόσο πολύ δῆθεν τούς ἐνοχλεῖ, ἄρχισαν νά βρίζουν τούς ἀναρχικούς ἀλητες, σιχαμένους, προδοκάτορες. Σέ μιά στιγμή μιά «μολότωφ» πού ἔριξαν οἱ ἀναρχικοὶ, παίρνοντας φωτιά στόν ἀέρα ἀντί νά πέσει στοὺς κρανοφόρους πού προορίζονταν, πέφτει προστά στό ΕΚΚΕ. Αὐτή ἦταν ἡ καλύτερη αἰτία πού περίμεναν οἱ τοῦ ΕΚΚΕ γιά νά δείξουν ἔμπρακτα τήν «καλή» διαγωγή τους. Μέ μιάς ἔπεσαν στόν ἀναρχικό πού πέταξε τή «μολότωφ» κι ἄρχισαν νά τόν κτυπᾶνε ἀλύπητα, κάποιος δέ πού βρέθηκε ἐκεῖ προσπάθησε νά τούς σταματήσει λέγοντά τους γιά τόν τραμπούκικο τρόπο τους, αὐτοὶ τόσο πολύ ἀγρίεψαν μέ τή λέξη τραμπούκοι, ὥστε ἀφήνοντας αὐτόν πού πέταξε τή «μολότωφ» ἄρχισαν νά ποδοπατοῦν τό νέο ἐχθρό τους, ἀφήνοντάς τον σέ παρόμοια κατάσταση πού ἄφησε τό δημοσιογράφο Μπράμο ἡ ἀστυνομία.

Μετά ἐπιτέθηκε ἡ ἀστυνομία, γίνανε ὀρισμένες συλλήψεις κ.λπ. Αὐτά ἦταν ἐν ὀλίγοις τά γεγονότα στό Πολυτεχνεῖο. Τά συμπεράσματα εἶναι πύο πολλά. Ἄς τά δοῦμε.

Πρῶτα-πρῶτα ἀπεδείχθη ὅτι αὐτοὶ (οἱ τοῦ ΕΚΚΕ) πού κτυπᾶνε φραστικά τόσο σκληρά τούς «ἱμπεριαλισμούς» καί τούς ντό-

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ
SERVICE PHOTO
ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΚΙΝΗΣ

Μόνο στόν ΓΚΙΝΗ θά βρεῖτε
τιμές ἀποθήκης.

ΛΕΚΚΑ 17-ΙΣΟΓΕΙΟΝ

ΤΗΛ. 32.35.709

πλους «λακέδες» τους, στην πράξη ξέρουν να κτυπάνε το ίδιο σκληρά διάφορες άλλες ομάδες που έχουν διαφορετική τακτική από τη δική τους. Φαίνεται πως έχουν πάρει πολύ στα σοβαρά το ρόλο της αυτοαποκαλούμενης τους «πρωτοπορίας» κι έτσι τους είναι εύκολο, όπως άλλες «πρωτοπορίες», όπως είναι το ΚΚΕ και τα παρακλάδια του (ΚΝΕ, ΕΣΑΚ, ΠΣΚ), αντίστοιχα μ' αυτούς να χρησιμοποιούν τις ίδιες μεθόδους, δηλαδή λασπολογία κατά κόρον· κι έφ' όσον αυτή ή μέθοδος δεν περνά, τραμπουκισμοί και άγριο ξυλοκόπημα.

Ειδικά το ΕΚΚΕ έχει αρκετή πείρα επάνω σ' αυτό και γενικά από την αντιμετώπιση που έχει δεχθεί από το φάσμα του κοινοβουλευτικού «κομμουνισμού» σ' όλους τους χώρους. Πρόσφατη απόδειξη είναι τα γεγονότα που συνέβησαν την ίδια μέρα ενάντια του, όπως επίσης και στο ΚΚΕ (μ-λ), μπροστά στη Γ.Σ.Ε.Ε., από την ΕΣΑΚ και κάθε λογής εργατοπατέρες.

Παρ' όλα αυτά οι του ΕΚΚΕ δεν έχουν διδαχθεί τίποτα και παρ' όλη τη «δημοκρατικότητά» τους χρησιμοποιούν τις ίδιες μεθόδους με τους ανωτέρω.

Τίς επόμενες δυό μέρες το ΕΚΚΕ σπεύδει με κόντρα ανακοινώσεις και συνεντεύξεις σ' όλο τον τύπο (ακόμα και στον τύπο της δεξιάς, ή μάλλον της «διαφοροποιημένης» και «καταπιεσμένης» από τον «ιμπεριαλισμό» δεξιάς), να βρει ύποστηριχτές στην άγρια προδοκία που του σκάρωσαν οι αναρχικοί (τό καημένο!) και πραπονιέται έντονα γιατί αυτή την «οργάνωση που εκφράζει τα συμφέροντα της εργατιάς» τη βάζουν στο ίδιο σακί με τους αναρχικούς προδοκότες και ασφαλίτες, διαχωρίζει τη θέση του και με βαθιές αναλύσεις μās λέει πόσο κακό κάνουν στο «κίνημα» αυτές οι ανεύθυνες αναρχικές πράξεις, ότι οι αναρχικοί παίζουν το ρόλο της αντίδρασης, ότι αυτές οι πράξεις δεν αποσκοπούν πουθενά, κ.λπ. Πολύ ώραία!

Θά θέλαμε να μάθουμε που αποσκοπούν ενέργειες όπως πέταγμα «αύγων» στην άμερ. Πρεσβεία στις 21 τ' Απρίλη του '75, που έδωσε το έναυσμα στη «Νέα Δημοκρατία» και «δημοκρατία» μας να δείξει το πρόσωπό της κτυπώντας 500.000 κόσμο. Καθώς επίσης που αποσκοπούσε ή συμμετοχή και οργάνωση απαγορευμένων πορειών, όπως 1η Οκτώβρη '74, 15 Νοέμβρη '74 κ.λπ., που θά μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν σαν πρόσχημα «για να δημιουργηθεί αναταραχή από τις δυνάμεις της ανωμαλίας και του σκότους...» (κυβερνητικές και ρεβιζιονιστικές έφημερίδες της εποχής). Άλλά το ΕΚΚΕ δικαι-

ολογεί τό πέταγμα «αύγων» σαν «δίκαιη εισβολή του λαού στο άντρο του ιμπεριαλισμού στη χώρα μας». Άν ή κάθε μία μικροαστική οργάνωση αυτοονομάζεται και λαός, τότε είναι εύκολο και στους αναρχικούς να ονομαστούν λαός, ή λαοί, μιά κι αυτοί είναι πολλές ομάδες, και να κάνουν τά δικά τους. Άλλά τό πράγμα είναι άπλό, γιατί τώρα κι ένα χρόνο τό ΕΚΚΕ, νιώθοντας ένοχή γι' αυτή του την πράξη στην πρεσβεία και θεωρώντας ότι είχε τραθήξει πολύ «άριστερά», αναθεώρησε ότι είναι καλύτερα να τραθήξει δεξιά. Παίρνοντας λοιπόν τό «σοσιαλπατριωτικό» του κατήφορο, προσπαθεί, δείχνοντας «ύπευθυνότητα» (αστική) και ύποταγή, να πείσει τόν Καραμανλή για τήν έθνική του αγωνιστικότητα, με διάφορα «σοσιαλσοβιετικά» λιβανωτά.

Μά άπ' αυτά είναι εύνόητο πως αυτή ή τακτική (ή «άριστερή» μέχρι πρό τινος) δεν του «πάει» πιά και θεωρεί τίς «εισβολές» και συγκρούσεις σαν ανεύθυνες και τυχοδιωκτικές πράξεις. Πουθενά όμως δεν έχει κάνει καμιά αυτοκριτική για κείνη τή συγκεκριμένη πράξη του στην άμερ. πρεσβεία.

Έπίσης τό ΕΚΚΕ έχει παίξει και παλαιότερα τό ρόλο του επιτηρητή της «τάξης». Στίς 25 του Μάη τό '76 τό θράδυ, ενώ τά έπεισόδια συνεχίζονταν ακόμα, τά στελέχη του ΕΚΚΕ έκαναν τούς χωροφύλακες στά Έξάρχεια, λέγοντας στον κόσμο που είχε στήσει οδοφράγματα - για ν' αντιμετωπίσει τίς αύρες και τά δακρυγόνα - να πάει σπίτι του (για τήν ιστορία, τό πρωί της ίδιας μέρας τό ΕΚΚΕ συμμετείχε στίς συγκρούσεις). Δηλαδή μόλις τά γεγονότα ξέφυγαν από τόν έλεγχο τους (ΕΚΚΕ) και τούς ξεπέρασαν, έσπευσαν πάλι να μιλήσουν για προδοκότες κ.λπ., μόνο πως τότε δεν κατάφεραν να ξυλοκοπήσουν τόν κόσμο, ενώ τώρα τά κατάφεραν, και πολύ καλά μάλιστα. Αυτό σημαίνει «έξέλιξη» και πρέπει να χαίρονται πολύ για μιά τέτοια εξέλιξη του «μαζικού» τους κινήματος.

Θά πρέπει όμως και να μάθουν ότι κίνημα δεν είναι μόνο αυτοί και μετά από αυτούς τό χάος, αλλά ότι μπορεί να υπάρχουν κι άλλες ομάδες με διαφορετική μορφή δράσης από τή δική τους.

Τώρα, αν δεν θένε να τούς βάζουν στο ίδιο σακί με τούς προδοκότες, ως αποφεύγουν να θρίσκονται στους ίδιους χώρους με προδοκότες, αναρχικούς κ.λπ., δηλαδή τό καλύτερο που έχουν να κάνουν είναι να κάτσουν στα σπίτια τους. (Θά γίνει κι αυτό!) Πρέπει επίσης να ξέρουν, σαν «πρωτοπορία» που είναι, και αυτό δεν θά 'πρεπε να

τούς φοβίζει, ότι από ανέκαθεν και τώρα. αυτοί και ψευτοαριστεροί με τίς φυλλάδες τους, χρησιμοποιούν τίς ίδιες μεθόδους, με διαφορετικούς όρισμούς μόνο. ανάλογα, γι' αυτούς που άμφισβητούν τήν έξουσία και δικαιούσνη τους. Μήν ξεχνάμε ότι τήν επόμενη μέρα του Πολυτεχνείου βγήκε ο Παπαδόπουλος και μιλούσε για «αναρχοκομμουνιστές», ή έφημερίδα «Πανσοβιετική», όργανο της Άντι-ΕΦΕΕ τότε, της ΠΣΚ τώρα, μιλούσε για «...300 προδοκότες» κ.λπ., μετά τή μεταπολίτευση μιλούσαν για «άριστεροχουντικούς». Σήμερα όλοι μιλάνε για «αναρχικούς», άγριο ποιός ξέρει για ποιούς θά λένε.

Τό ΕΚΚΕ σπεύδει να διαχωρίσει τή θέση του άπ' αυτούς, μ' αυτό τόν τρόπο όμως πέφτει στην παγίδα και συμμετέχει στη συχορδία κυβέρνησης και παραδοσιακής ψευτοαριστεράς.

Μετά άπ' όλα αυτά, ένα είναι σίγουρο, πως ο Καραμανλής, εκτός τό ΚΚΕ, ΕΣΑΚ και σία, άπόκτησε νέους χωροφύλακες, τό ΕΚΚΕ, που, όπως τούς ανωτέρω, χρησιμοποιεί κι αυτό τίς ίδιες μεθόδους για να μās πείσει για τό πόσο καλά αυτοί οι κύριοι έχουν άφομοιώσει τό Μαρξισμό - Λενινισμό.

Τελειώνω παραθέτοντας τήν κλίμακα προδοκατορολογίας στην Έλλάδα: για τόν Καραμανλή και τό κόμμα του, όλοι οι άλλοι εκτός αυτού είναι προδοκότες.

Για τήν ΕΔΗΚ, τό ΠΑΣΟΚ είναι προδοκατόρικο και διασπαστικό.

Για τό ΚΚΕ έσ., τό ΚΚΕ έξ. με τήν τακτική του είναι προδοκατόρικο και διασπαστικό.

Για τό ΚΚΕ έξ., τό ΚΚΕ (μ-λ), ΕΚΚΕ, Κ.Ο. Μαχητής κ.λπ. είναι άριστεριστές προδοκότες. Και τέλος για ΚΚΕ (μ-λ), ΕΚΚΕ κ.λπ. προδοκότες είναι οι αναρχικοί.

Έδώ σταματά ή προδοκατορολογία και κρίμα που οι καημένοι οι αναρχικοί δεν έχουν ανακαλύψει κι αυτοί, ακόμα, καμιά άλλη ομάδα που να τήν κατηγορούν για προδοκατόρική και να εκτονώονται. Τους τό Εύχόμαστε!

Γ.Μ.

Υ.Γ. Μόλις τώρα ξεφυλλίζοντας τήν «Προλεταριακή Σημαία» της 7-5-77, έφημερίδα του ΚΚΕ (μ-λ), ξεχωρίζω ένα κείμενο στη σελίδα 7, με τίτλο 'Η αναρχία -Οί αναρχικοί- Οί «αντιεξουσιαστές». Παρ' όλο που δεν νιώθω καλά κάνοντας τόν απολογητή του αναρχισμού, βλέποντας όμως ότι τό κείμενο έχει άρκετό ενδιαφέρον, από άποψη λασπολογίας και πλαστογραφίας της ιστορίας, κι επειδή οι άποψεις του ΚΚΕ (μ-λ) για τά γεγονότα της Πρωτομαγιάς είναι ουσιαστικά ίδιες με του ΕΚΚΕ, προσθέτω κι εγώ δυό λόγια.

Πρώτα-πρώτα περίμενα πιο ύπεύθυνη άνάλυση από τή «συνεπή άριστερά» για τόν αναρχισμό και όχι έπιλογή άρνητικών πλευρών του αναρχισμού για χρησιμοποίησή τους (άρνητικών πλευρών) για περαιτέρω λασπολογία. Άλλά φαίνεται ότι αυτή ή τακτική έχει γίνει πιά πάγια στη «συνεπή άριστερά» και στο ΚΚΕ (μ-λ), στο κάτω-κάτω δεν είναι οι πρώτοι διδάξαντες, κάποιοι άλλοι που τώρα για τό ΚΚΕ (μ-λ) είναι ρεβιζιονιστές, τήν έχουν χρησιμοποιήσει και τή χρησιμοποιούν από παλιά. Γνωστό κόλλο. Παίρνουμε μερικά «άποσπάσματα» από δω κι από κει, βγάζουμε μερικά εύκολα «συμπεράσματα», που μās βολεύουν, και τά παρουσιάζουμε στους άναγνώστες μας για ένα σωστό και πειστικό άποπροσανατολισμό.

Αυτοί λοιπόν οι «άτόφιοι» Μαρξιστές - Λενινιστές, οι μόνοι συνεπείς στο χώρο τους, που εκτός

ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μάιος 77-τεύχος 7 σελ. 28

- Φάκελος - Ο ΤΥΠΟΣ ΣΤΟ ΣΦΥΡΙ (ένα όκτασέλιδο για τή συγκέντρωση και λειτουργία του τύπου στίς βιομηχανικές χώρες)
- Ρεπορτάζ - Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΖΑΪΡ (ένα τετρασέλιδο με πρωτότυπες αναλύσεις για τήν κρίση στη Νοτιοδυτική Άφρική).

μιᾶς μικρῆς ομάδας παλαιῶν μελῶν τοῦ ΚΚΕ, ἔλαβαν τὸ χρίσμα τοῦ «ἐπαναστάτη» στὸ Παρίσι ἢ σπουδάζοντας σὲ κάποια πόλη τῆς Ἰταλίας. Αὐτοὶ οἱ «συνεπείς» πού στήνουν γιορτές καὶ ἐκδηλώσεις γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Μάο, ἐνῶ ὄλο τὸ καλοκαίρι ὁ Καραμανλῆς ψήφιζε τὸ ἰδιώνυμο καὶ ἐκδίκε τον Πόλε, χωρὶς νὰ προκαλέσει καμιά διαμαρτυρία τῶν «συνεπῶν», ἴσως γιὰ τὸ καλοκαίρι τὰ μέλη τους πᾶνε γιὰ διακοπές ἢ καλύτερα... γιὰ πολιτικὴ δουλειά. Αὐτοὶ οἱ «συνεπείς» πού ἐτοίμαζαν ἰδρυτικὸ συνέδριο τοῦ σημερινοῦ κόμματός τους (ΚΚΕ (μ-λ) ἐν ἀγνοία τῶν μελῶν τους καὶ τῶν μελῶν τῶν μετωπικῶν παρατάξεών τους. Ἄπ' αὐτούς τοὺς ταχυδακτυλουργούς, σὲ μιά θραδιά κι ἀπὸ μιά ὀργάνωση, βγήκαν... δυὸ κόμματα! (Οἱ ἀναρχικοὶ δὲν κατόρθωσαν νὰ ξεπεράσουν τὸ μικροαστισμὸ τρυς, ἐσεῖς τὸ καταφέρατε, ἀλλὰ ποιὸν πείθετε;).

Ὁ Μπακούνιν κατηγορεῖται ἀπὸ τοὺς «συνεπείς» καὶ ἄλλους γιὰ προδοτικὴ, χαφιές κ.λπ. Μπορεῖ νὰ ὑπῆρξε κιόλας, ἀγνωστο ὅμως ὑπὸ ποιῆς συνθήκες καὶ συγκεκριμένη πίεση (δὲν μᾶς ἀπασχολεῖ αὐτὸ ἐδῶ), ἀλλὰ ὁ Μπακούνιν θὰ πρέπει νὰ κριθεῖ μὲ ἄλλα κριτήρια γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ιδεῶν του. Στὸ κάτω κάτω μὲ τὸ ἴδιο σκεπτικὸ γιὰ τὸ διεθνές καὶ ντόπιο κομμουνιστικὸ κίνημα, πού ἔχει νὰ παρουσιάσει χιλιάδες προδότες, ἡγέτες καὶ μὴ, θὰ πρέπει νὰ θγάλλουμε σκάρτο καὶ προδοτικὸ τὸ Μαρξισμό. Δηλαδή θὰ πρέπει νὰ δοῦμε τίς ιδέες αὐτῆς καθεαυτῆς, μὲ ἐπιχειρήματα πάντα γιὰ τὴν ὀρθότητά τους.

«Οἱ «συνεπείς» παρουσιάζουν τὸ Μαχνὸ καὶ τὸ κίνημά του στὴν Οὐκρανία τὸ 1920 σάν «ληστρική συμμορία», τὸ ζήτημα εἶναι πῶς εἶναι δυνατό ὁ Κόκκινος Στρατὸς νὰ δεχθεῖ νὰ συμμαχήσει μαζί του γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν ἀπὸ κοινού, τὸν Ἰούλη τοῦ '20, τὸν τσαρικό στρατηγὸ Βράνγκελ. Τὸν ὁποῖο κι ἐξόντωσαν. (Μετά βέβαια ὁ Κόκκινος Στρατὸς ἐπνίξε στὸ αἷμα τὸ Μαχνοδίτικο κίνημα). Καθὼς ἐπίσης, πῶς εἶναι δυνατό μιά «ληστρική συμμορία» νὰ συμμαχήσει μὲ τὸν Κόκκινον Στρατὸ καὶ νὰ μὴν καθῆσει σάν θεατῆς νὰ παρακολουθεῖ τοὺς «κόκκινους» μὲ τοὺς «ἄσπρους» νὰ σκοτώνονται μεταξύ τους.

Ἄκόμα οἱ «συνεπείς» δὲν μᾶς λένε τίποτα γιὰ τὴν Κομμούνια τοῦ Παρισίου τὸ 1871, πού γι' αὐτὴν τόσο ἐγκωμιαστικὰ ἀναφέρθηκαν ὁ Μάρξ κι ὁ Λένιν. Δηλαδή δὲν μᾶς λένε ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν ἐξεγερμένων στὴν Παρισινή Κομμούνια ἦταν Μπλανκιστές, Προυντονιστές, Μπακουνιστές, μὲ λίγα λόγια ἀναρχικοί.

Δὲν μᾶς λένε ὅτι τὴν Πρωτομαγιά τοῦ 1886 οἱ ἐργάτες τοῦ Σικάγου -πού τόσο ὠραία καπηλεύονται σήμερα - πού ξεσηκώθηκαν ἐνοπλα γιὰ μιά ἀνθρώπινη ζωὴ καὶ μετὰ σφάχτηκαν καὶ κρεμάστηκαν ἀπὸ τοὺς καπιταλιστές, ἦταν ἀναρχικοί. Ἐπίσης τοὺς ἀρέσει νὰ προβάλλουν καὶ νὰ καπηλεύονται τὰ ὀνόματα τοῦ Σάκκο καὶ Βαντσέτι («Λαϊκὸς Δρόμος» 11-10-'75) παρουσιάζοντάς τους σάν πλατιά ἀγωνιστές, ἐνῶ εἶναι γνωστὸ ὅτι ἦταν ἀναρχικοί.

Δὲν μᾶς λένε τίποτα γιὰ τὸν Ὀκτώβρη τοῦ '17 πού οἱ ἀναρχικοὶ πολέμησαν στὸ πλευρὸ τῶν μπολσεβίκων γιὰ νὰ ὑλοποιήσουν πραγματικὰ καὶ πιστεύουν στὸ σύνθημα τοῦ Λένιν «ὄλη ἡ ἐξουσία στὰ Σοβιέτ». Στὴν Ἰσπανία τὸν ἐμφύλιο πόλεμο '36-'39 πολεμοῦν στὸ πλευρὸ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ἐναντία στίς φασιστικὲς ὁρδές. Στὴν Καταλωνία καὶ Βαρκελώνῃ ἰδρύουν ἀγροτικὲς κολεκτίβες.

Πού λοιπὸν στὴν ἱστορία οἱ «συνεπείς» βλέπουν τὴν ἀντιδραστικὴ δράση τῶν ἀναρχικῶν καὶ ἀκόμα περισσότερο τὴν ἀντιδραστικὴ τους φύση; Ἐκτός καὶ ἂν κατὰ τοὺς «συνεπείς» οἱ ἀγροτικὲς κολεκτίβες εἶναι ἀντιδραστικὴ κοινωνικὴ ὀργάνωση, ἢ οἱ ἐργάτες κι ἀγρότες πού ἀποτελοῦσαν τὴ βάση τῶν ἀναρχικῶν ἦταν ἀντιδραστικοί. Τέλος, τὸ Γαλλικὸ Μάη τοῦ '68 κύρια τὸν δημιουργήσαν οἱ ἀναρχικοί, τὰ γεγονότα ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν «ἀντιεξουσιαστικὴ» ομάδα τοῦ Κόν Μπεντίτ «22 τοῦ Μάρτη» καὶ οἱ ὁποῖοι χτυπήθηκαν καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῶν γεγονότων ἀπὸ τὴ Γ.Σ.Ε. πού ἐλέγχεται ἀπὸ τὸ Κ.Κ.Γ. Σημαντικὸ ρόλο ἐπίσης ἐπαιξαν καὶ οἱ τροτσκιστές.

Βέβαια οἱ σημερινοὶ ἀναρχικοὶ πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὸν πραγματικὸ ἀναρχισμό, γιὰ τὸ ὁπωσδήποτε ἀναρχισμὸς δὲν εἶναι οὔτε τὸ «κάτω τὰ ποδήλατα» οὔτε τὰ διάφορα «χαϊμαλιά» καὶ «βραχιόλια».

Ἄλλὰ ἐπίσης καὶ οἱ σημερινοὶ κομμουνιστές πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὸν πραγματικὸ κομμουνισμό, γιὰ τὸ κομμουνισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἔναι αὐτὸ τὸ κομπούζιο Κ.Κ., οὔτε ὁ «εὐρωκομμουνισμὸς» (αὐτὸ τὸ νέο στήριγμα τῶν

ἀστῶν), οὔτε οἱ διάφορες μικροαστικὲς «ὑπερεπαναστατικὲς» ομάδες ὀλίγων ἀτόμων, πού οἱ ποιοὶ πολλὲς αὐτονομάζονται (μ-λ).

Ὅσο γιὰ τὴ «σεξουαλικὴ ἠθικὴ» καὶ στενοκεφαλιά τῶν «συνεπῶν», ἔ, αὐτὴ ποιά ξεχυλάει ἀπὸ τὰ μπατζάκια τους. Κάπως ἔτσι ἔχει ἐκφρασθεῖ, ἀπὸ παλιά καὶ τώρα, γιὰ τοὺς κομμουνιστές, ἢ δεξιά, οἱ ἰδεολόγοι τῆς καὶ κάθε «ἠθικός» ὑποστηρικτῆς τῆς ἀστι-

κῆς σαπίλας. Λένε: οἱ κομμουνιστές «διαλύουν τὴν οἰκογένεια», τὴν «ἐκκλησία», «θά γίνουμε ζῶα» κ.λπ. κ.λπ.

Τὸ καράβι μὲ τοὺς ἀναρχικοὺς μπορεῖ ν' ἀρμενίζει σὲ γνωστὰ λιμάνια, ἀλλὰ καὶ τὸ καράβι μὲ τοὺς κάθε εἶδους «συνεπείς» ἀρμενίζει, εἶναι σίγουρο, ἱστορικὰ πιά, σὲ γνωστὰ γραφεῖα, σάν «ἐπιστήμονες», μὲ πολλή-πολλή μαρξιστικὴ θεωρητικολογία καὶ πολὺ βόλεμα!

Γ.Μ.

Η ΑΛΛΑΓΗ

● «Ποιά πορεία εἶναι σὲ θέση νὰ ἀκολουθήσει καὶ ποιά μορφή πρέπει νὰ πάρει ἡ ἐπαναστατικὴ ἀλλαγὴ στὴν Εὐρώπη;» Πάνω στὸ θέμα αὐτὸ ὁ τραπεζικός ὑπάλληλος Σ.Γ. μᾶς γράφει:

«Ἡ ἀπάντηση, πού ἐκφράζεται σήμερα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κομμουνιστικὰ κόμματα τῆς ἡπείρου μας, μπορεῖ νὰ συνοψιστεῖ στὴν πιὸ κάτω διατύπωση τοῦ Ζάν Ἐλενστάιν: «Στὴ Δύση, ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παρά ἓνα μεγάλης διάρκειας ἔργο, προετοιμασμένο ἀπὸ τὸ προλεταριάτο ἀπὸ πολὺ καιρὸ καὶ πού πραγματοποιεῖται μέσα ἀπὸ πολυάριθμες καὶ διάφορες φάσεις, ὅλες στηριγμένες σὲ δημοκρατικὲς διαδικασίες» («Le Monde», 26 Ὀκτώβρη 1975).

Οἱ κάθε λογῆς ὅμως παρερμηνευτές τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ θρῖσκουν στίς θέσεις αὐτῆς τὴν ἀρνηση τοῦ μαρξισμοῦ, τὴν ἀντεπαναστατικότητα καὶ τὴν ἀναθεώρηση, ξεχνώντας ὅτι στίς συνθήκες τοῦ κρατικομονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ δὲν ὑφίσταται τὸ ἐμβρυακὸ κράτος τοῦ περασμένου αἰώνα, ἀλλὰ ἓνα κράτος πού παίζει ἓναν ἄμεσο ρόλο στὴν οἰκονομικὴ διαδικασία ἀλλά καὶ στὸ παιδαγωγικὸ, πολιτιστικὸ, κοινωνικὸ ἐπίπεδο, δηλαδή ἓνα κράτος πού εἶναι δυνατό νὰ κυριευθεῖ μόνο μὲ τὸν «πόλεμο τῶν θέσεων» γιὰ τὸν ὁποῖο μίλησε ὁ Γκράμσι καὶ ὄχι μὲ τὴ βίαιη - γοργή μορφή πού γνώρισε ἡ Ρωσία τοῦ 1917. Ξεχνοῦν ἀκόμα ὅτι ἡ σύνθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲν εἶναι πιά ἐκείνη τοῦ προλεταριάτου τῆς ἐποχῆς τῆς

κατάληψης τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων ἢ τῆς Μεγάλης Πορείας, πράγμα πού σημαίνει ὅτι παρήλθε ἀνεπιστρεπτὸ ὁ καιρὸς ὅπου μικρὲς «συνειδητοποιημένες» μειοψηφίες κατελάμβαναν ἐξ ἐφόδου τὴν ἐξουσία. Οἱ δημοκρατικοὶ κοινοβουλευτικοὶ θεσμοὶ ὄχι μόνο δὲν ἀναιροῦν τὴ σοσιαλιστικὴ οἰκοδόμησι ἀλλ' ἀντίθετα ἀποτελοῦν στὴ σημερινὴ κοινωνία ΠΡΟΪΠΟΘΕΣΗ τῆς. Καὶ εἶναι ὀλέθριο ἀριστεριστικὸ λάθος νὰ θεωροῦνται οἱ δημοκρατικὲς κατακτήσεις τοῦ λαοῦ σάν προνόμιο τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ σοσιαλισμὸς ἀποτελεῖ τὴν ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ τῆς δημοκρατίας, ὅπου ἡ ἐλευθερία γονιμοποιεῖ τὴ δημιουργικὴ δουλειά τοῦ ἀτόμου, καταργεῖται ἡ ἐκμετάλλευση, τὰ βασικά μέσα παραγωγῆς ἀνήκουν στὴν κοινωνία καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία στοὺς ἐργαζόμενους.

Ἄλλωστε ὁ σοσιαλισμὸς κάθε ἄλλο παρά ταυτίζεται μὲ τὴ γραφειοκρατικὴ μορφή τῆς «ἐξουσίας τοῦ ἑνός καὶ μοναδικοῦ κόμματος», πού στηρίζεται στὰ ἀπολιθωμένα δόγματα τῆς ἐποχῆς τῆς «πεφωτισμένης δεσποτείας», ὅπου «τὰ πάντα ἐγίνοντο διὰ τὸν λαόν, οὐδὲν ὅμως διὰ τοῦ λαοῦ».

Οὔτε ὁ Μάρξ, οὔτε ὁ Λένιν, οὔτε κανένας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας ὑποστήριξε ποτέ μιά τέτοια ἀποψη. Κι εἶναι σίγουρο ὅτι τὰ φαινόμενα τοῦ τύπου τῆς ΕΣΣΔ (πού ὁπωσδήποτε συνδέονται μὲ τὸν παγκόσμιον πόλεμον καὶ τίς ὡς τὰ σήμερα συνέπειές του), ἀποτελοῦν μιά ἐξαίρεση στὴ σύγχρονη ἱστορία τῆς Εὐρώπης.

Ὁλοκληρώνοντας, εἶναι, νομίζω, σημαντικό νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι

στὶς ἐπάλξεις τῆς Δημοκρατίας

ἢ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ἢ ἀπογευματινὴ σου ἐφημερίδα

ή θεμελίωση του σοσιαλισμού πάνω σε πλουραλιστική - πολυκομματική βάση, που ή σύγχρονη ανάλυση της πραγματικότητας την προβάλλει σαν τή μόνη επαναστατική - ρεαλιστική προοπτική, για τήν Ευρώπη, απασχόλησε έντονα ακόμα και σε άλλες εποχές και σε άλλες ιστορικές συνθήκες το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα. Χαρακτηριστικοί είναι οι προβληματισμοί που διατυπώνονται σχετικά με το θέμα αυτό από το Μάο Τσέ - Τούνγκ, όταν, τον Ιούνιο του 1950, μιλώντας στη 6' σύνοδο του Λαϊκού Πολιτικού Συμβουλευτικού Συμβουλίου της Κίνας, έλεγε: «Αν κάποιος υπηρετεί με πραγματική ειλικρίνεια το λαό, βοήθησε πραγματικά το λαό στη δύσκολη γι' αυτόν περίοδο και κάνει καλά έργα, και θα είναι συνεπής και στο μέλλον χωρίς να σταματήσει μισοστρατίς, τότε ο λαός και ή λαϊκή κυβέρνηση δεν θα 'χουν λόγους να του άρνηθούν, δεν θα 'χουν λόγους να μ'ήν του δώσουν τή δυνατότητα να υπάρχει και να υπηρετεί το λαό. Αυτά που αναφέρονται εδώ αποτελούν ακριδώς τήν πολιτική βάση για τή δυνατότητα μ'ας ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΗΣ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ. Μακρόχρονη συνύπαρξη του Κ.Κ. με τα άλλα δημοκρατικά κόμματα, αυτή είναι ή επιθυμία μας, αυτή και ή γραμμή μας».

Σ.Γ.
υπάλληλος τράπεζας

● Τό πρόβλημα του «δημοκρατικού δρόμου προς τό σοσιαλισμό» θίγει ο μαθητής Τ.Τ. στο παρακάτω γράμμα του:

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Πολλές φορές μέσα από τις στήλες σου και σε πολλά γράμματα φίλων (;) σου κι αναγνωστών σου χρησιμοποιείται ή έκφραση «δημοκρατικός δρόμος προς τό σοσιαλισμό».

Κατ' αρχήν θά 'πρεπε να σημειωθεί ότι «δημοκρατικός δρόμος» προς τό σοσιαλισμό δεν υπάρχει σαν έκφραση. Είναι φτιαγμένη. Γιατί και ο ειρηνικός και ο βίαιος επαναστατικός δρόμος δεν παύουν να είναι δημοκρατικοί έφ' όσον συμφωνούν με τό μαρξισμό-λενινισμό.

Επομένως όσοι μιλούν για δημοκρατικό δρόμο προς τό σοσιαλισμό, σύμφωνα με τήν άστική έννοια της δημοκρατικότητας, ασφαλώς διαστρεβλώνουν τό μαρξισμό-λενινισμό.

Θά ήταν «εύχης έργο» να έχανε τό παιχνίδι ο καπιταλισμός δίχως πάλη και δίχως αντίσταση. Είναι άντιστορικό-άντιμαρξιστικό να

καθορίζουμε με τέτοιο άπόλυτο τρόπο, τόν τρόπο που θά ήττηθεί ο καπιταλισμός και θά κυριαρχήσει ο σοσιαλισμός. Τό άν οι καπιταλιστές θά παραδοθούν χωρίς αντίσταση, αυτό είναι κάπως δύσκολο να τό ξέρουμε. Η ίδια ή στάση τους θά καθορίσει τή μορφή πάλης. Ο Λένιν έλεγε ότι τό κόμμα πρέπει να κατέχει όλες τις μορφές πάλης.

Είναι όπορουνιστικό αυτό που λέγεται «δημοκρατικός δρόμος» προς τό σοσιαλισμό και που τόσο συχνά επαναλαμβάνεται, για να μ'ήν άνησυχούν ίσως οι μικροαστοί ψηφοφόροι της αναθεωρητικής ομάδας. Λές και ή άστική τάξη θά σταυρώσει τά χέρια της περιμένοντας τήν ομάδα των αναθεωρητών να εγκαταστήσει τις σοσιαλιστικές παραγωγικές σχέσεις. Η συστηματική χρησιμοποίηση των αυρών και των γκλόμπς δεν δείχνει κάτι τέτοιο.

Ίσχυρίζονται πολλοί ότι ή βίαιη-επαναστατική τακτική του περάσματος στο σοσιαλισμό είναι ξεπερασμένη γιατί από τήν έποχή που πρωτοδιατυπώθηκαν απ' τους Μάρξ-Ένγκελς-Λένιν οι μέθοδοι πάλης, άλλαξε ο τρόπος της συγκέντρωσης κεφαλαίων, με τόν Κ.Μ. Καπιταλισμό. Όμως τήν έποχή του Λένιν αυτό τό φαινόμενο όχι μόνο είχε φανεί αλλά είχε πάρει και μεγάλες διαστάσεις. Και τό λενινιστικό (δηλ. μαρξιστικό) πέρασμα στο σοσιαλισμό επιβεβαιώθηκε πρακτικά για τό πόσο ήταν σωστό. Οι αναθεωρητές βέβαια όλα αυτά τά ξεχνούν κι ενδιαφέρονται για τή διαστρέβλωση μονάχα της λενινιστικής θεωρίας με τή μέθοδο της άφαιρέσης.

Οι εκλογές είναι καθαρά άστική έφεύρεση, έτσι όπως έννοούνται μέσα στον καπιταλισμό. Ένώ λοιπόν ή άστική τάξη κυριαρχεί στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, στο στρατό και στον κρατικό μηχανισμό, οι άφελείς αναθεωρητές θά περάσουν διά μαγείας στο σοσιαλισμό. Μ' ένα όπλο πού ή ίδια ή άστική τάξη κρατάει χρόνια στα χέρια της για να καταπιέζει τις μάζες, θά τή νικήσουν. Και συνεχίζοντας και μετά τή νίκη τους (άπολη άπαγωγή) τόν «ειρηνικό δρόμο», θά επιτρέψουν τόν πλουραλισμό, δηλ. τόν άστικό πολυκομματισμό μέσα στο σοσιαλιστικό (;) κράτος, θά συνταυτίσουν δηλ. τόν έκμεταλλευτή και τόν έκμεταλλευόμενο.

Οι αναθεωρητές, που μ' αυτό τόν τρόπο δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να άμφισθητούν, τό μαρξισμό-λενινισμό, δείχνουν πόσο διαβρωμένοι είναι απ' τήν άστική ιδεολογία. Αυτοί, λέει, θά κάνουν μιά κοινωνία σοσιαλιστική - δημοκρατική. Μά ο σοσιαλισμός δεν χρειάζεται τήν

άστική «δημοκρατία», διότι «ή προλεταριακή δημοκρατία (ο σοσιαλισμός, ή διχτατορία του προλεταριάτου) είναι πολύ πιο δημοκρατική από οποιαδήποτε άστική δημοκρατία (Ι.Β. Λένιν).

«Ο άγώνας ενάντια στον ιμπεριαλισμό είναι κούφια και ψεύτικη θεωρία άν δεν συνδέεται άδιάκοπα με τόν άγώνα ενάντια στον όπορουνισμό» (Ι.Β. Λένιν).

Τ.Τ.
μαθητής

ΚΚΕ ΚΑΙ ΚΚΕ ές.

● Για τά δύο ΚΚΕ γράφει ο μαθητής Β.Π. της Γ' τάξης Λυκείου:

Αγαπητό Αντί.

Στό τεύχος σου 96 δημοσιεύεις τό γράμμα του συμμαθητή μου Σ.Ζ., ο όποιος ζητούσε μιά άπάντηση στα έρωτήματά του.

Ο Σ.Ζ. λέει ότι οι θέσεις του ΚΚΕ ές. γίνονται μερικά ή όλικά γνωστές από τόν άστικό τύπο, ενώ οι αντίστοιχες θέσεις του ΚΚΕ άποσιωπούνται.

1) Συμβαίνει ότι ενώ τό ΚΚΕ ές. έχει ολοκληρωμένες θέσεις για ό,τι απασχολεί τό λαό μας, τό ΚΚΕ έχει θέσεις άνολοκληρωτες και συχνά άντιφατικές (όπου έχει). Σάν παράδειγμα φέρνω τις θέσεις του ΚΚΕ στο Αίγαίο (Καλούδης: είναι θέμα ύφαλοκρηπίδας, Φλωράκης: δεν είναι θέμα ύφαλοκρηπίδας) και για τή δεξιά (ως πριν από λίγο ή θέση του ΚΚΕ ές. για τήν ύπαρξη άντιδιχτατορικής δεξιάς και τή δυνατότητα συνεργασίας μαζί της ήταν θέση ούρας, ενώ τώρα και ο Φλωράκης παραδέχεται τήν ύπαρξη άντιδιχτατορικής δεξιάς και τή δυνατότητα συνεργασίας μαζί της).

2) Δέ βλέπει ο Σ.Ζ. τή συστηματική διαστρέβλωση ή άποσιώπηση των θέσεων του ΚΚΕ ές. από τό άστικότερο συγκρότημα Λαμπράκη, π.χ. ή έρευνα του Ψυχάρη για τούς μνηστήρες της έξουσίας, όπου παρέλειψε τό γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ ές. Μπάμπη Δρακόπουλο, αλλά και γενικά από τόν άστικό τύπο. Και άν ναί, /δεν καταλαβαίνει ότι είναι χειρότερη ή διαστρέβλωση των θέσεων ενός κόμματος από τήν άπλή άποσιώπηση τους;

Σέ άλλο σημείο ο Σ.Ζ. έξηγει γιατί ο τίτλος ΚΚΕ έξωτερικού είναι προδοκατόρικος. Τό ΚΚΕ ές. δεν είναι από τά κόμματα που παραβλέπουν τήν ουσία για να κολλήσουν στον τίτλο. Γι' αυτό τό ΚΚΕ ές. δέχεται να άποκαλεί τό κόμμα του Φλωράκη ΚΚΕ, άν ο Φλωράκης και ή παρέα του παρατήσουν τά ύβριστικά Α.Ο., κόμμα των άποστατών κ.λπ., και άρχίσουν να άποκαλούν τό ΚΚΕ ές. με τό όνομά του, δηλαδή

Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας έσωτερικού.

Τό ΚΚΕ ές. δέ δέχεται τόν ύβριστικό χαρακτηρισμό ότι τό ΚΚΕ είναι ρωσόδουλο. Άπλούστατα παρατηρεί ότι τό ΚΚΕ ύποστηρίζει όλες τις θέσεις ΚΚΣΕ, χωρίς τήν παραμικρή κριτική, άκόμη και σε βάρος των συμφερόντων του λαού μας, π.χ. Αίγαίο.

Γιά να τελειώσουμε, θά 'θελα ο συνάδερφος Σ.Ζ. να μου άπαντήσει με τή σειρά του μερικά έρωτήματα:

1) Αφού τό ΚΚΕ θεωρεί τό ΚΚΕ ές. κόμμα αναθεωρητικό και αφού τό ΚΚΕ ές. έχει παραπλήσιες θέσεις με τό ισπανικό, ιταλικό, ίαπωνικό, γαλλικό, σουηδικό, άγγλικό κ.λπ. ΚΚ, γιατί δεν έχει ή ήγεσία του ΚΚΕ τό πολιτικό θάρρος να καταγγείλει άνοιχτά αυτά τά κόμματα για αναθεωρητικά;

2) Γιατί τό ΚΚΕ και ή ΕΣΑΚ, που στα λόγια καταδικάζουν τόν άντεργατικό νόμο 330, στην πράξη τόν χρησιμοποιούν ενάντια στην εκλεγμένη διοίκηση των λογιστών;

3) Πώς βλέπει ο Σ.Ζ. τό άπόρητο έγγραφο της ΥΠΕΑ που δημοσίευσε τό «Αντί» και τό όποιο θεωρεί τό ΚΚΕ ές. σαν τό πιο επικίνδυνο κόμμα;

4) Πώς βλέπει ο Σ.Ζ. τό γεγονός ότι ο «Ριζοσπάστης» έγραψε ότι ο Λεωνίδας Κύρκος «άλληθωρίζει» προς τό Κέντρο τήν ίδια στιγμή που ο Λ. Κύρκος ήταν κατάκοιτος από γαστροοραγία; Είναι ή δεν είναι αυτό πράξη άμοραλισμού, άνάξια για κομμουνιστές;

Κάτι άκόμη. Στό ίδιο τεύχος 69 δημοσιεύτηκε ένα άλλο γράμμα, άνάξιο άπάντησης, με τά άρχικά Γ.Κ., που, άν όχι τίποτα άλλο, τουλάχιστον δείχνει τή διαπαιδαγώγηση που δίνει ή ΚΝΕ στα μέλη της και τούς όπαδούς της.

Φιλικά
Β.Π.
μαθητής Γ' Λυκείου

ΝΙΚΟΥ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

ΑΡΘΡΑ
ΚΑΙ
ΛΟΓΟΙ

ΈΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΡΕΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΑΚΡΑΤΟΣ

● *Γιά τό παρακράτος μᾶς γράφει ὁ φοιτητής Γιάννης Βλάσης. Καί μετά τή διαπίστωση ὅτι τό θέμα δέν «πιάστηκε» ὅπως θά 'πρεπε, λέει:*

Σέ γενικές γραμμές ὅλοι ξέρουμε τί εἶναι τό παρακράτος. Ἐκεῖνο πού ὅλοι μας δέν ξέρουμε εἶναι τό ἐξῆς: ποιός εἶναι ὁ ρόλος τοῦ παρακράτους, ποιούς ἐξυπηρετεῖ.

Προσωπικά δέν πιστεύω ὅτι τό παρακράτος εἶναι μηχανισμός πού δρᾷ ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ὄλη δεξιά πού ἐκπροσωπεῖ ὁ Καραμανλῆς. Ἐπίσης δέν πιστεύω ὅτι αὐτή τή στιγμή τό παρακράτος ἀποτελεῖ κίνδυνο γιά τό λαό. Ἄργότερα θά ὑπάρχει ὁ μέγας κίνδυνος. Τώρα εἶναι μόνο τεχνητός. Μά τότε τί συμβαίνει, θά μπορούσε νά ρωτήσει κανείς, καί πολύ δικαιολογημένα μάλιστα;

Μά φυσικά συμβαίνει αὐτό πού θέλει ἡ κυβέρνησις τοῦ Καραμανλῆ, καί πιά συγκεκριμένα ἡ σημερινή ἄρχουσα τάξις.

Ἡ ἄρχουσα τάξις ξέρεῖ καί ἔχει ὅλες τίς δυνατότητες νά ἐλέγξει τό παρακράτος (πού αὐτή ἡ ἴδια δημιούργησε), καί αὐτές τίς οἱ δυνατότητες τῆς δίνουν τό δικαίωμα νά τό χρησιμοποιεῖ ἐνάντια στήν ἀνοδο τοῦ λαϊκοῦ προοδευ-

τικοῦ κινήματος. Πῶς; Μά στρέφοντας το ἐνάντια σ' αὐτό, στό λαϊκό κίνημα. Τί πετυχαίνει μ' αὐτό; Ἐγώ προσωπικά φαντάζομαι τόν ἐξῆς διάλογο:

«ΠΑΡΑΚΡΑΤΟΣ: Θά σᾶς σφάζουμε ὅλους, κομμουνιστές καί μή...»

ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ (πρός τήν κυβέρνησις): Ζητοῦμε τήν κάθαρση παντοῦ, τήν τιμωρία τῶν πρωταίτιων γιά τά δεινά τοῦ λαοῦ, θέλουμε ἀξήσεις, θέλουμε πραγματική δημοκρατία, θέλουμε... τήν ἐξουσία!

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ (ἄρχουσα τάξις): Θά σᾶς δώσουμε μερικά ἀπ' αὐτά πού ζητᾶτε (τόσα ὅσα δέν μᾶς δλάφτουν). Ἄν θέλετε περισσότερα, τότε πάρτε μπόμπες, δολοφονίες, ὑφαλοκρηπίδα (ἢ ἄλλως παίξτε τό παιχνίδι μας). Ὅταν ὅμως εἶστε καλοί ἀπέναντί μας (ὅταν δηλαδή κάνετε ὅ,τι σᾶς λέω ἔμμεσα) τότε θά σᾶς προστατέψω ἀπό τό παρακράτος.»

Ἔτσι λοιπόν οἱ προοδευτικές δυνάμεις, φοβούμενες τό παρακράτος (ἀκίνδυνο τώρα, ἐπικίνδυνο ὅταν ἀνασυγκροτηθεῖ) ζητοῦν τήν προστασία τῆς κυβέρνησις Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος φυσικά μέ τή σειρά του ζητάει ἀνταλλάγματα.

Συνοψίζοντας λοιπόν ἔχουμε τά ἐξῆς: Ἡ ἄρχουσα τάξις χρησιμοποιεῖ τό παρακράτος ἐνάντια στίς προοδευτικές δυνάμεις, ἀνα-

κόπτοντας τήν ἀνοδό τους. Ἐκεῖνες ζητοῦν τήν προστασία τῆς (τῆς ἀρχουσας τάξις), παίζοντας ἔτσι τό παιχνίδι τῆς δεξιάς! Ποιός τολμᾷ νά νομίζει ὅτι ἡ ἄστική τάξις εἶναι κουτή;

«... Ἐπομένως – ὅπως λέει καί ὁ Γιάννης Κάτσης στήν «Ἐλευθεροτυπία» – τό κρίσιμο σημεῖο τοῦ προβλήματος δέν εἶναι τό εὐχολόγιο πρὸς τήν κυβέρνησις νά ἐξοντώσει τό φασιστικό τέρας, μέ τήν ἀφελή ὑπόμνηση ὅτι κινδύ-

νεύει καί ἡ ἴδια ἀπ' αὐτό.

Τό κρίσιμο σημεῖο εἶναι νά πεισθοῦν οἱ δημοκρατικοὶ πολῖτες ὅτι πέφτοντας στήν καθοσθημένη παγίδα τῆς δεξιάς, ἀντί νά ἐξορκίσουν τή φασιστική ἀπειλή, ρίχνουν νερό στό μύλο τῆς καί διαιωνίζουσαν τήν τρισεκατάρατη ὑπαρξή της.»

Εὐχαριστῶ
γιά τή φιλοξενία.
Γιάννης Βλάσης
φοιτητής

ΣΕΞ, ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΙ ΣΕΜΝΟΤΗΤΑ

● *Ἐνα «διαφορετικό θέμα» θίγει ὁ μαθητής Λυκείου ἀπό τή Δράμα Α.Σ.: τίς γενικότερες σχέσεις μαθητῶν καί σχολείου σήμερα.*

Ἀγαπητό περιοδικό

Σάν ἄτομο ἀδυνατῶ νά δεχθῶ ἀποφάσεις παράλογες καί διαμαρτύρομαι γιά τήν ἀναγκαστική ἐπιβολή τους μέσα ἀπό τίς σελίδες σου, προσπαθώντας νά μεταφτεψῶ στούς ἀναγνώστες σου τίς ἀνησυχίες μου γιά τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στή διοίκηση πολλῶν ἐπαρχιακῶν κ.ἄ. Λυκείων τῆς χώρας.

Χαρακτηριστικό δείγμα τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἡ τῆς Λυκειαρχοῦ εἶναι καί οἱ παρακάτω ἀποφάσεις, πού ἀρρήθηκαν γιά τίς μαθήτριες χωρὶς νά ρωτηθοῦν οἱ ἴδιες:

1. Παπούτσια ἴσια, χωρὶς τακού-νι.
2. Ἡ ποδιά κάτω ἀπό τό γόνατο.
3. Ἄσπρο γιακαδάκι.
4. Κλειστά παπούτσια (ὄχι σανδάλια, ὄχι ἐξώφτερα κλπ., κλπ.)
5. Τά μαλλιά νά κοποῦν ἢ νά συμμαζευτοῦν.
6. Ὅχι βάψιμο στά νύχια καί στά μάτια.
7. Ὅχι σκουλαρίκια, δαχτυλίδια κλπ., κλπ.

Πρέπει νά τό πάρει εἶδηση ἡ κ. Λυκειαρχῆς ὅτι ὁ 19ος αἰώνας ἔχει περάσει ἐδῶ καί 77 χρόνια καί ἡ σημερινή νεολαία δέν μπορεῖ νά ξαναγυρίσει στήν ἐποχή τῆς δικῆς τῆς γενιάς.

Τί γίνεται μέ τίς μαθητικές κοινότητες;

Δέν ἔχουν τή δυνατότητα οἱ μαθήτριες νά ἀποφασίζουν οὔτε γιά θέματα πού τίς ἀφοροῦν εἰδικά, μόνες τους;

Θά ἤθελα νά προχωρήσω σέ ὀρισμένα σχόλια πάνω σέ τούτη τήν κατάσταση, ἀλλά καί γενικότερα: Ὁ καθένας νομίζω ὅτι θά μπορούσε νά διακρίνει τά σεξουαλικά κίνητρα αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν καί ἀποφάσεων (ἀλλά καί ἄλλων ἄλλοῦ). Ἡ κ. Λυκειαρχῆς ἀποσκοπεῖ προφανέστατα στό νά ἐπιβάλλει τή σεμνότητα. Φαίνεται ὅτι ἡ κατάσταση πού ἐπικρα-

τοῦσε μέχρι τώρα, παρά τά «παραδοσιακά» μέτρα, δέν ἱκανοποιεῖ τίς πεποιθήσεις καί τίς ἀπαιτήσεις τοῦ χριστιανοθητικοῦ «πνεύματος», πού φαίνεται νά ἔχει ἐνστερνισθεῖ ἡ κ. Λυκειαρχῆς.

Δέν ἀμφισβητῶ ὅτι ἡ σεξουαλική καταπίεση (ἀπαγορεύσεις, κανόνες ἀπό τή μικρή ἡλικία κύρια – δηλ. ἀπό τήν περίοδο πού τό ἐγώ τοῦ ἀτόμου δέν εἶναι ἀκόμα ἰσχυρό καί εἶναι πιά πρόσφορο γιά τέτοιες ἐπιδράσεις) φέρνει, μέ τίς καθημερινές συγκρούσεις τῆς στήν ἐφηβική ἡλικία (πού εἶναι ἡ πιά κρίσιμη, μιά καί ἡ γενετική, καί τελευταία, πλέον ἐκρηξη τῶν ὁρμῶν ἀπειλεῖ δυναμικά τή στερεότητα τῆς ἀπόθησης, μέ ἀποτέλεσμα τίς παραπάνω συγκρούσεις), σάν ἀποτέλεσμα αὐτῶν πρὸς τά ἔξω, ἀφύσικες-παράλογες ἐνέργειες καί καταστάσεις πού ἔχουν αὐτήν σάν ἀφετηρία.

Ἀλλά δέν καταφέρνει κανείς τίποτα δημιουργώντας ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ὁμαλές καταστάσεις μέ τήν ἀναγκαστική ΕΚ ΝΕΟΥ ἐπιβολή διαφόρων μέτρων.

Αὐτή εἶναι καί ἡ ἀντίφαση τῆς χριστιανικῆς σεξουαλικῆς ἠθικῆς, ἀλλά καί κάθε ἄλλης ἠθικῆς πού ἀπομακρύνεται ἀπό τή φυσική-ὕγιή σεξουαλική ζωή:

ΚΑΘΕ ΦΟΡΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΠΟΛΕΜΗΣΕΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΗΘΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΙΣ ΑΝΩΜΑΛΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ Η ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΑΥΤΩΝ, ΠΟΥ ΑΠΟΣΚΟΠΟΥΣΕ ΣΤΟ ΝΑ ΚΑΤΑΠΙΝΕΙ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ, ΠΟΛΕΜΑ ΤΗΝ ΑΝΗΘΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ Η ΙΔΙΑ.

Ὁ σκοπός εἶναι νά ἐξαλειφθεῖ ἡ σεξουαλική καταπίεση καί νά μπορέσει ἡ νεολαία, καί ὅλοι, νά ζήσει ἐλεύθερα καί ἀνεμπόδιστα τή σεξουαλική τῆς ζωή.

Ναί, ἀλλά μιά πραγματική σεξουαλική ἀπελευθέρωση, σέ πλατιά ἐπίπεδα, προφανῶς ἀνήκει στίς προοπτικές μιάς νέας, μὴ ἀλλοτριωμένης κοινωνίας – θά μπορούσαν νά ἰσχυριστοῦν πολλοί.

Δέν τό ἀμφισβητῶ. Ἀλλά οὐ-

PYLARINOS
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ
ΣΤΑ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

χρονα τονίζω τό γεγονός ότι κάθε νέα κοινωνία γεννιέται μέσα στους κόλπους τής παλιάς.

Εύχαριστώ για τή φιλοξενία
Φιλικά
Α.Σ.

Μαθητής Λυκείου
'Αρρένων Δράμας

Υ.Σ. Για να γίνω σαφέστερος:

Σήμερα ή «ψυχική» δομή του άλλοτριωμένου ανθρώπου είναι αντιφατικότερη από ποτέ. Η κρίση είναι φανερή. Οί αντιφάσεις αυτές πρέπει να μπουν στο δρόμο τής λύσης τους, στά πλαίσια του άγώνα για μία γενικότερη κοινωνική άλλαγή (καί οί συνθήκες είναι ώριμες για κάτι τέτοιο).

Τό καλύτερο «όχυρωμένο φρούριο» τής σημερινής καπιταλιστικής κοινωνικής ιδεολογίας είναι ή σεξουαλική τής ήθική (μιά και είναι τό αποτελεσματικότερο μέσο για να τήν καταστήσει «ύλική δύναμη», στρέφοντας τίς μάξες πρός αυτήν (δέν θά έπεκταθώ στο θέμα αυτό).

Θεωρώ τή γνώση τής σεξουαλικής καταπίεσης (τουλάχιστον) σαν βασική προϋπόθεση (στά πλαίσια τής ιδεολογίας) για μία σωστή πορεία πρός τή μη άλλοτριωμένη κοινωνία. Τό άλλοτριωμένο πλήρως άτομο τής σημερινής κοινωνίας είναι αδύνατο να κατανοήσει, και να δεχτεί, πραγματικά τήν ιδέα μιάς τέτοιας κοινωνίας (άρχικά, πάντα στά πλαίσια τής πάλης των ιδεών), όπου τό άτομο συμπλιώνεται μέ τόν έαυτό του, ή άλλοτρίωση παύει να ύφίσταται και συνακόλουθα τό έγώ και τό ύπεργώ «ταυτίζονται», τό συνειδητό και τό άσυνείδητο αποτελούν μία έλεγχόμενη ένότητα, πράγμα πού δέν συμβαίνει σ' έναν άλλοτριωμένο άνθρωπο.

Και είναι ανάγκη να κατανοήσουν τήν ιστορία και τό ρόλο τους σ' αυτήν οί άνθρωποι και να τήν κατευθύνουν επαναστατικά, ενεργώντας σωστά. Είναι ανάγκη να γίνουν «φιλοσοφικοί», για να φθάσουν σε μία πραγματικά μη άλλοτριωμένη κοινωνία.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

● Η άναγνώστριά μας *Andriette Schoorel*, άπ' άφορμή τή μελέτη του Θ.Δ. Φραγκόπουλου για τό Σεφέρη (τεύχος 64, σελ. 28), γράφει

Δέν ξέρω τί δουλειά κάνει ό κύριος Φραγκόπουλος, αλλά φαντάζομαι ότι άσχολεϊται μέ τήν κριτική σαν οί Βαρίκας, Λαμπίρης και άλλα όνόματα πού βρήκα στο έπόμενο άρθρο του 'Αντί, σε σχέση μέ τήν άριστερή κριτική και τό Σεφέρη. Ένα μεγάλο σφάλμα τής έλληνικής κριτικής είναι ότι οί κριτικοί, οί άριστεροί και οί δεξιοί, δέν μπορούν να κοιτάζουν ένα έργο «AN SICH».

δηλαδή να τό κρίνουν αντικειμενικά. Λίγο πολύ βεβαίως ό κάθε κριτικός βάζει κάτι από τόν έαυτό του στην κριτική και είναι όπωσδήποτε έπηρεασμένος από τό περιβάλλον του και από τήν κοσμοθεωρία του, αλλά στην Έλλάδα τό θέμα έχει διαφορετικές διαστάσεις.

Ο δημιουργός, σύμφωνα μέ τίς άρχές έδώ σ' αυτό τόν τόπο, δέν κρίνεται σαν συγγραφέας ή ζωγράφος, αλλά σαν άστός ή σαν άριστερός και από αυτήν τήν άποψη κρίνονται οί άρετές ή μή τής εργασίας του. Φυσικά, από τό πώς προσεγγίζει ό καλλιτέχνης τά πολιτικά ιδανικά του κριτικού του εξαρτάται αν κρίνεται άξιος ή άνάξιος ή εξαρτάται ή άποδοκιμασία του ή έπιδιοκιμασία του.

Τό θλιβερό θέμα είναι ότι και ή κριτική στην Έλλάδα έχει πολιτικοποιηθεί τελείως. Αυτό τό σχόλιο θέλω να κάνω πάνω στο «Σχόλιο πάνω στην αυτολογική κρίση του ποιητή». Ο κύριος Φραγκόπουλος άπορεί γιατί ό Σεφέρης είχε κρατήσει αυτά τά ποιήματα πού ύστερα εκδόθηκαν μέ τόν τίτλο: Τετράδιο Γυμνασμάτων Β και προσπαθεί να μäs πείσει ότι ό Σεφέρης δέν δημοσίευσε αυτά τά ποιήματα για πολιτικούς λόγους, και όχι για αισθηματικούς.

Πρόκειται για ποιήματα γραμμένα σε πολύ εκτεταμένη χρονική περίοδο: 1939 - 1973. Ο ποιητής - κατά τή γνώμη του κυρίου Φραγκόπουλου - χρησιμοποίησε τήν κρυπτική μορφή τής μοντέρνας ποίησης για να περάσει πολλά μηνύματα πολιτικής αντίθεσης. Βρίσκει μάλιστα μερικούς στίχους - όπως λέει - έντονα πολιτικούς. Αν ψάξει κανείς σ' ένα τέτοιο μεγάλο έργο σαν του Σεφέρη, κάτι θά βρει για να ταιριάσει μέ τή θεωρία του. Είναι δυνατόν ένας σπάνια ευαίσθητος άνθρωπος σαν ό Σεφέρης να ζούσε και να μην έπηρεαζότανε από τόν έμφύλιο πόλεμο και άλλα θλιβερά γεγονότα σαν οί διάφορες δικτατορίες, όπως όλοι οί σωστοί κανονικοί άνθρωποι; Είναι ανάγκη όμως να δίνουμε πολιτική έννοια σ' αυτό τό φαινόμενο; Αν συνέβαινε τό αντίθετο, τότε ό ποιητής θά ήταν σπάνια άσπλαχνος! Έν πάση περιπτώσει, τί κερδίζουμε να έρευνούμε μήπως έχει πολιτική σημασία μία λέξη ή μία φράση στο ποίημα; Θα μπαίναμε πιο βαθιά στο νόημα του έργου του Σεφέρη; Δέν τό νομίζω. Αυτό πού χρειάζεται ή έλληνική κριτική (είτε δεξιά, είτε άριστερή, και αυτή ή διάκριση είναι φυσικά μία αντίλογια PER SE) είναι λιγότερο πολιτική, όχι περισσότερο.

Δέν θέλω να πω μ' όλα αυτά ότι τό θεωρώ κακό να γράφει κανείς πολιτική ποίηση. Ίσως ή κάθε INVOL VED ποίηση έχει

μία νύξη του πολιτικού, αλλά μέ τήν πλατιά έννοια, όπως τό έννοει ό Sir Maurice Bowra στο βιβλίο του: POETRY and POLITICS, όχι να ψειρίζει ό κριτικός τό έργο για «πολιτικά» στενά μηνύματα, πρόσφορα για τή θεωρία του. Ο Σεφέρης είναι ένας πολύ μεγάλος ποιητής για τέτοιες μικροπρέπειες.

Εύτυχώς ό ίδιος ό Φραγκόπουλος δείχνει άμφιβολία για τήν όρθότητα των συμπερασμάτων του και κλείνει τό άρθρο του μέ τήν έντονη εύχή ότι κάποιος σύντομα θά γράψει μία σωστή βιογραφία του Σεφέρη.

Ας έλπίσουμε ότι ή βιογραφία αυτή θά είναι αντικειμενική και δέν θά ύπάρξει μία σκέτη άφορη για κάποιον να τραθήξει τόν ποιητή στην πολιτική παράταξη του.

Andriette Schoorel
N. Σμύρνη

ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

'Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Μέ τό γράμμα μου αυτό θέλω να συγχαρώ τήν επιστολογράφο σου Βάσω Ντάκουρη (τεύχος 68). Έπρεπε κάποιος να ύψώσει τή φωνή του και να κριτικάρει τούς διανοούμενους τής πατρίδας μας, εκείνους πού σιώπησαν για τά ανθρώπινα δικαιώματα στην Τσεχοσλοβακία, μεταξύ των όποιων Μάνος Κατράκης, Ρίτσος, Ίμβριώτης κ.λπ.

Νομίζω δέν μπορούν μερικοί να άπαγγέλλουν Νερούντα στά στάδια και από τήν άλλη μεριά να σιωπούν όταν Τσεχοσλοβακί κομμουνιστές κακομεταχειρίζονται.

Στέλνω αγωνιστικό χαιρετισμό από τήν ξενιτιά στην πατριώτισσα Βάσω Ντάκουρη (πού δέν τή γνωρίζω) και τή διαβεβαιώ ότι οί θέσεις της είναι και θέσεις πολλών Έλλήνων πού αγωνίζονται για ένα ανθρώπινο σοσιαλισμό.

Χρήστος Ταρνάρης
εργάτης-μετανάστης
Τορόντο

ΜΙΑ ΑΠΟΡΙΑ

'Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Θά ήθελα να εκφράσω μίαν άπορία σχετικά μέ τήν καταχώρηση τής συνέντευξης του γλύπτη Τάκη (τεύχος 70). Πέρα από τό γενικά «σόνμπ» ύφος τής συνέντευξης, στην ουσία ό Τάκης κατακρίνει τήν πνευματική έθελοδοουλεία μας άπέναντι στους Φράγκους... Πώς όμως αυτό συμβιβάζεται σαν στάση, μέ τόν τονισμό ότι άναγνώριση τής - πραγματικής κατά τά άλλα - άξίας του καλλιτέχνη είναι ή άγορά έργων του από τό Πνευματικό Κέντρο του Παρισίου *Beaubourg*;

Φιλικά
Κ.Λ.

ΑΝΤΙ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
'Αθήνα 601.
Τηλ: 732.713 - 732.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
- Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ
Βασ. 'Αλεξάνδρου 26
'Αγ. 'Ανάργυροι.
- Ατελιέ:
ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΥΝΔΟΥΡΑΚΗΣ
Πετσόβου 12, τηλ. 3622383
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. 'Αλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604
- Εκτύπωση:
'Εργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
'Ιασιού 5, Περιστέρι.

● Κάθε ένυπόγραφο άρθρο εκφράζει τήν προσωπική άποψη του συγγραφέα του.

- ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:
'Εξαμ. 260 δρχ. - 'Ετήσια 520
'Ετήσια 'Οργανισμών,
Τραπεζών, κ.λπ: 1.200 δρχ.
Για φοιτητές έκπτωση 15%.
- ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ:

Εύρώπη - Μεσογ. χώρες:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
αεροπ. δολ. 13
έτήσια: άπλή δολ. 20
αεροπ. δολ. 25
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. 'Ασία:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
αεροπ. δολ. 17
έτήσια: άπλή δολ. 20
αεροπ. δολ. 34
Αύστραλία - 'Οκεανία:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
αεροπ. δολ. 24
έτήσια: άπλή δολ. 20
αεροπ. δολ. 47

- Εμβάσματα, έπιταγές:
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20
- ΠΑΛΗΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ 30 ΔΡ.

Κεντρική διάθεση:
● για τά βιβλιοπωλεία τής 'Αθήνας:
Στά γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713

● για τά βιβλιοπωλεία Β. Έλλάδας:
Βιβλιοπωλείο «Ξένος Τύπος»
Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720,
Θεσ/νίκη

**"Όπου κι αν είσθε
είμαστε κι εμείς εκεί**

**Με Καταστήματα και Αυτόκινητοτράπεζες
που καλύπτουν ολόκληρη την Ελλάδα,
με κεφάλαια τώρα πύξημένα
(Ξεπέρασαν τα 7 δισεκατομμύρια δρχ.),
με καταθέσεις συνεχώς αυξανόμενες
(Ξεπέρασαν τα 59 δισεκατομμύρια δρχ.).**

**σας προσφέρουμε όσα
μόνο μία μεγάλη Τράπεζα
μπορεί να προσφέρει**

**ΕΜΠΟΡΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

από το 1886

Ε. 138.77

Όλυμπιακή φιλοξενία σε υπερατλαντική πτήση

Έλατε να πετάξετε μαζί μας στην Αμερική.
Θα δήτε τί σημαίνει Όλυμπιακή φιλοξενία
σε μια υπερατλαντική πτήση.

Θα χαρήτε το ταξίδι στην Αμερική με τα γιγαντιαία μας
και πολυτελέστατα BOEING 747-200B και θα διαπιστώσετε
ότι σ'ας φροντίζει ένα έμπειρο και εύγενικό πλήρωμα.
Θα σ'ας προσφέρουμε θαυμάσια γεύματα,
αδιάκοπη περιποίηση και ψυχαγωγία
με στερεοφωνική μουσική* και κινηματογράφο*.
Θα απολαύσετε την εύρυχωρία και την άνεση
που θα σ'ας κάνουν να νοιώσετε σαν στο σπίτι σας.
Και μην ξεχνάτε ότι παντού όπου βρισκόμαστε
μιλάμε την ίδια γλώσσα.

* Κανονισμοί της IATA :
Επιβάρυνσις 2.50 Δολλάρια Αμερικής
για τη χρῆσι τῶν ἀτομικῶν ἀκουστικῶν

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ